

**מנורה
מבטחים**

2015

**דוח
תקופתי
לשנת
2015**

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוח תקופתי

לשנת 2015

פרק א': תיאור עסקי התאגיד

פרק ב': דוח הדירקטוריון

פרק ג': דוחות כספיים

פרק ד': דוח פרטים נוספים על התאגיד

פרק ה': נספחים

מספר חברה: 520042540

משרד ראשי: רח' אלנבי 115, תל אביב, 6581708

מוקד שירות לקוחות ארצי: 03-7107777

פקס: 03-7107788

www.menoramivt.co.il

פרק א': תיאור עסקי התאגיד

תוכן עניינים

1.	תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד	3
1.1	פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו	3
1.2	תרשים מבנה אחזקות הקבוצה	4
1.3	תחומי פעילות	4
1.4	השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו	5
1.5	חלוקת דיבידנדים	5
2.	תחום ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	8
2.1	תיאור כללי של התחום	8
2.2	מוצרים ושירותים	12
2.3	תחרות	15
2.4	לקוחות	17
3.	ביטוח רכב חובה	18
3.1	תיאור כללי של תחום הפעילות	18
3.2	מוצרים ושירותים	20
3.3	תחרות	21
3.4	לקוחות	23
4.	ביטוח רכב רכוש	24
4.1	תיאור כללי של תחום הפעילות	24
4.2	מוצרים ושירותים	25
4.3	תחרות	26
4.4	לקוחות	27
5.	ביטוח כללי אחר	28
5.1	תיאור כללי של תחום הפעילות	28
5.2	מוצרים ושירותים	28
5.3	תחרות	34
5.4	לקוחות	35
6.	ביטוח בריאות	36
6.1	תיאור כללי של תחום הפעילות	36
6.2	מוצרים ושירותים	37
6.3	תחרות	40
6.4	לקוחות	41
7.	מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה	45
7.1	סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד	45
7.2	חסמי כניסה ויציאה עיקריים ושינויים החלים בהם	65
7.3	גורמי הצלחה קריטיים	66
7.4	השקעות	66
7.5	ביטוח משנה	68

76.....	הון אנושי.....	7.6
78.....	שיווק והפצה.....	7.7
81.....	ספקים ונותני שירותים.....	7.8
82.....	רכוש קבוע ומתקנים.....	7.9
82.....	עונתיות.....	7.10
83.....	נכסים לא מוחשיים.....	7.11
83.....	הליכים משפטיים.....	7.12
83.....	מימון.....	7.13
84.....	מיסוי.....	7.14
84.....	גורמי סיכון.....	7.15
85.....	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה.....	7.16
88.....	היבטי ממשל תאגידי.....	8.
88.....	דירקטורים חיצוניים.....	8.1
88.....	מבקרת פנים.....	8.2
90.....	רואה חשבון מבקר.....	8.3
90.....	בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על הדיווח הכספי-.....	8.4
91.....	היערכות ליישום משטר כושר הפירעון לפי הדירקטיבה Solvency II.....	8.5

חלק א': פעילות התאגיד והיאור התפתחות עסקיו

דוח זה נערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998 ובהתאם לחוזרי המפקח על הביטוח מס' 1-2007, מס' 4-2010 מס' 13-2014, אשר החילו את תקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970, על מבטחים, בשינויים המתחייבים מאופי פעילותם, לעיתים, תוך קביעת פירוט שונה מהנדרש לפי התקנות האמורות, וכן בהתאם לחוזרים נוספים שפורסמו על ידי המפקח מעת לעת.

פרק זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מוצרי ביטוח וכיסויים ביטוחיים. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח ו/או תקנון, לפי העניין.

יש לקרוא את הדוח התקופתי, על כל חלקיו, כמקשה אחת.

הגדרות

למען הנוחיות, בפרק זה, תהיינה לקיצורים הבאים, המשמעות הרשומה לצידם, אלא אם כן צוין במפורש אחרת:

כללי

"החברה" - מנורה מבטחים ביטוח בע"מ;

"הקבוצה" - החברה והחברות שבשליטתה, במישרין או בעקיפין;

"מנורה מבטחים גיוס הון" - מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ;

"מנורה מבטחים החזקות" ו/או "החברה האם" - החברה האם, מנורה מבטחים החזקות בע"מ;

"מנורה מבטחים מהנדסים" - מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ (בשמה הקודם - החברה לניהול קרן ההשתלמות למהנדסים בע"מ);

"מנורה מבטחים פנסיה" או "מנורה מבטחים פנסיה וגמל" - מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ (בשמה הקודם - מנורה מבטחים פנסיה בע"מ);

"סוכנות אורות" - אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ;

"קבוצת מנורה מבטחים" - מנורה מבטחים החזקות בע"מ והחברות הבנות שבשליטתה;

"שומרה" - שומרה חברה לביטוח בע"מ והחברות שבשליטתה, אלא אם כן משתמע או צוין במפורש אחרת;

מונחים

"איגרות חוב מיועדות" - איגרות-חוב ממשלתיות צמודות למדד, לא סחירות בעלות תשואה מובטחת המונפקות לקרנות פנסיה ולחברות ביטוח;

"גוף מוסדי" - מבטח וחברה מנהלת;

"דמי ביטוח", "פרמיה" - הסכום שעל המבוטח לשלם למבטח בהתאם לתנאי הפוליסה לרבות דמים;

"דמי גמולים" - הסכום שמשלם עמית (שכיר, עצמאי ומעסיק) בקרן פנסיה או עמית בקופת גמל עבור הביטוח הפנסיוני או החיסכון בקופת הגמל, לפי העניין;

"הדוחות הכספיים" - הדוחות הכספיים המבוקרים של החברה ליום 31 בדצמבר 2015;

"השקעות חופשיות" - השקעות של נכסי הקבוצה שלא באמצעות איגרות חוב מיועדות;

"רפורמת בכר" - רפורמה שנערכה בנובמבר 2004, במטרה להביא לביסוס מבנה תחרותי בשוק ההון ולשיפור תפקודו. בהתאם לרפורמה זו נחקק החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה-2005;

"חברה מנהלת" - חברה המנהלת קרן פנסיה או קופות גמל אשר קיבלה רישיון לכך, בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"חוזרי המפקח/המפקחת" - חוזרים, ניירות עמדה והבהרות המתפרסמים על ידי הממונה או המפקח;

"חוק ביטוח בריאות ממלכתי" - חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994;

"חוק הייעוץ הפנסיוני" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ייעוץ, שיווק ומערכת סליקה

פנסיוניים), התשס"ה-2005;

"**חוק השקעות משותפות בנאמנות**" - חוק השקעות משותפות בנאמנות, התשנ"ד-1994;

"**חוק החברות**" - חוק החברות, התשנ"ט-1999;

"**חוק חוזה הביטוח**" - חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981;

"**חוק הפיקוח**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981;

"**חוק ייעוץ השקעות**" - חוק הסדרת העיסוק בייעוץ השקעות, בשיווק השקעות ובניהול תיקי השקעות, התשנ"ה-1995;

"**חוק ניירות ערך**" - חוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;

"**חוק הפלגות**" - חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975;

"**חוק קופות הגמל**" - חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה-2005;

"**חיתום**" - תהליך אישור הצעת הביטוח ופעולת תמחור הפוליסה המבוצעת, בין היתר, בעזרת הנחות אקטואריות;

"**חיתום**" - מי שהתחייב בהתחייבות חיתומית;

"**מוצר פנסיוני**" - כהגדרתו בחוק הייעוץ הפנסיוני;

"**המפקח**" או "**המפקח על הביטוח**" או "**הממונה**" - הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון במשרד האוצר שהוא גם המפקח על הביטוח, כהגדרתו בחוק הפיקוח;

"**פקודת מס הכנסה**" או "**הפקודה**" - פקודת מס הכנסה [נוסח חדש];

"**פרמיה שהורווחה**" - פרמיה המתייחסת לשנת הדוח;

"**שייר**" - יתרת סיכון המוטלת על המבטח לאחר העברת חלק מהסיכון למבטח משנה;

"**תקנות דרכי ההשקעה**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דרכי השקעת ההון והקרנות של מבטח וניהול התחייבויותיו), התשס"א-2001;

"**תקנות כללי השקעה**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012;

"**תקנות ההון המינימאלי**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998;

"**תקנות החישוב**" - תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח)(חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג-2013;

"**תקנות פרטי דין וחשבון**" - תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998;

"**תקנות קופות הגמל**" - תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד-1964;

"**S&P**" - חברת דירוג אשראי הבינלאומית Standard & Poor's.

1. תיאור ההתפתחות הכללית של עסקי התאגיד

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "החברה") הינה חברת ביטוח הפעילה בכל תחומי הביטוח העיקריים בישראל - ביטוח כללי, ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח וביטוח בריאות, והיא נמנית על חמש חברות הביטוח הגדולות בישראל.

1.1 פעילות התאגיד ותיאור התפתחות עסקיו

1.1.1 בשנת 1935 נתאגדה בישראל (פלשתינה) החברה האם של החברה, מנורה מבטחים החזקות, בשם משרד לאחריות כללית בע"מ, וזאת כחברה פרטית שעיסוקה בענפי הביטוח השונים, בשם משרד לאחריות כללית בע"מ. לפרטים אודות בעלי השליטה בקבוצת מנורה מבטחים ראה סעיף 7 לדוח פרטים נוספים (להלן: "דוח פרטים נוספים").

1.1.2 בשנת 1998, בוצע הליך של פיצול עסקי הביטוח של החברה האם, כך שהועברו אל החברה, אשר נתאגדה בשנת 1995 כחברה פרטית בשם בני ראובן יזמים (1995) בע"מ. לאחר מספר שינויי שם, במהלך השנים, שינתה בשנת 2006 את שמה, לשמה הנוכחי.

1.1.3 בחודש אוקטובר 2004, רכשה החברה, את מלוא מניות מנורה מבטחים פנסיה, המנהלת את נכסי קרן הפנסיה החדשה המקיפה - "מבטחים החדשה", שהינה קרן הפנסיה החדשה הגדולה בישראל (להלן: "מבטחים החדשה") ואת קרן הפנסיה הכללית "מבטחים פלוס". ביום 15 בפברואר, 2012, חילקה החברה את מניות מנורה מבטחים פנסיה, כדיבידנד בעין, למנורה מבטחים החזקות ממועד החלוקה כאמור, החברה לא עוסקת בתחומי הפנסיה והגמל, למעט במסגרת תחום פוליסות ביטוח מנהלים בתחום ביטוח חיים המנוהל בחברה.

1.1.4 בחודש דצמבר 2007, רכשה החברה את מלוא מניות שומרה. שומרה עוסקת בעיקר בתחומים של ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח רכוש וכן מחזיקה בסוכנויות הביטוח סיני סוכנות לביטוח (1989) בע"מ וסוכנות ארנון את וינשטוק סוכנות לביטוח (1989) ובנכסי נדל"ן (באמצעות שומרה נדל"ן בע"מ). ביום 31 בינואר 2013, חילקה החברה את שומרה כדיבידנד בעין, למנורה מבטחים החזקות.

1.2 תרשים מבנה אחזקות הקבוצה

להלן תרשים סכמטי של מבנה האחזקות העיקריות של הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2015. רשימה של החברות המוחזקות המהותיות של החברה מפורטת בחלק הרביעי לדוח התקופתי, במסגרת תקנה 11 לתקנות ניירות ערך לדוח פרטים נוספים.

1.3 תחומי פעילות

החברה עוסקת בתחומי הפעילות הבאים:

1.3.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח: תחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך הטווח מעניק למבוטחים/עמיתים אפשרות לחיסכון לרבות פנסיוני לטווח ארוך (פנסיית זקנה או משיכה חד-פעמית בהגיע המבוטח/עמית לגיל הרלבנטי) (להלן: "חיסכון"), וכן בחלק מהמוצרים גם כיסוי לאירועים ביטוחיים הקשורים למצבו הכלכלי של האדם והנובעים מסיכונים שונים, כגון: אובדן כושר עבודה, נכות ומוות (בין כתשלום חד פעמי ובין כתשלום עיתי) (להלן: "ריסק"). לפרטים אודות הפעילות בתחום זה ראה פרק 1 להלן.

1.3.2 ביטוח כללי: הפעילות בביטוח כללי כוללת את תחומי הפעילות הבאים:

ביטוח רכב חובה: ביטוח זה הינו ביטוח סטטוטורי, על פי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 (להלן: "פקודת ביטוח רכב מנועי"). ביטוח זה מעניק כיסוי ביטוחי לבעל רכב ולנוהג בו, מפני חבות בהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "חוק הפיצויים" או "חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים") ומפני כל חבות אחרת, שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל שנפגעו כתוצאה משימוש ברכב מנועי. ביטוח רכב חובה הינו ביטוח שבו מחויב כל אדם המשתמש או הגורם שאדם אחר ישתמש, ברכב מנועי. לפרטים אודות הפעילות בתחום זה ראה פרק 3 להלן.

ביטוח רכב רכוש: ביטוח זה כולל כיסוי ביטוחי לאבדן או נזק של כלי רכב מבוטחים ולחבות המבוטחים בגין נזקי רכוש שנגרמו לצד שלישי על ידי כלי הרכב המבוטחים. ניתן לרכוש כיסוי לחבות כלפי צד שלישי בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. לפרטים אודות הפעילות בתחום זה ראה פרק 4 להלן.

ביטוח כללי אחר: תחום זה כולל את פעילות החברה ביתר ענפי הביטוח הכללי, שאינם נכללים בענפי ביטוח רכב חובה או ביטוח רכב רכוש. בתחום זה, החברה פועלת בשני ענפים עיקריים - ביטוח חבויות וביטוח רכוש, וכן בענפי ביטוח כללי נוספים, אשר היקף הפעילות בהם אינו מהותי. לפרטים אודות הפעילות בתחום זה ראה פרק 5 להלן.

1.3.3 ביטוח בריאות: תחום זה כולל את פעילות החברה בענפי הבריאות לטווח ארוך, ובכללן ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים, ביטוח סיעודי, תאונות אישיות (טווח ארוך) וביטוח מחלות קשות וכן פוליסות ביטוח בריאות לטווח קצר, של עד שנה - ביטוח דמי מחלה, ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים. לפרטים אודות הפעילות בתחום זה ראה פרק 6 להלן.

כמו כן, מחזיקה החברה בסוכנות ביטוח כמפורט בתרשים מבנה האחזקות של הקבוצה.

תיאור תחומי הפעילות של החברה יעשה בנפרד, למעט בעניינים הנוגעים לכלל תחומי הפעילות של החברה, אשר יתוארו יחדיו, במסגרת סעיף 7 להלן.

תחומי הפעילות דלעיל, כפופים להוראות הדין החלות על מבטחים, לרבות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, והתקנות שהוצאו על פיהם וכן להוראות המפקח, כפי שמתפרסמות מעת לעת.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על תחומי הפעילות, ראה סעיף 7.1.1 להלן.

1.4 השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו

בשנתיים האחרונות לא התבצעו השקעות בהון התאגיד ועסקאות במניותיו.

1.5 חלוקת דיבידנדים

ביום 3 בנובמבר 2014, חילקה החברה למנורה מבטחים החזקות, דיבידנד במזומן, בסך 50 מיליוני ש"ח.

נכון למועד הדוח יתרת הרווחים הראויים לחלוקה, כמשמעותם בחוק החברות, הינה 796 מיליוני ש"ח.

יצוין כי החברה לא אימצה מדיניות חלקת דיבידנד. למגבלות חלוקת דיבידנד, הנובעות מהיות החברה "מבטח", ראה באור 14 לדוחות הכספיים.

חלק ב': תיאור ומידע על תחומי הפעילות של התאגיד

2. תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

2.1 תיאור כללי של התחום

תחום פעילות זה כולל את פעילויות ביטוח החיים, הכולל ניהול כספי חיסכון, לרבות חיסכון פנסיוני וכיסוי לאירועים ביטוחיים הנובעים מסיכונים שונים במהלך חיי הפרט, כגון: ביטוח למקרי מוות, נכות ואובדן כושר עבודה.

בשנים האחרונות, חלו שינויים רבים בתחום ביטוח החיים והחיסכון ארוך הטווח, אשר השפיעו או עשויים להשפיע על פעילות החברה בתחום, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית, אשר הינה בעיקרה מתן העדפה מכרעת לחיסכון במסלול הקצבתי על פני המסלול ההוני, כדי להבטיח יכולת קיום בכבוד של האזרחים לאחר גיל הפרישה, וכן לאור שינויים ורפורמות רגולטוריות שעיקרן הגברת התחרות והשקיפות ושיפור רמת הדיגיטציה הקיימת בשוק באמצעות המסלוקה הפנסיונית והאחדת מוצרים.

מדיניות זו של הממשלה והממונה באה לידי ביטוי ברפורמות מקיפות בענף, שמתבצעות באופן תדיר וגורמות לשינויים גדולים בתנאי התחרות ובפעילות הגורמים הפועלים בשוק, כאשר חלק מהרפורמות הינן רפורמות מהעת האחרונה שעדיין לא נכנסו לתוקף בשנת 2015 ולכן לא השפיעו עד כה על החברה, ובחלק מהמקרים מדובר ברפורמות מתוכננות שמצויות עדיין בשלבי טיוטה אך עשויות להשפיע, לעיתים באופן מהותי, על תנאי התחרות בשנים הבאות.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על החברה בפעילותה בתחום ביטוח חיים וכן בכלל פעילות הקבוצה, ראה סעיפים 7.1.1, 7.1.2 ו- 7.1.4 להלן.

להלן יתוארו בתמצית עיקרי הרפורמות המרכזיות אשר הונהגו בתחום בשנים האחרונות.

2.1.1 הפסקת שיווק תכניות ביטוח חיים עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים

בתחילת שנת 2013, ובהתאם להוראות חוזר שפרסם הממונה בחודש נובמבר 2012, הפסיקו חברות הביטוח לשווק תכניות ביטוח חיים משולבות חיסכון עם מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים ("מקדמי קצבה מובטחים") (למעט, בתנאים מסוימים, ביחס למי שמלאו לו לפחות 60 שנים במועד המכירה), והחלו לשווק תכניות ביטוח חיים משולבות חיסכון ללא מקדמי קצבה מובטחים. כתוצאה מכך, ונוכח העובדה כי בהיעדר מקדמי הקצבה המובטחים בוטל אחד מהיתרונות השיווקיים של מוצר ביטוח החיים נצפתה בשנים 2014 ו- 2015, מגמה של גידול בשיעור המצטרפים החדשים לקרנות הפנסיה מקרב המצטרפים לראשונה לעולם הפנסיוני.

בחודש דצמבר 2015, פרסמה המפקחת - חוזר שעניינו "שיווק פוליסות ביטוח חיים הכוללות מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים". בהתאם לחוזר, ניתן יהיה לשווק תכניות ביטוח חיים משולבות בחיסכון תלויות תשואה עם מקדם קצבה מובטח, לחלק מהמבטחים עם פוליסות ביטוח חיים הכוללות מקדם קצבה מובטח בחברת ביטוח אחרת, המבקשים לבצע נידוד לחברה. בחוזר נקבעו, בין היתר, הוראות בכל הנוגע למקדמי הקצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים, לרבות בכל הנוגע לתמחורם, אופן שיווקם ואופן עדכוןם. כמו כן, נקבע בחוזר כי דירקטוריון המבטח יקבע מדיניות לעניין שיווק פוליסות אלו ולעניין הפחתת דמי הניהול אגב שימור של פוליסות קיימות במבטח הכוללות מקדם קצבה מובטח, וזאת בשים לב לסיכונים הגלומים בפוליסות אלו. החוזר חל החל ממועד פרסומו. להערכת החברה ההוראות יאפשרו למבטחים לנייד את החיסכון שלהם תוך שמירה על המקדם המובטח ובכך יגדל כוח המיקוח של החוסכים אל מול חברות הביטוח שיתחרו ביניהן על הפחתה בדמי הניהול אגב שימור. הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, התלויות, בין היתר, בהתנהגות המתחרים והמבטחים בפועל.

לפרטים נוספים ראה באור 36 לדוחות הכספיים.

2.1.2 מסלקה פנסיונית

במחצית השנייה של שנת 2013, החלה לפעול המסלקה הפנסיונית. מטרת המסלקה הפנסיונית הינה ניהול מסלקת מידע וכספים בתחום החיסכון ארוך הטווח, תוך הסדרת ממשקי העבודה בין כלל הגופים המוסדיים, החוסכים, המעסיקים, היועצים והסוכנים הפנסיונים. המסלקה הפנסיונית צפויה לייעל את תהליכי העבודה, לאפשר ניהול ובקרה טובים יותר ולהגביר את השקיפות בניהול חסכונות הציבור.

החל מנובמבר 2013, מחויבים כל בעלי הרישיון לפעול אך ורק באמצעות המסלקה, בכל הנוגע לפניות לגוף מוסדי לשם קבלת מידע חד-פעמי, שאיננו כולל פרטי זיהוי של מוצר פנסיוני מסוים, והחל מדצמבר 2015, חייבים כל בעלי הרישיון לבקש את המידע החד-פעמי האמור לפני ביצוע פגישת ייעוץ או שיווק ראשונה עם לקוח פוטנציאלי, וכן בנסיבות נוספות המפורטות בחוזר **מסמך ההנמקה** כמפורט בסעיף 7.1.3.2 (ה) להלן.

הוראות בנוגע לסוגי פעולות נוספות שיש חובה לבצען באמצעות המסלקה נקבעו בחוזר שפרסם הממונה לעניין זה, אשר חלקן נכנסו לתוקף, וחלקן יכנסו לתוקף, באופן מדורג, במהלך השנים הקרובות.

מאז שנת 2013 פרסם הממונה חוזרים נוספים בקשר עם המסלקה הפנסיונית, וביניהם חוזר שענינו הסדרת דמי השימוש המקסימאליים שעל גופים מוסדיים ועל בעלי הרישיון לשלם בגין השימוש במסלקה, כאשר החל מחודש דצמבר 2015, חל שינוי במודל התשלום למסלקה (בעיקר בגין פעולות המבוצעות באמצעות בעלי רישיון). כמו כן, פרסם הממונה חוזר שענינו **מבנה אחיד להעברת מידע ונתונים בשוק החיסכון הפנסיוני** (להלן: "**חוזר מבנה אחיד**"), אשר כולל נספחים שונים המגדירים את המבנה האחיד להעברת נתונים למסלקה ביחס לסוגי אירועים שונים. חוזר זה מתוקן מעת לעת, ועתיד להיות מתוקן עוד מספר פעמים במהלך השנים 2016 ו-2017 עד אשר תוסדרנה רוב הפעילויות שבהן נדרשים חילופי מידע בין גופים מוסדיים, בעלי הרישיון, המעסיקים והמסלקה וכן לצורך ביצוע פעולות.

בחודש אוגוסט 2014, פורסמו **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תשלומים לקופת גמל), התשע"ד-2014**, התקנות מסדירות את אופן התשלום והדיווח לגופים המוסדיים והיזון חוזר למעסיקים, לרבות באמצעות המסלקה. כן פורסם תיקון לחוזר מבנה אחיד, שענינו "**ממשק מעסיקים**", המגדיר את המבנה האחיד להעברת נתונים כנדרש בתקנות. כניסתם לתוקף של התקנות וממשק המעסיקים תבוצע בשנים 2016-2017 בצורה מדורגת. כמו כן, בחודש דצמבר 2015, פרסמה המפקחת חוזר שענינו "**תשלומים לקופת גמל**" המהווה נדבך משלים להוראות שנקבעו בתקנות, הכולל בין היתר מנגנוני אכיפה לעניין זה.

מארג ההוראות המורכב שנוצר (ושעתיד עוד להיווצר בהמשך) מחייב את הגופים המוסדיים להשקיע השקעות ניכרות כדי לעמוד בדרישות הטכנולוגיות המורכבות הנדרשות כדי לייתן מענה אמין בלוחות הזמנים הקצובים שנקבעו, כאשר במקביל קיים סיכון של עיצום כספי מהותי בגין אי-עמידה בהוראות אלו.

להערכת החברה, יישומן של תקנות התשלומים וממשק המעסיקים על ידי המעסיקים עשוי בתחילה להתקל בקשיים לא מבוטלים הן מצד המעסיקים והן מצד הגופים המוסדיים ואולי אף לגרום לעיכוב בקליטת הפקדות.

בנוסף, החברה מעריכה כי יישום ההוראות החוזרים על ידי בעלי רישיון (לרבות משווקים פנסיונים) עשוי לגרום לסרבול והגדלת עלויות של הליך ההתקשרות עם לקוחות חדשים. הערכת החברה הינה בגדר **מידע צופה פני עתיד המבוססת על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח**. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות וזאת בין היתר, כתוצאה משינויים רגולטוריים נוספים בעתיד, וייעול תהליכי עבודה.

2.1.3 דמי ניהול

בשנים האחרונות, פורסמה שורה של הוראות, שמשפיעות או עשויות להשפיע על גובה דמי הניהול הנגבים במוצרים הפנסיוניים השונים:

דמי ניהול מינימליים בקופות גמל

בחדש ינואר 2016, נכנס לתוקף תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פנסיוניים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012, שאפשר קביעת דמי ניהול מינימליים לחשבונות בקופות גמל עם צבירה נמוכה. במסגרת התיקון לתקנות, נקבע כי דמי הניהול המרביים מהיתרה הצבורה של חשבונות עמית שאינו מקבל קצבה בקופות גמל (בהתאם להגדרות המפורטות בתקנות), יהיה הגבוה מבין החלופות הבאות: 1.05% מהיתרה הצבורה או 6 ש"ח לחדש. לפרטים נוספים, ראה באור 27 לדוחות הכספיים.

מחשבון דמי ניהול - בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת חוזר בדבר "דיווח לממונה על דמי ניהול במוצרי חיסכון פנסיוני", שנועד להסדיר את דיווחי הגופים המוסדיים אודות דמי הניהול המרביים שקבעו עבור מצטרפים חדשים לקופות גמל שבניהולם, לצורך הצגתם במחשבון דמי ניהול. מחשבון זה נועד להגברת התחרות בתחום החיסכון הפנסיוני ולהוזלת שיעורי דמי הניהול הנגבים מהעמיתים/מבוטחים.

להערכת החברה מחשבון זה עלול להגביר את התחרות הקיימת בין הגופים המוסדיים השונים על המחיר (דמי הניהול). עם זאת, בשלב זה, לא ניתן להעריך את השלכות השקת המחשבון על החברה, שכן השלכותיה בפועל תלויות במידה רבה בהתנהגות המתחרים והלקוחות. הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות מהסיבות שפורטו לעיל.

לשינויים רגולטוריים נוספים, קיימים וצפויים אשר עשויים להשפיע על דמי הניהול ראה סעיף 7.1.3 להלן.

2.1.4 איסור התניות בהסדרים פנסיוניים הכוללים כיסויים ביטוחיים

כצעד משלים להגברת התחרות והשקיפות במוצרי החיסכון הפנסיוני, כמו גם חיזוק חופש הבחירה של העובד בהצטרפותו למוצר פנסיוני או בניוד של מוצר קיים, פרסמה המפקחת, בחודש נובמבר 2014, חוזר שעניינו איסור התניות בהסדרים פנסיוניים הכוללים כיסויים ביטוחיים, לפיו במקרה של צירוף מבוטח באמצעות מעסיקו לא ניתן להתנות את ההצטרפות לכיסוי ביטוחי בהצטרפות למוצר הפנסיוני וכן לא ניתן להתנות מתן הנחה בדמי ניהול במוצר פנסיוני בהצטרפות לכיסוי ביטוחי, וזאת עקב החשש לניגוד עניינים בין המעסיק אשר מממן את עלות הכיסוי הביטוחי לבין עובדיו.

2.1.5 הגבלה על הוצאות ישירות בניהול השקעות

תקנות הפיקוח על שירותים פנסיוניים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), תשס"ח-2008

החל משנת 2008, ניתן לגבות מנכסי המבוטחים והעמיתים הוצאות הנוגעות לביצוע השקעות בקרנות השקעה שונות והוצאות לצורך ביצוע השקעות בניירות ערך לא סחירים ובנדל"ן ובתקופה שמיום 1 בינואר 2008, עד 31 במרס 2014 גם הוצאות ישירות הנובעות מניהול השקעות של נכסי המבוטחים בחו"ל. ביום 1 באפריל 2014 נכנסו לתוקף תקנות הפיקוח על שירותים פנסיוניים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון מס' 2), התשע"ד-2014, במסגרת התיקון לתקנות הותרה הוצאה בעד השקעה של קופת גמל בתעודות סל בישראל לפי מדדים שעליהם יורה הממונה על שוק ההון. כמו כן, הוארך תוקף הוראת השעה ביחס להוצאות ישירות הנובעות מניהול השקעות של הנכסים בחו"ל עד ליום 31.12.2017,

ובמקביל הוגבל שיעור ההוצאות ישירות שיגבו מנכסי המבוטחים והעמיתים והנובעות מסוגים שונים של ניהול השקעות לשיעור של 0.25%.

בהמשך לתיקון לתקנות, בחודש יוני 2014 פורסם תיקון הוראות החוזר המאוחד- ניהול נכסי השקעה (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), במסגרתו נקבעו באילו מדדים ותנאים תותר ההוצאה בעד השקעה של קופת גמל בתעודות סל בישראל. קביעה זו נועדה להסיר חסמים בתחומים או בענפים שבהם אין עדיין לגופים המוסדיים מומחיות מספקת, כמו במדדי מניות של חברות בינוניות וקטנות וענפי פעילות ייחודיים.

בפועל, במידה והשיעור המרבי של הוצאות ישירות יעלה על 0.25%, התיקון לתקנות כאמור לעיל עשוי לגרום להגדלה מסוימת בהוצאות שבהן נושאת החברה (ושעד כה נשאו בהן המבוטחים והעמיתים) ולפגוע ברווחיותה.

2.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, מהות הכיסויים הביטוחיים, השווקים העיקריים, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

2.2.1 ביטוח חיים

ענף ביטוח החיים מעניק כיסוי לאירועים ביטוחיים הקשורים למצבו הכלכלי של האדם והנובעים מסיכונים שונים, כגון: מוות, אובדן כושר עבודה, נכות (להלן: "ריסק"), כאשר ישנן תכניות ביטוח המשלבות בתוכן גם מרכיב של צבירה כספית (להלן: "חיסכון"), לרבות הבטחת תוחלת חיים. כמו כן, ישנן פוליסות מסוג חיסכון המשולבות עם כיסוי בגין מחלות קשות. השילוב בין שני המרכיבים (ריסק וחיסכון) בפוליסה משולבת או בפוליסות נפרדות תלוי בבחירת המבוטח ובצרכיו האישיים. פוליסות ביטוח חיים הינן פוליסות ארוכות טווח הניתנות לרכישה באופן עצמאי או במסגרת יחסי עובד מעביד כשכיר או כבעל שליטה ("ביטוח מנהלים").

2.2.2 תיאור כללי

החברה משווקת פוליסות ביטוח מנהלים, פוליסות ביטוח לעצמאיים (הכפופות לתקנות קופות הגמל) וכן פוליסות ביטוח פרט. פוליסות אלה כוללות מרכיב חיסכון הוני (המאפשר למשוך את ערכי הפדיון בסכום חד פעמי) או קצבתי (המאפשר למבוטח קבלת קצבה חודשית לכל ימי חייו ו/או לשאריו) או שילוב ביניהם (לפי בחירת המבוטח ובכפוף להוראות הדין) וכן מרכיבי ריסק למיניהם, או כל אחד מהמרכיבים שהוזכרו בנפרד מאחרים (ריסק לסוגיו בלבד או חיסכון לסוגיו בלבד). בחלק ממוצרי החיסכון, רשאי המבוטח לבחור בין מספר מסלולי השקעה מוגדרים, הנבדלים זה מזה בתמהיל ההשקעות.

סוגי תכניות ביטוח בענף ביטוח החיים

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שמשווקת החברה:

פוליסת "סטטוס"

פוליסה שהחברה החלה בשיווקה בשנת 2004. בפוליסה זו קיימת הפרדה מוחלטת בין מרכיבי הריסק, החיסכון וההוצאות. הפוליסה משווקת כפוליסת ביטוח מנהלים, ביטוח פרט או ביטוח תגמולים לעצמאיים. הפוליסה הינה פוליסה משתתפת ברווחים וכוללת מספר מסלולי השקעה ביניהם יכול המבוטח לבחור. החל משנת 2013, בהתאם להנחיית המפקח (סעיף 2.1.1 לעיל), החברה משווקת עבור לקוחות שכירים ועצמאים שגילם אינו עולה על 60 שנים, פוליסות "סטטוס 2013", המאפשרות כקופות גמל שאינן כוללות מקדם קצבה להבטחת תוחלת חיים ועבור לקוחות שכירים ועצמאים שגילם עולה על 60 שנים פוליסות "סטטוס", הכוללות מקדם קצבה להבטחת תוחלת חיים. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי המוסכם בין החברה למבוטח.

פוליסת TOP FINANCE¹

פוליסה שהחברה החלה בשיווקה בשנת 2005. פוליסת ביטוח זו כוללת מרכיב חיסכון בלבד, ומשווקת כפוליסת פרט. החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי הסיכום בין החברה למבוטח וכרשום בפוליסה.

¹ נתוני הפרמיות והפדיונות של פוליסות אלה אינם נכללים בדוח עסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח.

ביטוח חיים ריסק טהור

פוליסות מסוג ריסק המעניקות תשלום של סכום הביטוח למוטבים, בתשלום אחד, במקרה של מות המבוטח, למעט במקרה של התאבדות במהלך השנה הראשונה.

במסגרת פוליסות ביטוח אלו משווקת החברה גם פוליסות ביטוח ריסק המשמשות כבטוחה למקרה מוות לנותן המשכנתא. הפוליסה מאפשרת גם שילוב ביטוח מבנה הדירה בגינה נלקחה ההלוואה.

בנוסף, משווקת החברה פוליסות מסוג ריסק טהור המעניקות פיצוי חודשי למוטבים במקרה של מות המבוטח ("רצף הכנסה"), החל מהחודש שלאחר פטירתו ועד לתום תקופת הביטוח.

ביטוח ריסק קבוצתי

פוליסות מסוג ריסק קבוצתי משווקות בדרך כלל למעסיקים או איגודים, המייצגים קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, המעוניינים לבטח את חברי הקבוצה בכיסוי למקרה מוות הכפופות לתקנות ביטוח חיים קבוצתי, וכן כיסויי ריסק קבוצתיים נוספים, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בחברה.

ביטוח אובדן כושר עבודה

כיסוי המעניק למבוטח, לאחר תקופת המתנה, בדרך כלל של מספר חודשים ממועד מקרה הביטוח, תשלום חודשי ו/או שחרור מתשלום פרמיה בתקופת אי הכושר במקרה של נכות הגורמת לאובדן כושר עבודה, מלא או חלקי, כתוצאה ממחלה או תאונה. כיסוי זה נמכר ככיסוי עיקרי או ככיסוי נוסף בפוליסות ביטוח אחרות.

הכיסוי האמור נמכר ללקוחות שכירים, עצמאיים ופרטיים.

ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי

פוליסות מסוג אובדן כושר עבודה קבוצתי משווקות בדרך כלל למעסיקים, ומעניקות לעובדיהם המבוטחים, לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים ממועד מקרה הביטוח, תשלום חודשי ושחרור מתשלום פרמיה בתקופת אי הכושר במקרה של נכות הגורמת לאובדן כושר עבודה, מלא או חלקי, כתוצאה ממחלה או תאונה. הפוליסות כפופות לתקנות אובדן כושר עבודה קבוצתי, כאשר הפרמיה נגבית בדרך כלל באמצעות בעל הפוליסה עבור כל המבוטחים בקבוצה.

ביטוח למקרה מוות מתאונה

כיסוי המעניק למוטבים בעת מקרה מוות של המבוטח כתוצאה מתאונה, סכום כספי חד-פעמי.

ביטוח למקרה נכות מתאונה

כיסוי המעניק סכום כספי חד-פעמי במקרה של נכות כתוצאה מתאונה. במקרה של נכות מלאה ותמידית ישולם סכום הביטוח במלואו, ובמקרה של נכות חלקית ישולם סכום ביטוח יחסי מתוך סכום הביטוח המלא בהתאם לטבלה הקבועה בפוליסה.

פוליסות ללקוחות הגיל השלישי

פוליסות המיועדות למתן מענה לצרכים והעדפות שונות של הלקוחות בגיל הפרישה על דרך קליטת כספים חד פעמיים לצורך תשלומים עיתיים, עם וללא הבטחת מקדם קצבה; תשלומים לתקופה מוגדרת מראש; תשלומי קצבה מידיים או עתידיים, לתקופות שונות.

החיסכון הצבור בפוליסה מושקע באחד או יותר ממגוון מסלולי ההשקעה שעומדים לרשות המבוטח ועל פי הנחייתו. מהחיסכון המושקע כאמור מנוכים דמי ניהול על פי המוסכם בין החברה למבוטח. בנוסף, יכול המבוטח לבחור במסלול השקעה הכולל הבטחת ריבית והצמדה למדד לתקופה של בין שנתיים ל- 15 שנה, בהתאם לריבית הקבועה בפוליסה.

מכיוון שמדובר בקהל יעד חדש ולאור התארכות תוחלת החיים הקבוצה מעריכה כי יכול ויחול גידול בביקוש למוצרים אלו בשנים הקרובות. הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד. צפי זה עלול שלא להתממש במקרה של שינוי בהעדפות הצרכנים ובהתנהגות השוק והמתחרים בשונה מזה המוערך על ידי החברה במועד דוח זה.

מוצרים ייעודיים להסדרי פרישה ופרישה מוקדמת

החברה משווקת למשרדי ממשלה, מוסדות וגופים גדולים במשק, פוליסות ייעודיות לפרישה ולפרישה מוקדמת אליהם נלווים שירותי שלמות ולעיתים גם טיפול באוכלוסיית הפורשים. הפוליסות (הן פוליסות הכפופות לתקנות קופות גמל והן פוליסות פרט, לפי העניין) מציעות פתרונות של אנונה לתקופת הפרישה המוקדמת, קצבת זקנה, קצבאות לשאירים וכי"ב והן משלימות ו/או מוסיפות על ההסדרים הפנסיוניים הקיימים אצל גופים אלו. הפוליסות, שנערכות במרבית המקרים במסגרת הליך מכרזי שמבוצע על ידי הגופים האמורים לעיל, מותאמות ספציפית לצרכי כל אחד מהגופים, בהתאם להסדרי הפרישה שנערכים עם עובדיהם. במרבית המקרים הפוליסות הייעודיות מבטיחות לפורשים (במסגרת הפרישה המוקדמת ו/או הפרישה) קצבה או אנונה צמודה למדד, ללא דמי ניהול, ורווח הקבוצה מקורו במרווח הריבית.

להלן פירוט סוגי המוצרים והתכניות העיקריים בביטוחי חיים שהחברה שיווקה ועדיין מתקבלות בגינם הפקדות שוטפות:

פוליסת "עדיף"

עד לסוף שנת 2003 שיווקה החברה פוליסת ביטוח "עדיף" בה דמי הביטוח מפוצלים בין מרכיב הריסק (כולל הוצאות) לבין מרכיב החיסכון, כאשר היחס בין המרכיבים כאמור, נקבע על ידי בעל הפוליסה או המבוטח. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף שנת 2003 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה) כאשר קיימת למבוטח אפשרות לבחור בין תשלום הוני, תשלום קצבתי או שילוב של שני אלו. המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה.

פוליסת "מעורב" (מסורתי)

עד לסוף חודש יוני 2001, שיווקה החברה פוליסת ביטוח מסוג "מעורב" (מסורתי), אשר בה סכום הביטוח מורכב ממרכיב החיסכון בתוספת מרכיב הריסק כשהם שלובים יחדיו. בקרות מקרה ביטוח (מוות או תום תקופה) משולם סכום הביטוח הקבוע מראש, הנקוב בפוליסה. החיסכון הצבור בפוליסות מסוג זה ששווקו עד שנת 1990 הינו צמוד למדד המחירים לצרכן ותוספת ריבית הרשומה בהן. הפוליסות ששווקו החל משנת 1991 ועד לסוף חודש יוני 2001 הינן פוליסות "משתתפות ברווחים" (תלויות תשואה). המבוטח אינו יכול לבחור את מסלול ההשקעה ודמי הניהול נקובים בתנאי הפוליסה. פוליסה זו, הינה לרוב הונית (אם כי קיים נספח קצבה בחלק מהפוליסות). לאור תיקון 3 לחוק הגמל הצבירה בפוליסה בגין הפקדות מינואר 2008 ואילך (בפוליסות הכפופות לתקנות קופות גמל) מיועדת לקצבה.

2.3 תחרות

2.3.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

בתחום חיסכון ארוך הטווח במשק², הסתכמו הנכסים נכון לסוף שנת 2015, בסך של 843.3 מיליארדי ש"ח, גידול של כ- 62.9 מיליארדי ש"ח המהווים גידול בשיעור של כ- 8.1% לעומת סך הנכסים בסוף שנת 2014. נכסי החיסכון ארוך הטווח מורכבים מנכסים בענף ביטוח חיים בסך של כ- 241.8 מיליארדי ש"ח, בענף הפנסיה והגמל בסך של כ- 601.5 מיליארדי ש"ח.

נתח השוק של החברה בתחום ביטוח חיים בשנת 2015, עמד על שיעור של כ- 8.9% לעומת שיעור של כ- 8.6% בשנת 2014.

בהתאם לדוחות הכספיים של הגופים המוסדיים ולנתוני משרד האוצר, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015 ההכנסות מפרמיה ודמי גמולים בתחום החיסכון ארוך הטווח במשק עמדו על סך של 57.0 מיליארדי ש"ח, לעומת סך של 51.4 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ- 5.6 מיליארדי ש"ח, המהווים גידול בשיעור של כ- 10.5%.

נתח השוק של החברה בתחום ביטוח חיים בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, עמד על שיעור של כ- 9.18% לעומת שיעור של כ- 9.2% בשנת 2014.

לפירוט הכנסות החברה מפרמיה, ראה סעיף 4.3.1 לדוח הדירקטוריון, בהתאמה.

תנאי התחרות בתחום הפעילות והמתחרים העיקריים

להלן יפורטו מאפיינים ספציפיים של התחרות בענפים השונים בהם פועלת החברה במסגרת פעילותה בתחום.

בתחום החיסכון ארוך הטווח המתחרים העיקריים של החברה הם ארבע קבוצת הביטוח הגדולות האחרות, וכן בתי ההשקעות המנהלים כספי חיסכון פנסיוני. יצוין, כי בשנים האחרונות הקימו מספר בתי השקעות פעילות ביטוח ובפרט ביטוח חיים (ריסק) מתוך מגמה לחזק את מעמדם בתחום החיסכון ארוך הטווח. הרפורמות שחלו בתחום בשנים האחרונות, אשר ביטלו את החסמים למעבר בין המוצרים השונים, הגבירו את התחרות בתחום נכסי החיסכון לטווח ארוך, זאת בעיקר בשל היטשטשות הקווים המפרידים בין המוצרים השונים בתחום. שינויי הרגולציה בשנים האחרונות חידדו את התחליפיות בין מוצרי שוק החיסכון ארוך הטווח.

מאז תחילת שנת 2013, לאור הפסקת שיווק מוצרי ביטוח חיים עם הבטחת מקדם קצבה, הפכו קרנות הפנסיה ליעד ההפקדות העיקרי של שכירים בישראל, המצטרפים לראשונה למוצר פנסיוני כלשהו. במקביל, נמשכה הירידה המתמשכת בהיקף ההפקדות לקופות גמל מחד (לאור הפיכת הפקדות שמבוצעות אליהן לכספים קצבתיים). ההיתר שניתן לקופות הגמל לרכוש ולשווק כסויים ביטוחיים שונים לעמיתיהן עדיין לא השפיע באופן משמעותי על יכולת קופות הגמל לשנות את המגמות הנ"ל. האפשרות שהתווספה במסגרת תיקון 13 לחוק קופות הגמל (ראה סעיף 7.1.3.17.1.3 להלן), שלפיה קופת גמל תשלם לעמיתים קצבה למשך תקופה מוגדרת, שבסופה יחלו לקבל תשלומים ממבטח מכח פוליסה למשך כל ימי חייו, מהווה עוד נסיון "להחיות" את קופות הגמל. אפשרות זו התווספה רק בחודש נובמבר 2015 ועדיין לא השפיעה על המגמות שתוארו לעיל. בעקבות השינויים הרגולטוריים הנזכרים לעיל, לא ניתן להעריך מהו שיווי המשקל שאליו יגיע בסופו של יום שוק החיסכון הפנסיוני.

לפרטים בדבר השפעת הוראות רגולציה חדשות, שחלקן עדיין בגדר טיוטה, על התחרות בתחום, ראה גם סעיף 7.1.3 להלן.

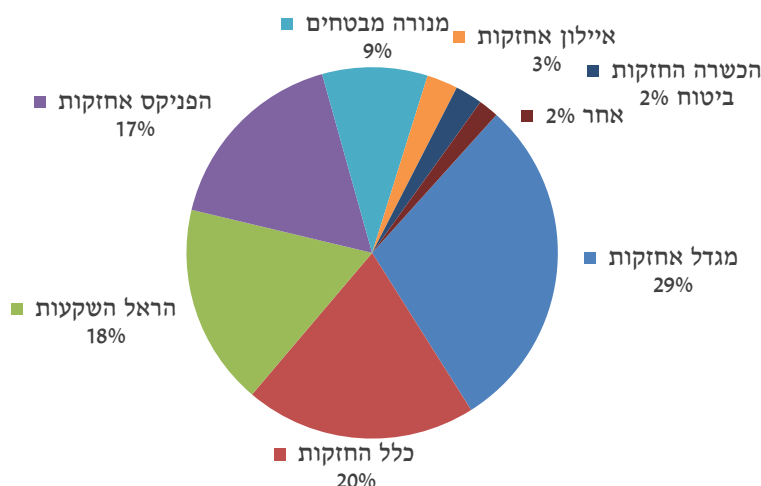
² בהתאם לנתוני ביטוח-נט, לא כולל פוליסות שהוקמו לפני 1990; בהתאם לנתוני פנסיה-נט, לא כולל את קרנות הפנסיה הוותיקות ובהתאם לנתוני גמל-נט.

2.3.2 ביטוח חיים

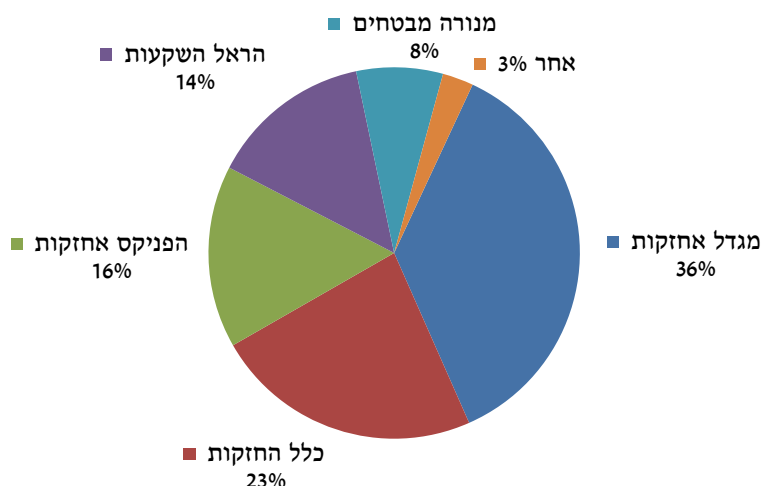
התחרות בענף ביטוח החיים מתרכזת בעיקרה סביב מגוון תכניות הביטוח המוצעות על ידי חברות הביטוח ובכלל זה התשואה המושגת על הנכסים לאורך זמן, רמת סיכון הנכסים ביחס לתשואה המושגת/מובטחת, השירות הניתן למבוטחים, שיעור דמי הניהול מפרמיה ומצבירה ותעריפי הביטוח.

לפרטים בדבר השפעת רפורמת ניוד פוליסות ביטוח מנהלים על התחרות בביטוח חיים, ראה סעיף 2.1.1 לעיל.

בהתאם לנתוני אגף שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, התפלגות הפרמיות ברוטו, מעסקי ביטוח חיים, ליום 30 בספטמבר 2015, בין החברות המתחרות בענף הינה כדלקמן:

בהתאם לנתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח³, התפלגות ההתחייבויות הביטוחיות, נכון ליום 30 בספטמבר 2015, בין החברות המתחרות בענף ביטוח חיים הינה כדלקמן:

לפירוט נוסף על הכנסות החברה מפרמיה בענף זה, ראה סעיף 4.3.1 לדוח הדירקטוריון.

יכולת החברה להתמודד עם התחרות בתחום זה, תלויה, בין היתר, בהרחבת מערך המכירות, בהתייעלות בתשומות הייצור תוך שמירה על

³ בהתאם לנתוני "ביטוח נט".

רמת השירות, בפיתוח מוצרים ייחודיים, בשימור התיק הקיים ובמובילות בתחום התשואות למבוטחים.

הגורמים העיקריים המשפיעים על התחרות בענף הם חברות הביטוח המתחרות על נתחי השוק שלהן וסוכני הביטוח אשר משפיעים גם הם על גודל נתחי השוק של המבטחים השונים, וכל זאת לאור השינויים בגולציה החלה על התחום.

הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של החברה הינם: האטרקטיביות של מגוון המוצרים, תעריפי הביטוח שמציעה החברה, התשואה למבוטחים וכן רמת השרות למבוטחים.

2.3.3 שיטות להתמודדות עם התחרות והגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה בתחום

השיטות העיקריות של החברה להתמודד עם התחרות הן: סינרגיה בין חברות השונות בקבוצת מנורה מבטחים במתן פתרונות כוללים ללקוחות הקבוצה בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח, תוך הישענות על גודלה ויציבותה של מבטחים החדשה, קרן הפנסיה הגדולה בישראל, המנוהלת על ידי מנורה מבטחים פנסיה וגמל; שיפור השירות ללקוח תוך התייעלות תפעולית; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם קבוצת מנורה מבטחים כמקור להפניית לקוחות; הרחבת מערך השיווק הישיר של מנורה מבטחים פנסיה וגמל, השתתפות במרכזים מרכזיים בתחום ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה בתחום הם חוסנה הפיננסי של הקבוצה; מובילות בתשואה למבוטחים; רמת השירות הגבוהה של החברה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי קבוצת מנורה מבטחים.

2.4 לקוחות

לחברה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לחברה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה בדוחותיה הכספיים.

להלן נתוני התפלגות הפרמיה ברוטו בין עמיתים שכירים לבין מבוטחים פרטיים ועצמאיים ולבין קולקטיביים (באחוזים):

הלקוח	2015	2014	2013
עמיתים שכירים	52.9%	60.6%	61.5%
פרטיים ועצמאיים	45.9%	38.3%	37.4%
קולקטיביים	1.2%	1.1%	1.1%
סה"כ	100.0%	100.0%	100.0%

יצוין, כי למיטב ידיעת החברה, אין לה לקוחות קבועים או לקוחות בעלי מאפיינים קבועים, מעבר לסיווג המפורט בטבלה שלעיל.

למידע בדבר שיעור הפדיונות מעתודה ממוצעת בביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, ראה סעיף 4.3.1 לדוח הדירקטוריון.

3. ביטוח רכב חובה

3.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח סטטוטורי, על פי פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970 (להלן: "פקודת ביטוח רכב מנועי").

פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 (להלן: "חוק הפיצויים") ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל, שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי.

חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, נועד ליצור מנגנון יעיל ומהיר לבירור הזכאות לפיצויים ולהערכת שיעורם, כל זאת במנותק משאלת האשם. החוק קובע, בין היתר, מהי תאונת דרכים, מיהו הזכאי לפיצויים ומהם סדרי הדין במקרים כאלו.

נפגעי תאונות דרכים שאין באפשרותם לתבוע פיצויים מאת מבטח, בשל העילות המפורטות בחוק הפיצויים: (1) פגיעה על ידי רכב שלא היה לו כיסוי ביטוחי; (2) מבטח שאינו ידוע (כגון פגיעת פגע וברח); ו- (3) מבטח שנמצא בהליכי פירוק, זכאים לפיצוי מהקרן לפיצוי נפגעי תאונות דרכים (להלן: "קרנית"), שהינה תאגיד סטטוטורי שהוקם מכוח חוק הפיצויים. פעילותה של קרנית ממומנת מהפרשה של חברות הביטוח בשיעור קבוע של 1% מהפרמיה (נטו) בגין פוליסות ביטוח רכב חובה, כמפורט בצו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ב-2002 (להלן: "התוספת למימון הקרן").

במסגרת הענף מונהגת החל משנת 2003 תחרות מבוקרת (בעבר כל ביטוחי רכב חובה בישראל בוצעו באמצעות תאגיד "אבנר").

במסגרת תקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004 (להלן: "תקנות מאגר מידע"), הוסדרה הקמת ואופן פעילותם של מאגרי מידע בתחום ביטוח רכב חובה: מאגר מידע סטטיסטי המשמש לאיסוף מידע סטטיסטי ולהערכת עלות הסיכונים בענף ביטוח רכב חובה, ומאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח.

המאגרים הנ"ל מנוהלים על ידי מפעילים שאינם קשורים לחברות הביטוח. מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי מוסמך על פי הדין לאסוף מחברות הביטוח הפעילות בענף, נתונים רלבנטיים, לצורך קביעת עלות הסיכון הטהור. חברות הביטוח מחויבות להעביר למפעיל נתונים כאמור, אחת לרבעון.

מאגר המידע לאיתור הונאות ביטוח, מרכז נתונים מכל חברות הביטוח, ומשמש לזיהוי חשדות למקרי הונאה בתביעות רכב חובה וכן למניעת הונאות ביטוח בתהליך החיתום ובתביעות, בפוליסות רכב חובה. כמו כן, בהתאם לחוזר המפקח בעניין זה, למעט במקרים מסוימים (כגון במקרה שמדובר בחידוש ביטוח חובה לכלי רכב שבוטח אצל אותו מבטח בשנה החולפת, או במקרה של רכב בצי או קולקטיב) חל איסור להפיק תעודת ביטוח רכב חובה עבור כלי רכב פרטי ומסחרי עד 4 טון ואופנוע, מבלי שבוצע אימות מול המאגר, בעת תהליך החיתום, ביחס לפרטי מידע מסוימים, לכל הפחות.

פעולת מאגר המידע ודרכי השימוש של החברות בו עוגנו בהסכם ענפי, ובחוזר פיקוח. המבטחים נושאים במלוא עלות הקמת המאגרים ותפעולם. התשלומים שעל מבטחים לשלם עבור שירותי מאגרי המידע נקבעים, בין היתר, בהתחשב בחלקו היחסי של כל מבטח בתחום בהתאם לנתוני שנה קודמת, וכן באיכות ובמועדי הדיווח למאגר.

במסגרת התחרות המבוקרת, גובות חברות הביטוח דמי ביטוח בהתאם לתעריף ביטוח חובה דיפרנציאלי, המבוסס על שימוש במשתנים מתוך תכנית סיווג הסיכונים שמפרסם מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי, שאושרו על ידי המפקח, כמשתנים שבהם יהיה רשאי מבטח להשתמש, לצורך התאמת הפרמיה לסיכון המבוטח. מאחר ומחד, ביטוח רכב חובה מהווה חובה חוקית ומאידך, כל חברת ביטוח רשאית לסרב לבטח מבוטח על פי שיקול דעתה, הוסדר הביטוח השיורי

(להלן: **"הפול"**). ה"פול", אשר פעילותו מוסדרת בתקנות ביטוח רכב מנועי (הסדר ביטוח שיורי ומנגנון לקביעת תעריף), התשס"א-2001 ובחזור המפקח שפורסם בענין זה, פועל כביטוח משותף של כלל החברות העוסקות בתחום ביטוח חובה. בעל כלי רכב שסורב כאמור ולא השיג כיסוי ביטוחי באחת החברות הפועלות בענף, יכול לרכוש ביטוח חובה באמצעות ה"פול".

הפול הוא ביטוח משותף של כל חברות הביטוח בענף ביטוח רכב חובה, השותפות בו ונושאות בהוצאותיו ובהפסדיו או ברווחיו, על פי חלקן היחסי בסה"כ פרמיות הביטוח בענף רכב חובה. חלקה היחסי של כל מבטחת נקבע לפי חלקה בפועל בשנת החיתום הרלבנטית.

חלקה של החברה ב"פול" עמד נכון לשנת חיתום 2015 על כ- 10.4%, זאת בדומה לחלקה היחסי של החברה ב"פול" בשנת חיתום 2014 שעמד על כ- 10.4%.

חברות הביטוח מממנות את חלקן בהפסדי הפול באמצעות העמסת הפסדי ה"פול" על יתר מבוטחי חברת הביטוח שלא במסגרת "הפול". בהתאם להסדר התחיקתי, מרכיב ההעמסה הצפוי למימון הפסדי ה"פול" הינו, בין 5.5% ל- 6.5%, מ"עלות הסיכון הטהור", כהגדרתו בפקודה, של ביטוח החובה של המבטח שלא במסגרת "הפול".

תעריפי הביטוח שגובה החברה כפופים לאישור המפקח על הביטוח. לפרטים אודות הפיקוח על התעריפים ראה סעיף 3.2 להלן.

האחריות למתן שירותים רפואיים, הנכללים בסל השירותים הקבוע בתוספת השנייה לחוק ביטוח בריאות ממלכתי ובצו התרופות לפיו, בשל נזקי גוף מתאונות דרכים - מוטלת על קופות החולים, למעט הטיפולים המנויים בתוספת השלישית. בנוסף, חברות הביטוח נושאות בתשלומים הרפואיים במקרים הבאים: 1. כאשר הנפגע אינו תושב/אזרח ישראל (תיירים, עובדים זרים, פלסטינים) 2. חיילים 3. סיעודי רגיל להבדיל מסייעודי מורכב 4. פינוי על ידי אמבולנס ללא אשפוז. 5. נפגעי תאונות עבודה במקרה של תאונת דרכים.

לצורך מימון אספקת השירותים הרפואיים לנפגעי תאונות דרכים שיינתנו על ידי קופות החולים, נקבע כי על המבטחים להעביר לקרנית, עבור קופות החולים, עד ליום 10 בכל חודש, שיעור של 9.4% מדמי הביטוח, שגבו בחודש הקודם בגין כל פוליסת ביטוח רכב חובה שהנפיקו (להלן: **"התוספת למימון עלות אספקת השירותים"**). לעניין זה, **"דמי הביטוח"** - סך כל התשלומים הנגבים ממבוטח בענף ביטוח רכב חובה, למעט התוספת למימון קרנית לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון הקרן), התשס"ג-2002 והתוספת למימון עלות אספקת השירותים לפי צו פיצויים לנפגעי תאונות דרכים (מימון עלות אספקת השירותים), התש"ע-2009.

בענף מונהגת פוליסה תקנית לביטוח רכב חובה. לפרטים ראה סעיף 3.2 להלן.

כאמור, על פי כלל האחריות בחוק הפיצויים, כל מבטח מפצה את הנוסעים שנסעו בכלי הרכב המבוטח על ידו, ללא תלות במידת האשם של הנהג. עוד קובע חוק הפיצויים, כי כלפי צדדים שלישיים שהיו מעורבים בתאונה שבה היו מעורבים מספר כלי רכב (למשל, הולכי רגל) תהא למבטחים אחריות "ביחד ולחוד", ובין המבטחים לבין עצמם נקבעה, ככלל, השתתפות שווה בנטל החיובים. צו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), התשס"א-2001, קובע חריג לכלל האמור ונועד לאזן את נטל התשלום בין המבטחים, מקום שבו מקדמי הסיכון של כלי הרכב המעורבים בתאונה לנזק, שונים באופן מובהק - אופנוע ורכב, או רכב קל ורכב כבד. במקרים כאמור, קובעים 'צווי החציה' את השיפוי לו זכאים המבטחים זה מזה (המכונים "תשלומי האיזון"). כך לדוגמא, במקרה של תאונה מעורבת בין רכב המוגדר כרכב "קל" (משקלו פחות מ- 4 טון) עם רכב המוגדר כרכב "כבד" (שמשקלו מעל 4 טון למעט אוטובוסים), המבטח של הרכב ה"קל" זכאי להשבה של מחצית מסכום עלות התביעה מהמבטח של הרכב הכבד או הרכב האחר ובמקרה של אופנוע 75% מסכום עלות התביעה.

לעניין זה מפעיל איגוד חברות הביטוח מתווה סליקה, באמצעות מרכז הסליקה של איגוד חברות הביטוח, שנועד, בין היתר, להעביר את תשלומי האיזון בין המבטחים. לפרטים ראה סעיף 7.16.2.1 להלן.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על החברה והשפעתן בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות החברה, ראה סעיפים 7.1.1 ו- 7.1.2 להלן.

3.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

כאמור לעיל, פוליסת ביטוח חובה, בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, מעניקה כיסוי לבעל הרכב והנוהג בו, מפני כל חבות שהם עלולים לחוב לפי חוק הפיצויים ומפני חבות אחרת שהם עלולים לחוב בשל נזק גוף שנגרם לנהג הרכב, לנוסעים בו או להולכי הרגל, שנפגעו כתוצאה מהשימוש ברכב מנועי.

מאפייני התחום העיקריים הינם:

אחידות המוצר - כאמור לעיל, הכיסוי הביטוחי בתחום רכב חובה קבוע ואחיד בין חברות הביטוח, והוא נקבע על פי הוראות הדין. בהתאם, התחרות בתחום זה מתמקדת בעיקר במחיר כמתואר בסעיף זה להלן.

בענף מונהגת פוליסה תקנית אחידה אשר מהווה חוזה ביטוח סטנדרטי, (להלן: "הפוליסה התקנית"), בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010 - פוליסת תקנית ליחיד בעל רכב וכן פוליסה תקנית לצורכי סחר, המיועדת לבעלי פוליסה המחזיקים במספר כלי רכב באופן זמני, לצורכי תיקון, מסחר וכי"ב (כגון: בעלי מוסכים, יבואנים וכו'). התקנות קובעות תנאים מינימאליים לביטוח רכב חובה אשר מבטח אינו רשאי לשנותם, אך רשאי להוסיף עליהם הרחבות לגבי היקף הכיסוי הביטוחי. במסגרת התקנות, נקבע גם נוסח תעודת הביטוח שעל מבטח להנפיק במסגרת ביטוח רכב מנועי.

תשלום מראש - ביטוח רכב חובה נכנס לתוקף רק לאחר תשלום מראש של מלוא הפרמיה בגינו.

היקף ודרכי הפיצוי - למעט תקרת פיצוי למרכיבי נזק שאינו נזק ממוני והכיסוי לאובדן השתכרות המוגבל לעד פי שלושה מהשכר הממוצע במשק, הכיסוי אינו מוגבל בסכום.

אחריות מוחלטת - בהתאם להוראות חוק הפיצויים, האחריות של בעל הרכב, המחזיק או הנוהג בו, הינה מוחלטת ולפיכך זכאות הנפגע בתאונת דרכים לפיצוי אינה תלויה בהוכחת אשם.

ייחוד עילה - מי שנפגע בתאונת דרכים וחוק הפיצויים מקנה לו עילת תביעה, יכול לתבוע את זכותו רק על פי חוק הפיצויים ואינו רשאי לתבוע את נזקו לפי חוק אחר. מי שאין לו עילת תביעה לפי חוק הפיצויים, יכול לתבוע את המזיק בניזיקין.

זנב תביעות ארוך - תביעות הביטוח בתחום זה מאופיינות בזמן בירור ארוך יחסית, של מספר שנים, בין מועד קרות האירוע הביטוחי לבין מועד סילוק התביעה.

פיקוח על התעריפים - במסגרת ההוראות לחוזה ביטוח הכללי בחוזר המאוחד (עוד בעניין החוזר המאוחד ראה סעיף 7.1.2 להלן) נכללו הוראות שונות בעניין דמי ביטוח בענף רכב חובה, ונהלים לקביעת דמי ביטוח שרשאי מבטח לגבות ואופן הגשתם לאישור המפקח. בהתאם להוראות החוזר המאוחד, מרכיב פרמיית סיכון שבתעריף ביטוח רכב חובה (דמי הביטוח נטו) צריך להיות אחיד לכל המבוטחים שעונים על אותם משתנים מתוך תכנית סיווג הסיכונים שמפרסם מפעיל מאגר המידע הסטטיסטי, אשר המפקח אישר כמשתנים שבהם יהיה מבטח רשאי לעשות שימוש לצורך קביעת התעריף, כגון: נפח מנוע, סוג דלק, כוחות סוס, מספר כריות אויר, מין ו/או גיל ו/או ותק הנהיגה של הנהג הצעיר ביותר הצפוי לנהוג ברכב, מספר תביעות קודמות ו/או מספר שלילות רישיון בשלוש השנים האחרונות של כל אלו הצפויים לנהוג ברכב, המצאות מערכת למניעת נעילת גלגלים (ABS) ו/או מערכת לבקרת יציבות (ESP) ו/או מערכת התרעה על אי שמירת מרחק (ECW)

ו/או מערכת התרעה על סטייה מנתיב (LDW). כל מבטח רשאי לבחור באילו מהמשתנים להשתמש לצורך קביעת התעריף.

בנוסף, רשאי המבטח לגבות דמים - לכיסוי הוצאות ניהול, עמלת הסוכנים והרווח, בשיעור של עד 16.25% מפרמיית הסיכון וכן את התוספת למימון עלות אספקת השירותים והתוספת למימון הקרן כאמור לעיל.

המבטח רשאי לתת הנחות מן הדמים בלבד, למעט בביטוח רכב חובה לציי רכב ולקולקטיבים שאז רשאי המבטח לתת הנחה אף מדמי הביטוח נטו.

"ציי רכב" - מונה לפחות 40 כלי רכב שכולם בבעלות אחת ומבוטחים אצל אותו מבטח; **"קולקטיב"** - מונה לפחות 100 כלי רכב בבעלויות שונות, המבוטחים אצל אותו מבטח במסגרת הסכם, ובלבד שמטרתה העיקרית של התארגנות הקולקטיב אינה עשיית הביטוח.

דמי הביטוח בענף ביטוח רכב חובה אינם יכולים לחרוג משיעור של 90% מדמי הביטוח נטו עבור אותו מבטח במסגרת תעריפי "הפול" המתפרסמים, מעת לעת, על ידי המפקח.

לחוזר וטיוטת חוזר שפורסם בחודש ינואר 2016, בעניין דמי ביטוח בענף רכב חובה, שעיקרם עדכון תעריף "הפול", ראה באור 40 לדוחות הכספיים.

3.3 תחרות

פעילות החברה בתחום ביטוח רכב חובה, הינה במגמת גידול בעשור האחרון. מגמת הגידול בפעילות משתקפת בשינוי בהיקף ההכנסות מפרמיה כמפורט להלן.

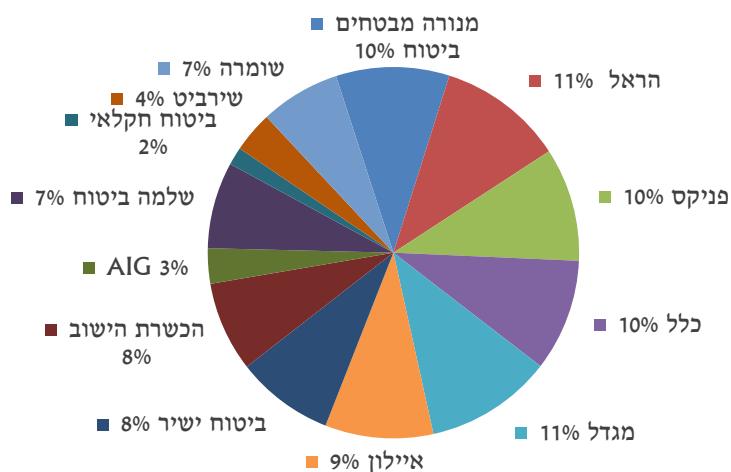
בתחום ביטוח רכב חובה, פועלות 13 חברות ביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר. על רקע קיומו של כיסוי אחיד בתחום זה, התחום מאופיין בתחרות מחירים משמעותית המושפעת בין היתר מריבוי מתחרים וכן ממהלכים להגברת שקיפות התעריפים על ידי המפקח (בין היתר, באמצעות האפשרות לערוך השוואת תעריפים באתר האינטרנט של אגף שוק ההון ביטוח וחסכון). לאור גידול במספר כלי רכב חדשים שבהם מותקנים אמצעי בטיחות משופרים, חל קיטון בהיקף הנפגעים מתאונות דרכים וכפועל יוצא גם בתשלומי התביעות. בהתאם, ולאור התחרות בתחום, ממשיכה, בשנים האחרונות, מגמת הירידה בתעריפי ביטוח רכב חובה.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, הכנסות הענף בתחום ביטוח רכב חובה, עמדו על סך של 3,709 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 3,745 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. קיטון של כ- 36 מיליוני ש"ח, המהווים כ- 1% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח בתחום. נכון לרבעון השלישי של שנת 2015, החברה ממוקמת במקום הרביעי בתחום ומחזיקה בנתח שוק של כ- 9.9% לעומת 10.2%, בתקופה המקבילה אשתקד.

על פי נתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, חלקם של חמשת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015 עמד על כ- 51.5% מסך דמי הביטוח בתחום זה. החברות הגדולות בתחום ביטוח רכב חובה, בשנת 2015, הינן מגדל, כלל, פניקס, הראל והחברה. ואילו בשנת 2014, החברות הגדולות בתחום היו מגדל, כלל, איילון, הראל והחברה, כאשר חלקן עמד על כ- 54.4%.

לפירוט הכנסות החברה מפרמיה, ראה סעיף 4.3.2.2 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

הכיסוי הביטוחי האחיד בכל חברות הביטוח וזמינות מידע השוואתי של מחירים, גורמים לכך שמחיר המוצר הינו המשתנה העיקרי בהחלטת הרכישה של פוליסות הביטוח. חברות הביטוח נבדלות זו מזו במשתנים הקובעים את התעריף וכפועל יוצא בפלחי השוק בהם הן מתמקדות. גורם העלול להשפיע על מעמדה התחרותי של החברה הינו שימוש חברות ביטוח אחרות במשתנים שונים מאלה שבהם החברה עושה שימוש. הגורם המחזק את מעמדה התחרותי של החברה הינו המערך הרחב של סוכני הביטוח שלה.

3.4 לקוחות

להלן פירוט התפלגות פרמיות ברוטו בין מבוטחים פרטיים לצי רכב וקולקטיביים ברכב פרטי ומסחרי (עד 4 טון בלבד):

שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו בשנת 2013 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו בשנת 2014 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו בשנת 2015 (אלפי ש"ח)	
2013		2014		2015		מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים צי רכב וקולקטיביים
89.8%	452,418	86.4%	416,637	83.9%	395,938	
10.2%	51,608	13.6%	65,582	16.1%	75,910	
100%	504,026	100%	482,219	100%	471,848	סה"כ

לחברה אין לקוח בתחום ביטוח רכב חובה, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות החברה בתחום הפעילות וכן אין לחברה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה.

בנוסף, לא ידוע לחברה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב החובה. לפי הערכת החברה, שיעור החידושים בשנת 2015 עמד על כ- 62%, לעומת כ- 64% בשנת 2014, ואחוז הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב חובה וביטוח רכב רכוש עמד על כ- 43% מסך אוכלוסיית מבוטחי החובה בחברה וזאת לעומת 42% בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן התפלגות דמי ביטוח לפי שנות ותק של לקוחות בתחום ביטוח החובה לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק			מחזור פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
			2013	2014	2015	2013	2014	2015
ללא ותק			161,327	136,468	136,393	32%	28%	29%
ותק שנה			117,026	114,768	106,576	23%	24%	23%
ותק שנתיים			78,718	79,084	78,036	16%	16%	16%
למעלה משלוש שנות ותק			146,955	151,899	150,843	29%	32%	32%
סה"כ			504,026	482,219	471,848	100%	100%	100%

4. ביטוח רכב רכוש

4.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

ביטוח רכב רכוש כולל כיסוי ביטוחי לאבדן או נזק של כלי רכב מבוטחים ולחבות המבוטחים בגין נזקי רכוש שנגרמו לצד שלישי על ידי כלי הרכב המבוטחים. ניתן לרכוש כיסוי לחבות כלפי צד שלישי בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים.

הסדר השמאים: בהתאם לחוזר שפרסם המפקח, נקבעו כללי פעולה לשמאים ומנגנוני ערעור על שומותיהם וכן הוראות בעניין הרחבת הגילוי הנוגע לזכויות המבוטחים, הגברת מעורבותם בהליך בחירת השמאי והרחבת השקיפות כלפי המבוטחים בהליך שומת הנזק. בהתאם להוראות החוזר, חברות הביטוח מפרסמות רשימות שמאי חוץ, שבהם יכול המבוטח לבחור. שומה של שמאי חוץ⁴, מהווה השומה הקובעת והיא מחייבת את הצדדים, בכפוף לזכות המבוטח והמבוטח לערער על השומה בפני שמאי מכריע, באמצעות שומה נגדית.

מידע וגילוי: על מנת להתמודד עם העדר השקיפות ובעיית פערי המידע שקיימים בשוק מכירת רכבים משומשים, אשר ממנו סבלו רוכשי רכב פוטנציאליים כמו גם חברות הביטוח, הוקם על ידי חברות הביטוח, במשותף עם מרכז הסליקה של חברות הביטוח בע"מ, מאגר מידע שעיקרו רישום היסטוריית תאונות של כלי רכב, שיהיה זמין לציבור רוכשי רכבים משומשים וכן לחברות הביטוח שיבחרו להצטרף למאגר (להלן: "המאגר"). למאגר ניתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל בתוקף עד אוגוסט 2016.

ביום 20 במאי 2013, התחיל המאגר לפעול. החברה הצטרפה למאגר ולהסדר. כל מבטח יכול להצטרף להסדר (דהיינו: למסור נתונים למאגר ולהגיש שאילתות) או לצאת מההסדר, לפחות אחת לשנה קלנדרית בהודעה מוקדמת של 90 יום. חוסר יכולתו של מבטח לספק נתונים ברמת הפירוט הנדרשת, לא יהווה הצדקה לסירוב לצרף אותו להסדר. בשלב זה, לא נראה כי לפעילות המאגר ישנה השפעה מהותית על פעילותה העסקית של החברה בתחום זה.

הסדר בוררות בתביעות שיבוב: הנזקים המכוסים במסגרת ביטוחי רכב רכוש, נגרמים לעיתים עקב רשלנות של אדם אחר. במקרה כזה, תשלום תגמולי ביטוח למבוטח מקנה למבטח זכות פיצוי מהמזיק - זכות "שיבוב". לפרטים בדבר הסדר ליישוב תביעות שיבוב בין חברות הביטוח ראה סעיף 7.16.3.

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על החברה בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות החברה, ראה סעיפים 7.1 ו-7.1.4 להלן.

⁴ לעניין זה, "שמאי חוץ" - שמאי שאינו שמאי בית ואשר נכלל ברשימת שמאי החוץ. "שמאי בית" הינו מי שעלול להימצא במצב של ניגוד עניינים בשל קשר מיוחד עם המבטח, לרבות בהתאם לחזקות שנקבעו לעניין זה במסגרת החוזר.

4.2 מוצרים ושירותים

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

פוליסת ביטוח רכב רכוש כוללת כיסויים בגין נזק עצמי הנגרם לרכב המבוטח כתוצאה מן הסיכונים המפורטים בפוליסה, כגון: אש, התנגשות מקרית, גניבה, ועוד וכן נזק רכוש הנגרם לצד שלישי על ידי הרכב המבוטח. ניתן לרכוש פוליסה לנזק לצד ג' בלבד או בשילוב עם כיסויים נוספים. בשלב הצעת הביטוח, רשאי המבוטח לבחור באחת מארבע חלופות: (1) ביטוח מקיף (המכסה נזק עצמי ונזק לצד שלישי); (2) ביטוח מקיף, ללא כיסוי לגניבה; (3) ביטוח מקיף, ללא כיסוי מפני תאונות; (4) ביטוח לנזק לצד שלישי בלבד, זאת, בתנאי שהויתור נעשה בהודעה מפורשת אשר תועדה על ידי המבטח.

ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קבוצות עיקריות על פי סוג הרכב:

(1) פוליסה לביטוח נזקי רכוש ונזקי רכוש לצד ג', לרכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון (ביטוח מקיף וביטוח צד ג'), בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 ובתוספת לתקנות (להלן: **"תקנות רכב רכוש"** או **"הפוליסה התקנית"**, בהתאמה). הפוליסה התקנית קובעת נוסח ותנאים מינימאליים לביטוח מקיף לרכב אשר חברת ביטוח יכולה לשנותם רק אם השינוי הוא לטובת המבוטח. לפוליסה התקנית ניתן להוסיף הרחבות באשר להיקף הכיסוי, לסיכונים, לחבויות ולרכוש המבוטחים.

מבוטח, שבבעלותו 40 כלי רכב פרטיים לפחות, המבוטחים אצל מבטח אחד, רשאי, בשלב הצעת הביטוח, בהודעה מפורשת שתתועד אצל המבטח, לוותר על תחולת הפוליסה התקנית כולה או חלקים ממנה.

(2) פוליסה לביטוח נזקי רכוש ונזקי רכוש לצד ג', לכלי רכב שאינו פרטי ומסחרי עד 3.5 טון, כגון: משאיות, אוטובוסים, נגררים, נתמכים, מלגזות, אופנועים וכלים אחרים. ביטוח זה אינו כפוף להוראות הפוליסה התקנית.

כמו כן, מציעה החברה למבוטחיה לרכוש כתוספת לפוליסה, "ריידרים"/כתבי שירות, לקבלת שירותים שונים לרכב כגון: שירותי דרך וגרירה, שירותי רכב חליפי, שירות לתיקון שבר שמשות, ועוד. לפרטים בעניין חוזר חדש שצפוי להשפיע על שיווק כתבי שירות על ידי חברות הביטוח, ראו סעיף 7.1.2.2 להלן.

מאפייני התחום העיקריים הינם:

פוליסת ביטוח רכב רכוש הינה, לרוב, לתקופה של עד שנה.

"זנב תביעות קצר" - תביעות בתחום זה מתאפיינות במשך זמן קצר בין קרות מקרה הביטוח לבין יישוב התביעה. תקופת ההתיישנות של תביעה לתגמולי ביטוח רכב רכוש היא שלוש שנים מקרות מקרה הביטוח. עם זאת, בגין כיסוי צד ג' תקופת ההתיישנות ומשך זמן יישוב התביעה ארוך יותר.

פיקוח על התעריפים - התעריף לביטוח רכב רכוש כפוף המפקח לנוסחה מבוססת משתנים שעליו נמסרת לו הודעה. התעריף מאושר על ידי המפקח כתעריף מקסימום. התעריף אינו אחיד ותלוי במספר משתנים, כגון: סוג הרכב המבוטח, ניסיון התביעות המצטבר של המבוטח, גילו של הנהג ומספר הנהגים הרשאים לנהוג ברכב.

4.3 תחרות

פעילות החברה בתחום ביטוח רכב רכוש, הינה במגמת גידול בעשור האחרון. מגמת הגידול בפעילות משתקפת בשינוי בהיקף ההכנסות מפרמיה כמפורט להלן.

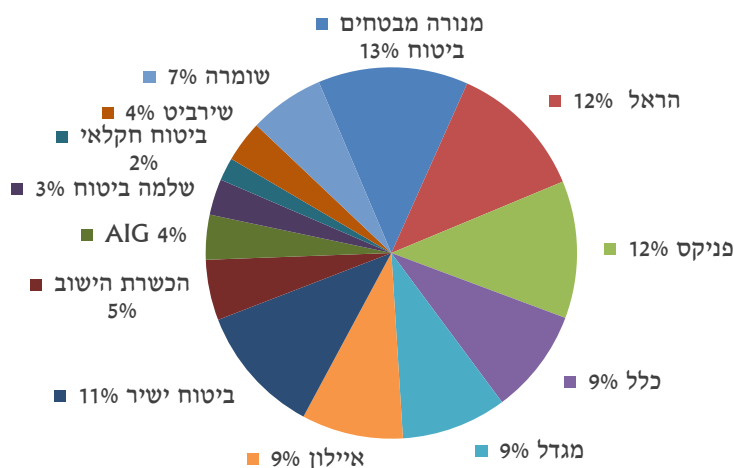
בתחום ביטוח רכב רכוש פועלות מרבית חברות הביטוח, לרבות חברות לביטוח ישיר.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח רכב רכוש בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, הכנסות הענף בתחום עמדו על סך של כ- 5,572 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 5,332 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 240 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, המהווים כ- 4.3% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח בתחום. על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בשנת הדוח, החברה הינה המובילה בתחום.

נתח השוק של החברה, כפי שמשתקף מהכנסות מדמי הביטוח בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, עומד על שיעור של כ-13.1% לעומת שיעור של כ-12.6% בתקופה המקבילה אשתקד.

לפירוט הכנסות החברה מפרמיה, ראה סעיף 4.3.2.3 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

הכיסוי הביטוחי האחיד בתחום, בהתאם לפוליסה התקנית, הינו מודולרי ומאפשר בחירה של כלל הכיסויים או חלק מהם לפי החלטת המבוטח. גמישות הבחירה מרחיבה את פוטנציאל התחרות בין החברות השונות על כל מרכיב ומרכיב בפוליסה המודולרית. התחרות מתמקדת בעיקר במחיר ללקוח בהתאם להיקף הכיסוי שבחר. אי לכך, שמה החברה דגש בתחום זה על תעריף תחרותי ומוצרים ייחודיים המותאמים לאוכלוסיות מובחנות וכוללים הטבות ייחודיות לאותן אוכלוסיות. הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של החברה הינם מערך סוכני הביטוח שלה והמודל התעריפי בו היא משתמשת.

4.4 לקוחות

בתחום ביטוח רכב רכוש, מבטחת החברה בעיקר לקוחות פרטיים.

לחברה אין לקוח בתחום ביטוח רכב רכוש, שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות החברה וכן אין לחברה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה.

להלן פירוט התפלגות פרמיות ברוטו בין מבוטחים פרטיים לציי רכב וקולקטיביים:

פרמיות ברוטו בשנת 2015 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2015	פרמיות ברוטו בשנת 2014 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2014	פרמיות ברוטו בשנת 2013 (אלפי ש"ח)	שיעור מסך ההכנסות לשנת 2013
795,714	84%	731,502	86%	732,908	90%
150,500	16%	118,094	14%	78,818	10%
946,214	100%	849,596	100%	811,726	100%

מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים ציי רכב וקולקטיביים סה"כ

בנוסף, לא ידוע לחברה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח רכב רכוש. לפי הערכת החברה, שיעור החידושים בתחום רכב רכוש בשנת 2015, עמד על כ- 71% לעומת כ- 72% בשנת 2014. שיעור הלקוחות אשר רכשו ביטוח רכב רכוש וביטוח רכב חובה, מתוך כלל הלקוחות שרכשו ביטוח רכב רכוש, בשנת 2015, הינו כ- 40%, לעומת שיעור של כ- 44%, בשנה הקודמת.

להלן התפלגות דמי ביטוח לפי שנות ותק לקוחות במונחי מחזור פרמיות לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	מחזור פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2015	2014	2013	2015	2014	2013
ללא ותק	423,382	359,379	352,134	45%	42%	43%
ותק שנה	207,807	198,805	189,891	22%	23%	23%
ותק שנתיים	124,097	105,350	95,919	13%	13%	12%
למעלה משלוש שנות ותק	190,928	186,062	173,782	20%	22%	22%
סה"כ	946,214	849,596	811,726	100%	100%	100%

5. ביטוח כללי אחר

5.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

בתחום זה, החברה פועלת בשני ענפים עיקריים - ביטוח חבויות וביטוח רכוש, וכן בענפי ביטוח כללי נוספים, אשר היקף פעילותם אינו מהותי.

ביטוחי החבויות כוללים כיסוי בגין חבותו הכספית על פי דין, של המבוטח, כלפי צד שלישי שאינו המבוטח, עד לגבול האחריות בפוליסה.

ביטוחי הרכוש כוללים כיסוי בגין אבדן או נזק, שנגרם לרכוש המבוטח ונזקים נלווים, כתוצאה מהסיכונים המכוסים בפוליסה (במתכונת של "סיכונים נמנים" או במתכונת של "כל הסיכונים").

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על החברה בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות החברה, ראה סעיפים 7.1, 7.1.1 ו-7.1.2 להלן, בהתאמה.

5.2 מוצרים ושירותים

5.2.1 תיאור של תחום הפעילות והכיסויים הביטוחיים שנכללו בו:

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה.

5.2.1.1 ביטוח חבויות

כללי

מרבית הפוליסות בענף ביטוח החבויות, מכסות את המבוטח בשל חבות שהוא עשוי לחוב בה על פי דין, כלפי צד שלישי, בגין נזק לגוף או לרכוש שייגרם לו.

בביטוחי חבויות נקבע גבול אחריות שהינו הסכום המקסימאלי בו יישא המבטח במקרה של נזק, בתוספת הוצאות משפטיות סבירות.

תוקפן של פוליסות הביטוח מסוג זה הינו לרוב לשנה.

תביעה ביטוחית בענפי החבויות אינה מתיישנת, כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי כנגד המבוטח. בשל פרק הזמן הארוך בין מועד היווצרות העילה כנגד המבוטח לבין מועד הגילוי ו/או מועד הגשת התביעה וכן בשל פרק הזמן הדרוש לבירור תביעות אלו שהינן מורכבות, נחשב ענף זה כבעל זנב תביעות ארוך.

ביטוחי חבויות ניתן לערוך על פי אחד משני בסיסי כיסוי:

בסיס אירוע (Occurrence Basis) – בפוליסות אלו, הכיסוי ניתן לחבות בגין אירועים אשר אירעו במשך תקופת הביטוח. התביעה לחברת הביטוח יכול שתוגש אף לאחר תום תקופת הביטוח, בכפוף להתיישנות.

בסיס הגשת תביעה (Claims Made Basis) – בפוליסות אלו, הכיסוי ניתן לחבות בגין תביעות אשר הוגשו לראשונה כנגד המבוטח במשך תקופת הביטוח, אף אם העילה כנגד המבוטח נוצרה לפני מועד תחילת הביטוח, ובתנאי שנוצרה בתוך 'התקופה הרטרואקטיבית' שהוגדרה בפוליסה, דהיינו לאחר תאריך מסוים שהוסכם עליו.

ענף ביטוח החבויות נחשב לענף תנודתי וזאת בשל רמת אי הוודאות הגבוהה ביישוב התביעות בפרט בפוליסות על בסיס

אירוע, הנובעת, בין היתר, מזנב התביעות הארוך, מהשינויים באקלים השיפוטי ומהשינוי התרבותי המעלה את שכיחות התביעות וחומרתן.

בענף ביטוח חבויות נכללים כל ביטוחי החבויות, למעט ביטוח רכב חובה. הביטוחים העיקריים בענף זה הינם: ביטוחי אחריות כלפי צד שלישי ("ביטוח צד שלישי"), אחריות מעבידים, אחריות מקצועית, אחריות המוצר ואחריות דירקטורים ונושאי משרה.

המוצרים המרכזיים אותם משווקת החברה בענפי החבויות, הינם כדלקמן:

(1) **ביטוח צד שלישי** - הפוליסה לביטוח אחריות כלפי צד שלישי מכסה את חבותו של המבוטח על פי כל דין - בדרך כלל חבות הנובעת מפקודת הנזיקין - בגין נזקי גוף (שלא בגין שימוש ברכב מנועי) או רכוש שנגרמו לצד שלישי, שאינם עובדי המבוטח, שנגרם מאירוע תאונתי אשר התרחש במהלך תקופת הביטוח בקשר עם הפעילות בגינה רכש המבוטח את הכיסוי הביטוחי.

ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסות לבתי עסק, פוליסת ביטוח דירה או במסגרת פוליסה לביטוח עבודות קבלניות.

דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - עיסוק המבוטח, היקף פעילות המבוטח, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, חשיפה למפגעים או סיכונים סביבתיים, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה.

ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

(2) **ביטוח חבות מעבידים** - כיסוי למבוטח בגין אחריותו לנזקי גוף בלבד, שנגרמו לעובד תוך כדי עבודתו אצל המבוטח, בשל רשלנות המבוטח, במשך תקופת הביטוח. במרבית המקרים, החבות המכוסה היא חבות לפי פקודת הנזיקין ו/או לפי חוק האחריות למוצרים פגומים, התש"ם-1980.

הביטוח הינו שיורי, מעל הכיסוי לפי חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995.

ניתן לרכוש ביטוח זה כמוצר עצמאי או ככיסוי נוסף במסגרת פוליסות לבתי עסק, פוליסת ביטוח דירה או פוליסה לביטוח עבודות קבלניות.

דמי הביטוח נקבעים כפונקציה של מספר משתנים, כאשר המרכזיים שבהם - מספר העובדים המועסקים, היקף שכר העבודה השנתי שמשלם המעסיק, סוג פעילות המעסיק, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, אמצעי ההגנה הקיימים בעסק וכדומה.

ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס אירוע.

(3) **ביטוח אחריות מקצועית** - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח-בעל מקצוע, בגין כשל בביצוע חובתו המקצועית, במעשה או במחדל המהווים רשלנות, טעות או השמטה של המבוטח במסגרת המקצוע אשר בגינו ניתן הכיסוי, שתוצאתו היא נזק צד שלישי בין אם הינו לקוח של המבוטח ובין אם לאו. ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מוצר.

המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, גבול האחריות הרצוי,

ותק במקצוע, מספר העובדים, מחזור ההכנסות, ניסיון התביעות של המבוטח והתחום הטריטוריאלי של הכיסוי והשיפוט, השפעה ניכרת על דמי הביטוח.

ביטוח זה נערך על בסיס הגשת תביעה.

(4) **ביטוח אחריות המוצר** - ביטוח המכסה את חבותו של המבוטח בגין נזק לגוף ו/או לרכוש של צד שלישי, שנגרם על ידי מוצרים פגומים שיוצרו, יובאו או סופקו על ידו, לאחר שהמוצרים יצאו מחזקתו, מכח חוק האחריות למוצרים פגומים המחיל על היצרן (כהגדרתו בחוק, הכוללת, למשל, גם יבואן ו/או ספק) אחריות בגין נזקי גוף בלבד, וכן מכח פקודת הנזיקין המחילה על היצרן אחריות לנזקי גוף או רכוש.

ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או כפוליסה משולבת עם ביטוח אחריות מקצועית ולעיתים גם עם פוליסת אחריות כלפי צד שלישי.

המשתנה העיקרי המשפיע על דמי הביטוח הוא עיסוקו של המבוטח, כאשר גם להיקף הפעילות, קיום פעילות ייצוא, התקופה הרטרואקטיבית הנדרשת, גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח והתחולה הטריטוריאלי של הכיסוי, השפעה על דמי הביטוח. ביטוח זה נערך, בדרך כלל, על בסיס הגשת תביעה.

(5) **ביטוח דירקטורים ונושאי משרה** - ביטוח המכסה את חבותם החוקית של דירקטורים ונושאי משרה בגין נזק שנגרם עקב מעשה או מחדל שעשו או נמנעו מלעשות, בתום לב או מחמת רשלנות, בתוקף היותם נושאי משרה בחברה. החבות המכוסה היא בעיקרה מתוקף חוק החברות והוראות חוק נוספות, המטילות חבות אישית על נושאי המשרה בחברה.

בעלת הפוליסה בביטוח זה הינה החברה הרוכשת את הכיסוי עבור נושאי המשרה והדירקטורים המכהנים ו/או שכינהו בעבר והמוגדרים כמבוטחים.

ביטוח זה נמכר כפוליסה עצמאית או בשילוב עם ביטוח אחריות מקצועית.

דמי הביטוח בענף זה מושפעים ממספר משתנים, כאשר המרכזיים מבניהם: גבול האחריות הרצוי, ניסיון התביעות של המבוטח, תחום העיסוק של החברה, הרכב בעלי המניות, המבנה והחוסן הפיננסיים של החברה והיות החברה ציבורית או פרטית. ביטוח זה נערך בדרך כלל על בסיס הגשת התביעה.

הפעילות במוצרים אלו הינה עתירת ביטוח משנה, בין היתר, עקב חומרת התביעות הפוטנציאלית והטרוגניות תמהיל הסיכונים.

5.2.1.2 ביטוח רכוש

כללי

ביטוחי הרכוש כוללים כיסוי בגין אבדן או נזק פיזי, שנגרם לרכוש המבוטח ונזקים נלווים, כתוצאה מהסיכונים המכוסים בפוליסה (במתכונת של "סיכונים נמנים" או במתכונת של "כל הסיכונים"). בנוסף, ניתן לרכוש כיסוי לנזק תוצאתי הנובע מהנזק הפיזי (כיסוי "אובדן רווחים"). בביטוח רכוש מציעה החברה ביטוחים למגזר הפרטי וכן למגזר העסקי.

המוצרים המרכזיים אותם משווקת החברה בענף ביטוח הרכוש:

פוליסות לביטוח דירה

פוליסות לביטוח דירה כוללות כיסוי בגין אובדן או נזק הנגרם לדירה המבוטחת כתוצאה מן הסיכונים המפורטים בפוליסה.

הפוליסות כפופות לתנאים המינימליים שנקבעו בתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 (להלן בסעיף זה: "תקנות ביטוח דירות ותכולתן" או "הפוליסה התקנית", בהתאמה).

חברת הביטוח יכולה לשנות את הפוליסה התקנית רק אם השינוי הינו לטובת המבוטח וכן להוסיף הרחבות לגבי היקף הכיסוי, הסיכונים והרכוש המבוטחים וכן ביטוחי חבויות בקשר עם דירת המגורים (כגון ביטוח צד ג'). הביטוח מיועד לדירות מגורים במגזר הפרטי.

הפוליסה התקנית מגדירה את היקף הכיסוי הביטוחי המינימאלי למבנה דירה ותכולתה. הכיסוי בפוליסה הינו על בסיס סיכונים נמנים: סיכוני אש, ברק, רעם, התפוצצות, סערה, שטפון, סיכוני גניבה, שוד, פריצה, רעידת אדמה ועוד, וכן סיכוני מים ונוזלים אחרים ("נזקי צנרת") על פי בקשת המבוטח ובהסכמת המבטח.

הפוליסה התקנית כוללת סיכון של רעידת אדמה למבנה הדירה ולתכולתה, אלא אם כן המבוטח ויתר על כיסוי זה בחתימתו על נספח נפרד לטופס ההצעה והדבר יצוין גם במפרט הפוליסה.

בחודש יולי 2015, נכנסו לתוקפן תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי לחוזה ביטוח דירות ותכולתן) (תיקון), התשע"ד-2014 והפוליסה התקנית לביטוח דירה הכלולה בהן, המתקנות את ההוראות החלות על ביטוחי דירות ותכולתן כמו גם את נוסח הפוליסה התקנית.

התיקונים, רובם ככולם, מרחיבים את הכיסוי המינימאלי שהיה קיים ערב התיקון בפוליסה התקנית. בין היתר, הורחב הכיסוי על פי ההרחבה לסיכוני מים ונוזלים אחרים גם לכיסוי מקרה אחד לפחות בתקופת ביטוח, של נזק שמקורו בהימלטות נוזלים ממתקני האינסטלציה וההסקה של נכס אחר בבית המשותף (שאינו הדירה המבוטחת) במסגרת התיקון נקבעו נוסחים ותנאי כיסוי תקינים - שלא היו חלק מן הפוליסה התקנית לדירה ערב התיקון - להרחבה לכיסוי חבות כלפי צד שלישי וכן להרחבה לכיסוי סכום ביטוח נוסף בבית משותף במקרה של נזק לדירה בבית משותף כתוצאה מסיכון רעידת אדמה. תנאים אלו שונים מהתנאים שהוצעו (ככל שהוצעו) במסגרת הפוליסות הקיימות ערב התיקון, במסגרת הרחבות כאמור.

במסגרת הפוליסה התקנית המתוקנת, במקרה של ביטוח חסר, נשלל ו/או צומצם הסעד העומד למבטחים במסגרת הוראות חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981. עוד נקבע, כי ביטול הפוליסה ביוזמת המבוטח במהלך תקופת הביטוח, לא יגרור זכות של החברה "לקנוס" אותו בשל כך, וכי המבוטח יהיה זכאי להחזר

יחסי של דמי הביטוח. כן צומצמה האפשרות לשפות מבטחים בגין תכשיטים, בדרך של החלפה, ועוד.

להערכת החברה, בשל השפעה מצטברת של מספר שינויים הכלולים בתקנות, צפוי גידול בסכומי התביעות ובגובה התביעה הממוצעת. הערכת החברה בעניין זה, הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידיה במועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, בשל התנהגות השוק.

החברה מציעה מספר מסלולים לביטוח דירות ו/או תכולה, המבוססות על תנאי הפוליסה התקנית. חלק מן המסלולים בפוליסות מקנים למבוטח אפשרות לרכוש, על פי בחירתו גם כיסויים נוספים כגון: כיסוי כל הסיכונים לתכשיטים ודברי ערך, כיסוי כל הסיכונים לתכולת הדירה ועוד.

ביטוח משכנתאות - החברה משווקת פוליסות לביטוח מבנה בלבד, עבור לוויים הנוטלים משכנתא למימון רכישת דירות. פוליסות אלו משועבדות לטובת המלווה. ביטוח זה נמכר בדרך כלל בשילוב עם ביטוח חיים (ריסק) לכיסוי יתרת ההלוואה במקרה של מות המבוטח.

אובדן רכוש - ביטוחים המכסים אבדן או נזק לרכוש (כגון; סחורות, מכונות, ציוד, מפעלים, מלאי מסוגים שונים וכדו') ושאינו דירת מגורים ותכולתה או רכב מנועי. ככלל, כוללות הפוליסות כיסוי כנגד סיכונים אש, פריצה, כיסוי נזקי טבע ורעידת אדמה. ניתן לרכוש בביטוחים אלה כיסוי לנזק תוצאתי של אובדן רווחים שהינו תוצאה של הנזק הפיזי לרכוש.

ביטוח הנדסי (עבודות קבלניות) - כיסוי לעבודות קבלניות, ציוד וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח הנדסי (עבודות הקמה) - כיסוי לעבודות הקמה של פרויקטים, מערכות מכניות, ציוד וחומרים, מפני נזק תאונתי.

ביטוח מקיף לבתי עסק - ביטוח "מטריה" לבתי עסק, הכולל כיסוי בסיסי לאובדן או נזק לתכולה ולמבנה, שניתן להוסיף לו כיסויי חבויות, אובדן רווחים ועוד.

5.2.1.3 יתר ענפי הביטוח

ביטוח תאונות אישיות (טווח קצר)

ביטוח תאונות אישיות מעניק פיצוי חד פעמי בסכום קבוע בשל נכות (זמנית ו/או קבועה) ו/או מות המבוטח, כתוצאה מתאונה. בנוסף, כולל הכיסוי לעתים גם פיצוי שבועי בגין אובדן כושר עבודה זמני חלקי או מלא כתוצאה מתאונה ו/או בגין אי כושר עבודה זמני מלא כתוצאה ממחלה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל שנתית.

הפוליסה נמכרת הן כפוליסה עצמאית והן במסגרת פוליסות משולבות, בין היתר, בסקטור העסקי. הביטוח נמכר לפרטים ולעתים גם במסגרת קבוצתית.

ערבויות

החברה מנפיקה ערבויות מסוגים שונים כמפורט להלן:

ערבויות/פוליסות חוק המכר פוליסות לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), תשל"ה-1974, המיועדות להבטחת השקעתם של רוכשי יחידות דיור שבנייתן טרם הושלמה, למקרה שמוכר הדירה לא יוכל להעביר לקונה בעלות או זכות אחרת בדירה כמוסכם בחוזה המכר בשל התקיימות אחת העילות המנויות בחוק. נוסח הפוליסות לפי חוק המכר המשווקות על ידי הקבוצה, באמצעות מנורה מבטחים ביטוח, הותאם, בשינויים המחויבים, להוראות שפורסמו בעניין, במסגרת תקנות שהותקנו מכח חוק המכר.

החברה מנפיקה פוליסות אלו עבור רוכשי הדירות, מגופים שהתקשרו עם בנק בישראל או עם גוף פיננסי אחר בהסכמים לליווי ומימון הפרויקט על ידי הבנק או הגוף הפיננסי, בהם נקבעו התנאים על פיהם מנורה מבטחים ביטוח תנפיק פוליסות חוק המכר, כאשר הבנק או הגוף הפיננסי התקשר עם הקבוצה בהסכם מסגרת לש"פ בהנפקת פוליסות לפי חוק המכר.

תקופת הביטוח פוליסות לפי חוק המכר הביטוח אינה קצובה בזמן והיא מסתיימת בהתקיימם במצטבר של 3 התנאים הקבועים בחוק לביטול/פקיעת הפוליסה, דהיינו, גמר בניה, מסירת חזקה לרוכש/ים ורישום הזכויות בדירה על שם הרוכש כשהן נקיות מכל שעבוד. הסיכון בפוליסות אלו קטן עם התקדמות הבניה. עם השלמת הבניה (קבלת טופס 4) הסיכון יורד משמעותית. בהתאם להוראות המפקח, בענף זה הרווח בשייר העצמי בשנת החיתום הנוכחית ובשתי שנות החיתום הקודמות לה נזקף לעתודת עודף הכנסות על הוצאות. עתודה זו, בגין כל שנת חיתום בנפרד נזקפת לדוח רווח והפסד לאחר שלוש שנים. רוב פעילות הקבוצה בתחום הערבויות הינה במסגרת העמדת ערבויות חוק מכר.

ערבויות מכרז - ערבות ללקוחות, הנדרשת כתנאי להגשת הצעה להשתתפות במכרזים. מהותן של ערבויות מכרז - להבטיח התקשרות בין הלקוח המציע לניצע, במקרה בו הניצע יבחר בהצעה של הלקוח המציע, כהצעה הזוכה.

ערבויות ביצוע - ערבויות שמהותן התחייבויות לשיפוי המוטב - בדרך כלל מזמין עבודה או שירות - בגין הפרת התחייבות הנערב/המבוטח - בדרך כלל קבלן או יזם בפרויקט - אשר התחייב כלפי מזמין העבודה או השירות כאמור.

ערבויות פורמאליות - ערבויות לטובת מוטב שהוא רשות מוסמכת, על מנת להבטיח את עמידתו של הנערב/המבוטח בתנאי הרישיון שניתן לו או להבטחת השלמת הליך המתנהל בין הלקוח לבין הרשות.

ערבויות להבטחת תשלומים - ערבות שמהותה התחייבות לתשלום סכום כספי במקרה בו הנערב/מבוטח לא יעמוד בהתחייבות הכספית שלו כלפי צד שלישי.

סיכונים אחרים

החברה מנפיקה פוליסות המכסות סיכונים שונים נוספים אשר לא נכללו בענפים שלעיל מאחר והכיסויים הינם בסכומים לא מהותיים.

5.3 תחרות

החברה גדלה בתחום פעילות זה, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהיקף ההכנסות מפרמיה, כמפורט להלן:

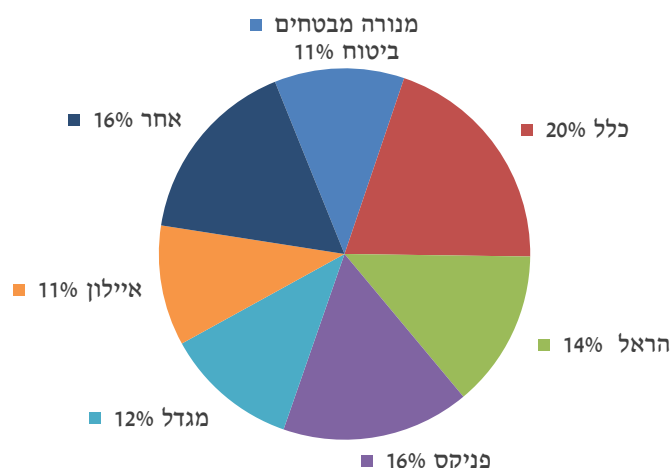
בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח כללי אחר בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, הכנסות הענף בתחום עמדו על סך של כ- 6,028 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 5,911 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 117 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, המהווים כ- 2% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח.

נתח השוק של החברה, כפי שמשתקף מהכנסות מדמי הביטוח בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, עומד על שיעור של כ- 11.3% לעומת שיעור של כ- 11.2% בתקופה המקבילה אשתקד. החברה ממוקמת במקום החמישי במשק, זהה למקומה בשנת 2014.

בתחום זה, החברה מתחרה במרבית חברות הביטוח במשק. על פי נתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, שלוש חברות הביטוח הגדולות הפועלות בתחום הינן הראל, כלל והפניקס. על פי נתונים אלו, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, עמד על כ- 50% מסך דמי הביטוח ברוטו לעומת כ- 53% בתקופה המקבילה, אשתקד.

לפירוט הכנסות החברה מפרמיה, ראה סעיף 4.3.2.4 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

התחרות בתחום מושפעת הן מצד הביקוש למוצרים מצד החברות העסקיות השונות במשק והן מהיצע ואיכות המוצרים של חברות הביטוח. שוק ביטוח המשנה והשינויים החלים בו בתחום מהווים אף הם גורם מרכזי בתחרות. בנוסף, בביטוח העסקים הגדולים ובענף ביטוח הדירקטורים מיוצגים המבוטחים על ידי יועצי ביטוח, עובדה המחזקת את חשיבות איכות הכיסוי ובו בזמן גם יוצרת לחץ להורדת תעריפים. מוצרי הביטוח הכלולים בענף הרכוש, כגון ביטוח ימי, אווירי, הנדסי וציוד אלקטרוני, דורשים מומחיות ספציפית ומעניקים כיסוי מורכב ועל כן, תחרות בהם מבוססת בין היתר, על איכות הכיסוי הביטוחי שמעניקה החברה. הגורמים המחזקים את מעמדה התחרותי של החברה הם סל המוצרים שלה, הכולל מוצרים חדשניים בתחומי הפעילות השונים, בסיס הסוכנים הרחב שלה, דגש על רמת שירות גבוהה וניטור קפדני של הפעילות בחתכי השונים.

5.4 לקוחות

בתחום ביטוח כללי החברה מבטחת לקוחות פרטיים, עסקיים וכן לקוחות מוסדיים. החברה מבצעת חיתום פרטני לכל מבוטח, למעט קולקטיבים ישנים של בנקים למשכנתאות.

לחברה אין לקוח שהכנסותיה ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסות החברה בתחום הפעילות וכן אין לחברה תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות בתחום זה. בנוסף, לא ידוע לחברה על מאפיינים קבועים של לקוחותיה בתחום ביטוח כללי.

התפלגות דמי הביטוח מלקוחות ברוטו*:

סוג לקוח	פרמיות ברוטו בשנת 2015	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו בשנת 2014	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו בשנת 2013	שיעור מסך ההכנסות
	(אלפי ש"ח)	לשנת 2015	(אלפי ש"ח)	לשנת 2014	(אלפי ש"ח)	לשנת 2013
קולקטיבים ומפעלים גדולים	189,447	22%	170,921	20%	142,299	17%
פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	657,223	78%	692,317	80%	694,751	83%
סה"כ	846,670	100%	863,238	100%	837,050	100%

* החלוקה בענפי החבויות בוצעה לפי גבולות אחריות. החלוקה בענפי הרכוש בוצעה לפי סכומי הפרמיה.

פרופיל התיק הביטוחי של החברה מוטה לקוחות עסקיים קטנים.

להלן התפלגות דמי ביטוח לפי שנות ותק של לקוחות בתחום ביטוח מקיף דירות לתקופות המתוארות בדוח:

מספר שנות ותק	מחזור פרמיות באלפי ש"ח			שיעור מסך הכנסות		
	2015	2014	2013	2015	2014	2013
ללא ותק	29,544	26,986	31,319	15%	13%	15%
ותק שנה	21,279	24,368	30,057	11%	12%	14%
ותק שנתיים	19,650	19,736	20,153	10%	10%	10%
למעלה משלוש שנות ותק	126,856	130,300	126,954	64%	65%	61%
סה"כ	197,329	201,390	208,483	100%	100%	100%

שיעור החידושים בתחום מקיף דירות בשנת 2015 עמד על כ- 87% לעומת שיעור חידושים של כ-90% בשנת 2014.

6. ביטוח בריאות

6.1 תיאור כללי של תחום הפעילות

שירותי הבריאות בישראל מורכבים משלושה רבדים - הראשון, סל הבריאות הבסיסי בהתאם לחוק ביטוח בריאות ממלכתי והתקנות אשר הוצאו מכוחו; השני - שירותי בריאות משלימים בקופות החולים ("שב"ן"); והשלישי - ביטוחי הבריאות הפרטיים באמצעות חברות הביטוח. ביטוחי הבריאות הפרטיים מעניקים כיסויים ביטוחיים, אשר הינם תחליפיים או משלימים או מוספים לסל הבריאות הבסיסי ו/או לשירותי הבריאות הנוספים (השב"ן) של קופות החולים בישראל בדרך של הרחבת הכיסוי הביטוחי, זכות הבחירה והגמישות באופן מימוש זכויותיו הרפואיות של המבוטח. כמו כן, פוליסות אלה, בחלקן, מאפשרות למבוטח, לקבל שירותים רפואיים בטכנולוגיה רפואית מתקדמת, אשר אינם כלולים בסל הבריאות או בשב"ן.

תחום זה כולל את פעילות החברה בענפי ביטוח הבריאות הפרטיים, במסגרת פוליסות פרט או קולקטיביים, המעניקים כיסוי ביטוחי, מסוג שיפוי או פיצוי, בגין אירועים רפואיים, וזאת - הן לטווח ארוך, במסגרת ביטוח מחלות ואשפוז, ביטוחי שיניים, ביטוח סיעודי, תאונות אישיות (טווח ארוך) וביטוח מחלות קשות והן פוליסות ביטוח בריאות לטווח הקצר (עד שנה), במסגרת ביטוח דמי מחלה, ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח עובדים זרים ותיירים. הפוליסות בעיקרן מכסות מגוון נזקים, הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות.

לאור שינויים שנערכו לאחרונה במדיניות הממשלה ובמדיניות הממונה בתחום שירותי הבריאות בישראל בכלל ובתחום ביטוחי הבריאות הפרטיים בפרט, פורסמו לאחרונה מספר הוראות רגולציה וחקיקה שעיקרן הגברת התחרות והשקיפות אשר עשויות להשפיע על פעילות החברה בתחום זה. להלן יתוארו הוראות הרגולציה העיקריות שפורסמו במסגרת שינויים אלו -

בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו "עריכת תכנית לביטוח בריאות פרט", בחוזר נקבעו הוראות בדבר תנאי הביטוח בפוליסת בריאות פרט, תקופת הביטוח ואופן חידוש הביטוח. בין היתר, נקבע כי תקופת הביטוח של פוליסות אלו תחודש אחת לשנתיים לכלל המבוטחים ללא בחינה מחודשת של המצב הרפואי וללא תקופת אכשרה נוספת. עוד נקבע כי במקרה שבו חלה עלייה בדמי הביטוח החודשיים בתקופת הביטוח המתחדשת של יותר מ- 10 ש"ח או יותר מ- 20 אחוזים מדמי הביטוח שבתוקף עובר לחידוש, לפי הגבוה מביניהם, תידרש הסכמתו המפורשת של המבוטח לחידוש, ומקום בו לא תתקבל הסכמה כאמור, לאחר משלוח ההודעות בהתאם להוראות החוזר, התכנית תבוטל. בנוסף, נקבע כי שינוי בתנאי התכנית או בדמי הביטוח יחולו עבור כלל המבוטחים, למעט דמי הביטוח הנובעים מהנחה או תבחין שאושר על ידי המפקח. עוד נקבע כי על המבוטח לפנות לכלל המבוטחים הקיימים אצלו ערב מועד התחילה, הנזכר להלן, ולהציע להם לעבור לפוליסה העדכנית שתואמת את הוראות החוזר. חוזר זה חל על ביטוחי בריאות בענף מחלות ואשפוז, למעט ביטוח אובדן כושר עבודה, ביטוח סיעודי, ביטוח שיניים, ביטוח נסיעות לחו"ל וביטוח רפואי לעובדים זרים. מועד התחילה של החוזר נקבע ליום 1 בפברואר 2016.

בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו "אי תלות בין כיסויים בביטוח בריאות", במסגרת החוזר, נקבע, בין היתר כי מבטח יאפשר למועמד לביטוח לרכוש תכנית בסיס ללא תלות ברכישה של תכנית נוספת אחרת או תכנית בסיס אחרת, אלא אם התיר זאת המפקח מראש ובכתב או אם לא התנגד לתמחור מופחת שהוגש מראש של מספר תכניות בסיס הנמכרות יחד. כמו כן, נקבע כי מבטח יאפשר למבוטח שרכש פוליסה הכוללת מספר תכניות, לבטל כל אחת מהתכניות בכל עת, מבלי להתנות את הביטול האמור בביטול אחת או יותר מהתכניות האחרות שנרכשו יחד עם אותה תכנית. בוטלה תכנית כאמור, ביטולה לא יגרם לביטול הנחה בתכנית אחרת. הוראות החוזר יחולו על כל פוליסות הפרט בענף מחלות ואשפוז ובענף תאונות אישיות שישווקו החל מיום 1 בפברואר 2016.

להערכת החברה, החוזרים המתוארים לעיל, אשר מטרתם להפחית את עלות הכיסוי הביטוחי ולהגביר את השקיפות בכיסויים הביטוחיים והתחרות בין חברות הביטוח, עשויים להשפיע על רווחיות החברה. **הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות התלויות במידה רבה בהתנהגות הלקוחות, המתחרים והמפיצים.**

בחודש אוגוסט 2015, פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים, טיפולים מחליפי ניתוח בישראל), התשע"ה-2015 (להלן: "התקנות"). עניינן של התקנות הינו קביעת תנאים אחידים לכיסויים ביטוחיים מסוג ניתוחים, טיפולים מחליפי ניתוח והתייעצויות בישראל במתכונת של פוליסה אחידה ומחייבת. בפוליסה האחידה נקבעו, בין היתר, הגדרה אחידה לעניין מקרה הביטוח, הכיסוי הביטוחי, החריגים לכיסוי ותקופת האכשרה. כמו כן, נקבע כי המפקח יהא רשאי לקבוע הוראות לעניין התנאים, אופן ושיעור ההשתתפות העצמית של המבוטח וכן הוראות לעניין התנאים למתן השירות באמצעות ספקי שירות שאין למבטח הסדר עימם. מועד התחילה של התקנות נקבע ליום 1 בפברואר 2016. בחודש ספטמבר 2015, פרסמה המפקחת הוראות בדבר פניות מבטחים למי שהיו מבטחים בפוליסות ניתוחים ערב תחילתן של התקנות, לצורך מתן אפשרות מעבר לפוליסה התואמת את הוראות התקנות.

להערכת החברה פרסום התקנות יגדיל את כח המיקוח של המבוטחים אל מול חברות הביטוח שיתחרו ביניהן על מחיר הכיסוי הביטוחי ועל השירות למבוטח, ומשכך צפוי להשפיע על גובה הפרמיה ורווחיות החברות. **הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, התלויות, בין היתר, בהתנהגות המתחרים והמבוטחים בפועל.**

למגבלות החקיקה המרכזיות החלות על החברה בתחום פעילות זה וכן בכלל פעילות החברה, ראה סעיפים 7.1, 7.1.2 ו- 7.1.8 להלן, בהתאמה.

6.2 מוצרים ושירותים

6.2.1 תיאור של תחום הפעילות והכיסויים הביטוחיים העיקריים הנכללים בו

סעיף זה כולל תיאור כללי ותמציתי של מאפייני המוצרים ושימושיהם, השווקים העיקריים שלהם, מגמות ושינויים בביקוש ובהיצע שלהם. התנאים המלאים והמחייבים הם התנאים המפורטים בכל פוליסה ו/או חוזה ביטוח, לפי העניין. התיאור הינו לצרכי דוח זה בלבד ולא ישמש לצרכי פרשנות הפוליסה. לשינויים בכיסויים בתחומי ביטוח הוצאות רפואיות, מחלות קשות ותאונות אישיות, אשר הינם בתוקף החל מחודש פברואר 2016 ראה סעיף 6.1 לעיל.

6.2.1.1 כללי

מרבית הפוליסות בתחום הינן פוליסות ארוכות טווח ולעיתים (הוצאות רפואיות וסיעוד) לכל החיים.

הביטוח נעשה במסגרת פוליסות מסוג פרט או קולקטיבים, כאשר פוליסות הנמכרות לקולקטיבים הינן מוגבלות בזמן. הפוליסות בעיקרן מכסות מגוון נזקים (למעט מוות ממחלה), הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות.

6.2.1.2 ביטוח סיעודי

תכנית המעניקה למבוטח פיצוי חודשי המוגדר ונקבע מראש לאחר תקופת המתנה של מספר חודשים החל ממועד מקרה הביטוח (בהתאם להגדרות בפוליסה), ולמשך תקופת הפיצוי כפי שהוגדרה בפוליסה. הפיצוי כאמור משולם כל עוד המבוטח במצב סיעודי, אך לא יותר מהתקופה הנקובה בפוליסה. פוליסה זו נמכרת ללקוחות פרטיים בלבד. יצוין, כי נכון למועד זה קיים היקף לא מהותי של פוליסות כאמור, אשר בהתאם לדרישות הרגולציה החברה רשאית להאריך עד ליום 31 בדצמבר 2016.

6.2.1.3 ביטוח מחלות קשות

פוליסה המבטיחה למבוטח פיצוי כספי במקרה של גילוי מחלה קשה או רשימת מחלות מתוך רשימה מוגדרת.

הפוליסה נמכרת בעיקר ללקוחות פרטיים, אך קיימות גם פוליסות קבוצתיות לביטוח מחלות קשות באמצעות מעסיקים שמעוניינים לבטח את עובדיהם בביטוח מסוג זה.

6.2.1.4 ביטוח לכיסוי הוצאות רפואיות

הכיסוי הביטוחי בפוליסות אלו מבוסס על מודל של שיפוי בגין הוצאות רפואיות עד לתקרה הנקובה בפוליסה. בפוליסות קיימים גם לעיתים, כיסויים ביטוחיים בדרך של פיצוי כספי שאינו תלוי בהוצאות בפועל. בפוליסות ניתוחים בישראל, החל מחודש ינואר 2014, בהתאם להוראות המפקח, משווקות פוליסות ללא מרכיב פיצוי בשל ניתוח שבוצע במסגרת השב"ן או סל הבריאות הממלכתי.

סוגי הכיסויים שניתן לרכוש הם, בין היתר: כיסוי לתרופות שאינן כלולות בסל הבריאות, השתלות איברים בחו"ל, טיפולים מיוחדים בחו"ל, ניתוחים פרטיים בארץ ובחו"ל, טכנולוגיות מחליפות ניתוח, התייעצויות עם רופאים מומחים ושירותים אמבולטוריים מגוונים כגון; בדיקות אבחנתיות, בדיקות הריון, טיפולים ברפואה משלימה ועוד. כמו כן, ניתן לרכוש פיצוי בגין אשפוז ממחלה, פיצוי בגין ימי החלמה בבית, פיצוי בגין אשפוז בלתי צפוי/אלקטיבי בבית חולים וכתבי שירות כגון; ביקור רופא ועזרה ראשונה ברפואת שיניים אבחון מהיר ועוד.

ביטוח הוצאות רפואיות נמכר הן ללקוחות פרטיים והן ללקוחות קבוצתיים באמצעות מעסיקים שמעוניינים לרכוש ביטוח המכסה הוצאות רפואיות לעובדיהם.

6.2.1.5 ביטוח שיניים

תכניות לביטוח שיניים של החברה הם משני סוגים עיקריים: (1) מוצר ששווק ללקוחות פרטיים (עד ליום 1.10.2012), המעניק כיסוי לרפואת שיניים משמרת; (2) מוצר המשווק ללקוחות קולקטיביים הכולל מגוון רחב של כיסויים החל מרפואת שיניים משמרת ועד רפואה משקמת, פריודונטיה ואורתודנטיה. ביטוח תאונות אישיות לטווח ארוך

התכנית מעניקה פיצוי כספי בעת תאונה בארץ או בחו"ל אשר גרמה לנכות, שברים, כוויות, אשפוז בבית חולים וסיעוד או מקרי מוות, וכוללת חבילת כיסויים נוספים בעת תאונה.

הפוליסה משווקת בעיקר ללקוחות פרטיים ובתוקף עד גיל 80.

בנוסף, משווקת תכנית לכיסוי נכות תעסוקתית מתאונה, המעניקה למבוטח פיצוי חודשי במקרה של אובדן כושר עבודה בעיסוקו עובר לתאונה, לאחר תקופת המתנה ולתקופת פיצוי מוגדרות (לפי בחירת המבוטח) וכל עוד הוא נמצא באי כושר.

6.2.1.6 ביטוח נסיעות לחו"ל

ביטוח נסיעות לחו"ל מעניק סל של כיסויים ביטוחיים למבוטחים במהלך שהותם בחו"ל. הסל כולל, בין היתר, כיסוי בגין מחלות, תאונות ואירועים רפואיים שונים, כמו גם נזקים לצד ג' ונזקי כבודה.

תקופת הביטוח בפוליסות אלה היא בדרך כלל קצרת טווח ונקובה בימים, בהתאם לתקופת שהיית המבוטח בחו"ל.

6.2.1.7 ביטוח רפואי לעובדים זרים ותיירים

החברה משווקת תכנית ביטוח לעובדים זרים בהתאם לדרישות הצו מכוח חוק עובדים זרים (איסור העסקה שלא כדין והבטחת תנאים הוגנים), התשנ"א-1991, הקובע חובת ביטוח רפואי החלה על המעביד תוך הגדרת כיסוי מינימאלי. הפוליסה משווקת באמצעות סוכנים מורשים לפרטים ולקבוצות באמצעות מעבידיהם. הביטוח כולל, בין השאר, כיסוי למימון הוצאות אשפוז בבית חולים ציבורי בישראל, לרבות הוצאות חדר מיון (גם אם לא מלווה באשפוז), ומימון כרטיס טיסה עבור המבוטח במידה והמבוטח אינו מסוגל לעבוד עקב מחלה. בנוסף, ניתן להוסיף לפוליסה זו, פיצוי חד פעמי למקרה מוות או נכות צמיתה מתאונה, טיפול חירום בשיניים והעברת גופה לארץ המוצא.

כמו כן, משווקת החברה פוליסה לביטוח הוצאות רפואיות לתיירים השוהים בישראל. כיסוי זה דומה בעיקרו לביטוח הניתן לעובדים זרים, אך מוגבל בסכום מקסימאלי.

6.2.1.8 ביטוח דמי מחלה

החברה משווקת ביטוח דמי מחלה המכסה את חבותו של המבוטח (המעסיק) כלפי עובדיו לתשלום ימי מחלה. בהתאם להוראות הדין (חקיקה, תקנות, הסכמים קיבוצים וצווי הרחבה) לעניין זה.

6.3 תחרות

פעילות החברה בתחום ביטוח בריאות, הינה במגמת גידול, המשתקפת בשינוי מתון בהיקף ההכנסות מפרמיה כמפורט להלן.

בהתאם לדוחות הכספיים של חברות הביטוח, בתחום ביטוח בריאות בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, הכנסות חמש החברות הגדולות בענף עמדו על סך של 6,655 מיליוני ש"ח, לעומת סך של 6,077 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של כ- 578 מיליוני ש"ח בהיקף דמי הביטוח, המהווים עלייה של כ- 10% מהיקף ההכנסות מדמי ביטוח.

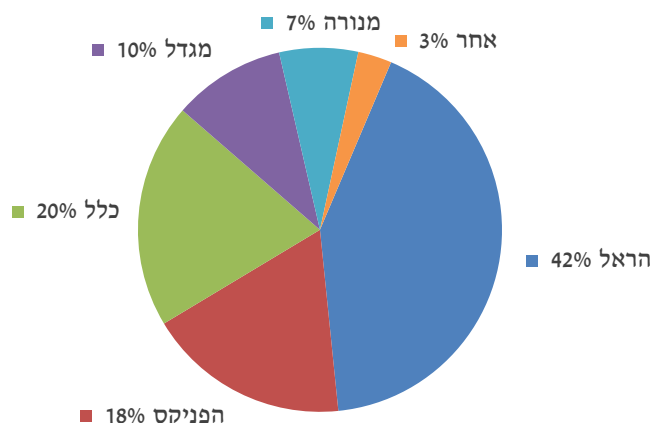
בתחום זה, החברה מתחרה במרבית חברות הביטוח במשק. על פי נתוני הדוחות הכספיים של חברות הביטוח, חברות הביטוח הגדולות הפועלות בתחום הינן קבוצת הראל, כלל והפניקס. על פי נתונים אלו, חלקם של שלושת הגופים הגדולים בתחום בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015 עמד על כ-82%, לעומת שיעור של 83% בתקופה המקבילה אשתקד.

בתשעת החודשים הראשונים של שנת 2015, הובילה קבוצת הראל בתחום והחזיקה בנתח שוק של כ- 42%.

לתקופה זו, החברה מחזיקה בנתח שוק של כ- 7% עם פרמיה של כ- 419 מיליוני ש"ח וממוקמת במקום החמישי ביחס לחמש החברות הגדולות בענף.

לפירוט הכנסות החברה מפרמיה, ראה סעיף 4.3.3 לדוח הדירקטוריון.

להלן פירוט נתוני נתחי שוק, לפי חברות הפעילות בתחום:

מרבית תכניות ביטוח הבריאות הינן לתקופות ארוכות, וככאלו, מושפעות מהנחות אקטואריות, למשך חיי הפוליסות. שינויים בהנחות ובהערכות האקטואריות, ביחס לסיכון, עשויים להשפיע מהותית על התוצאות העסקיות. בביטוח סיעודי, המתאפיין בצבירת רוזבות בסכומים ניכרים, להכנסות מהשקעות קיימת השפעה מהותית על התוצאות העסקיות ועל הרווחיות בתחום.

בתחום הבריאות קיימת תחרות חריפה הנובעת, בין היתר, מריבוי מתחרים ודמיון במוצרים. משקל הביטוחים הקולקטיביים בתחום גדל בהתמדה. בביטוחים הקבוצתיים, ריבוי היועצים בתחום העצים את התחרות שהתבטאה, בין היתר, בירידות מחירים ושחיקת תעריפים.

השיטות העיקריות של החברה להתמודד עם התחרות הן: הרחבת פעילות ההטמעה של מוצרי החברה בתחום הבריאות בקרב סוכניה; פיתוח מוצרים חדשים העונים לצרכי הלקוחות ולהתפתחויות בתחום הרפואה; הרחבת מערך הסוכנים והסתייעות בסוכנים העובדים עם החברה כמקור להפניית לקוחות; שיפור השירות ללקוח ולסוכנים לרבות באמצעות כלים טכנולוגיים מתקדמים; השתתפות במכרזים מרכזיים בתחום; התייעלות תפעולית ועוד.

הגורמים המרכזיים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה בתחום הם חוסנה הפיננסי של החברה; רמת השירות הגבוהה של החברה בעת ניהול תביעות ותשלום תגמולי ביטוח וכן קשר ארוך טווח עם סוכנים שמשווקים את מוצרי החברה.

6.4 לקוחות

ניתן לחלק את הלקוחות בתחום הבריאות לשתי קבוצות עיקריות, כמפורט להלן:

ביטוח פרט: תכניות ביטוח הנמכרות ללקוחות פרטיים הינן, בדרך כלל, תכניות ביטוח המוצעות לתקופות ארוכות (למשך כל חיי המבוטח או עד גיל אשר נקבע מראש), המכסות את המבוטח גם אם חל שינוי במצבו הבריאותי במהלך תקופה זו.

לאור העובדה שמרבית תכניות הביטוח במסגרת ביטוחי הפרט הינן לתקופות ארוכות, בהן הסיכון יכול להשתנות באופן מהותי, לחברות הביטוח קיים קושי להתחייב לפרמיה שלא תשתנה לאורך השנים. על כן, ניתנה לחברות הביטוח האפשרות, במסגרת פוליסות הביטוח, לשנות את טבלת הפרמיות וכן תנאי הפוליסה למבוטחים קיימים, וזאת בכפוף לאישורו של המפקח.

ביטוח קבוצתי: תכניות ביטוח הנמכרות לקבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת באמצעות גורם מייצג ("בעל פוליסה"). תנאי ההסכמים לביטוח קבוצתי נקבעים במשא ומתן בין המבוטח לבין בעל הפוליסה, והם חלים על כל הפרטים הנכללים בחברה הרלוונטית. בדרך כלל, הסכמים אלו נחתמים לתקופות ידועות מראש של מספר שנים, (והחל מיום 1.1.2016, על פי תיקון לתקנות ביטוח בריאות קבוצתי, במגבלה של עד 5 שנים), המתחדשים בכפוף להסכמת הצדדים. קיימים הסכמים לביטוח קבוצתי הכוללים התייחסות למתן רצף ביטוחי במועד תום ההסכם לביטוח קבוצתי, או במועד סיום החברות של המבוטח בחברה. בביטוח סיעודי קבוצתי קיימת חובה להציע רצף ביטוחי למבוטח בתום תקופת ההסכם או עם עזיבת המבוטח את החברה.

לקוחות החברה בתחום הפעילות הינם מגוונים, כך שלחברה אין תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות. כמו כן, לחברה אין לקוח בודד שסך הכנסותיה ממנו מהוות 10% ומעלה מכלל הכנסות החברה.

להלן התפלגות דמי הביטוח מלקוחות, ברוטו:

סוג לקוח	פרמיות ברוטו בשנת 2015	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו בשנת 2014	שיעור מסך ההכנסות	פרמיות ברוטו בשנת 2013	שיעור מסך ההכנסות
	(אלפי ש"ח)	לשנת 2015	(אלפי ש"ח)	לשנת 2014	(אלפי ש"ח)	לשנת 2013
קולקטיבים ומפעלים גדולים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים	38,779	7%	42,797	8%	30,678	6%
סה"כ	556,807	100%	531,973	100%	485,905	100%

שיעור ביטולים

בהתאם להוראות המפקח, שיעור הביטולים מחושב על ידי חלוקת סכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה בסכום הפרמיה שחויבה בחודש האחרון של השנה הקודמת וזאת רק בהתייחס לפוליסות שתחילתן לפני השנה השוטפת ובנטרול עליית תעריפים.

שיעור הביטולים מהפוליסות בתוקף לראשית השנה, בענפי מחלות ואשפוז, במונחי פרמיות, עמד על שיעור של כ- 6.1% בשנת 2015, לעומת 7.6% בתקופה המקבילה אשתקד.

שיעור הביטולים מפוליסות ביטוח סיעודי, בתוקף לראשית השנה, במונחי פרמיות, עמד על שיעור של כ- 5.7% בשנת 2015, לעומת 6.9% בתקופה המקבילה אשתקד.

חלק ג': מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה

7. מידע נוסף ברמת כלל הקבוצה

בהמשך למידע שניתן בסעיפים 2-6 לעיל, המתייחס בנפרד לכל תחום פעילות של החברה, להלן תיאור מידע רוחבי המתייחס לעסקי החברה.

7.1 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

ראה פירוט לעניין זה בסעיף 2.9 לדוח הדירקטוריון.

7.1.1 מגבלות ופיקוח החלים על פעילות הקבוצה

בנוסף להוראות הדין הכללי, כפופה פעילות הקבוצה בתחומי הפעילות השונים לדינים הייחודיים לתחום הביטוח והחיסכון הפנסיוני בישראל, כגון: הוראות חוק חוזה הביטוח, חוק הפיקוח, פקודת מס הכנסה, חוק קופות הגמל וחוק הייעוץ הפנסיוני ולתקנות שהותקנו מכוחם, וכן לפסיקות עקרוניות של בתי המשפט המשפיעות על פעילות הקבוצה ולחובת קבלת היתרים ורישיונות מרשויות המדינה השונות, ובכלל זה, הממונה ורשות ניירות ערך.

פעילות החברה כפופה לפיקוח אגף שוק ההון ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, אשר מוסמך לקבוע הוראות הנוגעות לדרכי פעולתם וניהולם של הגופים הנמצאים תחת פיקוחו.

לחברה חברה בת, מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ, אשר הינה חברת איגרות חוב, כהגדרתה בחוק החברות התשנ"ט-1990, וכן הינה תאגיד מדווח, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968.

להלן תמצית הוראות הדין המרכזיות החלות על פעילות החברות בקבוצה וכן תמצית טיטות שפורסמו על ידי הממונה בשנת הדוח ולאחריה עד למועד פרסום הדוח, המהותיות לפעילותן, בנוסף לדינים ולהסדרים המפורטים לעיל ולהלן במסגרת תיאור תחומי הפעילות ובמסגרת סעיפים נוספים.

7.1.2 הוראות דין החלות על פעילות הקבוצה באופן כללי

7.1.2.1 חוקים ותקנות

(א) בחודש מרס 2016, אישרה מליאת הכנסת בקריאה שנייה ושלישית את חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי-התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016 (להלן, לצורך פסקה זו: "החוק"). בחוק נקבע, כי התקשרות של גוף פיננסי (גוף מוסדי, חברה שייעודה הנפקת מוצרי מדדים, מנהל קרן להשקעות משותפות בנאמנות, מנהל תיקים, תאגיד בנקאי או גוף אחר המספק שירותים פיננסיים שקבע שר האוצר) או של תאגיד שליטה של גוף פיננסי ("תאגיד פיננסי") עם נושא משרה בכירה או עובד, בתאגיד הפיננסי, במישרין או בעקיפין, באשר לתנאי כהונתו או העסקתו, הכוללת מתן תגמול שההוצאה החזויה בשלו צפויה לעלות על 2.5 מיליון ש"ח בשנה ("תקרה לתשלום"), טעונה אישור של אלה, בסדר זה: ועדת התגמול, הדירקטוריון (ברוב של הדירקטורים החיצוניים או הבלתי תלויים, ככל שקמה חובה למנותם) וככל שמדובר בחברה ציבורית גם אישור האסיפה הכללית (בהתאם להוראות סעיף 267א(ב) לחוק החברות), וכי ההתקשרות כאמור תאושר כאשר היחס שבין ההוצאה החזויה בשל התגמול הנמוך ביותר ששילם התאגיד הפיננסי לעובד התאגיד, לרבות עובד קבלן שהגוף הפיננסי הוא המעסיק בפועל שלו, בשנה שקדמה למועד ההתקשרות, קטן מ-35. במסגרת החוק, תוקנה פקודת מס הכנסה תוך קביעה, כי ככל ששולם על-ידי

תאגיד פיננסי, לנושא משרה בכירה או לעובד, שכר שעלותו עולה על התקרה לתשלום, לא תותר בניכוי, לצורך חישוב הכנסתו החייבת של התאגיד הפיננסי, עלות שכר בסכום השווה לפעמיים ההפרש בין עלות השכר של העובד התקרה לתשלום. הוראות החוק, חלות על התקשרות מיום פרסום החוק או לאחריו, ולעניין התקשרות שאושרה לפני יום הפרסום, יחולו הוראות חוק זה בתום שישה חודשים מיום הפרסום, והתקרה לתשלום תחושב באופן יחסי למספר חודשי העבודה של נושא המשרה הבכירה או עובד התאגיד הפיננסי.

(ב) חוק הפיקוח והתקנות שהותקנו מכוחו

חברות הביטוח כפופות להוראות חוק הפיקוח ותקנות שתוקנו מכוחו וכן לחוק קופות גמל. הוראות החוק והתקנות מכוחו כוללות הסדרה של ניהול חברות ביטוח וחברות מנהלות בנושאים שונים, לרבות לעניין הפרדת נכסים, השליטה והרישוי שלהן, כללי בירור תלונות ציבור, והוראות לעניין אכיפה מנהלית ופלילית בעניינים אלה. כמו כן, מכוח חוק הפיקוח, נקבעו מספר תקנות, הקובעות הוראות בדבר צורת חוזה הביטוח ותנאים שיש לכלול בחוזי ביטוח לסוגיהם.

התקנות העיקריות הבאות שהותקנו מכוח חוק הפיקוח:

(ג) תקנות ההון המינימאלי

תקנות אלה מסדירות את ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח. ההון העצמי המינימאלי הנדרש ממבטח מושפע, בין היתר, מהיקף הפעילות בענפי הביטוח השונים, מסוגי הנכסים המוחזקים בנוסטר, מחשיפה לסיכונים שונים, מהיקף הנכסים המוגדרים כ"נכסים בלתי מוכרים", ומתוספות הון שונות כמפורט בתקנות. כן הוגדרו בתקנות רבדי הון שונים המוכרים כהון עצמי בחברות ביטוח. על רקע כוונת הפיקוח לאמץ החל מהדוחות התקופתיים של שנת 2016, את הדירקטיבה האירופאית Solvency II, תחת ההתאמות לשוק הישראלי, חברות הביטוח נערכות ליישום הדירקטיבה ולחישוב הון קיים ונדרש על בסיסה. לפרטים בדבר דרישות ההון של הקבוצה, ראה באור 14 לדוחות הכספיים.

(ד) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012

התקנות קובעות את כללי ומגבלות ההשקעה החלים על מוצרי החיסכון הפנסיוני (קרנות פנסיה, קופות גמל, פוליסות משתפות ברווחים) ועל הנוסטרו של מבטחים וחברות מנהלות. מכח התקנות פורסמו חוזרים, לרבות חלקים מתוך החוזר המאוחד, כמפורט להלן.

(ה) חוק חוזה הביטוח (להלן: "חוק חוזה ביטוח")

חוק חוזה הביטוח (להלן, לצורך פסקה זו: "החוק") מסדיר היבטים שונים הנוגעים לחוזה הביטוח ויחסי מבטח-סוכן-מבוטח. על פי החוק, חוזה ביטוח הוא חוזה בין מבטח לבין מבוטח המחייב את המבטח, תמורת דמי ביטוח, לשלם, בקרות מקרה הביטוח, תגמולי ביטוח למוטב. החוק מסדיר, בין היתר, את הזכויות לקבלת תגמולי ביטוח, המועדים לתשלומם, חובות וזכויות המבוטח בקשר עם חוזה הביטוח.

בנוסף כולל החוק, בין היתר, הוראות בדבר חובות גילוי של המבוטח ותוצאות אי הגילוי, תנאים לביטול חוזה ביטוח, מעמד המוטב וזכויותיו, הוראות בנוגע להשלכות של שינויים בסיכון המבוטח וכן קביעת הוראות מיוחדות החלות על ענפי הביטוח השונים (ביטוח חיים, ביטוח תאונה מחלה ונכות, ביטוח נזקים וביטוח אחריות).

(ו) חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (תיקוני חקיקה) התשע"ה-2014

מזה מספר שנים פועל הפיקוח להובלת שינוי של מעבר מאישור מוצרים ספציפיים לפיקוח רוחבי מונחה עקרונות. במסגרת שינוי זה, נכנס לתוקף בחודש ינואר 2015, **חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (תיקוני חקיקה) התשע"ה-2014**, הכולל הוראות לתיקון חוק הפיקוח. עיקרו של התיקון הוא בתיקון סעיף 40 לחוק הפיקוח ושינוי הכללים שהיו קיימים ערב התיקון, בקשר עם הנהגת תכניות ביטוח ותקנוני קופות גמל ופנסיה (לעיל ולהלן: "המוצרים"), ושינויים בהם. בהתאם לתיקון, מבטחת המבקשת להנהיג תכנית ביטוח או תקנון כאמור, או לבצע שינוי בהם, תגיש למפקח הודעה על כך 30 ימי עסקים לפני המועד שבו היא מבקשת להנהיג את התכנית או השינוי, ואם המפקח אינו מודיע על התנגדותו בתוך התקופה האמורה, רשאית המבקשת להנהיג אותם.

בהתאם לתיקון, הפיקוח רשאי, מיוזמתו ובכל עת, להורות למבקשת להפסיק להנהיג תכנית ביטוח או להורות לה להנהיג, ממועד ההוראה ואילך, שינוי בתכנית ביטוח, לאחר ששקל את הפגיעה האפשרית במבטחת ובשים לב למכלול התנאים בתכנית ולאפשרות להתאימה לשינוי כאמור. הפיקוח רשאי, מטעמים מיוחדים שיירשמו, לאחר ששקל את הפגיעה האפשרית במבטחת בשל כך, להורות למבקשת כאמור לעיל, גם לגבי פוליסות שהוצאו על פי תכנית הביטוח לפני מועד ההוראה, אך בטרם יעשה כן, תינתן למבקשת הזדמנות לטעון את טענותיה שיועברו לוועדה המייעצת, ולאחר התייעצות עמה, יורה הפיקוח על החלטתו. הפיקוח לא יורה כאמור, אלא אם מצא כי תנאי בתכנית מקפח או גורם לפגיעה משמעותית או ממשית בעניינם של המבוטחים והכל בשים לב למכלול תנאי הפוליסה והמקרה, לרבות הנסיבות בעת כריתת חוזה הביטוח.

כמו כן, הפיקוח רשאי, להורות, לגבי כלל ענפי הביטוח, לגבי ענפי ביטוח מסוימים או לגבי תכניות ביטוח מסוימות, הוראות בדבר דמי הביטוח ו/או תנאי ביטוח וניסוחם, שאינן הוראות הקובעות בתכנית ביטוח את כלל תנאיה. לפרטים בדבר חוזרים שעניינם ניסוח תכניות ביטוח ראה סעיפים 7.1.2.2 (ח)(ט) להלן.

(ז) חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הגנת הפרטיות")

חוק הגנת הפרטיות קובע הוראות בדבר מאגרי מידע, כהגדרתם בחוק, לרבות הסדרים בעניינים העיקריים הבאים: חובת רישום מאגר בפקס מאגרי המידע, הוראות לגבי איסוף מידע למאגר מידע, ניהול, שימוש והחזקה של מאגר מידע, זכות העיון במידע, חובת אבטחת המידע במאגר ועוד.

(ח) חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: "חוק איסור הלבנת הון")

בהתאם לחוק איסור הלבנת הון ולצווים מכוחו, מוטלות על מבטח, קופת גמל, סוכן ביטוח ומנהל תיקים חובות זיהוי ואימות פרטי המבוטח בפוליסות ביטוח חיים בהם קיים מרכיב חיסכון ופרטי עמית בקופות גמל, או לקוח של מנהל תיקים, וכן חובת שמירה של מסמכי הזיהוי. בנוסף, קיימת חובת דיווח לרשות לאיסור הלבנת הון במקרים שהוגדרו בצו לרבות בשל פעולות בלתי רגילות הנחזות כפעולות מעוררות חשד.

בחודש ספטמבר 2015, פורסמה טיוטת צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטחים, סוכני ביטוח וחברות מנהלות, למניעת הלבנת הון ומימון טרור), תשע"ו-2015, המאחדת את הוראות הצווים הקיימים (לעניין מבטח חברות מנהלות וסוכני ביטוח) לכדי מסגרת אחת ומחילה הוראות נוספות בהתאם להתפתחויות שחלו ברגולציה הבינלאומית ולהוראות החלות על גופים פיננסיים מפוקחים אחרים. במסגרת הטיטה שתחולתה הורחבה גם ביחס לקרנות פנסיה, נוספו בין היתר, חובות בקרה שוטפות, חובות דיווח נוספות חובת קביעת מדיניות וניהול סיכונים בעניין איסור הלבנת הון ומימון טרור ונוספה הוראה לעניין חובת "הכרת הלקוח" בעת התקשרות עם לקוח חדש.

(ט) חוק לקידום התחרות לצמצום הריכוזיות, התשע"ד-2013 (להלן: "חוק הריכוזיות")

בחודש דצמבר 2013 פורסם חוק הריכוזיות. בהתאם להוראות סעיף 4(א)(1)(א) לחוק הריכוזיות, סווגו החברה וחברות נוספות בקבוצה כתאגידים פיננסיים משמעותיים. כמו כן, לפי סעיף 4(א)(1)(א)(2), לא סווגו תאגידים בקבוצת מנורה מבטחים, כתאגידים ריאליים משמעותיים. עוד יצוין, כי מבנה האחזקות בקבוצה איננו עונה להגדרה של מבנה פירמידלי. בנוסף, ובהתאם להוראת המעבר כאמור בסעיף 39(ח)(1) לחוק, שהסתיימה ביום 10 בדצמבר 2015, נכון למועד זה, למיטב ידיעת החברה, לא מכהנים בחברה דירקטורים השולטים בתאגיד ריאלי משמעותי, קשורים לשולט כאמור או מכהנים בנושאי משרה בתאגידים ריאליים משמעותיים.

7.1.2.2 חוזרי ממונה, הנחיות, ניירות עמדה והכרעות עקרוניות

(א) תנאים לשליטה ולהחזקה בגופים מוסדיים

במסמך עקרוניות משותף לממונה ולמפקח על הבנקים בבנק ישראל (להלן: "המפקחים"), ביחס למתן היתר לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בגופים המפוקחים על ידם (קרי, מוסדות בנקאיים ומוסדות ביטוח וחסכון ארוך טווח), פורטו השיקולים שיעמדו לנגד עיני המפקחים בבחינתם את התאמת המבקש לשלוט בגוף מפוקח, בחלוקה לחמישה תחומים עיקריים: יושר ויושרה אישיים ועסקיים; חוסן פיננסי; אסטרטגיית השקעה; ניסיון עסקי; ועסקיו ועיסוקיו האחרים של מבקש ההיתר. בהמשך לאמור, פרסמה הממונה, בחודש פברואר 2014, מסמך מדיניות לשליטה בגוף מוסדי הקובע כללים ותנאים לקבלת היתר שליטה ו/או היתר להחזקת אמצעי שליטה בגופים מוסדיים, תוך התייחסות למבנה השליטה, חוסן פיננסי של בעלי השליטה, מגבלות על מימון רכישת אמצעי השליטה, מגבלות על שעבוד אמצעי

השליטה והעברתם. לפרטים נוספים אודות היתר השליטה של הקבוצה, ראה סעיף 7.2.1 להלן.

(ב) קודקס הרגולציה העתידי ("החוזר המאוחד")

החל משנת 2011, מפרסם הממונה פרקים וטיוטות פרקים מתוך קודקס הרגולציה העתידי ("החוזר המאוחד"), במטרה לרכז ולארגן מחדש את הוראות הממונה כפי שניתנו במהלך השנים לגופים המפוקחים על ידו. קודקס הרגולציה יורכב, בסופו של התהליך, משני "חוזרי על": אחד לגופים מוסדיים ושני לסוכני ביטוח, משווקים ויועצים פנסיוניים.

(ג) בחודש דצמבר 2015, פורסם חוזר שעניינו "הנהגת כתבי שירות ואופן שיווקם", בחוזר נקבע, בין היתר, כי הנהגת כתב שירות כפופה לעמידה במספר מבחנים: כי השירות מכוח כתב השירות יינתן בשל מקרה ביטוח המצוין בתכנית הביטוח (מבחן זה לא יחול על מספר כתבי שירות המפורטים בחוזר); כי מתקיים קשר ישיר בין השירות שניתן מכוח כתב השירות לבין תכנית הביטוח; וכי כתב השירות לא יעניק שירות תחזוקה שירות תקופתי, טיפול מניעה או תיקון מוצרים. עוד קובע החוזר הוראות שונות לעניין כתב השירות ואופן שיווקו, ובכללן הוראות לעניין ביטול כתב השירות, חובה להציע למקבל השירות בחירה מבין שני ספקי שירות לפחות, ועוד (למעט לעניין תאונות אישיות וביטוח מחלות ואשפוז). כמו כן, קובע החוזר הוראות לעניין התנאים לשיווק כתב שירות על ידי סוכן, ללא מעורבות של חברת ביטוח. תחילתו של החוזר ביום 30 ביוני 2016 והוא יחול על כתבי שירות שישווקו או יחודשו לאחר מועד זה. החוזר מגביל את השירותים שניתן להציע במסגרת כתבי שירות, ומרחיב את ההרשאה לשווק כתבי שירות גם ללא מעורבות חברת ביטוח, ומשכך להערכת הקבוצה, עשוי להביא לצמצום בהיקף כתבי השירות שישווקו על ידי הקבוצה, ביחס למצב הנוהג ערב כניסת החוזר לתוקף. המידע האמור לעניין ההשלכות האפשריות של החוזר הינו בגדר מידע צופה פני עתיד המתבסס על הערכות והנחות של הקבוצה, נכון למועד פרסום הדוח. ההשלכות בפועל עשויות להיות שונות, והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות ספקי השירות, סוכני הביטוח, המבוטחים והמתחרים.

(ד) בחודש אוקטובר 2015, פורסם חוזר שעניינו "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים - תיקון", מטרת החוזר הינה קביעת הוראות משלימות להוראות החוזר שעניינו מדיניות תגמול לנושאי משרה בגופים מוסדיים שנכנס לתוקף בחודש יולי 2014. בחוזר נקבעו, בין היתר, הגבלות על שכר דירקטורים וכן הגבלות על שכר יו"ר הדירקטוריון, הוראות בדבר ייחוס עלויות העסקה בקבוצת משקיעים, הוראות בדבר הרחבת עילות ההשבה בנסיבות חריגות במיוחד של תגמול משתנה בידי בעל תפקיד מרכזי, לרבות במקרה של גרימת נזק חריג בשל הפרת הוראות דין או תוך רשלנות חמורה, והוראות משלימות נוספות ובכללן זה, לעניין התחילה והתחולה המדורגת של הוראות החוזר.

(ה) בחודש אוגוסט 2015, פורסם חוזר שעניינו "בדיקת נאותות העתודות (LAT) בדוחות הכספיים של חברות ביטוח", הקובע, בין היתר, את אופן חישוב בדיקת נאותות העתודות ואת הגילוי הנדרש לגביהם בדוחות הכספיים, זאת בהתייחס למאפיינים השונים של תזרימי המזומנים העתידיים, לרבות: חוסר נזילות (באמצעות פרמיית אי נזילות) וסיכונים ביטוחיים אשר אינם ניתנים לפיזור (Cost of non-)

(CNHR) (hedgeable risks). החוזר נכנס לתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2015. לפרטים נוספים ראה באור 36 לדוחות הכספיים.

(ו) בחודש יולי 2015, פורסם חוזר שעניינו "צירוף לביטוח", במסגרת החוזר נקבעו הוראות להסדרת ההתנהלות של חברות ביטוח ושל סוכני ביטוח בעת צירוף מבטחים לתוכנית ביטוח, לרבות לעניין הוספת כיסוי הרחבה או כתב שירות לפוליסה קיימת. בין היתר, נקבעו בחוזר הוראות לעניין התאמת הביטוח לצרכי המועמד לביטוח, התנהלות לקראת כריתת חוזה הביטוח, קבלת הסכמה לכריתת חוזה ביטוח, ומסירת מידע רלוונטי לאחר הצירוף לתכנית הביטוח (לרבות הפרטים שיש להציג בדף פרטי הביטוח). כמו כן, נקבעו בחוזר הוראות לעניין חובת תיעוד שלבים מסוימים בתהליך ואופן התיעוד, וכן הוראות לעניין הליכי בקרה נדרשים. החוזר אף קובע הוראות מיוחדות בכל הקשור לשיווק ביטוח באופן יזום. החוזר, יחול על חברות הביטוח, על ה"פול" ועל סוכני ביטוח בענפים המפורטים בחוזר שעיקרם ביטוחי פרט. החוזר נכנס לתוקף בחודש אוגוסט 2015, וימשיך להכנס לתוקף, באופן מדורג, עד לחודש יולי 2016. בחודש דצמבר 2015, פרסמה המפקחת טיוטת עדכון לחוזר הצירוף, במסגרתו הוצע בין היתר, תיקון לגבי ההוראות שיחולו על סוכן ביטוח או חברת ביטוח בעת ביטול והשוואה של פוליסה קיימת שיש ללקוח. להערכת הקבוצה, החוזר צפוי להשפיע על הליכי המכירה של מוצרי הביטוח בערוצי השיווק השונים, וזאת לאור הדרישות החדשות, ובפרט הדרישה להתאים את הביטוח לצורכי הלקוח באופן שאינו קבוע היום בהוראות הדין, הרחבת חובות הגילוי והרחבת אחריות המבטח והסוכן. מעבר לכך, הוראות החוזר יביאו להכבדה על תהליך המכירה ויחייבו היערכות מתאימה, בדגש על התאמת תהליכי העבודה לרבות התאמות מיכוניות, הכשרת עובדים, והנחיית סוכנים. **הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, והן תלויות, בין היתר, בהתנהגות הסוכנים והלקוחות בפועל.**

(ז) בחודש מאי 2015, פרסמה המפקחת באתר האינטרנט של הפיקוח נתונים השוואתיים של כל חברות הביטוח, שעניינם "מדד השירות", ביחס לענפי ביטוח כללי, חיים ובריאות. "מדד השירות" משקלל שלושה מדדי משנה, שעניינם שירות למבוטח: (1) "מדד תשלום התביעות", (2) "מדד הטיפול בפניות" ו- (3) "מדד תלונות הציבור". נתונים כאמור, צפויים להתעדכן ולהתפרסם מדי שנה. פרסום המדדים ההשוואתיים הוא חלק מסדרת מהלכים של הפיקוח, כגון: השקת מחשבוני פרמיות ודמי ניהול, קביעת מדד השירות כאחד הפרמטרים שעל פיהם תיבחר קופת ברירת מחדל על ידי מעסיקים וארגוני עובדים ועוד, שמטרתם לעודד את התחרות ולהגביר את שקיפות וזמינות המידע לציבור המבוטחים (ראה סעיפים 2.1.3 ו- 6.1 לעיל, וסעיפים 7.1.3.2 ו- 7.1.7.2 (ב) ו 7.1.8.2 (א) להלן). להערכת החברה פרסום נתונים השוואתיים כאמור, עשוי להוות כלי מדידה נוסף בבחירה האם לרכוש מוצר ביטוח או מוצר פנסיוני מחברה זו או אחרת, ולהגביר את התחרות בין החברות. **הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, התלויות, בין היתר, בהתנהגות המתחרים והשימוש שיעשו הלקוחות בנתוני המדדים בפועל.**

(ח) בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת נייר עמדה מתוקן בעניין "עקרונות לניסוח תכניות ביטוח", שמטרתו להנחות את המבטחים, לעניין ניסוח תכנית ביטוח, כך שתכנית הביטוח לא תכלול תנאים מקפחים ותהיה פשוטה וברורה. נייר העמדה המתוקן כולל עקרונות כלליים המהווים קווים מנחים בעת ניסוח תכנית ביטוח.

(ט) בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו "הוראות לניסוח תכניות ביטוח", ואשר כולל רשימה של נהגים ראויים שיש לכלול בתכנית ביטוח ונהגים בלתי ראויים שלא ראוי לכלול בתכנית ביטוח. בהתאם לאמור בנייר העמדה, ככלל, ככל שתכנית ביטוח תכלול נוהג בלתי ראוי, או לא תכלול נוהג ראוי, יראו את החלק בתכנית אשר אינו עולה בקנה אחד עם החוזר, ככזה שהפיקוח התנגד לו במסגרת סמכותו לפי סעיף 40 לחוק הפיקוח, אלא אם כן נסתרה לגביו החזקה כי הוא אינו ראוי או ראוי, לפי העניין. להוראות החוזר נקבעה תחולה מדורגת, בהתאם לסוגי המוצרים, ועד ליום 1 ביוני, 2016. הקבוצה פועלת להתאים את תכניות הביטוח המשווקות על ידי להוראות החוזר, על פי לוחות הזמנים שנקבעו בו. לתיקון החקיקה המפורט בסעיף 7.1.2.1 (ו) לעיל, ולהוראות הנלוות עשויה להיות מחד השלכה על פישוט והקלה של תהליכי השקת פוליסות ביטוח חדשות, אך מאידך, היא עלולה להחמיר את החובות החלות על חברת ביטוח בעת ניסוח פוליסות. כמו כן, עשוי התיקון לחשוף את החברה לשינויים בפוליסות ביטוח ששווקו על ידי בעבר וכפועל יוצא, יכול להשפיע על תמחור פוליסות אלה ועל רווחיותן באופן רטרופקטיבי, כמו גם על התקשרויות עם מבטחי משנה. החברה בוחנת את הוראות התיקון וההוראות הנלוות ואינה יכולה בשלב זה להעריך את מלוא השלכותיהם, מאחר והן תלויות, בין היתר, ביישום ההסדרה בפועל. הערכת החברה לעניין השלכות התיקון וההוראות הנלוות הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. ההשלכות בפועל עשויות להיות שונות מאלה שהוערכו, מן הטעמים שפורטו לעיל.

(י) בחודש פברואר 2015, פרסמה המפקחת הכרעה עקרונית בעניין חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998 (להלן: "חוק השוויון"), במסגרת ההכרעה הובהר, בין היתר, כי על חברת הביטוח למסור למבוטח עם מוגבלות שניתן לו יחס שונה, כהגדרתו בחוק השוויון, או לאדם עם מוגבלות שהחברה סירבה לקבלו לביטוח, הודעה מנומקת בכתב אשר תכלול את תמצית הנתונים האקטואריים, הסטטיסטיים, מידע רפואי או מידע אחר, שהיוו בסיס להחלטת החברה וכן את תמצית המידע עליו הסתמכה החברה בהחלטתה ביחס לאותו אדם. לעניין זה הובהר, כי הפניה להנחיות מבטח המשנה מהווה עמידה בהוראות חוק השוויון. בנוסף, צוין כי על ההודעה לכלול את הפרטים המצוינים בהוראות סעיף 19(ז) לחוק השוויון וכן כי על ההודעה להישלח במועדים הקבועים בסעיף זה.

(יא) חוזרים הנוגעים לכללי השקעה החלים על גופים מוסדיים

- בחודש פברואר 2016, פורסם תיקון לחוזר גופים מוסדיים שעניינו "כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים", לעניין מתן הלוואות אשר מאפשר להעמיד הלוואות מותאמות אשר יתופעלו על ידי צדדים שלישיים בתנאי שיעמדו בתנאים שיאושרו על ידי ועדת ההשקעות.

• בחודש דצמבר 2015, ובהמשך לדוח הוועדה לבחינת אופן השקעת גופים מוסדיים בהלוואות מותאמות (ועדת גולדשמידט), פורסמו תיקונים לחוזר שעניינו "ניהול סיכונים אשראי אגב פעילות השקעות", וכן "תיקון הוראות החוזר המאוחד - פרק 4 - ניהול נכסי השקעה (ועדת אשראי פנימית, בקרת השקעות וטיפול בחובות בעייתיים)". מטרת התיקונים היא להגביר את מעורבות ואחריות הדירקטוריון וועדת ההשקעות בתחום מתן הלוואות מותאמות על ידי גוף מוסדי תוך שימת לב לקצב הגידול של אפיק זה מתוך תיק ההשקעות הכולל בישראל ומחוץ לישראל, לפי העניין. התיקון מתייחס בעיקר לנושאים הבאים: מינוי ועדת אשראי פנימית וועדת משנה לאשראי ותפקידיהן, והוראות ממשל תאגידי הנוגעות לתהליכי האישור להלוואות מותאמות, במסגרת מדיניות ובכפוף למדרג סמכויות שקבע הדירקטוריון ומארג היחסים בין הועדות הנ"ל.

• בחודש מאי 2015, פרסמה המפקחת מספר חוזרים שעניינם "תיקון הוראות החוזר המאוחד בפרק ניהול נכסי השקעה", במסגרתם נקבעו, בין היתר, הוראות בדבר התנאים להשתתפות של גוף מוסדי בעסקאות קונסורציום וסינדיקציה, הוראות בדבר התנאים אשר חלים על גופים מוסדיים בעת מתן הלוואות מותאמות לתאגיד אשר הוא או בעל השליטה בו היו בקשיים בשנים שקדמו למתן ההלוואה, הוראות לעניין הנהגת מגבלות פנימיות למתן אשראי ללווים, נהלי חיתום ואנליזה להלוואות מותאמות, תנאים להסתמכות על ערבות, הנחיות בנוגע לדרך פעולה בעת הפרת תניה לפירעון מידי וחובת גילוי ביחס לאשראי שנלקח למימון רכישת מניות שליטה בתאגיד.

7.1.2.3 הצעות חוק וטיוטות חוזרי ממונה

(א) בחודש מרס 2016, פורסמה הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (תיקוני חקיקה), התשע"ו-2016, במסגרת הצעת החוק מוצע להקים רשות עצמאית שתקרא: רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון (להלן: "הרשות"). תפקידיה של הרשות יהיו, בין היתר, שמירה על עניינם של המבוטחים, העמיתים ולקוחות הגופים המפוקחים; הבטחת יציבותם וניהולם התקין של הגופים המפוקחים, קידום התחרות בשוק ההון, הביטוח והחיסכון ובמערכת הפיננסית; ועידוד חדשנות טכנולוגית ועסקית בפעילותם של הגופים המפוקחים. כמו כן, במסגרת ההסדרה הכוללת, מוצע להרחיב באופן משמעותי את סמכויות הפיקוח על חברות אחזקה של גופים מוסדיים ועל בתי השקעות שגופים מוסדיים מהווים חלק מהותי מפעילותם.

(ב) בחודש פברואר 2016, פורסמה טיוטה שנייה לנספח לחוזר בירור ויישוב תביעות טיפול בפניות ציבור, (להלן: "הטיטה" ר "חוזר יישוב תביעות", בהתאמה). הטיטה, אשר אמורה להוות חלק בלתי נפרד מחוזר יישוב תביעות, כוללת הוראות ספציפיות שיש לנהוג על פיהן בעת יישוב תביעות. בין היתר, קובעת הטיטה הוראות לעניין ניסוח ואופן משלוח ההודעות בדבר מהלך בירור תביעה ותוצאותיו ובהקשר זה קובעת הטיטה, בין היתר, כי על גוף מוסדי לאפשר לתובע לבחור האם לקבל או לשלוח הודעות כאמור בדרך של דואר, דואר אלקטרוני או פקס, או בדרך אחרת או בכל אמצעי תקשורת מאובטח אחר המקובל באותו מועד באותו ענף (אלא אם כן נדרש התובע לשלוח לגוף המוסדי מסמכי מקור). בנוסף, נקבעו בטיטה הוראות לעניין הסברים ונימוקים שיש למסור

למבוטחים במסגרת הודעת דחיה ובכללן הודעת דחיה המבוססת על דוחות חקירה, הוטלו מגבלות על יכולתו של מבטח להעלות טענה בקשר עם אי גילוי בנסיבות מסוימות, נקבעו תנאים לקיזוז כספים מתשלום לצד ג' על בסיס טענה ל'רשלנות תורמת', נאסר קיזוז של יתרת אגרת הרישוי לרכב (ביחס לתקופה שממועד קרות מקרה הביטוח ועד לתום תקופת הרישוי), מתגמולי הביטוח המשולמים למבוטח או לצד ג', במקרה של רכב באובדן. במסגרת הטייטה נקבעו גם הוראות בקשר עם יישוב תביעות סיעוד לרבות, הוראות ומגבלות לעניין אופן בדיקת מצבו התפקודי של מבטח בעת יישוב תביעת סיעוד. בחודש מרס 2016, פורסמה טייטה שנייה של עמדת ממונה - הבהרה בעניין בדיקה מחודשת של זכאות, המתייחסת להוראות מסוימות בנושא זה, לרבות הבהרה לעניין הגדרת "בדיקה מחודשת של זכאות" שנקבעו בחוזר יישוב תביעות. בשלב זה, החברה אינה יכולה להעריך את מלוא ההשפעה של הטייטות אם וככל שיהפכו לדין מחייב. להערכת החברה, לטייטות האמורות יכול ותהיה השפעה על היבטים תפעוליים של ניהול התביעות ועל עלות התביעות, מחד ועל דמי הביטוח, מאידך. הערכת החברה בעניין זה, הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידיה במועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, בין היתר, לאור אי הודאות לעניין נוסחן הסופי של הטייטות ותחולתן, וכן לעניין התנהגות הלקוחות והמתחרים.

(ג) בחודש ינואר 2016, פורסמה טייטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הגבלות על מינוי וכהונה של בעלי תפקיד מרכזי בגוף מוסדי), התשע"ו - 2016. במסגרתה מוצע לקבוע, כי בעל שליטה בגוף מוסדי, או קרובו (על פי הגדרה מרחיבה המוצעת בטייטה), קרוב של דירקטור בגוף מוסדי וכן מי שהורשע בעבירה מהמנויות בטייטה, לא ישמש כנושא משרה (למעט דירקטור) בגוף מוסדי או כבעל תפקיד אחר מהסוג שעליו הורה הממונה שלפעילותו עשויה להיות השפעה משמעותית על פרופיל הסיכון של הגוף המוסדי או על כספי החוסכים באמצעותו בגוף המוסדי ("בעל תפקיד מרכזי"). עוד מוצע לקבוע, כי לא ימלא אדם תפקיד מתפקידיו של בעל תפקיד מרכזי בגוף המוסדי אלא אם מונה לתפקיד כדון, ולא יפגע אדם בשיקול הדעת העצמאי של בעל תפקיד מרכזי.

(ד) בחודש דצמבר 2015, פרסם הפיקוח טייטת תיקון לחוזר "ניהול השקעות באמצעות סלי השקעה", אשר פורסם בחודש ספטמבר 2014, אשר בה הוא ביטל את מגבלת המזומנים אשר הייתה קיימת בכל סל השקעה ואפשר להקים סל השקעה לא סחיר למכשירי השקעה נוספים (נדל"ן וקרנות השקעה).

7.1.3 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

7.1.3.1 חוקים ותקנות

(א) חוק קופות הגמל

חוק זה מסדיר את תחום הפעילות של קופות הגמל (לרבות קרנות הפנסיה). הוראות החוק והתקנות מכוחו כוללות הסדרה של ניהול חברות מנהלות (וחברות ביטוח ביחס לקופות ביטוח) בנושאים שונים, לרבות לעניין הפרדת נכסים, השליטה והרישוי שלהן, כללי בירור תלונות ציבור, והוראות לעניין אכיפה מנהלית ופלילית בעניינים אלה.

במסגרת החוק נקבעה זכותו של עובד לבחור את קופת הגמל בה יפקיד מעבידו את הכספים עבורו; בהקשר זה נקבע כי במידה והעובד הזכאי לא בחר בקופת גמל מסוימת בהתאם לזכותו זו, תהא ההפקדה בקופת הגמל שזוהתה נקבעה בדין או בהסכם המעניק לעובד את הזכות להפקדת כספים על שמו בקופת גמל.

מכוח חוק קופות הגמל הותקנו, מעת לעת, תקנות שונות המסדירות נושאים שונים בקשר עם קופות גמל (לרבות קרנות פנסיה) וחברות מנהלות ובכלל זה, כללי השקעה לגופים מוסדיים, הוצאות המותרות בניכוי לגוף מוסדי, שיטות שערך לגבי נכסים שונים בקופות הגמל, חובת השתתפות על חברה מנהלת באסיפות כלליות ועוד.

• בחודש נובמבר 2015, תוקן, במסגרת חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנות התקציב 2015 ו- 2016), התשל"ו-2015, (להלן: "חוק ההסדרים"), חוק קופות הגמל ובו נקבע, כי עובד יהא רשאי, בכל עת, לבחור את בעל הרישיון שייתן לו שירותי ייעוץ/שיווק פנסיוני.

• בחודש נובמבר 2015, פורסם תיקון מס' 13 (הוראת שעה) לחוק קופות הגמל, אשר במסגרתו: הוחלף המונח "קופת גמל לא משלמת לקצבה" ב- "קופת גמל לחסכון"; בוטלה החובה לבצע משיכה של כספים קצבתיים מקופת גמל לחסכון רק על דרך של העברתם לקופת גמל משלמת לקצבה וניתנה אפשרות לתשלום קצבה מקופת גמל לחסכון באמצעות שילוב של משיכה לתקופה קצובה מהקופה ורכישת ביטוח אריכות חיים ממבטח חיצוני.

• בחודש אוגוסט 2015, חוקק תיקון מס' 12 לחוק קופות הגמל, ובמסגרתו ניתנה לשר האוצר הסמכה לקבוע את התנאים שבהם ניתן יהיה לבצע משיכה חד פעמית של כספים קטנים (עד 8,000 ש"ח) מקופת גמל לתגמולים ו/או מקופת גמל לא משלמת לקצבה ו/או מקרן פנסיה ותיקה, ניתנה לממונה סמכות לקבוע הוראות בתקנוני קופות גמל (תקנון אחיד). כמו כן, במסגרת התיקון תוקן סעיף 20 ונקבע כי שיעורי ההפקדה של מעסיק בגין עובדיו יהיו אחידים לכל סוגי המוצרים והיצרנים. בחודש פברואר 2016, נערך הסכם קיבוצי כללי (מסגרת) להגדלת ההפקדות לביטוח פנסיוני במשק. ההסכם הקיבוצי קובע הגדלה מקבילה של דמי הגמולים המשולמים על ידי העובד והמעסיק בשתי פעימות כשב- 1.1.2017 שיעור ההפקדה של תגמולי המעסיק יעמוד על 6.5% ושיעור ההפקדה לתגמולי עובד יעמוד על 6%. כן נקבע כי בקופת ביטוח או בקופת גמל שאינה קרן פנסיה תשלום המעסיק לדמי הגמולים יכלול את התשלום לרכיב אובדן כושר עבודה. תוקפו של ההסכם הקיבוצי מותנה בהוצאת צו הרחבה על ידי שר הכלכלה. בנוסף, לאור ההסכם, פורסם בחודש מרס 2016 תזכיר חוק לתיקון חוק קופות הגמל, במסגרתו מוצע, בין היתר, לקבוע כי אם נקבעו בדין או בהסכם שיעורי הפקדה שונים למרכיב תגמולי המעסיק הכוללים את הכיסוי לביטוח אובדן כושר עבודה של עד 2.5% משכרו של העובד או עד להבטחת 75% משכרו של העובד, בסוגים שונים של קופות לא יראו בהוראות הדין או ההסכם התניה של המעסיק לגבי שיעור ההפקדה בעד העובד בהפקדה לסוג מסוים של קופה ובלבד ששיעור ההפקדה לא יפחת מהשיעור שצוין בהסכם לעיל ונקבע

בתוספת השלישית בהצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (תיקון מס' 16), התשע"ו 2016.

(ב) **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה ומכירה של ניירות ערך), התשס"ט-2009.** בתקנות אלה נקבעו מגבלות לעניין רכישת ניירות ערך בידי גוף מוסדי המנהל השקעות תלויות תשואה (קרן פנסיה, קופת גמל, פוליסת ביטוח חיים משתתפת ברווחים), אם אותם ניירות ערך משווקים או מופצים באמצעות צד קשור לגוף המוסדי, או שצד קשור כאמור הוא החתם בהנפקת אותם ניירות ערך.

(ג) **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (איתור עמיתים ומוטבים), התשע"ב-2012**

התקנות (וחוזר הממונה המשלים שפורסם בעקבותיהן) מחייבות גופים מוסדיים לנקוט בשורה של פעולות לאיתור עמיתים מנותקי קשר, עמיתים שחשבונם מוגדר כחשבון רדום ומוטבים של עמיתים שנפטרו בהתאם ללוחות זמנים שהוגדרו בתקנות.

(ד) **תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (דמי ניהול), התשע"ב-2012**

התקנות קובעות כי בחשבונות של עמיתים שיש לאתרם ושלא אותרו בפרק הזמן שנקבע, יופחתו דמי הניהול ל-0.3% מהיתרה הצבורה. במועד שבו חודש הקשר עם עמית כאמור ניתן יהיה לחזור ולגבות את שיעור דמי הניהול שנגבו מהעמית במועד ניתוק הקשר וכן את ההפרש בין דמי הניהול המופחתים הנ"ל (0.3%) לבין הנמוך מבין 0.5% או שיעור דמי הניהול שנגבו מהעמית במועד ניתוק הקשר. לפרטים בדבר תיקון לתקנות ראה סעיף 2.1.3 לעיל.

(ה) חוק הייעוץ הפנסיוני

בחוק זה הוסדר העיסוק במקצועות הייעוץ או השיווק הפנסיוני. נקבעו בו, בין היתר, הוראות בדבר חובת הרישוי והוראות לגבי אופן ההתנהלות של סוגי בעלי הרישיון השונים (לרבות תאגיד בנקאי כיועץ פנסיוני), תוך קביעת חובות אמון וחובת זהירות ואיסור על ניגוד עניינים אפשרי בין היועץ או המשווק ללקוח, כללים לענין תגמול יועצים פנסיונים והוראות בדבר פיקוח ואכיפה מנהלית ופלילית. כמו כן, מסדיר החוק את פעילות המסלקה הפנסיונית (לענין זה ראה גם סעיף 2.1.2 לעיל).

בחדש נובמבר 2015, תוקן החוק במסגרת חוק ההסדרים **חוק הייעוץ הפנסיוני** במסגרתו נקבע, בין היתר, כי מי שעוסק בשיווק פנסיוני או גוף קשור לו לא ייתן למעסיק שעבור עובדיו הוא נותן שיווק פנסיוני גם שירותי תפעול, אלא אם התקיימו תנאים הבאים: (א) המעסיק משלם לסוכן הביטוח דמי סליקה בשיעור שלא יפחת מ-0.6% מסך התשלומים שהופקדו על ידי המעסיק לקופות הגמל של עובדיו או 10.5 ש"ח בתוספת מע"מ, לפי הגבוה מבניהם (ב) עמלת ההפצה המשולמת על ידי הגוף המוסדי לסוכן הביטוח תפחת בגובה דמי הסליקה ששילם המעסיק (ג) דמי הניהול שנגבו מהעובד הופחתו בגובה ההפחתה מעמלת ההפצה (ד) המעסיק בחר בקופת ברירת מחדל בהתאם להוראות סעיף 20 לחוק קופות הגמל. כמו כן, נקבע כי סוכן ביטוח פנסיוני לא יקבל כל טובת הנאה, במישרין או בעקיפין, בקשר עם שיווק פנסיוני, למעט אחד משני אלה: (א) שכר והחזר הוצאות המשולמים ישירות מהלקוח (ב) עמלת הפצה מהגוף המוסדי; עוד נקבע כי במקרה של

פנייה יזומה של לקוח לביצוע עסקה במוצר פנסיוני ישירות מול הגוף המוסדי, לא יידרש ייעוץ/שיווק פנסיוני, למעט במקרים המנויים בחוק.

(ו) חוק פיצויי פיטורים, התשל"ג-1963

חוק זה קובע, בין היתר, כללים לעניין ההפקדות בקופות הגמל של מרכיב הפיצויים, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (ביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, וכן הוראות הגנה על כספים שהופקדו כאמור מפני עיקול, שעבוד, החזרה או העברה.

(ז) חוק הגנת השכר, התשי"ח-1958

בהתאם להוראות סעיף 19א לחוק הגנת השכר, על קופות גמל לפעול לגביית חובות ממעביד. קופות הגמל יהיו רשאיות להשתחרר מחובתן אם יוכיחו כי לא התרשלו או כי חלו נסיבות אחרות המצדיקות שחרור מחבות זו.

(ח) פקודת מס הכנסה

בפקודת מס הכנסה קבועות הטבות מס הניתנות עקב הפקדת כספים בקופות גמל, ובכלל זה לגבי פוליסות הכפופות לתקנות קופות הגמל (לעצמאיים וביטוחי מנהלים) וקרנות הפנסיה, והטבות מס הניתנות לכספים המשתלמים מהן וכן "קנסות" על משיכות שאינן בהתאם לתנאי ההסדר התחיקתי. בחודש נובמבר 2015, תוקנה (במסגרת חוק ההסדרים) פקודת מס הכנסה, ובמסגרת זאת הופחתה תקרת הטבת הניכוי מהכנסה לעובד בגין הפקדות שביצע המעסיק עבורו לקופת גמל או בגין רכישת ביטוח מועדף מפני אובדן כושר עבודה, מ- 4 פעמים השכר הממוצע במשך ל- 2.5 פעמים השכר הממוצע במשך.

הפחתת תקרת הטבות המס כאמור עלולה לגרום להקטנה בהיקף ההפקדות של עובדים (שהפקידו עד כה בגין שכר העולה על תקרת ההטבה החדשה) למוצרים פנסיוניים, אך לא ניתן להעריך את השפעתה על ההפקדות למוצרים הפנסיוניים בקבוצה שכן היא תלויה בהתנהגות הלקוחות, לעניין עצם ההפחתה ושיעורה. הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, התלויות כאמור, בין היתר, בהתנהגות הלקוחות בפועל.

(ט) תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשל"ד-1964

תקנות אלה מסדירות נושאים שונים הנוגעים לניהולן של קופות גמל, קרנות פנסיה, וקופות ביטוח וחובות הביטוח החלות עליהם. הנושאים העיקריים המוסדרים בתקנות הינם, בין היתר, קביעת שיעורי ההפרשות המותרים להפרשה לטובת חיסכון פנסיוני, תוך אבחנה בין עמיתים שכירים ועמיתים עצמאיים, וכן קביעת אפשרויות המשיכה של הסכומים הצבורים בהם והתנאים לעניין זה.

(י) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי), התשס"ז-2006

התקנות קובעות עקרונות בסיסיים בביטוח אובדן כושר עבודה קבוצתי, שמטרתם העיקרית שמירה על ענייני המבוטחים והבטחת כיסוי ביטוחי נאות. בתקנות נקבע כי בעל הפוליסה יכול שיהיה מעביד בלבד; למבוטח הבודד

יתאפשר מעבר לפוליסת פרט בעת פקיעת הביטוח הקבוצתי או בעזיבת עבודה (תוך 60 ימים), בתנאים דומים לפוליסות פרט של המבטח במועד המעבר וללא חיתום מחדש. כן קובעות התקנות חובה על המבטח להמציא לכל מבטח בקבוצה פוליסה, דף פרטי ביטוח ודיווח שנתי.

(יא) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (ביטוח חיים קבוצתי), תשנ"ג-1993

בתקנות אלה כלולות הוראות, לעניין ביטוח חיים קבוצתי, ריסק (ללא מרכיב חיסכון) ובכלל זה הגדרת הקבוצות וגודלן המינימאלי, תקופת הביטוח, ותקרת העמלות לסוכנים. בנוסף, המפקח הוסמך לקבוע הוראות לגבי פוליסת המשך במקרה של הפסקת הביטוח הקבוצתי וללא חיתום מחדש.

(יב) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי הפרדת חשבונות ונכסים של מבטח בביטוח חיים), התשמ"ד-1984

תקנות אלה קובעות הנחיות בדבר דרכי הפרדת החשבונות והנכסים של עסקי ביטוח חיים מכלל עסקי הביטוח של מבטח, והפרדת נכסים של עסקי ביטוח חיים משותף ברווחים מנכסים של עסקי ביטוח חיים אחרים.

7.1.3.2 חוזרי ממונה, הנחיות, ניירות עמדה והכרעות עקרוניות

(א) בחודש דצמבר 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו **"שיווק פוליסות ביטוח חיים הכוללות מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים"**. לפרטים אודות החוזר ראה סעיף 2.1.1 לעיל.

(ב) בחודש דצמבר 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו **"תשלומים לקופת גמל"**. לפרטים אודות החוזר ראה סעיף 2.1.2 לעיל.

(ג) בחודש אוקטובר 2015, בהמשך למכתב מנהלי הגופים המוסדיים בנוגע להערכות ליישום חוק ה-FATCA אשר פורסם בחודש אפריל 2014, ובהמשך לחתימת הסכם בין מדינת ישראל ובין ארה"ב בעניין החוק הנ"ל, פרסמה המפקחת מסמך הבהרות לעניין ההסכם הבין מדינתי וזאת עד לכניסתה לתוקף של החקיקה שתעגן את הוראות ההסכם בחוק ובתקנות מכוחו. במסגרת מסמך זה נערך סיווג של הישגיות והחשבונות הכפופות לחקיקת ה-FATCA וכן הישגיות והחשבונות שפטורות מיישום זה. בנוסף ניתנו הנחיות והבהרות לעניין בחינת הנאותות שיש לבצע למועמדים המצטרפים לחשבונות הכפופים לחקיקה. במקביל לבחינת הוראות ההסכם וההקלות שניתנו במסגרתו, הקבוצה החלה ביישום הוראות החוק, לרבות באמצעות רישום לאתר רשות המיסים האמריקאית וביצוע בדיקות נאותות וזיהוי למצטרפים חדשים בחשבונות הרלוונטיים.

(ד) בחודש אוגוסט 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו **"דיווח למפקח על תעריפים בתכניות ביטוח חיים"**, המסדיר, בין היתר, חובת דיווח רבעוני לפיקוח על דמי הביטוח שנגבו בפועל, וכן את האופן בו ידווחו ויעדכנו הגופים המוסדיים את תעריפי הביטוח שיונהגו בפוליסות ביטוח למקרה מוות, בהעדר התנגדות של המפקחת, ואת תעריפי הביטוח שיוצעו בפועל למצטרפים חדשים (להלן - **"דמי הביטוח"**), וזאת לצורך הצגתם במחשבון תעריפי ביטוח חיים שמקים משרד האוצר. המחשבון יאפשר למבקשים להצטרף לביטוח חיים להשוות בין דמי הביטוח המוצעים על ידי החברות השונות ומשכך, להערכת החברה, עשוי להגביר את התחרות על

המחיר הקיימת בין חברות הביטוח. הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, התלויות, בין היתר, בהתנהגות המתחרים והשימוש שיעשו הלקוחות במחשבון בפועל.

(ה) בחודש יוני 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו "מסמך ההנמקה", המחליף חוזר ישן בעניין זה. במסגרת החוזר החדש נקבע מבנה חדש ואחיד למסמך הנמקה, שהינו מצומצם וממוקד יותר מבעבר. נקבעו סוגי עסקאות/פעולות שבגינן ניתן לעשות שימוש במסמך הנמקה ממוקד במקום מסמך הנמקה מלא, וסוגי עסקאות/פעולות שבגינן ניתן להסתפק במסירת סיכום שיחה. כן נקבע בחוזר, כי בעל רישיון יברר את זהות המוצרים שבידי לקוח במקרה של מילוי מסמך הנמקה מלא, על דרך של הגשת בקשת מידע חד-פעמית באמצעות המסלוקה הפנסיונית ("פשינג"). חובת הפשינג נכנסה לתוקף ביום 1 בדצמבר 2015, ואילו יתר הוראות החוזר תיכנסנה לתוקף בחודש יולי 2016. להערכת הקבוצה השינוי בדפוס הפעילות של בעלי רישיון, לרבות בעלי הרישיון שעובדים בגוף מוסדי, בשל החוזר עשוי להיות כרוך בהוצאות בגין ביצוע הפשינג מול המסלוקה ועשוי לגרום לסרבול תהליך ההתקשרות עם לקוחות חדשים.

(ו) בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת חוזר בדבר "דיווח לממונה על דמי ניהול במוצרי חיסכון פנסיוני", לפרטים אודות החוזר ראה סעיף 2.1.3 לעיל.

(ז) בחודש פברואר 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו "מסלולי השקעה בקופות גמל", (אשר תוקן בספטמבר 2015), על פיו נקבע, כי גוף מוסדי ינהל מסלולי השקעה המותאמים לגיל המבוטחים בקופות גמל, לפי חלופות שנקבעו בחוזר. מסלולים אלה יהיו ברירת מחדל עבור מבוטחים שלא בחרו במסלול אחר. כמו כן, נקבע כי גוף מוסדי ינהל מסלול השקעה נפרד עבור כל מקבלי הקצבאות. בנוסף, בחוזר פורטו כללים בנוגע לניהול מסלולי השקעה מתמחים, כללים לניהול מסלולי השקעה בקרנות השתלמות ופוליסות פרט, כללים בנוגע להתאמת שמו של המסלול למדיניות ההשקעות של המסלול, אופן ביצוע שינוי מדיניות השקעות תקנונית במסלול השקעה וכן כללים בנוגע להצגת מסלולי ההשקעה בפוליסות, בתקנונים, באתר האינטרנט ועוד. תחילתו של החוזר על פוליסות ששווקו לאחר שנת 2004 תהא מיום 1 בינואר 2016 ועל פוליסות ששווקו לפני שנת 2004 מיום 1 בינואר 2017. החוזר לא יחול על קופות גמל מבטיחות תשואה ועל פוליסות ביטוח חיים ששווקו לפני שנת 1991. לפרטים בדבר מכתב המפקחת מחודש יולי 2015 למנהלי קופות גמל, בדבר תקנון תקני, ראה סעיף 2.2.1 לעיל.

(ח) בחודש ינואר 2015, פרסמה הממונה נייר עמדה לגופים מוסדיים שעניינו "תשלום גוף מוסדי לבעל רישיון". מנייר העמדה עולה כי לדעת הממונה תשלום דמי עמילות שנגזרים מדמי הניהול שמשלם עמית או מבוטח הינו פסול ואינו עולה בקנה אחד, לפי העמדה, עם חובת הנאמנות המוטלת על הגופים המוסדיים ועל בעלי הרישיונות. בחודש מרס 2015, פורסמה הבהרה לעמדת הממונה בה חזרה על עיקרי נייר העמדה תוך שהיא מבהירה, בין היתר, שאין באמור כדי לשנות את העמדה לפיה חברה מנהלת רשאית לקבוע דמי ניהול דיפרנציאליים וזאת עד לגובה התקרה המרבית הקבועה בדין. בנוסף, ובהתחשב, בין השאר, בהיקפה של הפרקטיקה הקיימת והצורך בשינוי מערך החוזים הקיים (לפי

עמדת הממונה), ציינה הממונה כי אין בכוונתה להפעיל את סמכויות האכיפה הנתונות לה בכל הקשור לפעולות הגופים המוסדיים וסוכני הביטוח הפנסיוני ביחס ללקוחות שצורפו לגופים המוסדיים לפני פרסום העמדה ואף בתקופה הסמוכה שלאחריה לפי מערך החוזים שהיה קיים במועד פרסומה. בחודש יוני 2015 הגישה התאחדות החברות לביטוח חיים בע"מ, המרצת פתיחה המבקשת מביהמ"ש לקבוע כי תגמול לבעל רישיון הנגזר מדמי הניהול איננו בניגוד לדין וכי אין ולא היה בעצם התקשרותם של הגופים המוסדיים בהסכמים לתשלום דמי עמילות הנגזרים מדמי הניהול משום הפרת חובה כלשהי בידי הגופים המוסדיים. בחודש פברואר 2016, קבע בית המשפט כי היסוד הדומיננטי בתובענה הוא היסוד המנהלי, שהסמכות לגביו נתונה לבית המשפט הגבוה לצדק, ובהתאם הורה על סילוק ההמרצה על הסף. ראה גם באור 38 לדוחות הכספיים.

7.1.3.3 הצעות חוק וטיוטות חוזרי ממונה

(א) בחודש פברואר 2016, פרסמה המפקחת טיוטת חוזר שעניינה **"כללים לתפעול מוצר פנסיוני"**, במסגרתה מוצע לקבוע כללים לעניין אופן ביצוע ההוראות המצוינות לעיל, לרבות מתכונת הדיווח של סוכן הביטוח הפנסיוני לגוף המוסדי אודות תשלום דמי הסליקה, ביצוע ההפחתה של דמי הניהול ואופן הצגת המידע אודות ההפחתה לעובד.

(ב) בחודש יולי 2015, התפרסמו טיוטות תיקון לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (רכישה, מכירה והחזקה של ניירות ערך), שבמסגרתן הוצע בין היתר, לקבוע כי גוף מוסדי לא יוכל לקבל שירותי ברוקראז' או תפעול מתאגיד בנקאי שמספק שירותי ניהול או תפעול לקבוצת המשקיעים שעליה נמנה הגוף המוסדי. טיוטת תיקון התקנות עשויה לגרום לתאגידים הבנקאיים לבחור בין מתן שירותי תפעול/ניהול לגופים מוסדיים לבין מתן שירותי ברוקראז' ומשמרת, באופן שמספר הספקים האפשריים לכל אחד מסוגי השירותים יקטן מחד, ומאידך המחיר שישולם בגין השירותים יעלה.

(ג) בחודש יוני 2015, פרסמה טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מרביים בביטוח חיים ומבנה אגב הלוואה לדיר) (תיקון), התשע"ה - 2015, לפיהן דמי העמילות המרביים שישולם מבטח לסוכן ביטוח בשל ביטוח חיים הנדרש כבטוחה אגב הלוואה לדיר יהיו 20% כולל מע"מ מדמי הביטוח שנגבו מהמבוטח. התיקון חל על דמי עמילות המשולמים בשל חוזים לביטוח חיים אגב הלוואה לדיר.

(ד) בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת טיוטת חוזר שעניינה **"קווים מנחים לעניין תכניות לביטוח מפני אובדן כושר עבודה"**, הקובעת מבנה אחיד ומודולרי לתכנית לביטוח אובדן כושר עבודה, אשר יאפשר למועמדים לביטוח לערוך השוואה בין התוכניות השונות. הטיטה חלה על כל התכניות לביטוח אובדן כושר עבודה, אישיות או קבוצתיות וצפויה להיכנס לתוקף החל מיום 1 ביוני 2016, ובכל הנוגע לפוליסות קבוצתיות בעת חידושן לאחר מועד התחילה.

7.1.4 ביטוח אלמנטרי - כללי

7.1.4.1 חוקים ותקנות, הצעות חוק וטיטות חוזרי ממונה

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995

על פי סעיף 328 לחוק הנ"ל, מוקנית למוסד לביטוח לאומי (המל"ל) זכות תביעה מצד שלישי להשבת גמלאות ששולמו או שישולמו על ידי המל"ל, אם המקרה משמש עילה גם לחייב צד שלישי לפי פקודת הנזיקין או חוק הפל"ד (למשל אם עובד נפגע בתאונת דרכים שהיא גם תאונת עבודה). בשנים האחרונות חלה עלייה בהיקף תביעות השיבוב של המל"ל כנגד המבטחים בגין תגמולים ששולמו על-ידי המל"ל לנפגעי תאונות דרכים המוכרות גם כתאונות עבודה העתודות לתביעות תלויות כוללות הפרשות בגין תביעות אלה. גידול בהיקף תביעות השיבוב על ידי המל"ל משפיע על הרווחיות.

בחודש ינואר 2014, נכנס לתוקפו תיקון עקיף לחוק הביטוח הלאומי במסגרתו נקבע הסדר שמחייב מבטח של מיק שחויב בתשלום לנפגע, והיה רשאי לנכות או ניכה מהתשלום סכומים המגיעים לנפגע מהמוסד לביטוח לאומי (גמלת ביטוח לאומי), לדיוח לביטוח הלאומי על אותם סכומים, תוך 60 ימים ממועד ביצוע הניכוי או מיום כריתת הסכם פשרה או מיום מתן פסק דין, לפי המוקדם. ככל שלא תקום החובה במועד, תקופת ההתיישנות בגין תביעת שיבוב של המוסד לביטוח לאומי תחל להימנות מיום קבלת הדיווח או מהיום בו נודע למוסד על ההליכים בין הנפגע למבטח, לפי המוקדם, ובלבד שתקופת ההתיישנות לא תחרוג מ-15 שנה מיום קרות המקרה שחייב את המוסד לביטוח לאומי לשלם את גמלת הביטוח הלאומי.

בחודש נובמבר 2015, פורסם **חוק ההסדרים** אשר במסגרתו תוקנה הוראת סעיף 328 האמורה. במסגרת התיקון, נקבע כי הדיווח למל"ל בהתאם להוראות הסעיף הנ"ל יהיה מקוון; כי תיקבע מסגרת זמנים ליישוב דרישות השיבוב מחוץ לכתלי בית המשפט - מענה ראשוני לדרישת שיבוב מטעם המל"ל שיכלול פירוט הסתייגויות ו/או תשלום הסכום שאינו שנוי במחלוקת, קבלת דרישה מתוקנת (ככל שהמל"ל ימצא לנכון) ומענה על הדרישה המתוקנת; קביעה כי תקופת ההתיישנות על פי סעיף 328 של 15 שנה מיום קרות המקרה שחייב את המל"ל לשלם את גמלת הביטוח הלאומי, ותחול בכל מקרה, ולא רק במקרים בהם המבטח לא דיווח על סכום שניכה ו/או רשאי היה לנכות גמלאות. כמו כן, תוקן חוק הפיקוח, ונקבעה בו סמכות למפקח להטיל סנקציה של עיצום כספי על אי דיווח. התיקון חל על ניכוי שנעשה ביום 1 בינואר 2016 ואילך או על פסק דין או הסכם שמכוחם רשאי המבטח או הצד השלישי שהוא מבטח שלו לבצע ניכוי, שניתן או נכרת ביום 1 בינואר 2016 ואילך, לפי המוקדם. להערכת החברה, תיקון החוק, עשוי להשפיע על התשלומים למוסד לביטוח לאומי בביטוחי חובה וחבויות ולהגדילם. עם זאת, לא ניתן בשלב זה להעריך את מלוא השלכות התיקון, התלויות, בין היתר, בהתנהגות המל"ל. **הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידיה במועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, בין היתר, מן הטעם שפורט לעיל**

בענין זה יצוין, כי בחודש יוני 2015, ובחודש אוגוסט 2015, חתמו מנורה מבטחים ביטוח ושומרה, בהתאמה, על הסכם עם המל"ל הכולל כללים תנאים ומועדים ליישוב דרישות השיבוב שתוגשנה על ידי המוסד לביטוח לאומי בענף רכב חובה, החל ממועד תום ההסכם הקודם בענין, בשנת 2009 ואילך. לפרטים נוספים ראה סעיף 7.16 להלן וסעיף 2.4 לדוח הדירקטוריון.

7.1.4.2 חוזרי ממונה, הנחיות, ניירות עמדה והכרעות עקרוניות

בחודש ינואר 2015, פרסמה המפקחת שתי הוראות משלימות לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג-2013 ולחזור בדבר חישוב עתודות בביטוח כללי, כמפורט להלן: (א) עמדת ממונה שעניינה נוהג מיטבי לאקטוארים לחישוב עתודות בביטוח כללי לצורך דיווח כספי, כך שישקפו באופן נאות את ההתחייבויות הביטוחיות. (ב) עדכון לחוזר הערכה אקטוארית בביטוח כללי, שבמסגרתו, בין היתר, שולבה החובה ליישם את עמדת הממונה בעניין נוהג מיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי הנ"ל. לפרטים נוספים בדבר תקנות החישוב וההוראות המשלימות הנ"ל, ראה באור 36 לדוחות הכספיים.

7.1.5 ביטוח רכב חובה

7.1.5.1 חוזרי ממונה, הנחיות, ניירות עמדה והכרעות עקרוניות

בחודש ינואר 2016, פורסם חוזר שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד בענף ביטוח רכב חובה". בעיקרו, החוזר מעדכן את דמי הביטוח השיורי (באמצעות "הפול") לכלי רכב פרטיים ומסחריים. לפרטים נוספים ראה באור 40 לדוחות הכספיים.

7.1.6 ביטוח רכב רכוש

7.1.6.1 חוקים ותקנות

(א) חוק הגבלת השימוש ורישום פעולות בחלקי רכב משומשים (מניעת גניבות), תשנ"ח-1998

החוק קובע נהלים לעניין מכירת כלי רכב לשם פירוק כללי או תיקון וכן נהלי רישום לגבי חלקי חילוף. החוק מחייב את המבטח להחזיר את רישיון הרכב לרשות הרישוי אם הרכב הועבר לשם פירוק כללי. באם מוכר המבטח את כלי הרכב שלא למטרות פירוק אלא למטרות תיקון, חובה על המבטח להחזיק את רישיון הרכב ולא להעבירו לידי הרוכש עד אשר ימציא הרוכש לידי המבטח רישיון מאת מוסך מורשה כי הרכב תוקן כנדרש או בעת החלפת חלק, אישור כי החלק אשר הוחלף נרשם כדין לפי הוראות החוק הנ"ל.

7.1.6.2 חוזרי ממונה, הנחיות, ניירות עמדה והכרעות עקרוניות

בחודש יוני 2015, פרסם הפיקוח הכרעה עקרונית בעניין תשלום מע"מ וירידת ערך ברכב שלא תוקן. על פי האמור בהכרעה, מבדיקות שערך אגף שוק ההון ומפניות שהתקבלו אצלם, חברות הביטוח מפחיתות סכומים בגין ירידת ערך ובגין מע"מ מתגמולי הביטוח בתביעות צד ג' שבהן החליט התובע שלא לתקן את רכבו וזאת, על פי ההכרעה, בניגוד להלכות שנקבעו בעניין בפסיקת בית המשפט העליון. לאור האמור, נקבע בהכרעה, כי במקרה שבו מבטח בחר לפצות מבטח בתשלום ערך הנזק (ולא, למשל, בדרך של תיקון או החלפה) או במקרה שצד ג' תובע את נזקיו הישירים בגין תיקון הרכב, כאשר גובה הנזק נקבע על ידי שמאי וחברת הביטוח לא ערערה על קביעתו, עליה לשלם תגמולי ביטוח הכוללים, בין היתר, את ירידת הערך של הרכב, ככל שקיימת, ואת מס ערך מוסף החל בעניין (ובתנאי שאינו זכאי בניכוי מס תשומות), זאת גם אם לא תיקן את רכבו בפועל. במסגרת ההכרעה, מבקש הפיקוח לבטל הכרעה קודמת שנתן בעניין "תשלום לצד ג' טרם נעשה התיקון בפועל". להערכת החברה, יישום ההכרעה לא צפוי להשפיע באופן מהותי על היקף תגמולי הביטוח בתביעות רכב רכוש - צד ג'. עם זאת,

הקבוצה עדיין לומדת את ההכרעה ובשלב מקדמי זה אינה יכולה להעריך באופן מלא את השלכותיה. הערכת החברה בקשר עם השלכות ההכרעה, הינה בגדר מידע צופה פני עתיד, המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הד"ח. בשלב זה לא ניתן להעריך את מלוא ההשלכות.

7.1.7 ביטוח כללי אחר

7.1.7.1 חוקים ותקנות

(א) בחודש יולי 2015, נכנסו לתוקפן תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי לחוזה ביטוח דירות ותכולתן) (תיקון), התשע"ד - 2014. לפרטים ראה סעיף 5.2.1.2 לעיל.

7.1.7.2 חוזרי ממונה, הנחיות, ניירות עמדה והכרעות עקרוניות

(א) בחודש ינואר 2016, פורסמה טיוטת חוזר שעניינה "תיקון הוראות החוזר המאוחד שער 6 חלק 2 - הוראות בענף ביטוח דירה" הנוגעות לכיסוי ל"נזקי מים" על פי הפוליסה התקנית. ככלל, חברת ביטוח רשאית, לפי שיקול דעתה, לבחור באחת או יותר מדרכי הפיצוי הבאות: תשלום ערך האובדן או הנזק; תיקון; ו/או החלפה. במסגרת חוזר משנת 1999 הוגבלה זכות הבחירה בפיצוי בדרך של תיקון, כך שבשלב הצעת הביטוח המבוטח רשאי לבחור בפוליסה שלפיה תיקון יבוצע על ידי כל שרברב שייבחר על ידו או בפוליסה שלפיה התיקון יבוצע על ידי חברת שרברבים מטעם חברת הביטוח או על ידי שרברב שייבחר מתוך רשימה שרברבים שתפרסם חברת הביטוח. במסגרת התיקון המוצע, מבקש הפיקוח, להגביל את אפשרות הבחירה של המבוטח בפיצוי בדרך של תיקון, לשתי האופציות הבאות בלבד: (1) תיקון באמצעות כל שרברב שייבחר על ידי המבוטח בקרות מקרה ביטוח; (2) תיקון באמצעות 'שרברב שבהסדר' עם חברת הביטוח, שייבחר על ידי המבוטח בקרות מקרה ביטוח. התיקון המוצע כולל הוראות נוספות לגבי 'שרברב שבהסדר', ובכללן, הוראות לעניין ניהול רשימת השרברבים שבהסדר ופרסומה, פריסה גיאוגרפית נאותה של מספר השרברבים, דירוג השרברבים שבהסדר, זמני הגעה של שרברב שבהסדר, מנגנון פיצוי בגין אי עמידה בזמני טיפול, ועוד. להערכת הקבוצה, לתיקון לחוזר המאוחד הנזכרת לעיל, עשויה להיות השפעה על היבטים תפעוליים של הפוליסות כמו גם על גידול בסכומי התביעות ובגובה התביעה הממוצעת מחד ועל דמי הביטוח בענף זה מאידך. הערכת החברה בעניין זה, הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידיה במועד פרסום הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, בין היתר, לאור הנוסח הסופי של החוזר בעניין נזקי מים כפי שיפורסם, וכן התנהגות המתחרים והלקוחות בענף.

(ב) בחודש אפריל 2015, השיק המפקח על הביטוח "מחשבון ביטוח דירה", המוצג באתר האינטרנט של הפיקוח, המיועד לאפשר לציבור להשוות בין פוליסות לביטוח דירה של חברות הביטוח השונות וזאת, בין היתר, בהתבסס, על מחיר הביטוח, ציון חברת הביטוח במדד השירות ומאפיינים נוספים של הפוליסה. המחשבון עשוי להגביר את התחרותיות בענף ביטוחי דירות ולהשפיע על גובה הפרמיה ורווחיות החברות בענף זה. עם זאת, בשלב זה, לא ניתן להעריך את השלכות השקת המחשבון על הקבוצה, שכן השלכותיו בפועל תלויות במידה רבה בהתנהגות המתחרים והלקוחות.

הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוסס על המידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות מהסיבות שפורטו לעיל.

(ג) בחודש יוני 2014, מונתה ועדה בין משרדית בראשות השופט בדימוס ד"ר אליהו וינוגרד, לבחינת תיקון טבלאות תוחלת החיים ושיעור הריבית המשמשת להיוון גמלאות בגין פגיעה בעבודה על פי **תקנות הביטוח הלאומי (היוון) התשל"ח 1978**. בחודש מרס 2016, פורסמו המלצות הועדה. לפרטים נוספים ראה באור 40 לדוחות הכספיים.

7.1.8 ביטוח בריאות

7.1.8.1 חוקים ותקנות

(א) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח בריאות קבוצתי), התשס"ט-2009

במסגרת התקנות, נקבעו קווים כלליים ביחס לאופן בו ינהל מבטח פוליסות ביטוח בריאות קבוצתיות הנמכרות על ידו, ובכלל זה: מגבלות על זהות בעל הפוליסה, הנחיות ביחס לחובות בעל הפוליסה כלפי המבוטחים, מספר מינימאלי של מבוטחים, אופן חידוש הביטוח, וכן חובת הודעה על שינוי בדמי ביטוח, מתן אפשרות למבוטח להמשיך את הביטוח הקבוצתי כביטוח פרט כפי שיוורה המפקח, אופן גביית דמי הביטוח ואופן ניהול המידע ביחס לפוליסה הקבוצתית. בחודש יולי 2015 פורסם תיקון לתקנות האמורות, במסגרת התיקון נקבע, בין היתר, כי תקופת הביטוח בפוליסת בריאות קבוצתית לא תעלה על 5 שנים. כמו כן, נקבע כי במקרה שבו חלה עלייה בדמי הביטוח המשולמים על ידי המבוטח בתקופת הביטוח או במועד חידוש הביטוח בסכום העולה על 15 ש"ח או בשיעור העולה על 50 אחוזים, לפי הנמוך מבניהם, לרבות הפחתה בהיקף הכיסוי הביטוחי, תידרש הסכמתו המפורשת של המבוטח לחידוש ומקום בו לא תתקבל הסכמה כאמור, לאחר משלוח ההודעות בהתאם להוראות התקנות, לא יחודש הביטוח. מועד התחילה של התיקון נקבע ליום 1 בינואר 2016.

(ב) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאים בחוזה ביטוח לניתוחים, טיפולים מחליפי ניתוח בישראל), התשע"ה-2015

לפרטים אודות התקנות ראה פרק 6 לעיל.

(ג) בחודש נובמבר 2015, פורסם פרק הבריאות בחוק ההסדרים, במסגרתו נקבע, בין היתר, כי לא תאושר תכנית לשירותי בריאות נוספים לעניין כיסוי לניתוחים, ולא תותר לשיווק תכנית ביטוח הכוללת ביטוח לניתוחים או יאשר שינוי בתכנית כאמור, אלא אם יש לקופת החולים או לחברת הביטוח הסכמים עם רופאים או מוסדות רפואיים (להלן: "הסדרי ניתוח"), העומדים בתנאים הבאים: (1) יש בהסכמים כדי להבטיח לעמיתים או למבוטחים היקף מספק של רופאים מנתחים וניתוחים מבחינת מגוון הרופאים, סוגי הניתוחים ופריסתם הגאוגרפית (2) בהתאם להסכמים מלוא התשלומים בשל הניתוח, לרבות התשלומים לרופא או למוסד רפואי ישולמו על ידי קופת החולים במסגרת שירותי בריאות נוספים או חברת הביטוח, למעט השתתפות עצמית, ככל שנקבעה. למרות האמור, נקבע כי קופת חולים או חברת ביטוח יהיו רשאיות להגיש לאישור רשימה של 50 רופאים

מומחים בתחומים ייחודיים לגביהם תהינה רשאיות להציע החזר כספי. כן נקבע כי, לא ייכלל רופא ברשימת הרופאים המנתחים שלקופת החולים או לחברת הביטוח יש עמם הסדר ניתוח, אלא אם יש להם הסדר התייעצות עמו. ההוראות האמורות לא יחולו על חברת ביטוח שנתח השוק שלה נמוך משיעור שהורה לגביו הממונה אם נראה שהדבר נדרש לשם הבטחת התחרות, וחברת הביטוח קיבלה על כך את אישור הממונה, ובלבד ששיעור נתח השוק בפוליסות הכוללות כיסוי לניתוחים לא יעלה על 10%. הוראות החוק יחולו על פוליסות ביטוח הכוללות ביטוח לניתוחים שישווקו או יחודשו החל מיום 1 ביולי 2016.

7.1.8.2 חוזרי ממונה, הנחיות, ניירות עמדה והכרעות עקרוניות

(א) בחודש פברואר 2016, הושק על ידי המפקחת "מחשבון ביטוח בריאות". המחשבון מוצג באתר האינטרנט של הפיקוח, ונועד, בין היתר, לאפשר לציבור להשוות בין דמי הביטוח המוצעים על ידי החברות השונות בפוליסות מסוג ניתוחים, תרופות והשתלות, וזאת בהתבסס על מחיר הביטוח, ציון חברת הביטוח במדד השירות ומאפיינים נוספים של הפוליסה. להערכת החברה המחשבון עלול להגביר את התחרות בסוגי הפוליסות שיוצגו במחשבון, להשפיע על גובה הפרמיה ורווחיות החברות. הערכת החברה הינה בגדר מידע צופה פני עתיד המבוססת על מידע המצוי בידי החברה במועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מן התוצאות המוערכות, התלויות, בין היתר, בהתנהגות המתחרים והלקוחות בפועל.

(ב) בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו "אי תלות בין כיסויים בביטוח בריאות". לפרטים אודות החוזר ראה פרק 6 לעיל.

(ג) בחודש אפריל 2015, פרסמה המפקחת חוזר שעניינו "עריכת תכנית לביטוח בריאות פרט". לפרטים אודות החוזר ראה פרק 6 לעיל.

7.2 חסמי כניסה ויציאה עיקריים ושינויים החלים בהם

כללי חסמי הכניסה העיקריים לכלל תחומי הפעילות של החברה הינם:

- קיום תשתית טכנולוגית ומקצועית התומכת בתחומי הפעילות שבה פועלת החברה, כוח אדם מיומן, קשרים עסקיים מפותחים עם מבטחי משנה וידע וניסיון מול ספקי שירותים עיקריים;
- הצורך בעמידה בתנאים הנדרשים על פי דין לקבלת רישיונות עיסוק וקבלת היתרים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה, לפי העניין (ראה סעיף 7.1.2.2 לעניין מסמך המדיניות בדבר תנאים לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה בגופים מוסדיים);
- עמידה בדרישות הרגולציה;
- דרישה לקיום הון עצמי מינימאלי (לפרטים ראה באור 14 לדוחות הכספיים);
- בניית מערכי שיווק אפקטיביים בתחומי הפעילות השונים;

מחסום יציאה עיקרי מתחומי הפעילות של החברה נובע מהצורך לקבלת היתר שליטה בידי הגורם הרוכש את הפעילות וכתוצאה מכך במקרה שלא נמצא רוכש מתאים, הצורך בהמשך הטיפול בתיק הלקוחות הקיים ובתביעות ביטוחיות לעתים לתקופות ארוכות ("Run-Off").

7.2.1 היתר להחזקת אמצעי שליטה

בהתאם להוראות הדין, החזקת אמצעי שליטה ושליטה במבטח (לרבות בחברה מנהלת של קרן פנסיה), בסוכן ובחברה מנהלת של קופת גמל, כפופים לקבלת היתר מאת הממונה. בחודש דצמבר 2013, ועל רקע מיזוג מנורה מבטחים גמל למנורה מבטחים פנסיה וגמל ופטירתו של מר מנחם גורביץ ז"ל, עודכן היתר השליטה בחברה, וניתן ליורשות (שתי בנותיו) של המנוח מר מנחם גורביץ ז"ל.

ההיתר הוא להחזקת אמצעי שליטה ולשליטה, במישרין או בעקיפין, באמצעות מנורה מבטחים החזקות, במבטחים: מנורה מבטחים ביטוח, מנורה מבטחים פנסיה וגמל ושומרה; בחברה המנהלת: מנורה מבטחים מהנדסים; ובסוכני התאגיד: סיני סוכנות לביטוח, סוכנות ארנון את וינשטוק וסוכנות אורות (להלן: "התאגידים נשוא ההיתר").

בהיתר נקבעו, בין היתר, התנאים העיקריים כדלקמן: הוראות בדבר שימור גרעין השליטה⁵ במלוא שרשרת השליטה בתאגידים נשוא ההיתר, וזאת בדרך של הגבלות על שיעבוד, מכירה, העברה של גרעין השליטה בתאגידים הנ"ל, לרבות בדרך של הנפקה; הוראות בדבר הפקדה, בידי נאמן (עו"ד ישראלי) על פי כתב נאמנות, של תעודות מניה המייצגות לפחות את גרעין השליטה במבטחים ובחברות המנהלות וכן חתימה על יפויי כוח לנאמן על אמצעי השליטה שימנה המפקח למכירת מניות גרעין השליטה, בהתקיים תנאים המפורטים בהיתר. נכון למועד הדוח, החברה עומדת בכל תנאי ההיתר.

⁵ לעניין זה, "גרעין שליטה" - 50.01% בכל אחד מאמצעי השליטה, במישרין או בעקיפין, בדילול מלא של כלל אמצעי השליטה בתאגיד הרלבנטי.

7.3 גורמי הצלחה קריטיים

להערכת החברה, קיימים מספר גורמים שבהם תלויה הצלחת הפעילות בתחומי הביטוח השונים, בהם פועלת החברה, וביניהם: איכות ומקצועיות כוח האדם בחברה; שירות איכותי ויעיל למבוטחי ועמיתי החברה וסוכניה לרבות שימור ושיווק מוצרים חדשים ללקוחות קיימים, איכות הסכמי ביטוח המשנה ויציבות מבטחי המשנה; איכות ניהול ההשקעות והכנסות מהשקעות; מערכות מחשב ומידע תומכות מתקדמות וכן גיוס סוכנים חדשים וביסוס מערך רחב של סוכני ביטוח המשווקים את מוצרי החברה, וכן הרחבת מערך השיווק הישיר, בפרט בענף הפנסיה.

7.4 השקעות

7.4.1 מבנה ניהול ההשקעות

השקעות הגופים המוסדיים בקבוצת מנורה מבטחים מנוהלות על ידי אגף ההשקעות של החברה. באגף קיימים צוותי השקעה מתמחים בהשקעות בחו"ל, במניות בישראל, בנכסי חוב, קרנות השקעה, נדל"ן בישראל ובחו"ל ומערך אשראי לא סחיר. מתקיימת הפרדה בין ניהול כלל כספי הנוסטרו לבין ניהול כספי המבוטחים/עמיתים.

החלטות ההשקעה בפועל מתקבלות על ידי מנהלי התחומים ומנהלי ההשקעות השונים באגף השקעות, תוך הסתייעות בצוות מחקר ודירוג, בעבודות מחקר חיצוניות בארץ ובחו"ל ופגישות שוטפות עם מומחים מקצועיים בתחום. הכל, בכפוף למסגרת המדיניות המאושרת על ידי הדירקטוריון הרלבנטיים ועדות ההשקעה השונות.

באגף קיימים צוות דיווח ובקרה - "מידל אופיס" וצוות מחקר ודירוג. האגף מסתייע באופן שוטף בייעוץ משפטי ובמערך ניהול הסיכונים.

בנוסף, באגף חשבות וכספים קיימת יחידת המערך העורפי - "בק אופיס", תחת תחום חשבות השקעות, אשר אחראית על קליטה, רישום ובקרת ביצוע של עסקאות בנכסי השקעה.

7.4.2 נכסים מנוהלים

נכסי הנוסטרו של החברה (הון עצמי, התחייבויות הנובעות מעסקי ביטוח חיים שאינן תלויות תשואה ומעסקי ביטוח בריאות והתחייבות הנובעת מעסקי ביטוח כללי), מושקעים בהתאם למגבלות הקבועות בתקנות דרכי ההשקעה ומדיניות ההשקעות המאושרת הנקבעת על ידי ועדות השקעה והדירקטוריון. הסיכונים הנובעים מהשקעות של נכסי נוסטרו חלים על החברה.

נכסי מבוטחים, מושקעים בהשקעות סחירות ושאין סחירות בהתאם למגבלות הקבועות לעניין זה בתקנות כללי ההשקעה ובהתאם למדיניות ההשקעות המאושרת על ידי ועדות ההשקעה והדירקטוריון. התשואה המושגת נזקפת לטובת בעלי הפוליסות, בניכוי דמי ניהול.

7.4.3 ועדות השקעה

בחברה קיימים שני סוגים של ועדות השקעה אשר מיישמות את מדיניות ההשקעה הכוללת שאושרה ומקבלות את החלטות ההשקעה: אחת - ועדת השקעות תלויות תשואה ("כספי מבוטחים/עמיתים") והשנייה - ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו").

7.4.4 ועדות אשראי

החל מחודש מרס 2016, פועלות בחברה שתי ועדות אשראי:

- (1) ועדת אשראי פנימית, המאשרת ו/או ממליצה, בהתאם למדרג הסמכויות, על מתן הלוואות מותאמות וטיפול בהן;
- (2) ועדת משנה לאשראי משותפת לכלל הגופים המוסדיים בקבוצת מנורה מבטחים, למעט מספר סוגי אשראי שהוחרגו מטיפול.

7.4.5 השקעות מנוהלות

להלן מידע אודות התפלגות הנכסים המנוהלים של החברה (המשקיע המוסדי) (במיליוני ש"ח):

גוף מוסדי	נוסטרו (מיליוני ש"ח)	כספים תלויי תשואה (מיליוני ש"ח)
נכסי החברה	10,217	21,540

7.4.6 פעילויות השקעה מהותיות

הלוואות מיוחדות

החברה העמידה הלוואות ללקוחות (להלן בסעיף זה: "הלוואות"), במהלך התקופה שבין אוקטובר 2004 עד מרס 2007, ללא בטחונות מספקים במועד העמדת הלוואות, כנגד שיעבוד פוליסות ביטוח חיים שהופקו על ידי החברה לטובת הלוואים בסמוך למועד העמדת הלוואות (להלן בסעיף זה: "ההלוואות").

בחדש יולי 2010, העביר המפקח דוח ביקורת בקשר להלוואות (להלן: "דוח המפקח"). במסגרת הדוח ניתנו הנחיות שמטרתן, בין היתר, שיפור הבקורות והתהליכים הרלבנטיים בחברה ובהמשך לדוח הופקו לקחים והוטמעו הנחיות המפקח, ובכלל זה עודכנו נהלי העבודה והתהליכים הרלבנטיים כאמור. בנוסף, הטיל המפקח על החברה, בשנת 2010, עיצום כספי וקנס אזהרה.

סך יתרת ההלוואות כאמור, נכון ליום 31 בדצמבר 2015, עמד על כ- 64.8 מיליוני ש"ח. ערכי הפדיון של הפוליסות ששועבדו כאמור כנגד העמדת הלוואות, נכון ליום 31 בדצמבר 2015, הינם בסך של כ- 1.9 מיליוני ש"ח. כנגד הלוואות כאמור בוצעה הפרשה לחובות מסופקים בדוחות הכספיים של חברות קבוצת מנורה מבטחים, בסך של כ- 51.3 מיליוני ש"ח. יצוין, כי כחלק מהסדרי גביית הלוואות האמורות נחתמו הסכמי הלוואה חדשים עם מנורה מבטחים החזקות ששימשו בעיקר לפירעון הלוואות שניתנו במקור על ידי החברה.

7.4.7 פרסום מדיניות השקעות

להלן קישור למדיניות ניהול ההשקעות של החברה, כפי שפורסמה באתר האינטרנט -

<https://www.menoramivt.co.il/wps/portal/about-menora/menora-mivtachim-insurance/participating-portfolio/investment-policy/>

7.5 ביטוח משנה

7.5.1 כללי

ביטוח משנה הוא אחד מהכלים שבאמצעותם מגדרת החברה את הסיכונים הביטוחיים שלה, מצמצמת את חשיפתה ומגינה על ההון העצמי שלה. ביטוח המשנה מאפשר לחברת הביטוח לפזר את הסיכון הביטוחי ובכך לצמצם את הסיכון הכולל החל עליה תוך הרחבת הקיבולת שלה לעסקים חדשים, והכל במגבלות היקף הסיכון שביכולתה לשאת ביחס להון העצמי שלה. ביטוח המשנה הוא גם אמצעי לרכישת ידע המבוסס על ותק והיקף הפעילות הבינלאומית של מבטחי המשנה עימם החברה מתקשרת.

ביטוח המשנה מאפשר לחברת הביטוח למצע את תנודות התוצאות החיתומיות בשייר, תוך העברת סיכונים חריגים למבטחי משנה. סוג הסיכונים המועברים למבטחי המשנה ואופן העברתם נקבעים על פי ניתוח אופי הסיכון ויעילות העברתו למבטח המשנה, בהתבסס על ניסיון העבר ומודלים כלכליים פנימיים. יצוין, כי בהעברת הסיכון למבטחי משנה אין בכדי לשחרר את הקבוצה ממחויבויותיה כלפי מבטחיה.

ביטוחי המשנה של החברה בתחום הביטוח הכללי, נערכים, בדרך כלל, על בסיס שנתי עם מבטחי משנה שונים. ביטוחי משנה בתחומי החיים והבריאות נערכים על בסיס רב-שנתי עם אפשרות ביטול בהודעה מראש על ידי אחד הצדדים, לגבי פוליסות חדשות. חוזי ביטוח קטסטרופות בביטוח חיים נערכים על בסיס שנתי. לחברה אין תלות במבטח משנה מסוים כלשהו. בביטוח משנה משולמת פרמיה למבטחי המשנה ובתמורה מבטחי המשנה משתתפים בחלקם בתשלומי תביעות, וכן משלמים עמלות למבטח, בחוזים מסוימים, לפי העניין. בעבר נכרתו הסכמי ביטוח משנה בביטוח חיים מסוג "מוד-רי" (Modified Reinsurance). מבנה ביטוח משנה מסוג "מוד-רי" דומה במהותו לביטוח משנה יחסי.

בחלק מההסכמים גובה העמלה תלוי ברווחים בשנה או בשנים האחרונות, בהתאם לתנאים שנקבעו בחוזה.

בחלק מהענפים בביטוח אלמנטרי, שייר החברה מכוסה בביטוח עודף הפסדים כנגד קטסטרופה (Excess Of Loss).

ביטוח המשנה לסוגיו מוצג בדוחות הכספיים בסעיפי הפרמיה, התביעות המשולמות והתלויות, העמלות, עתודות הביטוח וסכומים לקבל והתחייבויות אחרות, לפי העניין.

7.5.1.1 סוגי חוזי ביטוח המשנה העיקריים ותיאור תמציתי של הכיסוי בגין כל מוצר עיקרי בתחומי הפעילות השונים:

בכל אחד מהענפים מותאם כיסוי ביטוח המשנה הנרכש למדיניות העסקית של החברה ולאופי הסיכון ורמתו.

ההבחנה הבסיסית בסוגי ביטוח המשנה היא בין ביטוח משנה חוזי (יחסי או לא יחסי), שהינו ביטוח משנה הנערך עבור ענף או סוג ביטוח בהתאם לתנאי החוזה (Treaty) לבין ביטוח משנה פקולטטיבי, שהינו ביטוח משנה הנערך עבור עסק/ים ספציפי/ים או פוליסה בודדת. בדרך כלל, לעסקים גדולים נרכש ביטוח משנה פקולטטיבי, בפרט כאשר סכום הביטוח עולה בהיקפו על קיבולת חוזי ביטוחי המשנה של החברה, או כאשר הסיכון מוחרג מהחוזה (ה-Treaty) עם מבטח המשנה. ההסכמים יכולים להיות עם מבטח משנה אחד או עם מספר מבטחי משנה במקביל.

להלן פירוט סוגי הכיסויים השונים המקובלים בענף הביטוח בכלל ובחברה בפרט -

ביטוחי משנה יחסיים - כוללים ביטוחי מכסה (Quota Share), ביטוחי מותר (Surplus). בביטוחי משנה יחסיים, מעבירה החברה למבטח המשנה שיעור מסוים מסכום הפרמיה מכל

פוליסה או כיסוי שמכוסה תחת החוזה, ומקבלת בתמורה ממבטח המשנה שיעור זה מסכום כל תביעה בגין הפוליסה או הכיסוי הנ"ל. בביטוחי מכסה שיעור זה הינו קבוע לכל הפוליסות בענף המבוטח, ובביטוחי מותר שיעור זה משתנה על בסיס סכום הביטוח בהתאם לכל פוליסה או כיסוי. בחוזים מסוג זה, השתתפות מבטח המשנה בסיכון מוגדרת מראש, בהתאם לחלקו היחסי בפרמיה או בהתאם למפתח שנקבע מראש על בסיס סכום הביטוח. ברוב ביטוחי המשנה היחסיים מבטחי המשנה משלמים לחברה עמלה הנגזרת מהפרמיה (או כל שנה / או שנה ראשונה בלבד) המועברת ובחלק מהתחומים גם בהתאם לתוצאות הביטוחיות מידי שנה.

ביטוחי משנה לא יחסיים כולל ביטוח מסוג עודף הפסדים (Excess of loss) ביטוח עודף הפסדים הוא ביטוח המכסה תביעות או אירועים מעל לסכום מסוים המוגדר מראש, דהיינו, תביעה בודדת או אירוע בו מעורבים מספר סיכונים שהצטברותם מעל הסכום המוסכם משולמת על ידי מבטח המשנה עד לגובה סכום התקרה המוסכמת. מאידך, תביעה הנמוכה מהסכום שהוגדר מראש תשולם על ידי חברת הביטוח באופן בלעדי. בחוזים מסוג זה החלוקה בסיכון אינה יחסית והשתתפות מבטח המשנה מותנית בגובה הנזק.

7.5.1.2 תיאור ההסכמים העיקריים לתשלומי עמלות המתקבלות ממבטחי משנה

בחוזי ביטוח משנה לא יחסיים החברה איננה מקבלת, בדרך כלל, עמלות ממבטחי המשנה. בחוזי ביטוח יחסיים וכן בהסכמי ביטוח פקולטטיביים, ברוב המקרים החברה מקבלת עמלות ממבטחי המשנה בשיעור מוסכם ו/או בהתאם לתוצאות הביטוחיות, לפי העניין. קיימים שלושה סוגים עיקריים של עמלות: עמלות בשיעור קבוע מהפרמיות (flat), עמלות לשנה ראשונה בחלק מהסכמי ביטוח חיים ועמלות מדורגות לפי רווחיות (sliding scale) או עמלות רווחים (Profit Commission) המבוססת על שיעור רווחיות מבטח המשנה בחוזים לאורך זמן.

7.5.1.3 מדיניות החשיפה למבטחי משנה

דירקטוריון החברה, מאשר אחת לשנה מדיניות ביטוח משנה בהתאם לתחומי הפעילות של החברה, שכוללת את היקף השייר בכל ענף וענף ואת מסגרת החשיפה המרבית למבטח משנה בודד או לקבוצת דירוג של מבטחי משנה. מדיניות ביטוח המשנה כוללת קריטריונים להתקשרות עם מבטח משנה ובפרט הדירוג של מבטח המשנה.

הנהלת החברה מיישמת את המדיניות שאושרה, קובעות תכנית ביטוח משנה שנתית בהתאם למדיניות, ומדווחת עליה למפקח.

7.5.1.4 ביטוח כללי

בתחום הביטוח הכללי החברה מתקשרת עם מספר רב של מבטחי משנה על מנת למנוע תלות במבטח משנה בודד ולפזר את סיכון האשראי הגלום בהתקשרות שכזו.

מדיניות ההתקשרות עם מבטחי משנה בתחום הביטוח הכללי, נכון למועד הדוח הינה כדלקמן:

לא תבוצע התקשרות עם מבטח משנה שדירוגו פחות מ- A לפי S&P או לפי דירוג דומה מסוכנויות אחרות בהתאם למדיניות, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות.

ככלל, התקשרויות הקבוצה עם מבטחי המשנה בכל ענפי הביטוח הכללי, מתחדשות מדי שנה.

ביטוח משנה יחסי רב ענפי ("Multi-Line") - החברה התקשרה לקראת שנת 2009 בהסכם ביטוח משנה יחסי (25%) על שייר החברה במרבית ענפי הביטוח הכללי עם מבטח משנה (Swiss-Re). ייחודיות ההסכם היא בתחולתו על מספר ענפים בו-זמנית. ההסכם היה בתוקף עד סוף שנת 2013 ולא חודש, לגבי עסקים חדשים, החל מינואר 2014. בשנת 2015 התקשרה החברה בחוזים עם מבטחי משנה בתחום הביטוח הכללי, בהתאם למדיניות המאושרת.

רכב חובה

חשיפת החברה בתחום ביטוח רכב חובה, מוגנת באמצעות חוזי ביטוח משנה מסוג "עודף הפסדים" (Excess of Loss). יצוין, כי החל משנת 2016, מתקשרת החברה בהסכם ביטוח משנה יחסי (Quota Share) לענין סוג מסוים של כלי רכב.

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום בשנים המתוארות בדוח (באלפי ש"ח):

2013		2014		2015		דירוג S&P	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה		
27%	2,847	28%	2,867	28%	2,925	שוויץ	-AA Swiss Reinsurance Co
10%	1,095	-	-	-	-	שוויץ	A Aspen Insurance UK Ltd
11%	1,139	-	-	-	-	אירלנד	+A XI Re Europe

רכב רכוש

חשיפת החברה בתחום ביטוח רכב רכוש, מוגנת הן באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסיים והן באמצעות חוזי ביטוח משנה מסוג "עודף הפסדים" (Excess of Loss), להגנה כנגד אירועים חריגים. יצוין, כי החל משנת 2015, מתקשרת החברה בהסכם ביטוח משנה יחסי (Quota Share) לענין סוג מסוים של כלי רכב.

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בתחום מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום הפעילות (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

<u>2013</u>		<u>2014</u>		<u>2015</u>		מדינה	דירוג S&P	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה			
89%	165,984	-	-	-	-	שוויץ	-AA	Swiss Reinsurance Co
-	-	22%	7,925	18%	10,213	פינלנד	-AA	R+V Versicherung AG
-	-	13%	4,549	13%	7,533	שוויץ	+A	Trans Re Zurich Reinsurance Company
-	-	56%	19,890	51%	29,628	ארה"ב	+A	Everest Reinsurance Company

ביטוח כללי אחר

התקשרויות החברה עם מבטחי משנה בכל ענפי הביטוח בתחום מתחדשות מדי שנה. ענפי ביטוח חבות מעבידים, ביטוח צד ג' מאוגדים בחוזה ביטוח משנה אחד מסוג Excess of Loss, המבוסס על שנת הנזק. בענפי ביטוח אחריות דירקטורים, אחריות מקצועית וחבות מוצר קיים הסכם ביטוח משנה נפרד גם הוא על בסיס Excess of Loss, המבוסס על שנת החיתום של הפוליסה.

בענף ביטוח רכוש מתקשרת החברה בחוזים יחסיים ובחוזי Excess of Loss המגנים על החברה כנגד קטסטרופה.

בעסקים מסוימים, בהם גבולות האחריות חורגים מהגבולות שנקבעו בהסכמי ביטוח המשנה, או שהכיסוי הנדרש אינו נכלל בהסכמי ביטוח המשנה, נרכש ביטוח משנה ספציפי (פקולטטיבי). סוג ביטוח המשנה הנרכש (יחסי/לא יחסי) משתנה בהתאם למהות הסיכון והיצע הכיסוי בשוק ביטוח המשנה.

בהסכמי ביטוח משנה היחסיים, בענפים הכוללים מרכיב קטסטרופה, מגבילים מבטחי המשנה את התשלום בגין אירוע בודד בשיעור מוסכם מסכום הביטוח המכוסה.

בביטוחי דירות אגב משכנתא, הנמכרים באמצעות הבנקים, נרכש, במרבית המקרים, ביטוח משנה ספציפי ("פקולטטיבי").

ביטוח חבויות

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף חבויות מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

<u>2013</u>		<u>2014</u>		<u>2015</u>		מדינה	דירוג S&P	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה			
42%	54,847	-	-	-	-	שווייץ	-AA	Swiss Reinsurance Co
17%	22,116	22%	22,596	29%	29,968	בריטניה	+A	Lloyd's
-	-	10%	10,348	-	-	גרמניה	+A	AIG Europe Ltd. (ex Chartis Europe S.A)

ביטוח רכוש ואחרים

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה שחלקם בפרמיה בענף ביטוח רכוש ואחרים מהווה מעל 10% מסך פרמיות ביטוח המשנה בתחום (באלפי ש"ח), בתקופות המתוארות בדוח:

<u>2013</u>		<u>2014</u>		<u>2015</u>		מדינה	דירוג S&P	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה			
24%	84,977	-	-	-	-	שווייץ	-AA	Reinsurance Swiss Co
11%	38,870	12%	39,259	13%	42,203	ארה"ב	+A	Everest Reinsurance Co
-	-	12%	38,898	11%	36,757	צרפת	+A	Scor

ריכוז תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי:

סה"כ			ענפי חבויות אחרים			ענפי רכוש אחרים			רכב רכוש			רכב חובה			
2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	
680,979	481,230	501,726	129,951	101,459	101,920	354,167	333,932	331,583	186,165	35,672	57,714	10,696	10,167	10,509	פרמיות ביטוח משנה
138,611	(53,999)	74,182	63,095	5,150	31,781	58,392	(67,791)	29,204	9,921	(178)	3,275	7,203	8,820	9,922	רווח הפסד למבטחי המשנה

פירוט שאר ענפי רכוש לפי סוגי פרמיות:

2013	2014	2015	
212,682	194,263	172,807	פרמיות ביטוח משנה - יחסי
6,860	26,196	26,664	פרמיות ביטוח משנה- לא יחסי
134,625	113,473	132,112	פרמיות ביטוח משנה- רעידת אדמה
354,167	333,932	331,583	סה"כ פרמיות ביטוח משנה

7.5.1.5 ביטוח חיים

במהלך שנת 2015, בהתאם למדיניות החשיפה של החברה בתחום ביטוח חיים, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג בינלאומי של A- ומעלה לפי S&P, כאשר שיעור החשיפה למבטח משנה בחוזה בודד לא יעלה על 50% מסך הפרמיה באותו חוזה, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות. החברה מתקשרת עם מבטחי משנה בחוזי ביטוח משנה יחסיים מסוג מכסה ומסוג מותר להגנה על מרכיב הסיכון שבתיק ביטוח החיים (ולא על מרכיב החיסכון). בנוסף, החברה רוכשת מדי שנה ביטוח משנה להגנה מקטסטרופה תאונתית בכיסויי מוות, אובדן כושר עבודה ונכות. בעבר נערכו הסכמי ביטוח משנה יחסיים מסוג "מוד-רי" הכוללים את מרכיב החיסכון. בחלק קטן מההסכמים הקולקטיביים נערכו ביטוחי משנה מסוג מכסה.

התקשרויות החברה בביטוחי משנה בענף ביטוח חיים הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תכניות הביטוח ואינן קצובות בזמן, למעט כיסוי קטסטרופות (כולל מלחמה) המתחדש מדי שנה. תנאי חוזי ביטוח המשנה מאושרים מחדש מידי שנה; שינויים בהם תקפים, בדרך כלל, רק לגבי פוליסות ביטוח חדשות.

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח (באלפי ש"ח), בתקופות המתוארות בדוח:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P	מדינה	2015		2014		2013	
			פרמיה לביטוח משנה	פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	פרמיות לביטוח משנה
Swiss Reinsurance Munich	AA-	שווייץ	71,192	58.8%	68,229	57.8%	72,976	58.9%
Reinsurance General & Colonge	AA-	גרמניה	26,642	22.0%	25,734	21.8%	25,718	20.8%
Life Re of America	AA+	גרמניה	12,059	10.0%	12,470	10.6%	13,249	10.7%

7.5.1.6 ביטוח בריאות

בהתאם למדיניות החשיפה של החברה, התקשרויות החברה הינן עם מבטחי משנה בדירוג בינלאומי של A- ומעלה, לפי S&P, למעט אישורים מיוחדים בגין נסיבות ספציפיות. שיעור ביטוח משנה בכל הסכם תלוי במידת הסיכון של ההסכם ושיקולים מסחריים, בהתאם למדיניות שאישר הדירקטוריון. החברה מתקשרת עם מבטחי משנה בחוזי ביטוח משנה יחסיים מסוג מכסה.

התקשרויות החברה בביטוחי משנה בתחום ביטוח הבריאות הינן ארוכות טווח והן נקבעות לפי תכנית הביטוח וניתנות לביטול בהודעה מראש לגבי ביטוחים עתידיים בלבד, למעט מקרים מיוחדים. תנאי חוזי ביטוח המשנה מאושרים מחדש מידי שנה; שינויים בהם תקפים, בדרך כלל, רק לגבי פוליסות ביטוח חדשות.

בחלק מביטוחי המשנה יש למבטח המשנה אפשרות לעדכן תעריפים במהלך תקופת ההסכם, בהתקיים תנאים מסוימים. כל ההסכמים בביטוח בריאות (הוצאות רפואיות) הינם מסוג מכסה (quota share).

להלן פרטים לגבי מבטחי משנה ששיעור הפרמיה מסך פרמיות ביטוח המשנה גבוה מ- 10% בתחום ביטוח בריאות (באלפי ש"ח) בתקופות המתוארות בדוח:

2013		2014		2015		מדינה	דירוג S&P	שם מבטח המשנה
אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה	אחוז מכלל פרמיות לביטוח משנה	פרמיה לביטוח משנה			
75.7%	85,645	76.8%	86,802	76.8%	89,450	שוויץ	-AA	Swiss Re
12.3%	13,957	11.7%	13,257	11.8%	13,765	גרמניה	-AA	Munich Re
10.1%	11,417	9.6%	10,891	9.4%	10,918	גרמניה	+AA	Gen Re

7.5.1.7 חשיפה לרעידת אדמה

חשיפת מבטחי המשנה לסיכון רעידת אדמה מורכבת מהסיכונים המועברים אליהם במסגרת חוזי הרכוש היחסיים, בהם מבטח המשנה משתתף בחלק יחסי מן הסיכון. החשיפה הזו מוגבלת בסכום מקסימום לאירוע (EVENT LIMIT).

בגין סיכון רעידת האדמה, שמעבר לכיסוי הקיים במסגרת חוזי ביטוח המשנה היחסיים, רוכשת החברה הגנה נוספת בחוזה "עודף הפסדים" (Excess of Loss) בשכבות שונות. היקף הכיסוי הנרכש בביטוח אלמנטרי, מבוסס על ה-MPL (Maximum Probable Loss), שעל פיו החליטה החברה לרכוש את ההגנה. ה-MPL משקף את שיעור הנזק המקסימאלי הצפוי לחברה באירוע בודד בהסתברות שנקבעה. החברה קובעת MPL שמרני ביחס להנחית הפיקוח, תוך לקיחת שולי ביטחון נוספים, לכל סוג סיכון, בהתבסס על התפלגות התיק של החברה, ותוך שימוש במודלים בין-לאומיים.

בשנת 2015 התבססה החברה לצורך הגנות לרעידת אדמה, על MPL ממוצע של כ- 2%, בעוד הנחיית הפיקוח לצורך דרישות ההון עומדת על שיעור MPL של 1.75%.

סכומי החשיפה לרעידת אדמה המכוסים בביטוח משנה יחסי, עמדו, נכון למועד הדוח, על כ- 157 מיליארדי ש"ח, וסכומי החשיפה המכוסים בביטוח משנה לא יחסי, נכון למועד הדוח, עומדים על כ- 62 מיליארד ש"ח. כאמור, הסכמי ביטוח המשנה של החברה אינם מגינים על סכומי החשיפה המלאים אלא מבוססים על הערכות סיכון של נזק מקסימאלי פוטנציאלי.

מבטחי המשנה שחלקם מסך החשיפה לרעידת אדמה עולה על 10% הינם: SWISS RE ו- EVEREST RE וזאת נכון למועד הדוח.

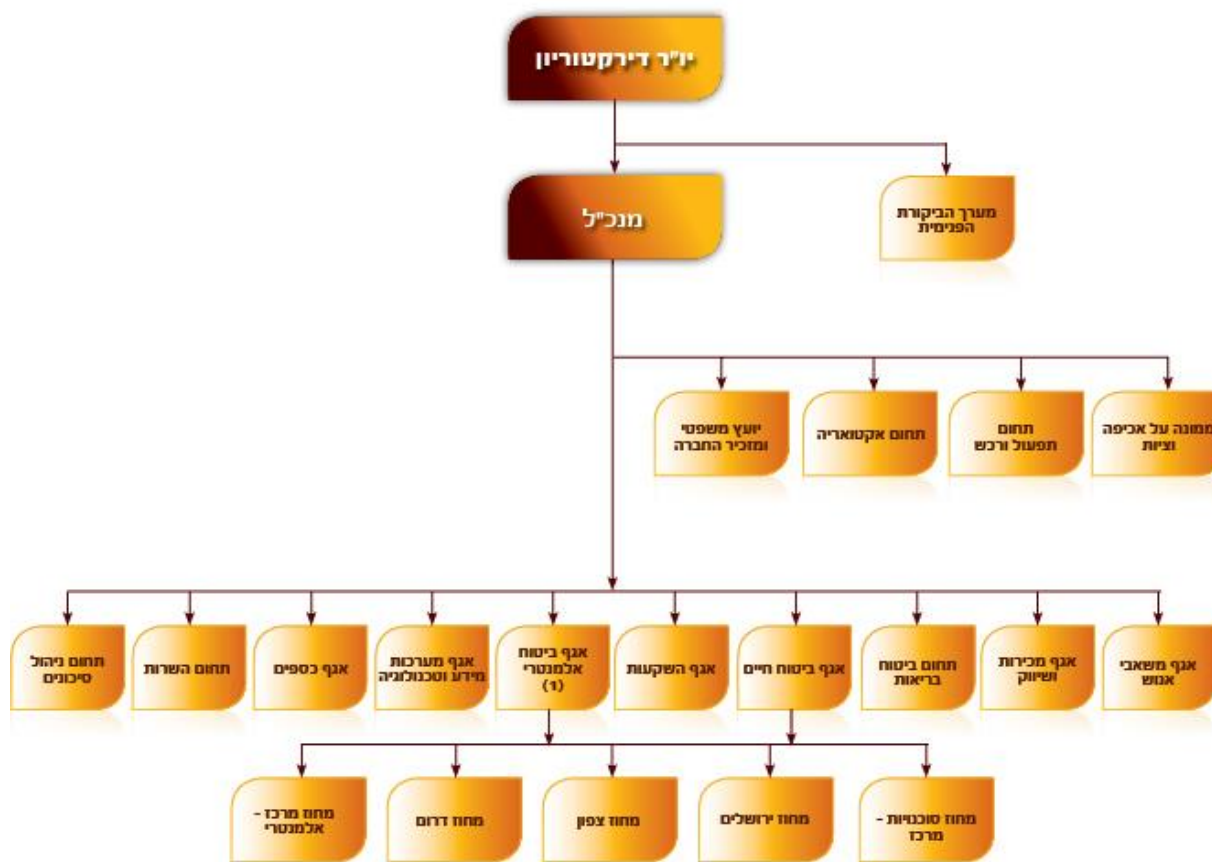
לפרטים נוספים ראה באור 36 לדוחות הכספיים.

לגבי החשיפה לנזקי רעידת אדמה בכיסויי מוות, אבדן כושר עבודה ונכות, החברה קנתה הגנה בהסכם מסוג "עודף הפסדים לאירוע" (cat cover). הסכום המקסימלי נקבע על ידי בחינת השפעות נזק מסוג רעידת אדמה על תיק החברה לפי סימולציות שערכה.

7.6 הון אנושי

להלן המבנה הארגוני של החברה למועד הדוח:

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

(1) החל מחודש ינואר 2016 אגף אלמנטרי פועל לשני אגפים: אגף אלמנטרי ואגף עסקים.

7.6.1 מצבת העובדים

בחברה מועסקים עובדים על פי הפירוט שלהלן:

31.12.2014	31.12.2015	
11	11	הנהלת הקבוצה
489	486	ביטוח חיים
392	392	ביטוח כללי
68	62	ביטוח בריאות
35	33	עובדי סוכנויות ביטוח
		יחידות מטה ושירות כלל חברתיות (משאבי אנוש, מערכות מידע, אקטואריה, כספים, קשרי לקוחות ועוד)
686	688	
1,681	1,672	סה"כ

נכון למועד הדוח, אין לחברה תלות בעובד כלשהו.

בנוסף לנתונים כמפורט בטבלה לעיל, הקבוצה מקבלת שירותים מספקים חיצוניים, אשר מעמידים את עובדיהם לטובת הקבוצה (להלן: "עובדי קבלן"), אשר חלק

משמעותי מעובדיהם פועלים במשרדי הקבוצה. נכון ליום 31 בדצמבר 2015, קיבלה החברה שירותים כאמור באמצעות 186 עובדי קבלן, וזאת לעומת 139 עובדי קבלן, נכון ליום 31 בדצמבר 2014, רובם נותני שירותים לאגף מערכות מידע.

בהמשך למגמת הגידול בפעילות הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2015, גדלה מצבת העובדים (לרבות עובדי הקבלן) בקבוצה בכ- 38 עובדים, גידול של כ- 2%, וזאת בעקבות צרכים עסקיים של הקבוצה, לרבות לצרכי פיתוח ושיפור מערכות המידע שלה, לשיפור השירות ללקוחות הקבוצה ולצורך התמודדות עם דרישות רגולטוריות.

7.6.2 הדרכה ופיתוח ארגוני

החברה משקיעה משאבים בהדרכות מקצועיות לעובדים ולסוכנים בהתאם לצרכים העסקיים והוראות רגולטוריות. מערך ההדרכה לעובדים ולסוכנים כולל הכשרות מקצועיות, הכשרות ניהוליות והתנהגותיות, ייעוץ ארגוני ואישי למנהלים וזאת, על מנת לפתח רמה מקצועית גבוהה בנושאים מגוונים כגון: דרישות רגולטוריות, תכניות ביטוח חדשות, הדרכות בתחום ביטוח חיים, חיסכון ארוך טווח ופנסיה, המיסוי והפיננסים ומתן שירות.

בנוסף, החברה פעלה ופועלת להכשרת עובדים בתחומי הפעילות השונים ובכלל זה, בתחום ביטוח חיים לצורך קבלת רישיון משווק פנסיוני, בהתאם להנחיות המפקח.

7.6.3 הטבות וטיבם של חוזי העסקה

חלק מהעובדים הוותיקים בחברה, מועסקים על פי הסדר עבודה שהוראותיו נקבעו בעבר בין הנהלת החברה לבין נציגות העובדים, ובו מעוגנים כל תנאי העסקה, ובכללם מרכיבי שכר ברוטו לחודש, משכורת 13, ביטוח מנהלים, קרן השתלמות, והטבות נוספות על פי קריטריונים, כגון: רכב צמוד, טלפון סלולארי, השתתפות בעלות גני ילדים, ספרות מקצועית והוצאות אש"ל. חלק מהעובדים מועסקים בחברה בהסכמי עבודה אישיים אשר לגבי מרביתם הסכמי העסקה האישיים מכילים את מרבית המרכיבים הכלולים בהסדר העבודה הנ"ל. למעט אותם עובדים ותיקים, מוחלת בחברה מדיניות העסקה סטנדרטית, בהתאם להוראות הדין, אשר איננה כוללת מרכיבים מסוימים הכלולים בהסדר העבודה הנ"ל.

בנוסף, קיימים בחברה עובדים אשר עיסוקם במכירות, ובכלל זה מפקחי רכישה בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, אשר מועסקים באמצעות הסכם עבודה אישי המבוסס על שכר יסוד ועמלות מכירה. כן קיימים עובדים, בעיקר בתחום השיווק, המועסקים במשותף על ידי מספר חברות בקבוצת מנורה מבטחים.

על עובדי החברה חלות הוראות שונות מכוח צווי הרחבה על כלל העובדים והמעבידים במשק.

7.6.4 עובדי ההנהלה הבכירה

ההנהלה הבכירה (למעט נושאי משרה) מועסקת בחברה על פי חוזי העסקה אישיים, הכוללים, בין היתר, מרכיבי שכר ברוטו, הוצאות אש"ל, משכורת 13, מענק שנתי (באישור האורגנים המוסמכים), רכב צמוד או לחילופין החזר הוצאות רכב, טלפון סלולארי והפרשות סוציאליות וקרן השתלמות, כמקובל במשק.

7.6.5 תגמול למנכ"ל החברה

לפרטים בדבר הסכם העסקה של מנכ"ל החברה, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

7.6.6 תגמול ליו"ר החברה

לפרטים בדבר הסכם העסקה של יו"ר החברה, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

7.6.7 מדיניות תגמול לנושאי משרה בחברה

לפירוט מדיניות התגמול בחברה והתגמול בשנת 2015 ראה סעיף 6 לדוח פרטים נוספים, ובאור 37 לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר תנאי כתבי פטור והתחייבות לשיפוי לנושאי משרה, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

7.6.8 למידע בדבר תכנית תגמול, ראה באתר האינטרנט של החברה, כלהלן:

<https://www.menoramivt.co.il/wps/portal/about-menora/menora-mivtachim-insurance/institution/remuneration-policy/remuneration-policy-/2014-9-2.hideFromMenu>

7.6.9 התארגנות עובדי החברה

במהלך שנת 2015, החל בחברה, תהליך של התארגנות עובדים באמצעות ההסתדרות העובדים הכללית החדשה ("ההסתדרות"), ובמקביל גם באמצעות ההתאגדות העצמאית של עובדי החברה ("הוועד הפנימי"). בהמשך להליכים משפטיים שונים שהתקיימו ובכלל זה ערעור שהגישה ההסתדרות על פסק הדין של ביה"ד האזורי לעבודה בת"א, ניתן ביום 31 בינואר 2016, פסק דין של בית הדין הארצי לעבודה בערעור הנ"ל תוך קבלת הערעור בחלקו. בית הדין ביטל את קביעתו העובדתית של בית הדין האזורי כי החברה לא התערבה במהלך ההתארגנות מטעם ההסתדרות, אך גם לא קבע קביעה פוזיטיבית אחרת. אשר למעמדו של הוועד הפנימי – אישר בית הדין את קביעת בית הדין האזורי כי אינו בגדר "ארגון עובדים" כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים וממילא אינו יכול להוות ארגון עובדים יציג וביטל את קביעת בית הדין האזורי כי האמור נכון ל"מועד הזה". בהמשך לאמור, הודיעה החברה להסתדרות וזאת, במענה למכתב ההסתדרות אליה מיום 2 בפברואר 2016, הכולל הודעה בדבר היות ההסתדרות ארגון עובדים יציג בחברה, כי היא נכונה לפתוח עמה במשא ומתן לגיבוש הסכם קיבוצי. ראה באור 39 בדוחות הכספיים.

נכון למועד זה, טרם התגבשו הסכמות מחייבות בין החברה ובין ההסתדרות.

7.7 שיווק והפצה

7.7.1 מערך הסוכנים של החברה

7.7.1.1 כללי

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בעיקר באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח (להלן: "הסוכנים"). בנוסף, חלק ממוצרי החברה משווקים במכירה ישירה.

על אף התפתחותו של ערוץ המכירה הישירה ממשיכה החברה לפתח ולטפח את שיווק מוצריה על ידי הסוכנים ובמועד הדוח נמצאת החברה בקשרים עסקיים עם כ- 1,400 סוכנים.

כמו כן, החברה התקשרה עם בנקים וסוכנויות ביטוח בבעלותם למכירת פוליסות לביטוח חיים וביטוח מבנה אגב הלוואה לדירור בסניפי הבנק, בכפוף להסדרים שקבע המפקח לעניין זה.

החברה קשורה עם מרבית הסוכנים הן בעסקי ביטוח כללי והן בעסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח המבצעים את המכירות של החברה. הסוכנים אינם בלעדיים ורובם עובדים גם עם חברות ביטוח נוספות. קיים גרעין של סוכנים המזוהים באופן מובהק עם החברה. סוכני החברה פועלים לפי תעריפים והנחיות חיתום שהחברה מפיצה, מעת לעת, בתחומי הפעילות השונים.

בתחומי ביטוח כללי וביטוח חיים, החברה פועלת באמצעות מחוזות המרוכזים בעיקר בשלוש ערים מרכזיות בארץ (תל אביב, חיפה וירושלים), כאשר כעיקרון הסוכנים משויכים למחוזות בהתאם למיקומם הגיאוגרפי. בביטוח חיים, פועלים במסגרת המחוזות מפקחי רכישה (שהינם לרוב עובדי החברה), אשר מתפקידם לפקח על פעילות הסוכנים ובכלל זה מתן ייעוץ והכוונה לסוכני הביטוח שתחת פיקוחם.

בענפי ביטוח כללי, העמלה לסוכנים משולמת, במרבית הענפים, כאחוז מפרמיה נטו שנתית וחלקם מפרמיה ברוטו שנתית, כאשר מתקיימת התחשבות עם הסוכן בגין ביטולי פוליסות. שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי ענפי הביטוח השונים, לעיתים אף בהתחשב ברווחיות תיק הביטוח של הסוכן ובהתאם להוראות הדין.

בענפי ביטוח חיים, חיסכון ארוך טווח ובריאות, משולמות לסוכנים עמלות בשיעורים משתנים, בכסף או בשווה כסף, כאשר שיעור העמלה נקבע בחלקו על פי המוצר ובחלקו מותנה בהיקף התפוקה של הסוכן ולעיתים גם ברווחיות תיק הביטוח שלו, ובהתאם להוראות הדין. לפרטים בדבר עמדת הממונה בקשר לתשלום גוף מוסדי לבעל רישיון, ראה סעיף 7.1.3.2 (ח) לעיל.

נכון למועד הדוח, לחברה אין תלות במי מסוכניה וכן אין סוכן שהיקף הפעילות עמו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

7.7.1.2 ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

כללי

כיום קיימים, שני סוגי מפיצים למוצרים פנסיונים:

משווק פנסיוני - סוכן ביטוח או סוכן שיווק פנסיוני (שהינו עובד הגוף המוסדי) אשר הינו בעל זיקה למבטח או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני, המתווך בעסקת הרכישה של המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

יועץ פנסיוני - אדם או תאגיד שאינו בעל זיקה למבטח ו/או לכל יצרן אחר של מוצר פנסיוני ואשר מציע את המוצר הפנסיוני בהמשך להליך ייעוץ אישי שקיים עם הלקוח.

על המשווקים כמו גם על היועצים בתחום חלה חובה למתן ייעוץ מיטבי (Best Advice).

החברה מתבססת על הפצת מוצרי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח באמצעות סוכני הביטוח ומשווקים פנסיונים עובדי החברה. כמו כן הבנקים טרם החלו לעסוק בהפצת תכניות ביטוח חיים, במובחן מהפצתן של קרנות פנסיה, קופות גמל וקרנות השתלמות, כמפורט להלן.

יצוין, כי דרישות הרישוי וההסמכה, וכן הנחיות רגולטוריות שונות החלות על סוכנים ומשווקים פנסיונים, המשליכות בין היתר, גם על תגמולם, עשויים לגרום להשפעה שלילית על רווחיותם, וכתוצאה מכך על כמות הסוכנים. מידע זה, הינו מידע צופה פני עתיד וייתכן והערכה זו לא תתקיים עקב התנהגות השוק ופיתוח מוצרים חדשים אשר יופצו בשוק.

לחברה סוכנות ביטוח בבעלותה- סוכנות אורות (להלן: "אורות"), העוסקת בכל תחומי החיסכון ארוך הטווח ומשמשת כסוכנות הסדר המטפלת, בין היתר, במפעלים שרוב עובדיהם מבוטחים בקרנות הפנסיה שבניהול מנורה מבטחים פנסיה וגמל. אורות קשורה בהסכמי שיווק פנסיוני גם עם מבטחים נוספים ומשווקת את מוצריהם.

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח פועלת החברה באמצעות מחוזות ומערך מטה ושירותים במשרדים הראשיים של החברה. בנוסף, קיים בחברה מרכז קשרי לקוחות המעניק שירות לכל פניה של לקוח באמצעות הטלפון, באמצעות אתר האינטרנט של החברה או בפגישה אישית במשרדי החברה.

התגמול לסוכני ביטוח מורכב מ- 3 רכיבים עיקריים: עמלה שוטפת, תגמול בגין עמידה ביעדי מכירה ("עמלות יעדים") ופרסים בגין מבצעים, ואינו זהה בין כל המשווקים.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות הממוצע מפרמיה בביטוח חיים:

2013	2014	2015	
12.9%	11.3%	11.2%	שיעור עמלות מפרמיות
40.9%	42.9%	49.8%	שיעור עמלות מפרמיה משוננת חדשה

מערך סוכני הביטוח מהווה את ערוץ ההפצה העיקרי של מוצרי ביטוח חיים. לא קיים בחברה סוכן שהיקף ההכנסות מהפרמיות שבתיווכו עולים על 10% מהיקף הפרמיות הכולל של ענף ביטוח חיים.

לאור השינויים שחלו בתחום החיסכון ארוך הטווח, סוכני הביטוח הרחיבו את מגוון המוצרים שהם משווקים, וכיום הם משווקים ללקוח מוצרי ביטוח חיים, פנסיה וגמל וכן מוצרי חיסכון נוספים.

7.7.1.3 רכב חובה

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים, להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים. שיעור העמלה משתנה מסוכן לסוכן.

נכון למועד הדוח, לחברה אין תלות במי מסוכניה וכן לחברה אין סוכן שהיקף הפעילות עמו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות הממוצע (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב חובה:

2013	2014	2015	
5.2%	5.4%	5.4%	שיעור עמלות מפרמיה ברוטו

7.7.1.4 רכב רכוש

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים, להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים. שיעור העמלה משתנה מסוכן לסוכן.

נכון למועד הדוח, לחברה אין תלות במי מסוכניה וכן לחברה אין סוכן שהיקף הפעילות עמו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה באמצעות סוכנים עצמאיים. להלן פרטים לגבי שיעור העמלות הממוצע (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום פעילות רכב רכוש:

2013	2014	2015	
19%	20%	19%	שיעור עמלות מפרמיה ברוטו

7.7.1.5 ביטוח כללי אחר

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום באמצעות סוכנים להם משולמות עמלות הנקבעות בעיקרן כשיעור מדמי הביטוח בניכוי דמים.

נכון למועד הדוח, לחברה אין תלות במי מסוכניה וכן לחברה אין סוכן שהיקף הפעילות עמו עולה על 10% בכל אחד מתחומי הפעילות.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות הממוצע (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום הפעילות:

2013	2014	2015	
18.2%	17.9%	17.0%	שיעור עמלות ביטוח מפרמיה ברוטו

7.7.1.6 ביטוח בריאות

החברה משווקת את פוליסות הביטוח שלה בתחום לרוב באמצעות סוכנים עצמאיים ומשלמת להם עמלות מכירה מסוגים שונים ובעיקר כשיעור מדמי הביטוח. לחברה אין סוכן אשר היקף פעילותו מהווה מעל 10% מדמי הביטוח בתחום הפעילות.

בנוסף, חלק מפוליסות ביטוח דמי מחלה משווקות למעסיקים הקשורים לקרן הפנסיה של הקבוצה.

להלן פרטים לגבי שיעור העמלות הממוצע (כולל מע"מ) מפרמיה ברוטו בתחום הפעילות:

2013	2014	2015	
28.2%	27.7%	29.2%	שיעור עמלות ביטוח מפרמיה ברוטו

7.8 ספקים ונותני שירותים

7.8.1 כללי

במערכות המידע המשמשות את החברה, ספקי החומרה העיקריים של הינם חברת IBM המספקת את שרתי היישומים המרכזיים ופלטפורמות אחסון, לרבות שירותים לגיבוי והתאוששות, וחברת EMC המספקת חלק נוסף מפלטפורמת האחסון (Storage). באם ייווצר צורך לעבור לספקי תוכנה אחרים, יתכן והדבר יהיה כרוך בתוספת עלות מהותית.

בתחום שירותי המחשב, לחברה התקשרויות עם מספר ספקים המתמחים בתחומים שונים הרלבנטיים לפעילות החברה ובפרט בתחום ביטוחי חיים וחיסכון ארוך טווח, אשר הפסקת מתן שירותים על ידי מי מהם, אם וככל שתהא, תהיה כרוכה בהשקעת משאבים כלכליים מסוימים ותשומות זמן להתארגנות החברה, באמצעות ספק חליפי אחר.

לחברה אין תלות בספק כלשהו, באיזה מתחומי פעילותה, למעט בכל הנוגע להתקשרותה עם חברת סאפיינס מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפיינס") כמפורט להלן. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

החברה התקשרה עם סאפיינס בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ("טופז חיים"), ובפרויקט לפיתוח מערכת לניהול מערך הפנסיה ("טופז פנסיה") (טופז חיים וטופז פנסיה, יחד, להלן: "מערכת טופז"). בהמשך לאמור, התקשרה החברה בחודש אוקטובר 2011, בהסכם המעגן ומסדיר ההתקשרות רבת השנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לחברה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאות (להלן: "המערכות") ולשירותים שסופקו לקבוצת מנורה מבטחים בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "ההסכם").

ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לקבוצת מנורה מבטחים בקשר למערכות הנ"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומעדויות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

בחוּדש ספטמבר 2013, נחתם עם סאפיינס הסכם משלים, זאת על רקע התקשרותה של סאפיינס עם לקוח נוסף להספקת מערכת לניהול קרנות פנסיה ומערכות נלוות המשמשות את החברה. במסגרת ההסכם המשלים, התחייבה סאפיינס לשלם לקבוצת מנורה מבטחים תמלוגים שונים בהיקפים לא מהותיים, אשר ישולמו על פני מספר שנים. בנוסף, הוארכה תקופת ההתקשרות שסאפיינס מחויבת אליה, ביחס לתחזוקת המערכות והמשך פיתוחן עבור החברה, לפחות עד ליום 31 בדצמבר 2018, בשינויים מסחריים מסוימים. בשנת 2015, שילמה החברה לסאפיינס סך של כ- 50 מיליוני ש"ח בגין שירותי פיתוח ותחזוקה שונים, לעומת סך של כ- 34 מיליוני ש"ח בשנת 2014.

7.9 רכוש קבוע ומתקנים

לפירוט בדבר רכוש קבוע על מרכיביו השונים (מקרקעין, כלי רכב, מערכות מחשב) ראה באורים 4 ו-6 לדוחות הכספיים.

7.10 עונתיות

7.10.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח החיים וחיסכון ארוך טווח לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

נתונים לשנת 2014		נתונים לשנת 2015		
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	
26%	539,933	22%	519,705	רבעון ראשון
24%	511,094	24%	562,614	רבעון שני
25%	520,945	25%	569,770	רבעון שלישי
25%	514,350	29%	666,154	רבעון רביעי
100%	2,086,322	100%	2,318,243	סה"כ

7.10.2 ביטוח כללי

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו במגזר הביטוח הכללי לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

נתונים לשנת 2014		נתונים לשנת 2015		
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	
31%	679,505	31%	695,000	רבעון ראשון
22%	492,600	23%	511,916	רבעון שני
25%	543,138	25%	570,682	רבעון שלישי
22%	479,810	21%	487,134	רבעון רביעי
100%	2,195,053	100%	2,264,732	סה"כ

בביטוח כללי הפרמיה הנרשמת ברבעון הראשון היא הגדולה ביותר, וזאת בשל נטייתם של עסקים לחדש את ביטוחיהם (רכב חובה, רכב רכוש, חבויות ורכוש) בתחילת השנה. יצוין, כי בביטוח כללי מנגנון עתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

7.10.3 ביטוח בריאות

להלן התפלגות הפרמיות ברוטו בתחום ביטוח בריאות, לפי רבעונים (באלפי ש"ח):

נתונים לשנת 2014		נתונים לשנת 2015		
%	באלפי ש"ח	%	באלפי ש"ח	
24%	130,331	27%	150,069	רבעון ראשון
27%	141,779	24%	130,771	רבעון שני
24%	129,081	25%	140,543	רבעון שלישי
25%	130,782	24%	135,424	רבעון רביעי
100%	531,973	100%	556,807	סה"כ

ככלל לא קיימת עונתיות בדמי הביטוח בענף זה, אולם השונות בין הרבעונים נובעת מעיתוי הפקת פוליסות שהינו שנתי ולא נרשם בגבייה חודשית.

יצוין, כי בביטוח בריאות מנגנון העתודה לסיכונים שטרם חלפו מווסת את ההשפעה של עונתיות המחזור על הרווח.

7.10.4 תביעות

יצוין, כי החברה לא מצאה כי מתקיימת עונתיות בכל התחומים לעניין תביעות.

7.11 נכסים לא מוחשיים

מאגרי מידע

בבעלות החברה מספר מאגרי מידע נפרדים, מאובטחים, שנרשמו בפנקס מאגרי המידע, הנוגעים בעיקר ללקוחות, עובדי וספקי החברה, לפי העניין, והכל בהתאם להוראות חוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981.

החברה משתמשת בשם המותג "מנורה מבטחים". לקבוצת מנורה מבטחים ישנם מספר סימני מסחר רשומים אצל רשם הפטנטים, המדגמים וסימני המסחר וביניהם - "מנורה", "מנורה מבטחים", ועוד. לפרטים בדבר נכסים לא מוחשיים והסכומים שהוכרו בגינם כנכס בדוחות הכספיים, ראה באור 4 לדוחות הכספיים.

רישיונות

בידי החברה וחברות הבנות רישיונות ו/או היתרים לפעול כמבטח או סוכן, לפי העניין, כמתחייב על פי כל דין.

בהתאם לסעיף 15 לחוק הפיקוח בידי החברה רישיון מבטח ישראלי, לעסוק בענפי הביטוח המפורטים להלן: חיים מקיף; תאונות אישיות; מחלות ואשפוז; אחריות המעבידים; כלי רכב חובה; רכב מנועי - רכוש (עצמי וצד ג'); מקיף לדירות ובתי עסק, לרבות ביטוח זכויות; כלי טיס לרבות אחריות כלפי צד שלישי; כלי שיט לרבות אחריות כלפי צד שלישי; מטענים בהובלה; אחריות כלפי צד שלישי; אבדן רכוש; חקלאי, למעט ביטוח מפני נזקי טבע בחקלאות; הנדסי; אחריות למוצרים פגומים; מתן ערבויות; סיכונים אחרים; והשקעות של רוכשי דירות.

מערכות מידע

לפרטים בנוגע למערכות מידע, ראה באור 4 לדוחות הכספיים.

7.12 הליכים משפטיים

לתיאור הליכים משפטיים מהותיים, ובכלל זה תובענות ייצוגיות, ראה באור 38 לדוחות הכספיים.

7.13 מימון

החברה, מממנת את פעילותה באמצעים עצמיים, באשראי בנקאי ובאשראי חוץ בנקאי באמצעות גיוס בשוק ההון (סחיר ולא סחיר). לפרטים בנושא מימון ראה סעיף 6 לדוח הדירקטוריון וכן באור 24 לדוחות הכספיים.

7.14 מיסוי

לתיאור נושא המיסוי ראה באור 21 לדוחות הכספיים.

7.15 גורמי סיכון

דירוג הסיכון			תיאור הסיכונים	קטגוריית סיכון
השפעה נמוכה	השפעה בינונית	השפעה גבוהה		
	X		שינויים במצב המשק	סיכונים מקרו
		X	סיכוני שוק	
		X	סיכוני אשראי	
X			סיכוני נזילות	
			סיכוני ביטוח:	סיכונים ענפיים
		X	סיכוני תחלואה	
	X		סיכוני אריכות חיים	
	-	X	סיכוני שימור תיק בריאות וחסכון ארוך טווח	
	X		סיכוני ביטוח אחרים	
	X	-	אירועי קטסטרופה	
		X	שינויים רגולטורים	
	-	X	שינויים בתנאי התחרות	
	X		ביטוח משנה	סיכונים מיוחדים לחברה
	X		סיכונים תפעוליים כלליים	
		X	תלות במערכות מידע ואבטחת מידע	
	X		הליכים משפטיים ותובענות ייצוגיות	
	X		מוניטין	
X			יחסי עבודה	
	X		סיכוני מודל ופרמטר	

לתיאור נושא ניהול הסיכונים בחברה, ראה באור 36 לדוחות הכספיים.

7.16 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

7.16.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

לחברה הסכם עם סאפיינס ישראל בע"מ לפיתוח מערכות מחשב (לפרטים ראה סעיף 7.8 לעיל).

7.16.2 רכב חובה

7.16.2.1 הסכם בין החברה ובין מרכז הסליקה

בהמשך לאמור בסעיף 3.2 לעניין חלוקת נטל הפיצויים בין מבטחים של כלי רכב שהיו מעורבים בתאונה, ולצורך הטיפול הממוכן בהתחשבות בין המבטחים, מפעיל איגוד חברות הביטוח מערכת משותפת להפעלת מנגנון סליקה, באמצעות חברת מרכז הסליקה של חברות הביטוח בע"מ ("מרכז הסליקה"), לחיובים הקמים בגין חוק הפיצויים וצו החצייה (המכונה: "מתווה סליקה קל כבד").

לצורך כך, נחתם בין חברות הביטוח ובין מרכז הסליקה החל בשנת 2004, הסכם המסדיר את המתווה.

למנהל מתווה הסליקה הוענקו גם סמכויות בוררות לגבי מחלוקות אם וככל שתתעוררנה בין המבטחים, באשר למעורבות כלי רכב מבוטח בתאונה.

למתווה האמור ניתן פטור בתנאים מאישור הסדר כובל על ידי הממונה על ההגבלים העסקיים (בין היתר, כי פעילות המערכת תהיה למטרת העברת תשלומים בין מבטחים אשר נובעים מההוראות הקבועות בצו החצייה, כי המערכת תופעל על גבי תשתית של חברת הסליקה ועל ידי גוף עצמאי אשר אינו אדם הקשור למבטחים, אישור על העברת מידע עסקי בין הצדדים להסדר ועוד). תוקף הפטור הוא עד ליום 31 לאוגוסט 2020.

7.16.2.2 הסכם עם המוסד לביטוח לאומי בענף רכב חובה

בחודש יוני 2015 חתמה החברה על הסכם עם המוסד לביטוח לאומי הכולל כללים תנאים ומועדים ליישוב דרישות השיבוב שתוגשנה על ידי המוסד לביטוח לאומי בענף רכב חובה. תוקפו של ההסכם הקודם פג בשנת 2009 וההסכם החדש חל ממועד תום ההסכם הקודם ואילך. לפרטים נוספים ראה גם סעיף 2.4 לדוח הדירקטוריון.

7.16.3 רכב רכוש

לאור פניית מנהל בתי המשפט ובמגמה להקטין את מספר ההתדיינות המשפטיות בין חברות הביטוח החברות באיגוד חברות הביטוח - נוסחה בשנת 2014 על ידי חברות הביטוח טיוטת מתווה לניהול תהליכי בוררות בתביעות שיבוב בביטוח רכב רכוש, ולהתקשרות מחייבת עם מנהל שייקבע לניהול הבוררות באמצעות תוכנת מחשב מתאימה. כל חברת ביטוח תוכל לבחור האם להצטרף להסדר. עד כה הודיעו מרבית חברות האיגוד על הסכמה עקרונית להצטרף להסדר. תוכן המתווה הוא שמחלוקות בנושא תביעות שיבוב בין חברות ביטוח (החברות באיגוד) בגין רכב רכוש בסכום שאינו עולה על 100,000 ש"ח, לא תוגשנה לבית המשפט אלא תתבררנה באמצעות מוסד הבוררות. החלטת הבורר בהליך זה מחייבת, והגבייה מתבצעת באמצעות מרכז הסליקה.

ביום 4 במאי 2014, ניתן אישור הממונה על ההגבלים העסקיים למתווה האמור, בתנאים שפורטו באישור. תוקף הפטור הוא לשלוש שנים. ההסכמים עם מפעיל הבוררות ומפעיל התוכנה נחתמו כאשר מנגנון הבוררות נכנס לתוקף ביום 1 במרס 2015 וניתן להגיש במסגרתו תביעות החל מיום 1 ביוני 2015.

חלק ד': היבטי ממשל תאגידי

8. היבטי ממשל תאגידי

חלק זה מתייחס להיבטי הממשל התאגידי בחברה, כלהלן:

8.1 דירקטורים חיצוניים

בהתאם להוראות חוק החברות ותקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), תשס"ז-2007, נכון למועד הדוח, מכהנים בחברה שלושה דירקטורים חיצוניים, מתוך שמונה דירקטורים מכהנים, כלהלן -

ה"ה חיים אהרון, מכהן כדח"צ החל מיום 3.10.2011 (מונה לכהונה שניה ביום 3.10.2014), בעל כשירות מקצועית. מכהן כיו"ר ועדת ביקורת.

ה"ה יחזקאל (חזי) צאיג, מכהן כדח"צ החל מיום 24.06.2013, בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהן כחבר ועדת ביקורת, ועדת מאזן וועדת השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטר").

ה"ה יוכבד (יוכי) דביר, מכהנת כדח"צית החל מיום 1.04.2015, בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית. מכהנת כיו"ר ועדת מאזן וכחברה ועדת ביקורת.

8.2 מבקרת פנים

8.2.1 פרטי המבקרת הפנימית

ביום 28 בינואר 2013, אישר דירקטוריון החברה (באישור ועל פי המלצת ועדת הביקורת) את מינויה של ה"ה אתי הירשמן, רו"ח, למבקרת פנימית בחברה ובחברות בנות נוספות בקבוצת מנורה מבטחים, בתוקף החל מיום 1 במרץ 2013, וזאת בהתבסס, בין היתר, על הכשרתה, כישוריה וניסיונה הרלבנטיים של הגב' הירשמן, התואמים את דרישות התפקיד, בהתחשב באופי והיקף הפעילות של החברה והחברות הבנות שלה.

המבקרת הפנימית עמדה בכל התנאים הקבועים בסעיף 3(א) לחוק הביקורת הפנימית, התשנ"ב-1992 ובהוראות סעיף 8 לחוק האמור וכן בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות.

למיטב ידיעת החברה, המבקרת הפנימית איננה מחזיקה ו/או לא החזיקה, בתקופה הרלבנטית, בניירות ערך של החברה או של גוף קשור אליה, וכן אין לה קשרים עסקיים מהותיים עם החברה או עם גוף קשור אליה.

8.2.2 זכות הממונה על המבקרת הפנימית

הממונה הארגוני על המבקרת הפנימית הינו יו"ר הדירקטוריון.

8.2.3 תכנית עבודה

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית הינה רב שנתית. תכנית העבודה לשנת 2015 וכן התכנית הרב שנתית לשנים 2012 עד 2015, בחברה, הסתמכה על סקר סיכונים שנערך על ידי גורם מקצועי וכן על סמך התייעצויות שקיימה המבקרת עם גורמים פנימיים וחיצוניים, לרבות רואה חשבון מבקר ובאישור ועדת הביקורת, תוך התחשבות בצרכים ובאילוצים אד-הוק. תכנית הביקורת מותירה בידי המבקרת הפנימית שיקול דעת לביצוע שינויים לא מהותיים בתכנית בהתחשב בצרכים אד-הוק.

8.2.4 בשנת 2015 בוצע סקר סיכונים לבניית תכנית ביקורת רב-שנתית לשנים 2016-2019. סקר הסיכונים בוצע על ידי גורם מקצועי חיצוני. סקר הסיכונים ותוכנית הביקורת הרב שנתית לשנים 2016-2019 אושרו על ידי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה. ביקורת בח"ל או של תאגידים מוחזקים

המבקרת הפנימית של החברה משמשת גם כמבקרת הפנימית הראשית של מנורה מבטחים החזקות ושל חברות נוספות בקבוצת מנורה מבטחים.

8.2.5 היקף הביקורת הפנימית

היקף פעילות הביקורת, לפי מספר שעות בחברה ובתאגידים מוחזקים, נקבע כאמור בהתבסס על סקרי סיכונים או על הערכת סיכונים, תוך התחשבות בצרכים ובאילוצים אד-הוק, כלהלן: 15,697 שעות ביקורת בקבוצה לשנת 2015, מתוכן, 1,187 שעות בוצעו במיקור חוץ. היקף עבודת הביקורת הפנימית, ברמת הקבוצה, גדל בכ- 2.6%, ביחס לתקופת הדיווח האחרונה, זאת בהתאם לתכנית הביקורת שאושרה כאמור בהתבסס על סקרי הסיכונים הנ"ל.

8.2.6 עריכת הביקורת

הביקורת מבוצעת ונערכת על פי התקנים המקצועיים ובהתאם להנחיות מקצועיות של הלשכה הבינלאומית של המבקרים הפנימיים (IIA) אשר אומצו על ידי IIA ישראל - איגוד המבקרים הפנימיים בישראל, וכן בהתאם להוראות הדין הרלבנטיות לכל חברה בקבוצה, לפי העניין. יו"ר הדירקטוריון, באמצעות ועדת הביקורת, מפקח על עבודת המבקרת הפנימית בחברה.

8.2.7 גישה למידע

למבקרת הפנימית ולשאר המבקרים במערך הביקורת בקבוצה, גישה חופשית לכל מקור מידע, לרבות למסמכים, למאגר רגיל או ממוחשב ולנתונים כספיים. האמור בפסקה זו מתקיים גם לגבי החברות בנות של החברה בהן מכהנת מבקרת הפנים.

8.2.8 דין וחשבון המבקרת הפנימית

דוחות הביקורת של המבקרת הפנימית מוגשים בכתב, לאחר שמתקיימים דיונים עם המבוקרים על טיטות דוחות הביקורת. הדוחות מובאים לעיון יו"ר הדירקטוריון והמנכ"ל ולאחר מכן מובאים לדיון בוועדת הביקורת. בנוסף, מוגשים לוועדת הביקורת דוחות מעקב אחר ביצוע המלצות המבקרת שעלו בדוחות הביקורת הקודמים.

במהלך תקופת הדוח, התקיימו 14 ישיבות של ועדת הביקורת של החברה, במועדים הבאים: 11.01.15; 01.02.15; 22.02.15; 24.03.15; 17.05.15; 21.06.15; 29.06.15; 19.07.15; 16.08.15; 19.08.15; 25.10.15; 02.11.15; 22.11.15; ו- 27.12.15.

8.2.9 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקרת הפנימית

בחברה ובחברות הבנות שלה מתקיימת פעילות ביקורת פנימית יעודית ודוחות הביקורת נדונים בוועדות ביקורת של אותם תאגידים או בדירקטוריון, בהתאם למבנה התאגיד. על רקע האמור, הדירקטוריון לאחר שרשם לפניו את הסברי המבקרת הפנימית לגבי תכנית העבודה והתאמתה להוראות הדין, תוך התייחסות לנתונים לגבי היחס בין פעילות ביקורת הפנים באמצעות עובדי המערך לבין פעילות באמצעות מיקור חוץ, וכן מידע לגבי עובדי המערך בקבוצה ונתוני רקע נוספים, הניח דעתו כי בידי הביקורת הפנימית המשאבים והכלים הנחוצים לצורך מילוי תפקידה, בשים לב, בין השאר, לצרכיה המיוחדים של החברה, לגודלה ומורכבות פעילותה.

להערכת הדירקטוריון, היקף, אופי, רציפות הפעילות ותכנית העבודה של המבקרת הפנימית סבירים בנסיבות העניין, ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בקבוצה. בנוסף, יצוין, כי בשנת 2012, בוצעה הערכה בלתי תלויה של פעילות הביקורת הפנימית וזאת בהתאם לתקנים המקצועיים. בהתאם להערכה, צוין, כי הביקורת הפנימית בקבוצה מבוצעת ברמה מקצועית גבוהה ועל פי הסטנדרטים המקצועיים המקובלים.

8.2.10 תגמול

ה"ה הירשמן, מועסקת על-פי הסכם עבודה אישי כעובדת הקבוצה במשרה מלאה ומקבלת שכר חודשי, הפרשות סוציאליות ונלוות כמקובל וכן מענק תלוי יעדים, והכל במסגרת מדיניות התגמול של החברה, עלות תגמולה של מבקרת הפנים בשנת הדוח עמדה על סך של 832 אלפי ש"ח. דירקטוריון החברה סבור כי תגמול המבקרת הפנימית הולם את היקף פעילותה ותפקידה ולא היה בו כדי להשפיע על שיקול דעתה המקצועי.

8.3 רואה חשבון מבקר

רואי החשבון המבקרים של החברה, הינם קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, המכהנים בתפקידם החל משנת 1999. החל מיום 1 בינואר 2015, משמש ר"ח טל חי-ציון כשותף האחראי על הביקורת בחברה.

שכר באלפי ש"ח (לא כולל מע"מ):

לשנת 2014			לשנת 2015			
סה"כ	שירותים אחרים**	ביקורת ושירותי מס*	סה"כ	שירותים אחרים**	ביקורת ושירותי מס*	
3,289	763	2,526	3,603	1,094	2,509	החברה
30	-	30	30	-	30	חברות אחרות
3,319	763	2,556	3,633	1,094	2,539	סה"כ

היקף שעות עבודה:

לשנת 2014			לשנת 2015			
סה"כ	שירותים אחרים**	ביקורת ושירותי מס*	סה"כ	שירותים אחרים**	ביקורת ושירותי מס*	
15,203	2,950	12,253	16,064	4,034	12,030	החברה
132	-	132	140	-	140	חברות אחרות
15,335	2,950	12,385	16,204	4,034	12,170	סה"כ

* כולל ביקורת SOX404.

**שכר בגין שירותים אחרים מתייחס בעיקר לייעוץ אקטוארי, שירותי מיסוי, סקר סיכונים וייעוץ בנושא ענ"א.

שכר הטרחה של רואי החשבון בגין שירותי ביקורת, נקבע על ידי הנהלת החברה באישור הדירקטוריון וזאת לאחר משא ומתן בהתבסס, בין היתר, על תעריף מקובל עבור ביקורת בתאגידים שפעילותם מחייבת מומחיות והבנה מעמיקים בסביבה החשבונאית והעסקית הרלבנטים ומאושר על ידי הדירקטוריון.

8.4 בקורות ונהלים לגבי הגילוי ובקרה פנימית על הדיווח הכספי-

בהתאם להוראות הממונה, החברה מיישמת את הוראות סעיפים 302 ו-404 ל"חוק Sarbanes-Oxley" שנחקק בארצות-הברית. בנובמבר 2010, פרסם הממונה חוזר (מס' 7-9-2010), שעניינו "בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים", אשר הסדיר את נוסח ההצהרות ומתכונת הגילוי וכן קבע את נוסח חוות דעת רואה החשבון המבקר ודוח הדירקטוריון וההנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי.

הוראות סעיף 302, קובעות כי המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים, יחתמו כל אחד בנפרד על הצהרה בנושא בקורות ונהלים לגבי הגילוי. לצורך קיום ההליך הנדרש על פי ההנחיות האמורות, ביצעה החברה, בין היתר, בחינה של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי וקיום דיונים בהשתתפות הגורמים השותפים להכנת הדוחות הכספיים.

הוראות סעיף 404 מיושמות בהתאם לחוזר הממונה (מס' 10-9-2009) שעניינו "אחריות ההנהלה על הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי". על פי החוזר, על גופים מוסדיים כהגדרתם בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, לרבות קופות גמל וקרנות פנסיה, לכלול בדוח השנתי הצהרה בדבר אחריות ההנהלה להקמה ולתחזוקה של מערך ונהלי בקרה פנימית נאותים על הדיווח הכספי וכן הערכה לתום שנת הכספים לגבי יעילות המערך ונהלי הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על הדיווח הכספי. בנוסף, על רואה החשבון המבקר של הגוף המוסדי להמציא חוות דעת לגבי הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי.

במסגרת יישום הוראות סעיף 404, אימצה החברה את מודול הבקרה הפנימית של ה-COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית. הערכת אפקטיביות הבקרה הפנימית כאמור, כללה את רכיבי הבקרה הבאים: בקורות ברמת הארגון (Entity Level

(Controls); בקורות על תהליך עריכת הדוחות וסגירתם; בקורות כלליות על מערכות המידע (ITGC) ובקורות על תהליכים הרלוונטיים לדיווח הכספי. במסגרת זאת, ביצעה החברה, בין היתר, את תהליכי העבודה הבאים: זיהוי החשבונות, התהליכים העסקיים ומערכות המידע המהותיים לדיווח הכספי (Scoping), תיעוד התהליכים והערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, קביעת הבקורות שמטרתן למנוע או לצמצם את אותם סיכונים וניתוח פערי בקרה וקביעת תכניות עבודה לסגירתם. החברה מיסדה תהליכי עבודה לניטור שוטף של הבקורות שנקבעו כאמור בכדי לוודא המשך אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי והגילוי.

בהתאם לאמור, לא נתגלו "חולשות מהותיות" כהגדרתן בחוזר. יחד עם זאת, החברה פעלה וממשיכה לפעול במסגרת תכנית עבודה רב שנתית, לתיקון וצמצום מספר ליקויים משמעותיים בחברה, הנוגעים בעיקר לתחום בקורות המחשב הכלליות ולחלק מתהליכי העבודה והמיכון בתחום אקטואריה, תוך המשך הטמעת בקורות מפצות רלבנטיות, הסדרת תהליכי עבודה ושיפור הבקורות הממוכנות. ליקויים אלו כאמור דווחו כנדרש לוועדת המאזן ולדירקטוריון החברה.

בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת החברה, בשיתוף עם המנכ"ל ומנהל אגף הכספים, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה, את אפקטיביות הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של החברה. על בסיס הערכה זו, המנכ"ל ומנהל אגף הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של החברה הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהחברה נדרשת לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח של המפקח על הביטוח ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

בקרה פנימית על דיווח כספי

בתקופת הדוח, המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2015, לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של החברה על דיווח כספי, אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של על דיווח כספי.

8.5 היערכות ליישום משטר כושר הפירעון לפי הדירקטיבה Solvency II

לפרטים בדבר היערכות ליישום משטר כושר הפירעון לפי הדירקטיבה Solvency II ראה באור 14 לדוחות הכספיים.

מוטי רוזן
מנהל כללי

ארי קלמן
י"ר דירקטוריון

תל אביב, 31 במרס, 2016

פרק ב': דוח הדירקטוריון

תוכן עניינים

1.	תיאור המבטח והסביבה העסקית.....	1
1.1	כללי.....	1
1.2	תחומי פעילותה של החברה.....	1
2.	שינויים עיקריים אודות עסקי התאגיד בתקופת הדוח.....	1
2.1	פרסום תשקיף מדף בחברה בת - מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ.....	1
2.2	גיוס חוב באמצעות חברה בת - מנורה מבטחים גיוס הון.....	1
2.3	דירוג כתבי התחייבות של החברה וחברה בת.....	2
2.4	הסכם עם המוסד לביטוח לאומי בענף רכב חובה.....	2
2.5	דירקטוריון ונושאי משרה בכירה.....	2
2.6	ביטוח דירקטורים ונושאי משרה.....	2
2.7	התארגנות עובדי החברה.....	2
2.8	הליכים משפטיים.....	2
2.9	סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד.....	2
3.	המצב הכספי.....	6
3.1	נתונים עיקריים מתוך המאזנים המאוחדים.....	6
3.2	נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים.....	7
3.3	הרכב הכנסות בתקופת הדוח.....	8
4.	תוצאות הפעילות.....	10
4.1	רווח (הפסד) כולל מתחומי פעילות.....	10
4.2	השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח.....	10
4.3	מידע כספי לפי תחומי פעילות.....	12
5.	תזרים מזומנים.....	20
6.	מקורות מימון.....	20
7.	גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה.....	20
8.	תשלומים לנושאי משרה.....	21
9.	יעדים ואסטרטגיה עסקית.....	21
9.1	אסטרטגיה - כללי.....	21
9.2	ענף ביטוח חיים.....	21
9.3	אסטרטגיה בביטוח כללי.....	22
9.4	אסטרטגיה בתחום ביטוח בריאות.....	22
10.	אירועים לאחר תאריך המאזן.....	23
10.1	רפורמה ברכב חובה.....	23
10.2	ריבית היוון קצבאות ביטוח לאומי.....	23

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוח הדירקטוריון לשנת 2015

דוח הדירקטוריון שלהלן סוקר את השינויים העיקריים בפעילות החברה בשנת 2015 (להלן: "תקופת הדוח"). הדוח נערך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998.

החברה כפופה להוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 (להלן: "חוק הפיקוח") ולתקנות וצווים שהוצאו מכוחו, וכן להנחיות המפקח על הביטוח. התקנות כוללות הוראות בדבר ניהול עסקים של חברות ביטוח וביניהן תקנות ההון העצמי המינימאלי הנדרש מחברות ביטוח, תקנות ההשקעה, תקנות בדבר החזקת עתודות ביטוח ותביעות תלויות ודרכי חישובן, תקנות בדבר תוכנם, פרטיהם והעקרונות החשבונאיים לעריכתם של הדוחות הכספיים השנתיים והביניים והוראות שהוצאו מכח התקנות הנ"ל.

דוח הדירקטוריון הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.

1. תיאור המבטח והסביבה העסקית

1.1 כללי

החברה הינה חברה פרטית בשליטה מלאה של מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים החזקות") שהינה חברה ציבורית אשר מניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב. בעלי השליטה במנורה מבטחים החזקות הינם פלמס אסטבלישמנט וניידן אסטבלישמנט (תאגידים זרים) המוחזקים עבור ה"ה טלי גריפל וניבה גורביץ, בהתאמה, והמחזיקים ביחד בכ- 61.86% ממניות החברה. יו"ר דירקטוריון החברה, מר ארי קלמן, המכהן גם כמנכ"ל מנורה מבטחים החזקות מחזיק, באמצעות החברה לנאמנות עובדים, נכון למועד הדוח, בכ- 2.72% ממניות מנורה מבטחים החזקות. יתרת מניות מנורה מבטחים החזקות, מוחזקת בידי הציבור.

1.2 תחומי פעילותה של החברה

נכון למועד הדוח, החברה עוסקת, בכל ענפי הביטוח העיקריים, ובכלל זה ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ביטוח כללי (הכולל ביטוח רכב (חובה ורכוש) וביטוח כללי אחר) וביטוח בריאות. בנוסף, מחזיקה החברה בסוכנות הביטוח אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ. לתיאור תחומי הפעילות של החברה ראה סעיף 1.3 בפרק תיאור עסקי התאגיד.

2. שינויים עיקריים אודות עסקי התאגיד בתקופת הדוח

2.1 פרסום תשקיף מדף בחברה בת - מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ

בחודש מאי 2015, פרסמה מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ (להלן: "מנורה מבטחים גיוס הון"), חברה בת של החברה, תשקיף מדף. למועד התשקיף, פעילותה היחידה של מנורה מבטחים גיוס הון, הינה גיוס מקורות מימון בישראל עבור החברה, שהינה מבטח כהגדרתו בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981, באמצעות הנפקות של כתבי התחייבות נדחים, סחירים ולא סחירים, כאשר כל תמורתם תופקד בחברה, שערבה לפירעונם זאת בהתאם להוראות ההסכם בין מנורה מבטחים גיוס הון לבין החברה ובכפוף לתנאים שנקבעו באישור הממונה שניתן לחברה.

2.2 גיוס חוב באמצעות חברה בת - מנורה מבטחים גיוס הון

בחודש יוני 2015, בהמשך לפרסום דוח דירוג של החברה ושל כתבי ההתחייבות של מנורה מבטחים גיוס הון (כמפורט בסעיף 2.3 להלן), ולאחר פרסום דוח הצעת מדף על ידי מנורה מבטחים גיוס הון וקבלת אישור הממונה, לפיו כתבי ההתחייבות הנדחים האמורים יוכרו כהון

שלישוני מורכב של החברה, הודיעה מנורה מבטחים גיוס הון על תוצאות המכרז הציבורי להנפקת כתבי התחייבות נדחים (סדרה ד') שלה, במסגרתו גויסו סך הכל כ- 252,255 אלפי ש"ח ע.ג. בשיעור ריבית שנתית של 4.1%. ראה באור 24 לדוחות הכספיים.

בחודש דצמבר 2015, גייסה מנורה מבטחים גיוס הון כ- 47,745 אלפי ש"ח ע.ג. על דרך של הרחבת סדרה ד' בהקצאה פרטית למשקיעים מסווגים, כהגדרתם בתקנה 1 לתקנות ניירות ערך (אופן הצעת ניירות ערך לציבור), התשס"ז-2007.

2.3 דירוג כתבי התחייבות של החברה וחברה בת

בחודש יוני 2015, פורסמה פעולת דירוג של מידרוג בע"מ (להלן: "מידרוג") בנוגע להותרת הדירוג של החברה Aa2 באופן יציב, הותרת דירוג כתבי ההתחייבות הנדחים סדרות 1 ו- א', בדירוג Aa3 באופן יציב, והותרת דירוג כתבי ההתחייבות הנדחים (הון משני מורכב) סדרות ב' ו- ג', בדירוג A1 באופן יציב. כמו כן, הודיעה מידרוג על דירוג Aa3 באופן יציב של כתבי התחייבות נדחים (סדרה ד') של מנורה מבטחים גיוס הון.

בחודש דצמבר 2015, אגב הרחבת סדרה ד' של מנורה מבטחים גיוס הון, כמפורט בסעיף 2.2 לעיל, הודיעה מידרוג כי הדירוגים האמורים לעיל נותרו על כנם.

2.4 הסכם עם המוסד לביטוח לאומי בענף רכב חובה

לפרטים ראה סעיף 7.16.2.2 לפרק תיאור עסקי התאגיד וסעיף 2.4 ז להלן.

2.5 דירקטוריון ונושאי משרה בכירה

בחודש אוגוסט 2015, מונה ה"ה עמוס רוקח, כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף מכירות, חלף ה"ה משה אלקיים.

בחודש אפריל 2015, מונתה ה"ה יוכבד (יוכי) דביר כדח"צית בחברה, וסווגה כבעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית.

בחודש דצמבר 2015, מונה ה"ה מיכאל קלמן ואלעד שלף כמשנים למנכ"ל ומנהלי אגף אלמנטרי ואגף עסקים, בהתאמה, וזאת בתוקף החל מחודש ינואר 2016 ובהמשך לפרישתו של ה"ה מנחם הרפז מתפקידו כמנהל אגף אלמנטרי של החברה.

לפרטים נוספים, ובכלל זה, בדבר השינוי הארגוני באגף אלמנטרי, ראה סעיף 7.6 בפרק תיאור עסקי התאגיד וסעיפים 13 ו- 14 בדוח פרטים נוספים.

2.6 ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

לפרטים ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

2.7 התארגנות עובדי החברה

לפרטים ראה סעיף 7.6.9 לפרק תיאור עסקי התאגיד

2.8 הליכים משפטיים

לעניין התפתחויות בדבר חשיפה לתובענות ייצוגיות ולאישור תובענות שהוגשו כנגד החברה ו/או החברות המאוחדות שלה, כייצוגיות ותביעות תלויות נוספות, ראה באור 38 לדוחות הכספיים.

2.9 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

2.9.1 שוק ההון - התפתחויות בסביבה המאקרו כלכלית

פעילות החברה, שעיקרה בתחום הפיננסי, מושפעת מרמת הפעילות הכלכלית במשק בכלל ובשוק ההון בפרט, וכן מהשפעות מאקרו כלכליות עולמיות כמפורט להלן.

2.9.2 סביבה כללית והשפעת גורמים חיצוניים על פעילות התאגיד

הנתונים המקרו כלכליים שפורסמו במהלך החודשים האחרונים מצביעים על קצב צמיחה שנתי מתון של כ- 2.5% בלבד של המשק הישראלי במהלך שנת 2015, לאחר

עליה של כ- 2.6% בשנת 2014 ושל כ- 3.3% בשנת 2013. יחד עם זאת, קיימת שונות בין הצמיחה במחצית הראשונה של שנת 2015 שעמדה על קצב שנתי של כ- 2.9% לבין הצמיחה במחצית השנייה של שנת 2015 שהצביעה על קצב שנתי של כ- 2.1% בלבד.

צמיחת המשק במהלך שנת 2015 הובלה על ידי גידול משמעותי בצריכה הפרטית שצמחה בשיעור של כ- 4.9% כתוצאה מהריבית הנמוכה ומהשפעת הקיטון בהוצאה בשל הירידה במחירי האנרגיה ועל ידי גידול בשיעור של כ- 3.1% בצריכה הציבורית, אשר קוזזו על ידי ירידה בשיעור של כ- 1.4% בהשקעות במשק, בירידה בשיעור של כ- 3.1% ברכיב היצוא (במונחים שקליים) ובעליה בשיעור של כ- 0.6% ברכיב היבוא (במונחים שקליים).

הירידה בשיעור היצוא נובעת הן מגורמים זמניים, בראשם שיבושי העבודה בענף הכימיקלים והן כתוצאה מחוזקת השקל ומירידה בביקוש העולמי, התפתחות שבאה לידי ביטוי בחולשת הסחר העולמי. המגמות ביצוא מדאגות במיוחד לאור העובדה שתעשיות היצוא מהוות מקור לתעסוקה איכותית בשכר נאות ולאור הפחתת תחזיות הצמיחה העולמית של המוסדות הבינלאומיים. קרן המטבע העריכה בחודשים האחרונים שמדינות רבות עוברות סוג של שינוי מבני, שבעקבותיו הצמיחה העולמית תהיה פחות מבוססת סחר ולפיכך הסחר העולמי צפוי לצמוח בשיעורי צמיחה מתונים יותר מבעבר. עבור משקים קטנים ופתוחים, דוגמת המשק הישראלי, מדובר בתחזיות לא טובות.

על רקע ההאטה בקצב הצמיחה של המשק במהלך המחצית השנייה של שנת 2015 ועל רקע הפחתת התחזיות לצמיחת הסחר העולמי וליבוא למדינות ה-OECD על ידי קרן המטבע העולמי הורידה חטיבת המחקר של בנק ישראל במהלך חודש דצמבר 2015 את תחזית צמיחת התוצר לשנת 2016 ל- 2.8%, לעומת תחזית קודמת של 3.3% שניתנה על ידי הבנק בחודש ספטמבר 2015.

למרות ההאטה המסוימת בקצב צמיחת המשק, הנתונים בשוק העבודה המשיכו להיות חיוביים, כשהם מצביעים על התבססות של האבטלה ברמות נמוכות ושל שיעורי ההשתתפות והתעסוקה ברמות גבוהות. האבטלה במשק הישראלי עמדה על שיעור (מנוכה עונתיות), של כ- 5.1% בסוף שנת 2015 כאשר תקבולי מס הבראות (שמהווים אומדן לגידול השכר במשק), היו גבוהים נומינלית באוקטובר-דצמבר 2015 בכ- 5.4% לעומת החודשים המקבילים אשתקד. יצוין, שהכנסת אישרה את העלאת שכר המינימום בשלוש פעימות ל- 5,000 ש"ח, והוא עלה באפריל 2015 מ- 4,300 ל- 4,650 ש"ח לחודש.

בשנת 2015 נרשמה אינפלציה שלילית במשק הישראלי בשיעור של 1%. התרומה העיקרית לעליית המדד ב- 2015 באה מסעיף הדיור כאשר סעיפי האנרגיה והפחתות המחירים שיזמה הממשלה תרמו לירידה החדה במדד. בניכוי מחירי האנרגיה והפחתות המחירים האדמיניסטרטיביות נרשמה במהלך שנת 2015 אינפלציה של 0.7%. האינפלציה הושפעה גם מהאינפלציה הנמוכה בחו"ל, מהירידה במחירי הסחורות העולמיים (לרבות הירידה החדה במחירי האנרגיה), ומהייסוף האפקטיבי בשקל.

ציפיות האינפלציה לשנה הקרובה נותרו נמוכות מהגבול התחתון של יעד האינפלציה של בנק ישראל על רקע המשך הירידה במחירי הנפט והסחורות והוזלות המחירים היזומות. במהלך הרבעון הראשון של שנת 2015 החליט בנק ישראל להוריד את שיעור הריבית לרמת שפל היסטורי של 0.1%. במקביל הודיעה הועדה המוניתרית של בנק ישראל שלהערכתה המדיניות המוניתרית של בנק ישראל צפויה להוות מרחיבה למשך זמן רב לאור התפתחויות בסביבת האינפלציה, בצמיחה בישראל ובכלכלה העולמית, בשער החליפין וכן במדיניות המוניתרית של הבנקים המרכזיים העיקריים. הערכה זו של בנק ישראל נחשבת לכלי מוניטארי לא קונבנציונלי המשדר הרחבה והוא תומך בהערכה שבנק ישראל לא יעלה את הריבית במהלך השנה הקרובה. בשילוב עם פעילות בנק ישראל בשוק המט"ח, הרי שהמדיניות המוניתרית ממשיכה להיות מרחיבה מאוד.

סעיף הדיור במדד המחירים לצרכן עלה ב- 2015 ב- 2.2%. מחירי הדירות ב- 12 החודשים האחרונים שהסתיימו בחודש דצמבר 2015 עלו בכ- 8% במקביל לפעילות ערה בשוק הדיור, הן מצד ההיצע והן מצד הביקוש, אשר באה לידי ביטוי בהיקפים גבוהים של עסקאות, התחלות וסיומי בנייה ורמה גבוהה מאוד של נטילת משכנתאות.

במהלך שנת 2015 הסתכם הגירעון הכולל של פעילות הממשלה (ללא אשראי נטו) ב- 24.5 מיליארד ש"ח (כ- 2.15% מהתוצר). הירידה בגירעון הממשלה נובעת בעיקר כתוצאה מגידול משמעותי בהכנסות המדינה ממסים וכתוצאה מתת ביצוע בצד ההוצאות. בעקבות כך הוחלט על הורדת שיעור המע"מ מ- 18% ל- 17% מתחילת חודש אוקטובר 2015 ועל הורדת שיעור מס החברות מ- 26.5% ל- 25% מתחילת שנת 2016.

שלוש התפתחויות בכלכלה העולמית ניצבו במהלך שנת 2015 במרכז תשומת הלב - המשבר ביוון, צניחת מחירי המניות בסין וציפיות להעלאת שיעור הריבית בארה"ב, לראשונה זה עשור. החרפת המשבר ביוון לא פגעה באופן משמעותי בפעילות הכלכלית בגוש האירו, כאשר למרות שבמשאל עם שבוצע ביוון היה רוב מוחץ למתנגדי ההסכם עם אירופה, אישר הפרלמנט היווני את המתווה המשופר שהוצע לנושים אשר סלל במהלך חודש יולי 2015 את הדרך לחתימת ההסכם עם הנושים האירופאים, דבר שמנע מיוון להגיע לכדי חדלות פירעון וציאתה של יוון מגוש האירו.

על רקע האטה בקצב הפעילות של הכלכלה העולמית ועל רקע ההרעה בתנאים הפיננסיים הפחית ה-OECD, במהלך שנת 2015, את תחזיותיו לצמיחת התוצר והסחר העולמיים ב- 2016 באופן חד יחסית (3.1% לעומת 3.7% בתחזית הקודמת לגבי התוצר, ו- 4.1% לעומת 5.5% לגבי הסחר). שינויים דומים נערכו בתחזיות הבנק העולמי.

מחירי הסחורות רשמו במהלך שנת 2015 ירידות שערם חדות כאשר מחיר הנפט הוסיף לרדת בחדות. האינפלציה נותרה נמוכה והדבר תומך בהערכות שהמשקים השונים יוסיפו לנקוט במדיניות מוניטרית מרחיבה.

בארה"ב, העלה הפד את הריבית במהלך חודש דצמבר 2015. יחד עם זאת מסתמנת בארה"ב האטה בקצב הצמיחה, בעיקר של התעשייה, על רקע הדולר החזק ועל רקע ההאטה בשיעור הצמיחה העולמי. יתרה מכך, קיימים סימנים בארה"ב גם להאטה בצריכה הפרטית אשר הובילה את הצמיחה בשנים האחרונות, אם כי שוק העבודה הוסיף להפגין איתנות: מספר המשרות גדל במידה רבה מהצפוי, האבטלה נותרה נמוכה ויציבה, והשכר עלה בקצב נאה בשנה האחרונה. לפי ההערכה בשווקים, הריבית תעלה בקצב מתון מזה שעולה מתחזית בכירי ה-Fed, אף על פי שאלו ממשיכים לשדר ביטחון לגבי המשך העלאת הריבית.

בכלכלת גוש האירו נצפתה מגמה של שיפור במהלך שנת 2015 על רקע הפעלת תכנית להרחבה כמותית במהלך הרבעון הראשון של השנה, בהיקף חודשי של כ- 60 מיליארד אירו למשך כשנה וחצי (שהורחבה לאחר תאריך המאזן ל- 80 מיליארד אירו), אשר כוללת בעיקר רכישת איגרות חוב שהונפקו על ידי המדינות החברות בגוש (לאחר תאריך המאזן הורחבה התוכנית גם לאג"חים קונצרניים בדירוג 'השקעה' של חברות שאינן גופים בנקאיים), ועל רקע הפיחות הגבוה בשער החליפין של האירו אל מול הדולר. המגמה החיובית באה לידי ביטוי בעלייה בקצב הגידול במדד המסחר הקמעונאי ומהתאוששות מסוימת גם בסקרי הציפיות, ובכלל זה, במדד מנהלי הרכש. לעומת זאת, במדד הייצור התעשייתי חלה האטה בחודשים האחרונים בהשפעת ההאטה בפעילות הכלכלית העולמית. שיעור האבטלה בגוש האירו המשיך לרדת במהלך השנה, אם כי בקצב איטי, ונכון למועד הדוח הוא עדיין ברמה דו-ספרתית. הנתונים על כלכלת גרמניה הושפעו לרעה מהחולשה ביעדי היצוא שלה, לסין בראשם, וקיים חשש לפגיעה משמעותית בענף הרכב בעקבות האירועים בחברת פולקסוואגן. על רקע נתוני האינפלציה הנמוכים ההערכה שה- ECB ינקוט צעדי הרחבה נוספים קיבלה חיזוק, במיוחד לאחר נאום האחרון של נשיא ה- ECB.

גם ביפן אכזבו מדדי הפעילות כאשר נראה שיפן נקלעת למיתון נוסף לאחר שנתוני הצמיחה הציגו צמיחה שלילית בשיעור שנתי של כ- 0.8% במהלך הרבעון השלישי, לאחר צמיחה שלילית בשיעור של כ- 0.7% במהלך הרבעון השני של שנת 2015. בעקבות נתוני הצמיחה המאכזבים נוצר ביפן צפי לצעדי הרחבה מוניטריים נוספים.

בסין נרשמה ברבעון השלישי של שנת 2015 צמיחה בשיעור של כ- 6.9%, קרוב מאוד ליעד הממשלתי, ואולם אינדיקטורים שונים מצביעים על האטה משמעותית אף יותר בצמיחה של המשק הסיני ולכך עלולה להיות השפעה מהותית על הצמיחה העולמית ועל רווחיותן של חברות יצואניות. ההאטה בצמיחה של המשק הסיני ניכרת במחירי הסחורות והאנרגיה אשר נותרו נמוכים והם עשויים להצביע על כך שהאינפלציה תוסיף לרדת בטווח הקצר. בסין מתעצמת יציאת ההון עקב אי-הוודאות לגבי מצב הכלכלה, והממשל נאלץ לממש יתרות מט"ח בהיקף נרחב במקביל לצעדים שנועדו

לבלום את ירידות השערים בשוק המניות. הבנק המרכזי הסיני הפחית שוב את הריבית ואת יחס הרזרבה הנדרש מהבנקים.

הפעילות הריאלית במשקים מתעוררים נוספים המשיכה להתמתן, במיוחד בקרב יצואניות של סחורות ובקרב מדינות שמקיימות קשרי מסחר ענפים עם סין. התמתנות זו מהווה סיכון לכלכלה העולמית כולה. הצמיחה במשקים המתעוררים ב-2015 צפויה להסתכם ב-4%, השיעור הנמוך ביותר מאז המשבר העולמי.

2.9.3 שוקי האג"ח והמניות

שוקי ההון בישראל ובעולם התאפיינו בתנודתיות גבוהה כאשר במהלך הרבעון הראשון של שנת 2015 הם המשיכו לכבוש רמות שיא חדשות, אולם לאחר מכן חלו ירידות שערים חדות בשערי המניות. בסיכום שנת 2015 עלה מדד ת"א 25 בשיעור של כ-4.4%, לעומת ירידה בשיעור של כ-5.4% במדד ת"א 75 ולעומת עליה בשיעור של כ-21.2% במדד מניות היתר 50.

גם בבורסות העולם היתה שונות גבוהה ביחס לתשואות שוקי המניות. כך, למשל, מדד הדאו ג'ונס ירד בכ-3%, מדד ה-S&P 500 ירד בשיעור של כ-1.1% ומדד הפוטסי האנגלי ירד בכ-4.9% בעוד שמדד הדאקס הגרמני עלה בכ-9.6%, מדד הנאסד"ק עלה בכ-5.6% ומדד הקאק הצרפתי עלה בכ-8.5%.

מדד הסחורות המשולב של בלומברג (מדד ה-BCOM) ירד במהלך שנת 2015 בשיעור של כ-26% בעוד שמחירי הנפט ירדו במהלך שנת 2015 בכ-30% לכ-37 דולר לחבית, כאשר בתחילת שנת 2016 נמשכה הקריסה במחירי האנרגיה.

הירידה החדה במחירי הסחורות הביאה לירידות שערים בבורסות השווקים המתעוררים. מדד המניות הסיני ירד בתקופה הנסקרת בשיעור של כ-3.6%, לאחר שבאמצע יוני החלה הבורסה בסין לקרוס אולם שורה של צעדים שנקט הממשל הסיני בעקבות הנפילות במדד, דוגמת התחייבות של הבנק המרכזי הסיני לתמיכה בשוק המניות והקמת קרן לייצוב השווקים שהוקמה על ידי חברות הברוקראז' הגדולות בסין אשר התחייבו להזרים יותר מ-19 מיליארדי דולרים, הביאו לבלימת המפולת בשוק המניות הסיני. בלטו לשלילה גם הבורסה הרוסית שירדה בשיעור של כ-7.2% והבורסה הברזילאית שירדה בשיעור של כ-13.3% במקביל לפיחות חד בשערו של הריאל הברזילאי לעומת הדולר (כ-46.7%).

על רקע הירידה במחירי הסחורות והאינפלציה הנמוכה במשק הישראלי מדד האג"ח הממשלתי השקלי עלה בשיעור של כ-2.8% בעוד שמדד האג"ח הממשלתי הצמוד ירד בשיעור של כ-0.2%. מדד התל בונד 20 ירד בשיעור של כ-1.1% בעוד שמדד התל בונד 40 עלה בשיעור של כ-0.2%.

במהלך שנת 2015, פוחת שערו היציג של השקל מול הדולר בכ-0.3%, כאשר מול האירו יוסף השקל בכ-10.1%, על אף רכישות אגרסיביות של מט"ח מצד בנק ישראל.

3. המצב הכספי

3.1 נתונים עיקריים מתוך המאזנים המאוחדים

3.1.1 נתונים מתוך המאזנים המאוחדים של החברה

באלפי ש"ח	31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2014
סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	21,670,828	19,355,151
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות	9,821,902	9,665,636
נכסים אחרים	4,931,727	4,717,418
סך כל הנכסים	36,424,457	33,738,205
הון	1,475,972	1,547,770
התחייבויות:		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	10,559,500	10,192,564
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה*	21,361,189	19,068,296
התחייבויות פיננסיות	1,345,871	1,313,637
התחייבויות אחרות	1,681,925	1,615,938
סך כל ההון וההתחייבויות	36,424,457	33,738,205

(* חלק מההתחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה מוצגות בסעיפי זכאים ויתרות זכות והתחייבויות פיננסיות).

סך הנכסים של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2015 עומד על סך של כ- 36,424 מיליוני ש"ח לעומת סך של 33,738 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר, 2014. הגידול בסך הנכסים בתקופת הדוח נבע בעיקר מדמי ביטוח שנתקבלו ומתוספת התשואה על הנכסים הפיננסיים כתוצאה מעליות השערים בשוקי ההון.

סך ההתחייבויות של החברה נכון ליום 31 בדצמבר, 2015 הסתכם בכ- 34,948 מיליוני ש"ח לעומת סך של 32,190 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר, 2014. הגידול בסך ההתחייבויות בתקופת הדוח נובע בעיקר מדמי ביטוח שנתקבלו בגין חסכון ארוך טווח ומתוספת תשואה בגין התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

3.1.2 שינויים בהון העצמי

ההון העצמי המיוחס לבעלי המניות של החברה נכון ליום 31 בדצמבר 2015, מסתכם בכ- 1,475 מיליוני ש"ח לעומת סך של 1,546 מיליוני ש"ח, נכון ליום 31 בדצמבר 2014. הירידה בהון נובעת בעיקר מהפסד כולל בתקופת הדוח בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח ומהשפעה מצטברת בעקבות שינוי שיטת הערכת התחייבויות בביטוח כללי בסך של כ- 57 מיליוני ש"ח.

בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 (להלן: "תקנות ההון") החלות על החברה, קיים נכון לתאריך הדוח, עודף הון בסך של כ- 404 מיליוני ש"ח. בחודש יוני, 2015, גייסה החברה באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון כתבי התחייבות נדחים אשר הוכרו על ידי הממונה כהון שלישוני מורכב בסך של כ- 249 מיליוני ש"ח. בחודש דצמבר 2015 הרחיבה החברה את הגיוס שבוצע בחודש יוני 2015 בסך של כ- 49 מיליוני ש"ח (לפרטים נוספים ראה סעיף 2.2 לעיל).

בחודש אוגוסט 2015, הגישה החברה למפקח על פי הנחיותיו, תרגיל לחישוב דרישות ההון (IQIS4) על פי הדירקטיבה האירופאית Solvency 2. בהתאם לתוצאות התרגיל ומבלי להתחשב בהקלות לעניין החישוב בהתאם להוראות המעבר בדירקטיבה, קיימים לחברה עודפי הון ניכרים בהיקף של מאות מיליוני ש"ח. בנוסף, לגיוס ההון השלישוני כמפורט לעיל, השפעה חיובית נוספת על עודפי ההון כאמור.

לפרטים נוספים לעניין ההון העצמי, חלוקת הדיבידנד והון היעד בחברה, ראה באור 14 לדוחות הכספיים.

3.2 נתונים מדוחות רווח והפסד המאוחדים

1-12/2013	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2015	באלפי ש"ח
4,421,250	7.7%	4,762,482	6.6%	5,078,599	פרמיות שהורווחו ברוטו
3,536,586	13.1%	3,999,946	9.1%	4,363,125	פרמיות שהורווחו בשייר
					רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
2,289,260	(31.7%)	1,562,772	(41.6%)	912,544	הכנסות מדמי ניהול
254,718	(3.7%)	245,278	(10.5%)	219,571	הכנסות מעמלות
194,224	(27.0%)	141,815	(16.7%)	118,122	הכנסות אחרות
656	(26.8%)	480	1555.2%	7,945	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
4,539,221	(0.7%)	4,507,505	(7.2%)	4,182,169	עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
843,749	8.9%	918,762	3.0%	946,725	הוצאות הנהלה וכלליות
397,391	(2.2%)	388,796	1.8%	395,929	הוצאות מימון
94,477	(35.4%)	60,987	(13.2%)	52,946	חלק ברווחי חברות כלולות
7,629	357.1%	34,870	(61.3%)	13,499	רווח לפני מיסים על הכנסה
408,235	(73.3%)	109,111	(47.7%)	57,037	מיסים על הכנסה
139,525	(72.4%)	38,476	(71.3%)	11,049	רווח נקי
268,710	(73.7%)	70,635	(34.9%)	45,988	רווח (הפסד) כולל
244,173	(53.1%)	114,521		(13,447)	

הפרמיות שהורווחו, ברוטו מעסקי ביטוח הסתכמו בשנת 2015 לסך של כ- 5 מיליארדי ש"ח למול כ-4.8 מיליארדי ש"ח בשנה המקבילה אשתקד, גידול של כ-6.6%.

3.3 הרכב הכנסות בתקופת הדוח

3.3.1 פרמיות ביטוח שהורווחו, ברוטו

באלפי ש"ח	1-12/2015	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2013
רכב רכוש	892,649	8.5%	822,642	9.9%	748,499
רכב חובה	472,273	(1.8%)	480,717	2.7%	468,246
ענפי רכוש ואחרים	527,772	(0.1%)	528,549	2.0%	518,290
ענפי חבויות אחרים	302,051	4.1%	290,204	6.5%	272,389
סך תחום ביטוח כללי	2,194,745	3.4%	2,122,112	5.7%	2,007,424
פרמיות שוטפות בגין חוזי ביטוח חיים	1,897,116	1.8%	1,862,846	3.8%	1,794,646
פרמיות חד-פעמיות בגין חוזי ביטוח חיים	421,127	88.4%	223,476	68.4%	132,746
סך פרמיות בגין חוזי ביטוח חיים	2,318,243	11.1%	2,086,322	8.2%	1,927,392
פרמיות בגין חוזי השקעה (*)	1,818,997	11.6%	1,629,957	92.5%	846,829
סך פרמיות בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	4,137,240	11.3%	3,716,279	34.0%	2,774,221
תחום בריאות	565,611	2.1%	554,048	13.9%	486,434
סה"כ פרמיות שהורווחו ברוטו	6,897,596	7.9%	6,392,439	21.3%	5,268,079
סה"כ פרמיות בדוח רווח או הפסד (*)	5,078,599	6.6%	4,762,482	7.7%	4,421,250

(*) פרמיות בגין חוזי השקעה נזקפות ישירות להתחייבויות הביטוחיות ואינן נרשמות כפרמיות בדוחות הכספיים.

להלן התפלגות הפרמיות בדוח רווח או הפסד לפי תחומי הפעילות:

% מסך הפרמיה			
1-12/2015	1-12/2014	1-12/2013	
43.2%	44.6%	45.4%	תחום ביטוח כללי
45.7%	43.8%	43.6%	תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
11.1%	11.6%	11.0%	תחום בריאות
100.0%	100.0%	100.0%	סך הכל

3.3.2 ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

(מיליוני ש"ח)	פרמיות שוטפות	פרמיות חד-פעמיות	סה"כ
1-12/2015			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,897	421	2,318
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	82%	18%	100%
1-12/2014			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,863	223	2,086
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	89%	11%	100%
1-12/2013			
סה"כ פרמיות ברוטו	1,794	133	1,927
שיעור מסך דמי ביטוח חיים	93%	7%	100%

3.3.3 ביטוח כללי

(מיליוני ש"ח)	רכב רכוש	רכב חובה	רכוש	חבויות	סה"כ
1-12/2015					
סה"כ פרמיות ברוטו	946	472	529	318	2,265
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	42%	21%	23%	14%	100%
1-12/2014					
סה"כ פרמיות ברוטו	850	482	548	315	2,195
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	39%	22%	25%	14%	100%
1-12/2013					
סה"כ פרמיות ברוטו	812	504	548	289	2,153
שיעור מסך דמי ביטוח כללי	38%	24%	25%	13%	100%

3.3.4 ביטוח בריאות

(מיליוני ש"ח)	פרמיות ברוטו	פרמיות בשייר
1-12/2015		
סה"כ פרמיות ברוטו	566	449
1-12/2014		
סה"כ פרמיות ברוטו	554	441
1-12/2013		
סה"כ פרמיות ברוטו	486	373

להסברים בדבר השינוי בפרמיות בתחומי הפעילות ראה סעיף 4.3 להלן.

4. תוצאות הפעילות

4.1 רווח (הפסד) כולל מתחומי פעילות

באלפי ש"ח	1-12/2015	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2013
רווח (הפסד) כולל מתחומי הפעילות לפני מס:					
רווח (הפסד) כולל מביטוח חיים	(47,947)		87,044	(38.6%)	141,658
רווח (הפסד) כולל מבריאות	19,848	55.4%	12,775	(55.0%)	28,368
רווח (הפסד) כולל מביטוח כללי	(801)		75,792	(45.7%)	139,631
סך רווח (הפסד) כולל לפני מס מתחומי פעילות ברי דיווח	(28,900)		175,611	(43.3%)	309,657
רווח (הפסד) כולל לפני מס מאחרים (שלא נכללו בתחומים*)	(11,398)		3,953	(94.1%)	66,957
סה"כ רווח (הפסד) כולל לפני מס	(40,298)		179,564	(52.3%)	376,614
מיסים על הכנסה (הטבת מס)	(26,851)		65,043	(50.9%)	132,441
רווח (הפסד) כולל	(13,447)		114,521	(53.1%)	244,173
מיוחס ל:					
בעלי מניות בחברה	(14,478)		113,763	(53.3%)	243,360
זכויות שאינן מקנות שליטה	1,031	36.0%	758	(6.8%)	813
רווח (הפסד) כולל	(13,447)		114,521	(53.1%)	244,173

(*) כולל בעיקר תוצאות פעילות שאיננה מוגדרת כתחום פעילות והכנסות מהשקעות שאינן משויכות לתחום פעילות מוגדר הוצאות מימון.

4.2 השינויים בתוצאות הפעילות בתקופת הדוח

ההפסד הכולל, המורכב מהרווח הנקי בתוספת השינוי נטו בקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה ושינויים אחרים המשפיעים על ההון העצמי, הסתכם בשנת 2015, בכ- 13 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 115 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ולעומת רווח כולל שהסתכם בכ- 244 מיליוני ש"ח בשנת 2013.

השינויים העיקריים שחלו בתקופת הדוח:

א. **ירידה בהכנסות מהשקעות:** בתקופת הדוח חלה ירידה בהכנסות מהשקעות בשוק ההון אשר השפיע על התוצאות בכל ענפי הביטוח. השינוי ברווח כתוצאה מהאמור הינו בסך של כ- 173 מיליוני ש"ח לפני מס (כ- 111 מיליוני ש"ח לאחר מס).

ב. **ענף רכב רכוש:** בתקופת הדוח חלה הרעה משמעותית בתוצאות החיתומיות בענף רכב רכוש, בעיקר בשל גידול בתשלומי התביעות כתוצאה מגידול בתביעה הממוצעת ובשכיחות התביעות. הרעה זו הביאה להפסד בתקופת הדוח בסך של כ- 69 מיליוני ש"ח (כ- 44 מיליוני ש"ח לאחר מס) למול רווח בסך של כ- 24 מיליוני ש"ח לפני מס (כ- 15 מיליוני ש"ח לאחר מס) אשתקד.

ג. **הפרשה בגין אובדן כושר עבודה:** החברה עדכנה בתקופת הדוח את ההנחות בחישוב העתודה לתביעות בתשלום ותביעות תלויות בביטוח חיים בענף אובדן כושר עבודה. זאת, בהתבסס, בין היתר, על מחקר שבוצע על השוק בישראל על ידי מבטח משנה. כתוצאה מהמחקר עודכנו טבלאות משך השהייה של מבוטחים באובדן כושר עבודה, אשר שימשו את הקבוצה. בנוסף, עדכנה הקבוצה את ההנחות לחישוב העתודה בענף אי כושר עבודה בעסקאות בהן ניתנו הנחות בתעריף למעסיקים לתקופה מוגבלת. כתוצאה מהעדכונים האמורים גדלו ההתחייבויות הביטוחיות בשייר בסך של כ- 36 מיליוני ש"ח לפני מס (כ- 22 מיליוני ש"ח לאחר מס) אשתקד.

ד. **הפרשה לתביעות תלויות:** החברה עדכנה בתקופת הדוח את ההנחות בחישוב הפרשות לתביעות תלויות בגין תביעות חד פעמיות במגזרי ביטוח חיים ובריאות בענפי מוות, נכות

ומחלות קשות, אשר חלקן לא נכללו במודל האקטוארי. העדכון נובע מהערכת אומדן תביעות תלויות שנסגרו ונפתחו מחדש בתקופות דיווח מאוחרות יותר. בהתאם, בוצעה הגדלה בהפרשה לתביעות תלויות בענפים אילו, בסך של כ- 29 מיליוני ש"ח לפני מס בשייר במגזר ביטוח חיים ובסך של כ- 2 מיליוני ש"ח לפני מס בשייר במגזר ביטוח בריאות. ההשפעה של הערכת האומדן האמור בשני המגזרים הינה בסך של כ- 20 מיליוני ש"ח לאחר מס.

ה. **אומדן התחייבות לקצבה:** ממחקר שבוצע בחברה בנושא מימוש הזכויות לקצבה התברר כי חל גידול בהיקף הסכומים שנדרשו כקצבה במועד הפרישה וכי חל שינוי בבחירת מסלול לקיחת הקצבה (מתוך מספר מסלולים אפשריים, הנבדלים בין היתר, במספר תשלומי קצבה מינימליים מובטחים). כתוצאה מכך החברה עדכנה עתודות בגין התחייבות לקצבה בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח לפני מס (כ- 17 מיליוני ש"ח לאחר מס), לעומת סך של כ- 104 מיליוני ש"ח לפני מס (כ- 65 מיליוני ש"ח לאחר מס) בשנת 2014.

ו. **נדל"ן להשקעה:** כתוצאה מעליית ערך נדל"ן להשקעה בישראל, הקבוצה רשמה רווח (לפני מס) בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח (כ- 8 מיליוני ש"ח, לאחר מס).

ז. **הסכם עם המוסד לביטוח לאומי בענף רכב חובה:** בהמשך לחתימה על הסכם עם המוסד לביטוח לאומי כמפורט בסעיף 7.16.2.2 לדוח תיאור עסקי התאגיד, הקטינה החברה את ההתחייבויות הביטוחיות בענף רכב חובה בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח לפני מס (כ- 7 מיליוני ש"ח לאחר מס).

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2015 הסתכם בכ- 48 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס בשנת 2014 שהסתכם בכ- 87 מיליוני ש"ח ורווח כולל לפני מס בשנת 2013 שהסתכם בכ- 142 מיליוני ש"ח (לפרטים ראה סעיף 4.3.1 להלן).

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח כללי לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2015 הסתכם בכמיליון ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס שהסתכם בכ- 76 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ורווח כולל לפני מס שהסתכם בכ- 140 מיליוני ש"ח בשנת 2013 (ראה סעיף 4.3.2 להלן).

הרווח הכולל מעסקי ביטוח בריאות, לפני מיסים על ההכנסה, בשנת 2015 הסתכם בכ- 20 מיליוני ש"ח לעומת רווח שהסתכם בכ- 13 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ולעומת רווח בשנת 2013 שהסתכם בכ- 28 מיליוני ש"ח (ראה סעיף 4.3.3 להלן).

ההפסד הכולל מפעילות אחרת שאינה מיוחסת למגזרי פעילות, לפני מיסים על ההכנסה, הסתכם בתקופת הדוח בכ- 11 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל מפעילות אחרת שאינה מיוחסת למגזרי פעילות, לפני מיסים על ההכנסה, בסך של כ- 4 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ורווח כולל בסך של כ- 67 מיליוני ש"ח בשנת 2013. השינוי בתוצאות הפעילות האחרת לעומת שנה קודמת, נובע בעיקר מירידה בהכנסות מהשקעות ביחס לתקופה המקבילה אשתקד אשר השפעתה צומצמה בשל ירידה בהוצאות המימון עקב הירידה במדד המחירים לצרכן ועליית ערך נדל"ן בישראל.

4.3 מידע כספי לפי תחומי פעילות

4.3.1 תוצאות תחום פעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

באלפי ש"ח	1-12/2015	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2013
פרמיות שהורווחו ברוטו	2,318,243	11.1%	2,086,322	8.2%	1,927,392
רווחים מהשקעות, נטו	740,870	(46.3%)	1,378,471	(28.7%)	1,933,484
והכנסות מימון	219,571	(10.5%)	245,278	(3.7%)	254,718
הכנסות מדמי ניהול	14,578	(47.9%)	27,973	18.8%	23,548
הכנסות מעמלות					
תשלומים ושינוי					
בהתחייבות בגין חוזי					
ביטוח וחוזי השקעה בשייר	2,623,149	(13.6%)	3,036,002	(8.7%)	3,326,406
עמלות הוצאות שיווק	325,351	2.4%	317,739	3.4%	307,153
והוצאות רכישה אחרות	230,455	1.2%	227,702	(0.4%)	228,525
הוצאות הנהלה וכלליות					
רווח (הפסד) לפני מס	(4,946)		54,281	(64.9%)	154,768
רווח (הפסד) כולל לפני מס	(47,947)		87,044	(38.6%)	141,658

הפרמיות בביטוח חיים הסתכמו ב- 2,318 מיליוני ש"ח בשנת 2015 בהשוואה ל- 2,086 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ובהשוואה ל- 1,927 מיליוני ש"ח בשנת 2013, בהתאמה. הגידול בפרמיות בשנת 2015 לעומת שנת 2014 הינו בשיעור של כ- 11%. הפרמיות השוטפות הסתכמו בשנת הדוח בכ- 1,897 מיליוני ש"ח, לעומת פרמיות שוטפות בסך של כ- 1,863 מיליוני ש"ח בשנה קודמת, גידול בשיעור של כ- 2%. הפרמיות החד פעמיות הסתכמו בכ- 421 מיליוני ש"ח, לעומת פרמיות חד פעמיות בסך של כ- 223 מיליוני ש"ח, גידול בשיעור של כ- 89%.

בנוסף, בשנת 2015 נתקבלו פרמיות שנזקפו ישירות להתחייבויות בגין חוזי השקעה (ללא מרכיב סיכון ביטוח משמעותי) בסך 1,819 מיליוני ש"ח לעומת 1,630 מיליוני ש"ח בשנת 2014.

סכומי הפוליסות שנפדו בשנת 2015 הסתכמו בכ- 522 מיליוני ש"ח בהשוואה לפדיונות בסך של כ- 529 מיליוני ש"ח בשנת 2014. שיעור הפדיונות מהעתודה הממוצעת בשנת הדוח הינו 2.45% לעומת שיעור של 2.66% אשתקד.

פדיונות בגין פוליסות שהפרמיות בגינן נזקפו ישירות להתחייבויות בגין חוזי השקעה (ללא מרכיב סיכון ביטוח משמעותי) הסתכמו בכ- 753 מיליוני ש"ח בשנת 2015 לעומת סך של כ- 400 מיליוני ש"ח בשנת 2014.

הרווחיות של הענף מושפעת מהשינויים בשוק ההון אשר משפיעים על המרווח הפיננסי בגין הפוליסות מבטיחות התשואה (אשר מגובות בעיקרן על ידי אגרות חוב מיועדות) וכן משפיעים על דמי הניהול המשתנים בגין פוליסות תלויות תשואה שהופקו בין השנים 1991-2003. כמו כן, מאחר והענף מאופיין בעתודות ביטוח גבוהות, לשינויי אומדן, הנחות והערכות אקטואריים וכן לשינויי ריבית, השפעה ניכרת על התוצאות של הענף.

ההפסד הכולל מעסקי ביטוח חיים, לפני מס, בשנת 2015, הסתכם בסך של כ- 48 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל, לפני מס, בסך של כ- 87 מיליוני ש"ח בשנת 2014 לעומת רווח כולל לפני מס בשנת 2013 בסך של כ- 142 מיליון ש"ח. השינוי ברווח הכולל מפעילות ביטוח חיים בשנת הדוח נובע בעיקרו מירידה במרווח הפיננסי בסך של כ- 82 מיליוני ש"ח, מירידה בדמי הניהול (המשתנים והקבועים) בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח ומעדכוני הנחות ואומדנים אקטואריים לעומת שנה קודמת בסך של כ- 42 מיליוני ש"ח. מנגד חלה, בין השנים, ירידה בהשפעת השינוי בריבית חסרת הסיכון והוספת פרמיית אי-נזילות על ההתחייבויות הביטוחיות, בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח בשנת הדוח לעומת סך של כ- 25 מיליוני ש"ח אשתקד.

להלן פרטים נוספים לעניין נתונים המופיעים בבאור 18 לדוחות הכספיים:

פוליסות הכוללות מרכיב חיטון

הפרמיות מפוליסות שהונפקו עד וכולל שנת 1990 (צמודות למדד ומבטיחות תשואה המגובה בחלקה הגדול באג"ח מיועדות), הסתכמו בשנת 2015 בכ- 77 מיליוני ש"ח, למול כ- 78 מיליוני ש"ח בשנת 2014, ירידה של כ- 2%. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 57 מיליוני ש"ח בשנת 2015 בדומה לרווח בשנת 2014. השינוי ברווח הכולל נובע בעיקרו מגידול ברווח כתוצאה משינויים בגין עדכוני הערכות אקטואריות, הנחות ואומדנים ובעיקר עדכון הערכה להפרשה לתשלומי קצבה בעתיד כאמור בסעיף 4.2 ה' לעיל. מנגד, חלה ירידה במרווח הפיננסי מפוליסות אלו בסך של כ- 43 מיליוני ש"ח, למרווח של כ- 54 מיליוני ש"ח בשנת 2015 למול מרווח של כ- 97 מיליוני ש"ח בשנת 2014, זאת כתוצאה מירידה בהכנסות מהשקעות בהשוואה לשנה קודמת וזקיפת תשואה נומינלית נמוכה יותר למבוטחים כתוצאה ממדד נמוך יותר שנרשם בשנת הדוח לעומת שנה קודמת.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 1991 ועד שנת 2003, הסתכמו בשנת 2015 בכ- 555 מיליוני ש"ח, למול כ- 573 מיליוני ש"ח בשנת 2014, ירידה של כ- 3%. ההפסד הכולל מפוליסות אלו הסתכם בשנת 2015 בסך של כ- 24 מיליוני ש"ח למול רווח כולל בסך של כ- 11 מיליוני ש"ח בשנת 2014, ירידה ברווח של כ- 35 מיליוני ש"ח. המעבר להפסד בשנת הדוח למול רווח כולל בשנה קודמת נובע מירידה בגביית דמי ניהול משתנים מאחר והתשואה הריאלית שנרשמה בשנת הדוח נמוכה מהתשואה הריאלית שנרשמה בשנה הקודמת, מעדכוני הנחות ואומדנים בהערכות האקטואריות, ומנגד מהשינוי בריבית חסרת סיכון שהשפיע לחיוב.

פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך ואינן תלויות תשואה, הינן ברובן בגין מכרזים של משרדי הממשלה לתשלום קצבה מיידית לפורשיהם. הרווח הכולל מפוליסות אלו הסתכם בכ- 6 מיליוני ש"ח בשנת 2015 למול רווח כולל בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח בשנת 2014. הרווח הכולל בשנת 2015 קטן ביחס לשנת 2014 בעיקר בשל ירידה במרווח הפיננסי.

הפרמיות בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו משנת 2004 ואילך, הסתכמו בשנת 2015 בכ- 1,281 מיליוני ש"ח, למול כ- 1,049 מיליוני ש"ח בשנת 2014, גידול של כ- 22%. הגידול בפרמיה נובע בעיקרו מגידול בפרמיות החד פעמיות וממכירות חדשות. ההפסד מפוליסות אלו הסתכם בכ- 50 מיליוני ש"ח בשנת 2015 זהה להפסד בשנת 2014, ונובע בעיקר מעלייה בגביית דמי הניהול מאחר והיקף הנכסים המנוהלים גדל ומנגד חלו עדכונים בהערכות אקטואריות, הנחות ואומדנים.

פוליסות שאינן כוללות מרכיב חיטון

הפרמיות בפוליסות סיכון ביטוח חיים פרט וקבוצתי, הסתכמו בשנת 2015 בסך של כ- 405 מיליוני ש"ח, למול סך של כ- 384 מיליוני ש"ח בשנת 2014, גידול של כ- 5.5%. בין השנים 2014 ו- 2015 חלה ירידה ברווח הכולל בסך של כ- 92 מיליוני ש"ח. המעבר להפסד נובע מעדכון הערכות אקטואריות, הנחות ואומדנים, בין היתר, בשל האמור בסעיפים 4.2 ג ו- ד לעיל.

פוליסות תלויות תשואה

כספי עתודות הביטוח הנצברים בפוליסות תלויות תשואה מושקעים לפי הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א-1981 ותקנותיו. רווחי השקעות אלו נזקפים לזכות המבוטחים בניכוי דמי ניהול.

התחייבויות הנובעות מפוליסות תלויות תשואה ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמו בסך של כ- 21,299 מיליוני ש"ח בהשוואה לסך של כ- 19,004 מיליוני ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2014, גידול בהתחייבויות של כ- 12%.

פרטים בדבר שיעורי התשואות בפוליסות תלויות תשואה:

פוליסות שהוצאו בשנים 1992-2003 (קרן י')

1-12/2013	1-12/2014	1-12/2015	
9.70%	7.01%	3.83%	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
7.69%	5.42%	2.73%	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
11.80%	6.91%	2.90%	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
9.75%	5.32%	1.81%	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

פוליסות שהוצאו החל משנת 2004 (קרן י' החדשה)

1-12/2013	1-12/2014	1-12/2015	
9.70%	7.01%	3.83%	תשואה ריאלית לפני תשלום דמי ניהול
8.37%	5.76%	2.72%	תשואה ריאלית אחרי תשלום דמי ניהול
11.80%	6.91%	2.90%	תשואה נומינלית לפני תשלום דמי ניהול
10.44%	5.65%	1.79%	תשואה נומינלית אחרי תשלום דמי ניהול

פרטים בדבר רווחי (הפסדי) ההשקעה שנזקפו למבוטחים בפוליסות תלויות תשואה ודמי הניהול:

1-12/2013	1-12/2014	1-12/2015	במיליוני ש"ח
			רווחי ההשקעה הנומינליים שנזקפו למבוטחים לאחר דמי הניהול
1,275.1	826.5	226.1	דמי ניהול קבועים
120.8	145.7	166.9	דמי ניהול משתנים
133.9	99.6	52.1	סך-הכל דמי ניהול
254.7	245.3	219.0	

בפוליסות תלויות תשואה שהונפקו בשנים 1991 עד 2003, רשאי מבטח לגבות דמי ניהול קבועים ודמי ניהול משתנים בשיעורים הקבועים בתקנות והנגזרים מהתשואה הריאלית של תיק ההשקעות. דמי הניהול המשתנים נגבים רק בגין תשואה ריאלית חיובית. במידה והושגה תשואה ריאלית שלילית המבטח מנוע מגביית דמי הניהול המשתנים עד אשר התשואה שתושג תכסה את ההפסד הריאלי המצטבר. יצוין, כי בכל הנוגע לפוליסות תלויות תשואה שהונפקו החל משנת 2004, דמי הניהול הנגבים הינם דמי ניהול קבועים בלבד ואשר על כן, להפסדים ריאליים מהשקעות אין השלכה ישירה כאמור על גביית דמי ניהול אלה.

ההכנסות מדמי ניהול פוליסות ביטוח חיים תלוי תשואה בתקופת הדוח הסתכמו בכ- 219 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 245 מיליוני ש"ח בשנת 2014 וסך של כ- 255 מיליוני ש"ח בשנת 2013. בשנת 2015 התשואה הריאלית שהושגה הייתה נמוכה מהתשואה שהושגה בשנת 2014 ולפיכך חלה ירידה בדמי הניהול המשתנים ומנגד, בשנת 2015 חלה עלייה בגביית דמי הניהול הקבועים לעומת שנת 2014, בשל הגידול, בין היתר, בהיקף הנכסים בגין פוליסות שהונפקו החל משנת 2004.

הרכב הנכסים בפוליסות תלויות תשואה:

31.12.2014	31.12.2015	(באלפי ש"ח)
4,599	3,799	הוצאות רכישה נדחות
64,335	37,386	חייבים ויתרות חובה
81,795	89,689	פרמיות לגבייה
72,152	74,937	נדל"ן להשקעה
6,399,325	7,202,014	נכסי חוב סחירים
3,880,914	4,191,450	נכסי חוב שאינם סחירים (כולל הלוואות ופיקדונות)
3,684,180	4,354,121	מניות
3,879,406	4,472,247	אחרות
1,288,445	1,245,185	מזומנים ושווי מזומנים
19,355,151	21,670,828	סה"כ

הנכסים כוללים גם נכסים כנגד ביטוח בריאות תלוי תשואה, בסך של 62,976 אלפי ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2015 לעומת סך של 64,017 אלפי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2014.

תוצאות תחום הפעילות בביטוח כללי

עסקי הביטוח הכללי מחולקים לשלושה תחומי פעילות: רכב חובה, רכב רכוש, ויתרת עסקי ביטוח כללי (חבויות אחרות וענפי רכוש אחרים).

4.3.2 עיקרי תוצאות תחום ביטוח כללי

1-12/2013	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2015	באלפי ש"ח
2,152,802	2.0%	2,195,053	3.2%	2,264,732	פרמיות ברוטו
173,344	(19.3%)	139,924	(36.6%)	88,715	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
149,363	(36.3%)	95,070	(8.4%)	87,061	הכנסות מעמלות
996,813	20.8%	1,204,516	10.2%	1,326,843	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
411,196	6.5%	437,916	1.8%	445,794	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
102,421	(6.6%)	95,631	9.0%	104,255	הוצאות הנהלה וכלליות
165,603	(42.0%)	96,101	(83.5%)	15,830	רווח לפני מס
139,631	(45.7%)	75,792		(801)	רווח (הפסד) כולל לפני מס

ההכנסות מפרמיה ברוטו בשנת 2015 הסתכמו בסך של כ- 2,265 מיליוני ש"ח לעומת לסך של כ- 2,195 מיליוני ש"ח בשנת 2014, וסך של כ- 2,153 מיליוני ש"ח בשנת 2013. הגידול בפרמיות בשנת 2015 לעומת שנת 2014 הינו בשיעור של כ- 3% הגידול בפרמיות ברוטו בשנת 2015 לעומת שנת 2014 נובע מגידול בפרמיות בתחום רכב רכוש בסך של כ- 97 מיליוני ש"ח, ומנגד מירידה בפרמיה בתחום רכב חובה בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח ומירידה בפרמיות בתחום ביטוח הכללי אחר בסך של כ- 17 מיליוני ש"ח (ירידה של כ- 20 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים וגידול של כ- 3 מיליוני ש"ח בענפי חבויות אחרים).

ההפסד הכולל לפני מס מעסקי ביטוח כללי בשנת הדוח הסתכם בכמיליון ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס בסך של כ- 76 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ורווח כולל בסך של כ- 140 מיליוני ש"ח בשנת 2013. הירידה ברווח בשנת 2015 נובעת מירידה ברווח הכולל לפני מס בתחום רכב רכוש בסך של כ- 92 מיליוני ש"ח ומנגד חלה עלייה ברווח הכולל לפני מס בתחום רכב חובה בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח ומעליה ברווח הכולל לפני מס בתחום ביטוח כללי אחר בסך של כ- 11 מיליוני ש"ח (הנובעים מירידה בהפסד הכולל לפני מס בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 16 מיליוני ש"ח וירידה ברווח הכולל לפני מס בענפי ביטוח רכוש אחרים בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח).

4.3.2.1 פרמיות ברוטו והרווח הכולל לפי תחומי פעילות בביטוח כללי

סה"כ	חבויות	רכוש ואחרים	רכב רכוש	רכב חובה	(באלפי ש"ח)
סה"כ פרמיות ברוטו					
2,264,732	318,100	528,570	946,214	471,848	1-12/2015
2,195,053	314,848	548,390	849,596	482,219	1-12/2014
2,152,802	288,736	548,314	811,726	504,026	1-12/2013
רווח (הפסד) כולל					
(801)	(23,836)	18,514	(69,146)	73,667	1-12/2015
75,792	(40,351)	23,646	23,665	68,832	1-12/2014
139,631	15,738	9,503	50,122	64,268	1-12/2013

4.3.2.2 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב חובה:

1-12/2013	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2015	באלפי ש"ח
504,026	(4.3%)	482,219	(2.2%)	471,848	פרמיות ברוטו
91,772	(23.7%)	70,051	(43.8%)	39,347	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
403,631	0.1%	404,139	(11.8%)	356,516	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
39,253	(1.2%)	38,799	(1.4%)	38,255	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
23,647	(7.6%)	21,841	4.7%	22,866	הוצאות הנהלה וכלליות
80,773	2.0%	82,407	2.5%	84,450	רווח לפני מס
64,268	7.1%	68,832	7.0%	73,667	רווח כולל לפני מס

ההכנסות מפרמיה בשנת 2015 הסתכמו בסך של כ- 472 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 482 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ירידה של כ- 2%, וסך של 504 מיליוני ש"ח בשנת 2013. הירידה בהכנסות מפרמיה נובעת בעיקרה מירידת תעריפים עקב התחרות.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2015 הסתכם בסך של כ- 74 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 69 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ורווח כולל לפני מס בסך של כ- 64 מיליוני ש"ח בשנת 2013.

בתחום זה, קצב תשלום התביעות נפרס על פני שנים רבות, ובהתאם קיימת גישה שמרנית להכרה ברווח, לפיה בשלוש השנים הראשונות ממועד תחילת הביטוח (להלן: "השנים הפתוחות"), כל עודף ההכנסות על ההוצאות, לרבות תשלומי התביעות, נזקף לסעיף תביעות תלויות (להלן: "הצבירה") ואינו מוכר כרווח. בנוסף, הכנסות מהשקעות בשיעור ריאלי של 3% נזקפות אף הן לצבירה. עקב כך, הרווח בתחום זה משקף בעיקרו את רווחיותה של שנת החיתום שהסתיימה שלוש שנים לפני שנת הדיווח, בצירוף רווחי ההשקעה שנצברו על אותה שנה, וכן התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים הקודמות (להלן: "שנים סגורות") ופעילות שלא נכללת בחישוב העתודות.

לאור זנב התביעות הארוך בתחום ועל רקע שיטת הצבירה כמפורט לעיל, קיימת חשיבות רבה לתשואה המושגת על הנכסים העומדים מול ההתחייבויות הביטוחיות ולרווחיות התחום, כמו גם לתוצאות החיתומיות.

החל מיום 31 בדצמבר, 2015, ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות בהתאם ל"נוהג המיטבי" המשקף גישה הערכה שמרנית יותר מכפי שחושבה עד למועד זה תוך ביטול שיטת "עודף ההכנסות על הוצאות" ללא דחיית ההכרה

ברווח וזקיפת הכנסות מהשקעות כאמור לעיל כפי, שהיתה בתוקף עד למועד האמור, והרווח שירשם ישקף את הרווח של אותה שנה. לפרטים נוספים ראה באור 2.2.1.2 ד(4) לדוחות הכספיים.

העלייה ברווח הכולל לפני מס בשנת 2015 לעומת שנת 2014 נובעת בעיקר מהתפתחות חיובית בהערכת התביעות בשנים הסגורות, בין היתר, בשל חתימה על הסכם מול המוסד לביטוח לאומי (ראה גם סעיף 4.2 ו' לעיל) בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח, מגידול בשחרור הצבירה בסך של כ- 12 מיליוני ש"ח ומנגד מירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 21 מיליוני ש"ח.

4.3.2.3 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

עיקרי תוצאות הפעילות בענף רכב רכוש:

1-12/2013	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2015	באלפי ש"ח
811,726	4.7%	849,596	11.4%	946,214	פרמיות ברוטו
					רווחים מהשקעות, נטו
27,856	(17.8%)	22,903	(29.0%)	16,258	והכנסות מימון
52,797	(67.0%)	17,418	(74.9%)	4,375	הכנסות מעמלות
					תשלומים ושינוי
					בהתחייבויות בגין חוזי
378,755	33.7%	506,381	34.0%	678,662	ביטוח בשייר
					עמלות, הוצאות שיווק
176,633	11.3%	196,581	7.1%	210,552	והוצאות רכישה אחרות
37,886	(2.5%)	36,941	12.9%	41,713	הוצאות הנהלה וכלליות
52,984	(52.1%)	25,400		(67,649)	רווח (הפסד) לפני מס
50,122	(52.8%)	23,665		(69,146)	רווח (הפסד) כולל לפני מס

הפרמיות ברוטו בשנת 2015 הסתכמו בסך של כ- 946 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 850 מיליוני ש"ח בשנת 2014 וסך של 812 מיליוני ש"ח בשנת 2013. הפרמיה ברוטו בשנת 2015 לעומת שנת 2014, גדלה בשיעור של כ- 11%. הגידול בפרמיה נובע בעיקרו מגידול במספר כלי הרכב המבוטחים.

ההפסד הכולל לפני מס בשנת 2015 הינו בסך של כ- 69 מיליוני ש"ח לעומת רווח כולל לפני מס של כ- 24 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ורווח כולל לפני מס בסך של כ- 50 מיליוני ש"ח בשנת 2013. הירידה ברווח הכולל נובעת ברובה מהרעה בתוצאות החיתומיות לרבות הפרשה לפרמיה בחסר בסך של כ- 54 מיליוני ש"ח, מעלייה בהוצאות הנהלה וכלליות ועמלות בסך של כ- 32 מיליוני ש"ח וירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח.

תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

שנת 2013		שנת 2014		שנת 2015	
שייר	ברוטו	שייר	ברוטו	שייר	ברוטו
65%	66%	67%	68%	73%	74%
Loss Ratio					
98%	98%	100%	100%	106%	106%
Combined Loss Ratio					

4.3.2.4 עיקרי תוצאות הפעילות בענפי ביטוח כללי אחר

1-12/2013	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2015	באלפי ש"ח
837,050	3.1%	863,238	(1.9%)	846,670	פרמיות ברוטו
53,716	(12.6%)	46,970	(29.5%)	33,110	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
96,566	(19.6%)	77,652	6.5%	82,686	הכנסות מעמלות תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
214,427	37.1%	293,996	(0.8%)	291,665	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
195,310	3.7%	202,536	(2.7%)	196,987	הוצאות הנהלה וכלליות
40,888	(9.9%)	36,849	7.7%	39,676	רווח (הפסד) לפני מס
31,846		(11,706)	(91.7%)	(971)	רווח (הפסד) כולל לפני מס
25,241		(16,705)	(68.1%)	(5,322)	

הפרמיות ברוטו בשנת 2015 הסתכמו בסך של כ- 847 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 863 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ירידה של כ- 2% וסך של 837 מיליוני ש"ח בשנת 2013. הירידה בפרמיות השנה נובעת מירידה למול שנה קודמת בסך של כ- 20 מיליוני ש"ח בענפי רכוש אחרים ומגידול בפרמיות בענפי חבויות אחרים בסך של כ- 3 מיליוני ש"ח. הירידה בפרמיות בענפי רכוש אחרים נובעת מירידה בתעריפים ומהפרשי עיתוי בהפקת פוליסות והעלייה בענפי החבויות נובעת מהפרשי עיתוי בהפקת פוליסות ומעסקה גדולה.

ההפסד הכולל לפני מס בשנת 2015 הסתכם בסך של כ- 5 מיליוני ש"ח, לעומת הפסד כולל לפני מס של כ- 17 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ורווח כולל לפני מס בסך של כ- 25 מיליוני ש"ח בשנת 2013. הרווח הכולל לפני מס בענפי רכוש אחרים הסתכם בשנת 2015 בכ- 19 מיליוני ש"ח לעומת סך של כ- 24 מיליוני ש"ח בשנת 2014, ירידה של כ- 5 מיליוני ש"ח. ההפסד הכולל לפני מס בענפי חבויות אחרים הסתכם בשנת 2015 בכ- 24 מיליוני ש"ח, לעומת הפסד של כ- 40 מיליוני ש"ח בשנת 2014, קיטון בהפסד בסך של כ- 16 מיליוני ש"ח.

הירידה ברווח הכולל מענפי רכוש אחרים נובעת בעיקר מהרעה חיתומית, בפרט בשל העובדה שבשנת הדוח נרשמו תביעות בשל נזקי הסופות בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח וכן בשל ירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 3 מיליוני ש"ח ומנגד בשנה קודמת הוקטנה העמלה ממבטחי משנה כתוצאה ממספר תביעות גדולות שיוחסו למבטחי המשנה בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח.

ענפי ביטוח כללי אחר

שנת 2013		שנת 2014		שנת 2015	
שייר	ברוטו	שייר	ברוטו	שייר	ברוטו
49%	56%	42%	77%	47%	59%
101%	90%	49%	111%	94%	91%

Loss Ratio
Combined
Loss Ratio

בענפי החבויות בתחום, מוכרת ההכנסה לפי שיטת הצבירה (בדומה לתחום רכב חובה, ראה סעיף 4.2.1.2 ד(4) לדוחות הכספיים).

החל מיום 31 בדצמבר 2015, ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות בהתאם ל"נוהג המיטבי" המשקף גישת הערכה שמרנית יותר מכפי שחושבה עד למועד זה תוך ביטול שיטת "עודף ההכנסות על הוצאות" ללא דחיית ההכרה ברווח וזקיפת הכנסות מהשקעות כאמור לעיל כפי שהיתה בתוקף עד למועד האמור, והרווח שירשם ישקף את הרווח של אותה שנה

הקיטון בהפסד בענפי החבויות נובע מירידה בהערכת התביעות בסך של כ- 24 מיליוני ש"ח, הנובעת בעיקר מהתפתחות שנים סגורות, משחרור צבירה,

מהפסד שנים פתוחות, ומהשפעת מדד המחירים לצרכן על ההתחייבויות הביטוחיות וכן כתוצאה מגידול בהערכת תביעות שיבוב בשנה קודמת ומנגד מירידה בהכנסות מהשקעות בסך של כ- 9 מיליוני ש"ח וכן מירידה בשחרור הצבירה בסך של כ- 7 מיליוני ש"ח.

4.3.3 תוצאות תחום פעילות ביטוח בריאות

1-12/2013	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2015	באלפי ש"ח
486,434	13.9%	554,048	2.1%	565,611	פרמיות שהורווחו ברוטו
50,440	(28.8%)	35,900	(4.0%)	34,460	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
12,828	(14.5%)	10,973	(29.1%)	7,779	הכנסות מעמלות תשלומים ושינוי בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
216,002	23.6%	266,987	(13.0%)	232,177	עמלות הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
132,468	27.0%	168,242	8.0%	181,712	הוצאות הנהלה וכלליות
56,408	(10.8%)	50,307	(1.3%)	49,640	רווח לפני מס
31,355	(82.2%)	5,588	419.9%	29,054	רווח כולל לפני מס
28,368	(55.0%)	12,775	55.4%	19,848	

ההכנסות מפרמיה שהורווחה בשנת 2015 הסתכמו בכ- 566 מיליוני ש"ח (ללא פרמיות בענף עובדים זרים, הפרמיה הסתכמה לסך של כ- 533 מיליוני ש"ח) לעומת כ- 554 מיליוני ש"ח בשנת 2014 (ללא פרמיות בענף עובדים זרים, הפרמיה הסתכמה לסך של כ- 487 מיליוני ש"ח) וסך של כ- 486 מיליוני ש"ח בשנת 2013 (ללא פרמיות בענף עובדים זרים, הפרמיה הסתכמה לסך של כ- 428 מיליוני ש"ח), גידול של כ- 2% בשנת 2015 למול שנת 2014 (ללא עובדים זרים גידול של כ- 10%). העלייה בפרמיות נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק הלקוחות.

חלק מהענפים בתחום בריאות מאופיינים בעתודות ביטוח גבוהות ולפיכך מושפעים משינויים בשוק ההון ומשינויי אומדן, הנחות והערכות אקטואריות.

הרווח הכולל לפני מס בשנת 2015 הסתכם בסך של כ- 20 מיליוני ש"ח, לעומת רווח כולל בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח בשנת 2014 ורווח בסך של כ- 28 מיליוני ש"ח בשנת 2013. העלייה ברווח הכולל נובעת משיפור ברווח החיתומי בסך של כ- 22 מיליוני ש"ח וכן מעדכוני הנחות ואומדנים אקטואריים בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח, לרבות עדכון הפרמיה בחסר, ומנגד מגידול בהוצאות עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח, מירידה במרווח הפיננסי שבין ההכנסות מהשקעות לבין הגידול בעתודת הביטוח בסך של כ- 10 מיליוני ש"ח ומקיטון בעמלת הרווח ממבטח משנה בסך של כ- 4 מיליוני ש"ח.

5. תזרים מזומנים

באלפי ש"ח	1-12/2015	% שינוי	1-12/2014	% שינוי	1-12/2013
תזרימי מזומנים, נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות):					
שוטפת	19,204	(96.9%)	625,333	(14.0%)	726,812
השקעה	(224,104)	(0.2%)	(224,537)	(7.5%)	(242,649)
מימון	179,443	439.8%	33,240		(275,298)
גידול (קיצון) ביתרת המזומנים	(35,372)		434,468	117.0%	200,218
יתרת מזומנים לתום תקופה	1,518,499	(2.3%)	1,553,871	38.8%	1,119,403

6. מקורות מימון

יתרת ההתחייבויות הפיננסיות של החברה ליום 31 בדצמבר, 2015 הינה 1,301 מיליוני ש"ח לעומת 1,122 מיליוני ש"ח, ליום 31 בדצמבר 2014.

היקפן הממוצע של ההתחייבויות הפיננסיות בתקופת הדוח, הסתכם לסך של כ- 1,211 מיליוני ש"ח. בחודשים יולי וספטמבר 2010, השקיעה, מנורה מבטחים החזקות, סך של 253 מיליוני ש"ח בחברה, באמצעות הנפקת שני שטרי הון נדחים בערך של 250 מיליוני ש"ח ע.נ. המהווים הון ראשוני מורכב בחברה. לפרטים נוספים ראה באור 24 לדוחות הכספיים. נכון ליום 31 בדצמבר 2015, סכום ההשקעה האמורה עומד על סך של כ- 276 מיליוני ש"ח.

לפרטים בדבר גיוס הון שלישוני מורכב באמצעות מנורה מבטחים גיוס הון, ראה סעיף 2.2 לעיל. בחודש יולי 2015 שילמה החברה קרן של כתבי התחייבות סדרה א' בסך 36,363,600 ש"ח ע.נ. (סך של כ- 44 מיליוני ש"ח). לפרטים נוספים בדבר כתבי התחייבות של החברה ודירוגן, ראה באור 24 לדוחות הכספיים.

7. גילוי בדבר הליך אישור הדוחות הכספיים בחברה

האורגנים המופקדים על בקרת העל בנוגע לדיווח הכספי בחברה הינם המנכ"ל ומנהל אגף כספים, ברמת ההנהלה, וכן ועדת המאזן, שמונתה על ידי דירקטוריון החברה, ואשר תפקידה לדון ולהמליץ בפני דירקטוריון החברה בנושאים הנוגעים לדוחות הכספיים של החברה ובכלל זה חוות דעתו של רואה החשבון המבקר, נאותות הדוחות הכספיים, המדיניות החשבונאית, שלמות הגילוי וסקירת הבקורות הפנימיות (להלן: "ועדת המאזן"). יצוין, כי ועדת המאזן אינה ועדת הביקורת של החברה.

בוועדת המאזן מכהנים שלושה חברים כלהלן: יוכבד (יוכי) דביר (י"ר ודח"צ), אורלי ירקוני ויחזקאל (חזי) צאיג (דח"צ). כל החברים בוועדה הינם בעלי מיומנות חשבונאית ופיננסית. בישיבות ועדת המאזן נוכחים גם רואי החשבון המבקרים של החברה.

במסגרת בחינת התוצאות הכספיות וכחלק מתהליך הכנת הדוחות הכספיים, מתקיימים דיונים בהשתתפות המנכ"ל, מנהל אגף כספים ומנהלי האגפים השונים בחברה ובהשתתפות גורמים מקצועיים רלוונטיים נוספים, בהם נבחנות סוגיות מרכזיות אשר להן השלכה על הדיווח הכספי תוך בדיקת סבירות הנתונים ובחינת סוגיות שעניינן מדיניות חשבונאית.

ועדת המאזן מתכנסת מספר ימים לפני מועד אישור הדוחות הכספיים על ידי דירקטוריון החברה, ובישיבתה מוצגים הדוחות הכספיים, נדונים עיקרי המדיניות החשבונאית שיושמה ושינויים שחלו בה, אשר עשויים להיות בעלי השפעה מהותית על הדוחות הכספיים. הדוחות הכספיים נמסרים לחברי הדירקטוריון לעיון מספר ימים לפני מועד אישורם.

לקראת אישור הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2015, התכנסה ועדת המאזן של החברה ביום 28 במרס 2016. כל חברי ועדת המאזן נכחו בישיבה הנ"ל. בנוסף, השתתפו בישיבה נושאי משרה ומנהלים בקבוצה כמפורט להלן - ארי קלמן, י"ר; מוטי רוזן, מנכ"ל; ערן גריפל, דירקטור; אילן שגב, מנהל אגף כספים; שי קומפל, משנה למנכ"ל; משה מורגנשטרן, מנהל אגף ביטוח חיים; מיכאל קלמן, מנהל אגף אלמנטרי; אלעד שלף, מנהל אגף עסקים; רותי יהודיוף כהן, מנהלת הסיכונים; אתי הירשמן, המבקרת הפנימית; אברהם לוונגליק (אקטואר ראשי); נעמה חשמונאי (אקטוארית ממונה

- ביטוח כללי, רגינה אדין-חייקין (אקטוארית ממונה - ביטוח חיים), קטי רזניק (אקטוארית); דן בר און (אקטואר); רואי החשבון המבקרים, שמעון עיר-שי, היועץ המשפטי ונציגת מזכירות החברה.

8. תשלומים לנושאי משרה

ככלל, ההתקשרות עם נושאי המשרה בחברה נעשית על פי סיכום אישי בין נושא המשרה לבין החברה. הסיכום כולל פירוט לגבי השכר, התנאים הסוציאליים, התשלומים הנלווים, תנאי פרישה והגבלות בדבר סודיות ואי תחרות בגמר ההעסקה של נושא המשרה, לפי העניין.

בנוסף, ומעבר לתנאי ההעסקה האישיים, זכאים נושאי המשרה הכפופים לתכנית התגמול הכוללת שאישר הדירקטוריון לראשונה בחודש דצמבר 2010 כפי שעודכנה בשנת 2015, לבונוס כפי שיאושר מדי שנה או מעת לעת, על ידי וועדת הביקורת והדירקטוריון בהתאם לתנאי התכנית. להרחבה בעניין מדיניות התגמול על רקע הנחיות הממונה לרבות במסגרת חוזרים אשר פורסמו במהלך השנים 2014 ו-2015 שעניינם "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים" ראה סעיף 7.6.7 לפרק תיאור עסקי התאגיד וכן באור 37 לדוחות הכספיים. יצוין, כי בחודש מרס 2016, אישר דירקטוריון החברה, בהמשך לאישור ועדת הביקורת, עדכון למדיניות התגמול של החברה, שעיקרו יישום הוראות חוזר המפקחת מחודש אוקטובר 2015 שעניינו מדיניות תגמול בגופים מוסדיים- תיקון.

להערכת הדירקטוריון, תנאי ההעסקה של נושאי המשרה הבכירה, לרבות מרכיבי תכנית התגמול הינם סבירים והוגנים ומשקפים את מורכבות תפקידם של נושאי המשרה הבכירים וכן את תרומתם לקבוצה, וזאת בהתאם למדיניות התגמול המאושרת של החברה.

לעניין פרטים בדבר תגמולים שניתנו לחמשת בעלי השכר הגבוה ביותר מבין נושאי המשרה הבכירה בחברה או בחברות בשליטתה, ראה סעיף 6 לדוח פרטים נוספים.

9. יעדים ואסטרטגיה עסקית

המידע המובא להלן הינו מידע צופה פני עתיד, וככזה, המידע איננו ודאי לגבי העתיד, ועלול שלא להתממש, כולו או חלקו. המידע הצופה פני עתיד מבוסס על מידע הקיים בחברה בתאריך הדוח, וכולל הערכות של החברה או כוונות שלה נכון לתאריך הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או משתמעות ממידע זה, בין היתר, בשל הוראות רגולטוריות, התנהגות השוק והמתחרים, צרכי והעדפות הלקוחות, וכן בשל שינויים שיחולו בגורמי הסיכון המפורטים בסעיף 7.15 לדוח תיאור עסקי התאגיד.

9.1 אסטרטגיה - כללי

רווחיות החברה תלויה בעיקרה בתשואות שוק ההון. הדבר מקבל ביטוי בעסקי ביטוח כללי וביטוח חיים תלוי תשואה (לעניין פוליסות שהופקו עד שנת 2003) וכן בפוליסות מבטיחות תשואה. החברה תשאף, ככל הניתן, ובהתקיים הזדמנויות מתאימות, לפתח פעילויות נוספות ולעבות פעילויות קיימות שאינן תלויות במישרין ובאופן מובהק בתשואות שוק ההון.

9.2 ענף ביטוח חיים

האסטרטגיה של החברה בביטוח חיים:

1. שיפור השירות וניהול מערכת יחסים הוגנת עם קהל לקוחות החברה.
2. שמירה על רווחיות פעילות ביטוח חיים תוך התמקדות במכירת מוצרים בעלי שיעור רווח גבוה כגון פוליסות ריסק וכיסויים נוספים.
3. שימור לקוחות החברה תוך צמצום היקף ביטולי פוליסות ופדיונות.
4. הרחבת נתח השוק של החברה במוצרי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח ומוצרי TOP FINANCE.
5. הרחבת נתח השוק של החברה במוצרים המיועדים לאוכלוסיית "הגיל השלישי".
6. פיתוח מוצרים ופתרונות חדשים בתחום ביטוח החיים תוך מתן מענה מתקדם למגמות התחרות בשוק ולצרכי המבוטחים.
7. שימור מעמדה של החברה במוצרי ביטוח נלווים למשכנתא.

הפעולות שהחברה נוקטת בהן כדי להשיג מטרות אלה הינה:

1. שיפור השירות ומערך היחסים עם סוכני החברה ולקוחותיה באמצעות בקרה ומדידה של תהליכי השירות, בחינה וייעול של תהליכי העבודה והטמעה אפקטיבית של מערכות מידע מתקדמות לניהול פוליסות ביטוח חיים.
2. מקסום הסינרגיה בין האגפים השונים של הקבוצה למינוף מכירות חדשות בתחום, תוך שימוש ביתרונות הקבוצה בתחום הפנסיה ובניהול נכסים.
3. הרחבת מכירות ביטוח חיים על ידי גיוס סוכנים, פיתוח מוצרים חדשים, בפרט בתחום הריסק, TOP FINANCE והגיל השלישי.
4. הרחבת הפעילות בתחום הגיל השלישי באמצעות גיוס סוכנים ומערך תכנון פרישה.
5. ביצוע מהלכים לשימור הלקוחות תוך מתן מענה לטיפול בכספים בתום תקופת הביטוח והחיסכון וטיפול שיטתי ומוסדר בחובות של לקוחות.

9.3 אסטרטגיה בביטוח כללי

בתחום הביטוח הכללי, המיקוד של החברה בשנת 2016 יהיה בשימור מעמדה כמבטח מוביל בגודלו בתחום הביטוח הכללי והגדלת נתח השוק בעסקים גדולים, זאת תוך שמירה על רווחיות. כמו כן, תימשך מדיניות שיפור פיזור תיק הביטוח בין הענפים השונים תוך שיפור שיעור הרווחיות. צמיחת החברה בתחום זה תגיע מהגדלת כמות הסוכנים העובדים עימה, תוך ניפוי סוכנים הפסדיים לאורך זמן. בתחום הטיפול בתביעות תמשיך החברה להתמקד בשירות יעיל למבוטחים תוך הרחבת השימוש במערכות ממוחשבות לייעול הטיפול בתביעות ובעבודה מול ספקים.

9.3.1 תחום פעילות ביטוח רכב חובה

בתחום זה מתכוונת הקבוצה להתמקד בפלח השוק של הנהגים המבוגרים יותר, מתוך כוונה לשמר ולשפר את הרווחיות בתחום. המודל התעריפי של החברה מכוון לצורך השגת מטרה זו. בנוסף, החברה תמשיך בשמירה על השמרנות החיתומית הבאה לידי ביטוי בהימנעות מכניסה לפעילויות בעלות סיכון גבוה, כדוגמת ביטוחי אופנועים, מוניות, טרקטורונים, אוטובוסים בקווי הסעה וכדומה.

9.3.1.1 תחום פעילות ביטוח רכב רכוש

נתח השוק של החברה בתחום רכב רכוש גבוה מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית החברה לשנים הבאות היא לשמור על נתח זה, תוך הקפדה ושיפור התוצאות החיתומיות.

9.3.1.2 תחום ביטוח כללי אחר

א. תחום פעילות ביטוח רכוש

נתח השוק של החברה בתחום הרכוש נמוך מנתח השוק הכללי שלה, ואסטרטגיית החברה לשנים הבאות היא להגדיל נתח זה, תוך התמקדות בעסקים גדולים ובמוצרים המגלמים רווחיות גבוהה.

ב. תחום פעילות ביטוח חבויות

ביטוחי דירקטורים ואחריות מקצועית, ימשיכו להוות מוצר מרכזי בתיק ביטוח החבויות של החברה, תוך מינוף התמחות החברה בפלחי שוק ספציפיים בענף זה.

באשר לענפי החבויות האחרים תמשיך החברה להציע פתרון ביטוחי מקיף למבוטחים, שיכלול ביטוחי רכוש וביטוחי חבויות.

9.4 אסטרטגיה בתחום ביטוח בריאות

היעד של החברה בביטוח בריאות הוא הרחבת נתח השוק בביטוחי הבריאות הפרטיים. הפעולות שהחברה נוקטת כדי להשיג יעד זה הינן:

1. בפברואר 2016, נכנסה לתוקף רפורמה בתחום ביטוחי הבריאות הפרטיים שמטרתה להזיל את מחירי ביטוח הבריאות הפרטיים מחד ולשמור על פוליסות עדכניות שכוללות את החידושים הטכנולוגיים והרפואיים בתחום הבריאות.
- החל מה- 1 לפברואר 2016 תימכנה 4 פוליסות בסיסיות - ניתוחים וטיפולים מחליפי ניתוח בארץ, הפוליסה האחידה, השתלות, תרופות, ומחלות קשות. כמובן שעל כל פוליסה ניתן יהיה לרכוש הרחבות כמו ניתוחים בחו"ל וטיפולים אמבולטוריים וכמובן ניתן לשלב בין הפוליסות הבסיסיות לדוגמא – ניתן לרכוש השתלות, תרופות וניתוחים בארץ כחבילה ביטוחית.
- למרות הרפורמה מטרתנו לגדול בתחום הבריאות ללקוחות פרטיים ולהמשיך לפתח מוצרים תחרותיים בשוק שנותנים מענה נרחב לצרכי הלקוחות.
2. שיפור השירות ללקוחות ולסוכנים והעמקת הקשר עם הסוכנים.
3. שימור ושיפור המקצועיות והמומחיות של הסוכנים והעובדים באמצעות הדרכות מקצועיות במהלך כל השנה.
4. הרחבת מערך המכירות על ידי גיוס סוכנים חדשים והרחבת הפעילות של סוכנים קיימים למכירות בריאות.
5. יצירת סינרגיה עם אגפים אחרים בקבוצה על מנת למנף את מוצרי הבריאות.
6. פיתוח כלים טכנולוגיים לסוכנים.
7. שימור לקוחות החברה תוך צמצום היקף ביטולי פוליסות.

10. אירועים לאחר תאריך המאזן

10.1 רפורמה ברכב חובה

בחודש ינואר 2016, פורסם חוזר שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד בענף ביטוח רכב חובה". בעיקרו, החוזר מעדכן את דמי הביטוח השיווי (באמצעות "הפול") לכלי רכב פרטיים ומסחריים. לפרטים ראה באור 40 לדוחות הכספיים.

10.2 ריבית היוון קצבאות ביטוח לאומי

בחודש יוני 2014, מונתה ועדה בין משרדית בראשות השופט בדימוס ד"ר אליהו וינוגרד, לבחינת תיקון טבלאות תוחלת החיים ושיעור הריבית המשמשת להיוון גמלאות בגין פגיעה בעבודה על פי תקנות הביטוח הלאומי (היוון) התשל"ח-1978. בחודש מרס 2016, פורסמו המלצות הוועדה. לפרטים נוספים ראה באור 40 לדוחות הכספיים.

הדירקטוריון מביע את הערכתו להנהלת החברה, לסוכניה ועובדיה על עבודתם ותרומתם להישגי החברה.

מוטי רוזן
מנהל כללי

ארי קלמן
י"ר הדירקטוריון

תל אביב, 31 במרס, 2016

דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי. מערכת הבקרה הפנימית של חברת הביטוח תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של חברת הביטוח לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) והוראות המפקח על הביטוח. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך, גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת חברת הביטוח, בפיקוח הדירקטוריון, העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר, 2015, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של ה- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2015, הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

תאריך אישור הדוח: 31 במרס, 2016.

אילן שגב
משנה למנהל כללי
ומנהל אגף כספים

מוטי רוזן
מנכ"ל

ארי קלמן
י"ר הדירקטוריון

הצהרה (certification)

אני, **מוטי רוזן**, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של **מנורה מבטחים ביטוח בע"מ** (להלן: "**חברת הביטוח**") לשנת 2015 (להלן: "**הדוח**").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי¹ ולבקרה הפנימית על דיווח כספי¹ של חברת הביטוח; וכן-
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכן שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן-
5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.
 אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

¹ כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים.

הצהרה (certification)

אני, **אילן שגב**, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של **מנורה מבטחים ביטוח בע"מ** (להלן: "חברת הביטוח") לשנת 2015 (להלן: "הדוח").
 2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
 3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
 4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי² ולבקרה הפנימית על דיווח כספי¹ של חברת הביטוח; וכן-
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכן שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות ונהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן-
 5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת המאזן של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (ג) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
 - (ד) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.
- אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אילן שגב
משנה למנהל כללי
ומנהל אגף כספים

31 במרס, 2016

² כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי - הצהרות, דוחות וגילויים.

דוח רואה החשבון המבקר לבעלי המניות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ
בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ וחברות בנות שלה (להלן - החברה) ליום 31 בדצמבר, 2015 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה-COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) (להלן - COSO). הדירקטוריון והנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של החברה ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, אשר אומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי של החברה. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של בטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיצוניות בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה היא גוף מוסדי כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 ושקבלת כספים והוצאת כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון והנהלה של החברה; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלותיה המובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר, 2015 בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים של החברה לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014 ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2015, 2014 ו-2013 והדוח שלנו מיום 31 במרס, 2016, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי חשבון אחרים והפניית תשומת לב לאמור בביאור 38(א) לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

פרק ג': דוחות כספיים

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים

ליום 31 בדצמבר, 2015

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

דוחות כספיים מאוחדים ליום 31 בדצמבר, 2015

תוכן העניינים

<u>עמוד</u>	
2	דוח רואה החשבון המבקר
3-4	דוחות מאוחדים על המצב הכספי
5	דוחות מאוחדים על רווח או הפסד
6	דוחות מאוחדים על הרווח הכולל
7-9	דוחות מאוחדים על השינויים בהון
10-13	דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים
14-215	באורים לדוחות הכספיים מאוחדים
216-231	נספחים לדוחות הכספיים המאוחדים

דוח רואי החשבון המבקרים

לבעלי המניות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ והחברות הבנות שלה (להלן - החברה), לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014, ואת הדוחות המאוחדים על רווח או הפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2015, 2014 ו-2013. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות המוצגות על בסיס שיטת השווי המאזני, אשר ההשקעה בהן הסתכמה לסך של 198,128 אלפי ש"ח ו-206,670 אלפי ש"ח לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014, בהתאמה ואשר חלקה של החברה ברווחיהן הסתכם לסך של 10,081 אלפי ש"ח, 23,506 אלפי ש"ח ו-2,612 אלפי ש"ח לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2015, 2014 ו-2013, בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג-1973. על פי תקנים אלה נדרש מאתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על-ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי החשבון האחרים, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי המאוחד לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014, ואת תוצאות הפעולות המאוחדות, השינויים בהון ותזרימי המזומנים המאוחדים לכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2015, 2014 ו-2013 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 38(א) לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר, 2015, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 31 במרס, 2016 כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

נכסים

ליום 31 בדצמבר		באור	
2014	2015		
אלפי ש"ח			
353,707	341,521	4	נכסים בלתי מוחשיים
179	176	21	נכסי מסים נדחים
1,011,316	1,087,732	5	הוצאות רכישה נדחות
484,699	561,384	6	רכוש קבוע
248,683	243,261	7	השקעות בחברות כלולות
72,152	74,937	8	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
103,552	122,156	8	נדל"ן להשקעה אחר
1,586,747	1,568,617	15,16	נכסי ביטוח משנה
93,359	120,448	21	נכסי מסים שוטפים
181,563	159,642	9	חייבים ויתרות חובה
538,916	584,350	10	פרמיות לגבייה
17,843,825	20,219,832	11	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		12	השקעות פיננסיות אחרות:
3,005,956	3,117,997		נכסי חוב סחירים
5,527,089	5,592,615		נכסי חוב שאינם סחירים
195,777	179,453		מניות
936,814	931,837		אחרות
9,665,636	9,821,902		סך כל השקעות פיננסיות אחרות
1,288,445	1,245,185	'א13	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
265,426	273,314	'ב13	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
33,738,205	36,424,457		סך כל הנכסים
19,355,151	21,670,828	11	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

הון והתחייבויות

ליום 31 בדצמבר		באור	הון
2014	2015		
אלפי ש"ח			
		14	
291,332	291,332		הון מניות
333,486	333,486		פרמיה על מניות
232,644	168,730		קרנות הון
688,994	681,074		יתרת עודפים
1,546,456	1,474,622		סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה
1,314	1,350		זכויות שאינן מקנות שליטה
1,547,770	1,475,972		סך כל ההון
			<u>התחייבויות</u>
			התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
10,192,564	10,559,500	15,17-20	
19,068,296	21,361,189	16,18-20	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
184,296	141,152	21	התחייבויות בגין מסים נדחים
122,456	113,571	22	התחייבויות בשל הטבות לעובדים
115	332	21	התחייבויות בגין מסים שוטפים
1,309,071	1,426,870	23	זכאים ויתרות זכות
1,313,637	1,345,871	24	התחייבויות פיננסיות
32,190,435	34,948,485		סך כל ההתחייבויות
33,738,205	36,424,457		סך כל ההון וההתחייבויות

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

31 במרס, 2016			
תאריך אישור הדוחות הכספיים	ארי קלמן יו"ר הדירקטוריון	מוטי רוזן מנהל כללי	אילן שגב משנה למנהל כללי ומנהל אגף כספים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2013	2014	2015			
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	באור		
נקי למניה]	נקי למניה]	נקי למניה]			
4,421,250	4,762,482	5,078,599		פרמיות שהורווחו ברוטו	
884,664	762,536	715,474		פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	
3,536,586	3,999,946	4,363,125	25	פרמיות שהורווחו בשייר	
2,289,260	1,562,772	912,544	26	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	
254,718	245,278	219,571	27	הכנסות מדמי ניהול	
194,224	141,815	118,122	28	הכנסות מעמלות	
656	480	7,945	29	הכנסות אחרות	
6,275,444	5,950,291	5,621,307		סך כל ההכנסות	
4,994,994	5,317,974	4,675,736		תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	
				וחוזי השקעה ברוטו	
(455,773)	(810,469)	(493,567)		חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי	
				בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	
4,539,221	4,507,505	4,182,169	30	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	
843,749	918,762	946,725	31	וחוזי השקעה בשייר	
396,980	388,796	395,929	32	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	
411	-	-	4	הוצאות הנהלה וכלליות	
94,477	60,987	52,946	34	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים	
5,874,838	5,876,050	5,577,769		הוצאות מימון	
7,629	34,870	13,499	7	סך כל ההוצאות	
408,235	109,111	57,037		חלק ברווחי חברות כלולות	
139,525	38,476	11,049	21	רווח לפני מסים על ההכנסה	
268,710	70,635	45,988		מסים על ההכנסה	
				רווח נקי	
				מיוחס ל:	
267,897	69,877	44,957		בעלי המניות של החברה	
813	758	1,031		זכויות שאינן מקנות שליטה	
268,710	70,635	45,988		רווח נקי	
1.16	0.30	0.19	35	רווח נקי למניה המיוחס לבעלי המניות	
				של החברה (בש"ח)	

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
268,710	70,635	45,988	רווח נקי
			רווח (הפסד) כולל אחר:
			<u>פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד</u>
(12,232)	21,264	(3,722)	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
89,733	130,937	(11,675)	שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון
(113,201)	(97,668)	(107,147)	רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
1,780	7,965	16,539	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(33,920)	62,498	(106,005)	סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד
(7,917)	23,567	(40,992)	מסים על ההכנסה (הטבת מס)
(26,003)	38,931	(65,013)	סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, נטו, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד
			<u>פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד</u>
-	-	1,495	הערכה מחדש בגין בנייני משרד שייעודם שונה לנדל"ן להשקעה
2,299	7,955	7,175	רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת
2,299	7,955	8,670	סה"כ פריטי רווח כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, לא יועברו לרווח והפסד
833	3,000	3,092	מסים על ההכנסה
1,466	4,955	5,578	פריטי רווח כולל אחר, נטו שלא יועברו לרווח והפסד
(24,537)	43,886	(59,435)	רווח (הפסד) כולל אחר, נטו
244,173	114,521	(13,447)	סך-הכל רווח (הפסד) כולל
			מיוחס ל:
243,360	113,763	(14,478)	בעלי המניות של החברה
813	758	1,031	זכויות שאינן מקנות שליטה
244,173	114,521	(13,447)	

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה									
הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
אלפי ש"ח									
291,332	333,486	40,085	177,280	8,245	7,034	688,994	1,546,456	1,314	1,547,770
-	-	-	-	-	-	44,957	44,957	1,031	45,988
-	-	-	-	(3,722)	-	-	(3,722)	-	(3,722)
-	-	-	(11,675)	-	-	-	(11,675)	-	(11,675)
-	-	-	(107,147)	-	-	-	(107,147)	-	(107,147)
-	-	-	16,539	-	-	-	16,539	-	16,539
-	-	-	-	-	1,495	-	1,495	-	1,495
-	-	-	-	-	-	7,175	7,175	-	7,175
-	-	-	39,538	1,454	(396)	(2,696)	37,900	-	37,900
-	-	-	(62,745)	(2,268)	1,099	4,479	(59,435)	-	(59,435)
-	-	-	(62,745)	(2,268)	1,099	49,436	(14,478)	1,031	(13,447)
-	-	-	-	-	-	(57,356)	(57,356)	-	(57,356)
-	-	-	-	-	-	-	-	(995)	(995)
291,332	333,486	40,085	114,535	5,977	8,133	681,074	1,474,622	1,350	1,475,972

יתרה ליום 1 בינואר, 2015

רווח נקי

התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
שינוי נטו בשווי ההון של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
הערכה מחדש בגין בנייני משרד שייעודם שונה לנדל"ן להשקעה
רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת
הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לפריטים של רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל
השפעה מצטברת, נטו ליום 31 בדצמבר, 2015 של שינויים בהערכת נכסים והתחייבויות בביטוח כללי (ראה באור 1.2(ד'4))

דיבידנד שחולק

יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה									
הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון
אלפי ש"ח									
291,332	333,486	40,085	151,595	(5,001)	7,034	664,162	1,482,693	1,551	1,484,244
-	-	-	-	-	-	69,877	69,877	758	70,635
-	-	-	-	21,264	-	-	21,264	-	21,264
-	-	-	130,937	-	-	-	130,937	-	130,937
-	-	-	(97,668)	-	-	-	(97,668)	-	(97,668)
-	-	-	7,965	-	-	-	7,965	-	7,965
-	-	-	-	-	-	7,955	7,955	-	7,955
-	-	-	(15,549)	(8,018)	-	(3,000)	(26,567)	-	(26,567)
-	-	-	25,685	13,246	-	4,955	43,886	-	43,886
-	-	-	25,685	13,246	-	74,832	113,763	758	114,521
-	-	-	-	-	-	(50,000)	(50,000)	(995)	(50,995)
291,332	333,486	40,085	177,280	8,245	7,034	688,994	1,546,456	1,314	1,547,770

יתרה ליום 1 בינואר, 2014

רווח נקי

התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ

שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון

רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד

הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד

רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת

מסים על ההכנסה המתייחסים לפריטים של רווח כולל אחר

סה"כ רווח כולל אחר

סה"כ הרווח הכולל

דיבידנד שחולק

יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014

יתרה ליום 1 בינואר, 2014

רווח נקי

התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ

שינוי נטו בשווי ההון של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון

רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד

הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד

רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת

מסים על ההכנסה המתייחסים לפריטים של רווח כולל אחר

סה"כ רווח כולל אחר

סה"כ הרווח הכולל

דיבידנד שחולק

יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

מיוחס לבעלי מניות החברה									
הון מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ	זכויות שאינן מקנות שליטה	סה"כ הון	
אלפי ש"ח									
291,332	333,486	40,085	190,536	2,694	7,034	783,254	1,738	1,650,159	יתרה ליום 1 בינואר, 2013
-	-	-	-	-	-	267,897	813	268,710	רווח נקי
-	-	-	-	-	-	-	-	(12,232)	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
-	-	-	-	-	-	-	-	89,733	שינוי נטו בשווי ההון של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון
-	-	-	-	-	-	-	-	(113,201)	רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
-	-	-	-	-	-	-	-	1,780	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
-	-	-	-	-	-	2,299	-	2,299	רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת
-	-	-	-	-	-	(833)	-	7,084	הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לפריטים של רווח (הפסד) כולל אחר
-	-	-	-	-	-	1,466	-	(24,537)	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר
-	-	-	-	-	-	269,363	813	244,173	סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל
-	-	-	-	-	-	(388,455)	(1,000)	(410,088)	דיבידנד שחולק
291,332	333,486	40,085	151,595	(5,001)	7,034	664,162	1,551	1,484,244	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			נספח	
2013	2014	2015		
	אלפי ש"ח			
726,812	625,333	19,204	(א)	תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
				תזרימי מזומנים מפעילות השקעה
(21,332)	(4,612)	4,688		החזר השקעות מחברות (השקעות בחברות) כלולות
2,128	4,408	10,511		דיבידנד שהתקבל מחברות כלולות
(71,255)	(98,926)	(112,437)		השקעה ברכוש קבוע
(154,747)	(128,396)	(127,795)		השקעה בנכסים בלתי מוחשיים
2,557	2,989	929		תמורה מממוש רכוש קבוע
(242,649)	(224,537)	(224,104)		מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
				תזרימי מזומנים מפעילות מימון
-	202,172	298,642		קבלת התחייבויות פיננסיות (בניכוי הוצאות הנפקה)
(137,655)	(117,937)	(118,204)		פרעון התחייבויות פיננסיות
(136,643)	(50,000)	-		דיבידנד ששולם לבעלי מניות החברה
(1,000)	(995)	(995)		דיבידנד ששולם לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(275,298)	33,240	179,443		מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון
(8,647)	432	(9,915)		הפרשי שער בגין יתרות מזומנים ושווי מזומנים
200,218	434,468	(35,372)		עליה (ירידה) במזומנים ושווי מזומנים
919,185	1,119,403	1,553,871	(ב)	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
1,119,403	1,553,871	1,518,499	(ג)	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
268,710	70,635	45,988	(א) <u>תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת</u>
			רווח נקי
			התאמות לסעיפי רווח והפסד:
			חלק ברווחי חברות כלולות
(7,629)	(34,870)	(13,499)	רווחים נטו מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה
(1,563,215)	(1,090,589)	(511,366)	תלויי תשואה
			הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות:
(202,046)	(189,364)	(92,284)	נכסי חוב סחירים
(431,481)	(273,376)	(217,007)	נכסי חוב שאינם סחירים
(41,298)	(19,398)	(24,656)	מניות
(15,772)	79,092	(30,305)	השקעות אחרות
(690,597)	(403,046)	(364,252)	
82,214	53,534	42,585	הוצאות מימון בגין התחייבויות פיננסיות
(295)	(169)	(203)	רווח מממוש רכוש קבוע
858	966	79	ירידה בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה
			תלויי תשואה
(4,043)	(5,899)	(13,481)	עליה בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה אחר
			פחת והפחתות:
31,287	34,430	33,821	רכוש קבוע
127,111	139,674	139,981	נכסים בלתי מוחשיים

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
2,461,576	2,881,645	2,292,893
357,446	673,804	262,455
1,302	(2,869)	(66)
33,958	(179,914)	27,463
(105,677)	(47,387)	(76,416)
139,525	38,476	11,049
(67,747)	(2,156)	(2,864)
(1,284,258)	(1,816,491)	(2,549,180)
(33,856)	(1,323)	(1,433)
(6,246)	(453,460)	(324,625)
(56,763)	(43,583)	(45,434)
22,189	(55,562)	21,921
222,078	28,622	134,340
4,839	4,375	(1,710)
(335,943)	(281,792)	(937,942)
(63,612)	(60,693)	(54,601)
768,630	718,450	773,804
(133,160)	(88,145)	(43,576)
78,428	75,330	32,550
143,759	191,548	202,981
794,045	836,490	911,158
726,812	625,333	19,204

(א) תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת (המשך)

שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

עסקאות תשלום מבוסס מניות

שינוי בנכסי ביטוח משנה

שינוי בהוצאות רכישה נדחות

מסים על ההכנסה

שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:

השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

רכישות והשבחות נדל"ן להשקעה

רכישות נטו של השקעות פיננסיות

השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה אחר:

רכישות והשבחות נדל"ן להשקעה

רכישות נטו של השקעות פיננסיות

פרמיות לגבייה

חייבים ויתרות חובה

זכאים ויתרות זכות

התחייבויות בשל הטבות לעובדים

סך ההתאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת

מזומנים ששולמו והתקבלו במהלך השנה עבור:

ריבית ששולמה

ריבית שהתקבלה

מסים ששולמו

מסים שהתקבלו

דיבידנד שהתקבל

סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
619,096	753,834	1,288,445
300,089	365,569	265,426
919,185	1,119,403	1,553,871
753,834	1,288,445	1,245,185
365,569	265,426	273,314
1,119,403	1,553,871	1,518,499
56,987	-	-
68,958	-	-
28,264	-	-
11,091	-	-
112,851	-	-
16,533	-	-
134,492	-	-
1,280,106	-	-
(1,307,751)	-	-
(10,040)	-	-
(1,012)	-	-
(10,579)	-	-
(107,075)	-	-
(380)	-	-
272,445	-	-

(ב)	מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה
(ג)	מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה
	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה
(ד)	פעילות שאינה במזומן
	חלוקת מניות חברה שאוחדה בעבר כדיבידנד בעין לבעלים
	נכסים בלתי מוחשיים
	הוצאות רכישה נדחות
	רכוש קבוע
	נדל"ן להשקעה אחר
	נכסי ביטוח משנה
	חייבים ויתרות חובה
	פרמיות לגביה
	השקעות פיננסיות אחרות
	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
	התחייבויות בגין מסים נדחים
	התחייבויות בשל הטבות לעובדים
	התחייבויות בגין מסים שוטפים
	זכאים ויתרות זכות
	התחייבויות פיננסיות
	סה"כ

הבאורים המצורפים מהווים חלק בלתי נפרד מהדוחות הכספיים המאוחדים.

פירוט לבאורים:

עמוד	שם הבאור	באור
15	כללי	1
16	עיקרי המדיניות החשבונאית	2
46	מגזרי פעילות	3
55	נכסים בלתי מוחשיים	4
56	הוצאות רכישה נדחות	5
57	רכוש קבוע	6
59	השקעות בחברות כלולות	7
62	נדל"ן להשקעה - לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה	8
65	חייבים ויתרות חובה	9
66	פרמיות לגבייה	10
67	השקעות פיננסיות בגין חוזים תלויי תשואה	11
70	השקעות פיננסיות אחרות	12
78	מזומנים ושווי מזומנים	13
79	הון ודרישות הון	14
83	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה	15
84	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה	16
85	התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי	17
95	נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	18
102	נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות	19
105	תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וחוזי ביטוח בריאות	20
106	מסים על ההכנסה	21
112	נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים	22
116	זכאים ויתרות זכות	23
117	התחייבויות פיננסיות	24
122	פרמיות שהורווחו בשייר	25
123	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון	26
125	הכנסות מדמי ניהול	27
125	הכנסות מעמלות	28
125	הכנסות אחרות	29
126	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	30
127	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	31
127	הוצאות הנהלה וכלליות	32
128	תשלום מבוסס מניות	33
129	הוצאות מימון	34
129	רווח למניה	35
130	ניהול סיכונים	36
180	יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים	37
188	התחייבויות תלויות והתקשרויות	38
215	אירוע בתקופת הדיווח	39
215	אירועים לאחר תקופת הדיווח	40

באור 1: - כללי

א. תאור כללי של הקבוצה ופעילותה

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן - החברה) נשלטת על-ידי מנורה מבטחים החזקות בע"מ (להלן - החברה האם), שהינה חברה ציבורית הנסחרת בבורסה לניירות ערך בתל-אביב יפו, המחזיקה ב-100% מהון המניות של החברה. החברה פועלת בכל ענפי הביטוח העיקריים ובכללם ביטוח כללי, ביטוח חיים וביטוח בריאות. עד ליום 31 בינואר, 2013, נעשתה הפעילות בתחום הביטוח הכללי גם באמצעות שומרה חברה לביטוח בע"מ (להלן - שומרה ביטוח), חברת בת בבעלות ובשליטה מלאה של החברה.

החברה הינה תושבת ישראל, אשר נתאגדה בישראל וכתובת משרדה הראשיים הינה אלנבי 115, תל-אביב-יפו.

ב. הגדרות

דוחות כספיים אלה -

החברה	- מנורה מבטחים ביטוח בע"מ.
החברה האם	- מנורה מבטחים החזקות בע"מ.
חברות מאוחדות	- חברות או שותפויות שדוחותיהן מאוחדים, במישרין או בעקיפין, עם דוחות החברה.
חברות כלולות	- חברות ושותפויות אשר לחברה יש השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא שליטה, ואשר השקעת החברה בהן כלולה בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה על בסיס השווי המאזני.
חברות מוחזקות	חברות מאוחדות וחברות כלולות.
הקבוצה	- החברה והחברות המוחזקות שלה.
צדדים קשורים	- כהגדרתם ב- IAS 24.
בעלי עניין ובעל שליטה	- כהגדרתם בתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.
המפקח	- הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון.
חוק הפיקוח	- חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981.
תקנות ההון	- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998, על תיקון.
כללי השקעה	- תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב-2012 וחוזר "כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים" שפורסם על ידי המפקח.
תקנות פרטי דין וחשבון	- תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח-1998, על תיקון.
חוזי ביטוח	- חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על-ידי הסכמה לפצות או לשפות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.

באור 1: - כללי (המשך)

ב. הגדרות (המשך)

חוזי השקעה - פוליסות שאינן מהוות חוזי ביטוח.

חוזים תלויי תשואה - חוזי ביטוח וחוזי השקעה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובמגזר בריאות, בהם ההתחייבויות צמודות לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה).

נכסים עבור חוזים - סך כל הנכסים העומדים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח - עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח, ביטוח בריאות וביטוח כללי.

נכסי ביטוח משנה - חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

פרמיות - פרמיות לרבות דמים.

פרמיות שהורווחו - פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית

א. בסיס הצגת הדוחות הכספיים המאוחדים

1. בסיס המדידה

הדוחות הכספיים המאוחדים ערוכים על בסיס העלות, למעט נדל"ן להשקעה, נכסים פיננסיים זמינים למכירה, נכסים והתחייבויות פיננסיות הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, התחייבויות ביטוחיות ונכסי ביטוח משנה, נכסי מיסים נדחים והתחייבויות מסים נדחים, השקעות בחברות כלולות ונכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים.

2. מתכונת העריכה של הדוחות הכספיים

דוחות כספיים אלו נערכו בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן - תקני IFRS). כמו כן, הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לדרישות הגילוי כפי שנקבעו בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו על-פיו והוראות המפקח.

3. מדיניות חשבונאית עקבית ויישום לראשונה של תקני IFRS

המדיניות החשבונאית יושמה בדוחות הכספיים באופן עקבי בכל התקופות המוצגות, למעט אם נכתב אחרת.

לעניין השפעת היישום לראשונה של הנוהג המיטבי בביטוח כללי ושינוי שיטת רישום עמלות נדחות משנה ועתודה משנה ראה באור 1.2(ד'4).

4. מבנה הדיווח הנוכחי

הדוחות על המצב הכספי, הכוללים בעיקר את הנכסים וההתחייבויות של החברה, הוצגו לפי סדר נזילות ללא הבחנה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, המספקת מידע מהימן ורלוונטי יותר, תואמת את הנחיות תקן IAS 1 והנחיות המפקח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים

השיקולים

בתהליך יישום עיקרי המדיניות החשבונאית של הקבוצה שקלה ההנהלה את הנושאים הבאים, שלהם השפעה מהותית ביותר על הסכומים שהוכרו בדוחות הכספיים המאוחדים:

1. סיווג חוזי ביטוח וחוזי השקעה

חוזי ביטוח הינם חוזים בהם המבטח לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר. ההנהלה שוקלת לגבי כל חוזה עם מבוטח או עם קבוצת מבוטחים בעלי זיקה משותפת, האם הוא כרוך בלקיחת סיכון ביטוחי משמעותי על מנת לסווגו כחוזה ביטוח, או לחילופין כחוזה השקעה.

2. סיווג ויעוד ההשקעות הפיננסיות

הנהלת הקבוצה הפעילה שיקול דעת בבואה לסווג וליעד את ההשקעות הפיננסיות לקבוצות הבאות:

- נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.
- השקעות המוחזקות לפדיון.
- הלוואות וחייבים.
- נכסים פיננסיים זמינים למכירה.

3. חברות מוחזקות

החברה מעריכה אם קיימת לה שליטה בחברה שבה היא מחזיקה פחות ממרבית זכויות ההצבעה, בין היתר, על פי החלק שהיא מחזיקה בזכויות ההצבעה ביחס לחלק שמחזיקים בעלי זכויות ההצבעה אחרים, הסכמי הצבעה בין חברות הקבוצה ואופן פיזור של ההחזקות האחרות וכן דפוסי ההצבעה באסיפות בעלי המניות הקודמות. בנוסף, החברה בוחנת אם קיימת לה השפעה מהותית בחברות בהן היא מחזיקה בשיעור נמוך מ- 20%.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות

בעת הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הנהלת הקבוצה להפעיל שיקול דעת ולהסתייע באומדנים, הערכות והנחות המשפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל הסכומים המדווחים של נכסים, התחייבויות, הכנסות והוצאות. האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. השינויים באומדנים החשבונאיים נזקפים בתקופה בה נעשה השינוי באומדן.

להלן ההנחות העיקריות שנעשו בדוחות הכספיים המאוחדים בקשר לאי הודאות לתאריך הדיווח ואומדנים קריטיים שחושבו על-ידי הקבוצה, ואשר שינוי מהותי באומדנים ובהנחות עשוי לשנות את ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים המאוחדים בשנה העוקבת:

1. ירידת ערך נכסים לא פיננסיים

החברה בוחנת בכל מועד דיווח אם אירעו אירועים או חלו שינויים בנסיבות המצביעים על כך שחלה ירידת ערך באחד או יותר מהנכסים הלא פיננסיים. בהתקיים סימנים לירידת ערך, נערכת בחינה באם הסכום בר השבה גבוה מערכו בספרים של הנכס, ובמידת הצורך נרשמת הפרשה לירידת ערך עד גובה הסכום שהינו בר השבה. היוון תזרימי המזומנים מחושב לפי שיעור היוון המשקף את הערכות השוק לגבי ערך הזמן של הכסף והסיכונים הספציפיים המתחייבים לנכס. קביעת האומדנים של תזרימי המזומנים מתבססת על ניסיון העבר של נכס זה או נכסים דומים, ועל מיטב הערכת החברה לגבי התנאים הכלכליים שישוררו במהלך יתרת אורך חייו השימושיים של הנכס.

2. קביעת שווי הוגן של מכשירים פיננסיים לא סחירים

השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על-ידי חברה המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים.

השווי ההוגן של קרנות השקעה נקבע על-פי ערך נכסי נקי (N.A.V.) בהתבסס על הדוחות הכספיים של הקרנות ומדיווחים המתקבלים מהקרנות. השווי ההוגן של מניות לא סחירות נקבע על פי הערכת שווי של מומחה. השווי ההוגן של אופציות נקבע לפי מודל B&S והשווי ההוגן של מכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

3. ירידת ערך של השקעות פיננסיות

כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית שקיים הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, או בגין נכסים פיננסיים ששוויו כזמינים למכירה, סכום ההפסד נזקף לדוח רווח והפסד, ראה סעיף יב.1. להלן.

בכל תאריך דיווח, הקבוצה בוחנת האם קיימת ראייה אובייקטיבית כאמור.

4. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה מוצג לפי שווי הוגן לתאריך הדיווח כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. השווי ההוגן נקבע על-ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות שימוש בטכניקות הערכה והנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מהנכס ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. אם ניתן, נקבע השווי ההוגן בהתאם לעסקאות שנעשו לאחרונה בנדל"ן בעל אופי ומיקום דומים לזה המוערך.

במידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה נדרשים מעריכי השווי והנהלת הקבוצה להשתמש בהנחות מסוימות לגבי שיעורי התשואה הנדרשים לגבי נכסי הקבוצה, מחירי ההשכרה העתידיים, שיעורי התפוסה, חידושי חוזים, שינויי ייעוד, הסתברות להשכרת שטחים פנויים, הוצאות תפעול הנכסים, איתנותם הפיננסית של השוכרים והשלכות הנובעות מהשקעות שתידרשנה לפיתוח עתידי, על מנת להעריך את תזרימי המזומנים העתידיים מהנדל"ן. שינוי בהנחות המשמשות במדידת הנדל"ן להשקעה, עשוי לגרום לשינוי בשווי ההוגן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

5. קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות

ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות נבדקת אחת לשנה תוך שימוש בהנחות לגבי שיעורי ביטולים, תמותה ותחלואה ומשתנים נוספים כאמור בסעיף 1.1.ה) להלן. אם תחת הנחות אלו לא תתקיים ברות ההשבה, יתכן שיהיה צורך בהאצת ההפחתה או אף במחיקת הוצאות הרכישה הנדחות.

6. התחייבויות בגין חוזי ביטוח

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח מבוססות על שיטות הערכה אקטואריות ועל הנחות המפורטות בבאור 36(6)א') להלן לגבי ביטוח חיים וביטוח בריאות ובבאור 36(6)ב') להלן לגבי ביטוח כללי.

ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נגזרות בעיקר מניסיון העבר ומבוססות על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד. השתנות בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי המצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

7. תביעות משפטיות

כנגד הקבוצה תלויות ועומדות תביעות משפטיות, תובענות ייצוגיות וכן בקשות לאישור תובענות כייצוגיות. בהערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו נגד הקבוצה, הסתמכה הקבוצה על חוות דעת יועציה המשפטיים.

הערכות אלה של היועצים המשפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים. מאחר שתוצאות התביעות תקבענה בבתי המשפט, עלולות התוצאות להיות שונות מהערכות אלה. ראה מידע נוסף בסעיף יז' ובבאור 38(א) להלן.

בנוסף לתביעות האמורות, חשופה הקבוצה לטענות/תביעות משפטיות שטרם נטענו/הוגשו, וזאת, בין היתר, בהתקיים ספק בפרשנות הסכם ו/או הוראת דין ו/או אופן יישומם. חשיפה זו מובאת לידיעת הקבוצה במספר דרכים, בין היתר, באמצעות פניות לקוחות לגורמים בקבוצה ובמיוחד לממונה על פניות הציבור בקבוצה, באמצעות תלונות של לקוחות ליחידה לפניות הציבור במשרד המפקח, ובאמצעות תביעות שאינן ייצוגיות המוגשות לבתי המשפט. נושאים אלו מובאים לידיעת הנהלת הקבוצה, אם וככל שהגורמים המטפלים מזהים כי הטענות עשויות להיות בעלות השלכות רחבות. בהערכת הסיכון הנובע מטענות/תביעות שטרם הוגשו, מסתמכת הקבוצה על הערכות פנימיות של הגורמים המטפלים וההנהלה, המשקללות את הערכת הסיכוי להגשת תביעה ואת הסיכוי להצלחת התביעה, אם וככל שתוגש. ההערכה מבוססת על הניסיון שנצבר ביחס להגשת תביעות ועל ניתוח הטענות לגופן. מטבע הדברים, לאור השלב הראשוני בו מצוי בירור הטענה המשפטית, עשויה התוצאה בפועל להיות שונה מההערכה שנעשתה בשלב בו טרם הוגשה התביעה.

8. הטבות לעובדים לאחר סיום העסקה

התחייבות בגין תוכניות הטבה מוגדרות לאחר סיום העסקה נקבעת תוך שימוש בטכניקות הערכה אקטואריות. חישוב ההתחייבות כרוך בקביעת הנחות בין השאר לגבי שיעורי היוון, שיעורי תשואה צפויים על נכסים, שיעור עליית השכר ושיעורי תחלופת עובדים. יתרת ההתחייבויות עשויה להיות מושפעת בצורה משמעותית אם יחולו שינויים באומדנים אלו.

9. נכסי מסים נדחים

נכסי מסים נדחים מוכרים בגין הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים שטרם נוצלו, במידה וצפוי שתהיה הכנסה חייבת עתידית שכנגדה ניתן יהיה לנצלם. נדרש אומדן של ההנהלה על מנת לקבוע האם ניתן להכיר בנכס מסים נדחים ואת סכום נכס המסים הנדחים שניתן להכיר בו וזאת בהתבסס על קיום, עיתוי וסכום ההכנסה החייבת במס הצפויה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ב. עיקרי השיקולים, האומדנים וההנחות בעריכת הדוחות הכספיים (המשך)

אומדנים והנחות (המשך)

10. קביעת השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות

השווי ההוגן של עסקאות תשלום מבוסס מניות נקבע בעת ההכרה לראשונה באמצעות מודל תמחור אופציות. הנחות המודל כוללות את מחיר המניה, מחיר המימוש, תנודתיות צפויה, אורך החיים הצפוי, דיבידנד צפוי ושיעור ריבית חסרת סיכון. ראה מידע נוסף בסעיף טז. להלן.

ג. מטבע הפעילות ומטבע חוץ

1. מטבע הפעילות ומטבע ההצגה

מטבע ההצגה של הדוחות הכספיים ומטבע הפעילות של החברה הינם ש"ח.

מטבע פעילות הוא המטבע המשקף באופן הטוב ביותר את הסביבה הכלכלית שבה פועלת החברה ואת עסקאותיה. מטבע הפעילות, נקבע בנפרד עבור כל חברה בקבוצה, לרבות חברות כלולות, ולפי מטבע זה נמדדים מצבה הכספי ותוצאות פעולותיה.

כאשר מטבע הפעילות של חברה בקבוצה שונה ממטבע הפעילות של החברה, חברה זו מהווה פעילות חוץ אשר נתוני דוחותיה הכספיים מתורגמים לצורך הכללתם בדוחות הכספיים המאוחדים כדלקמן:

(א) נכסים והתחייבויות בכל תאריך דיווח (כולל מספרי השוואה) מתורגמים לפי שער סגירה בכל תאריך דיווח.

(ב) פריטי דוח רווח או הפסד מתורגמים לפי שערי חליפין ממוצעים בכל התקופות המוצגות.

(ג) כל הפרשי התרגום שנוצרו נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לקרן הון "התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ".

הלוואות בינחברתיות בקבוצה, אשר אין כוונה לסלקן והן אינן צפויות להיפרע בעתיד הנראה לעין, מהוות במהותן חלק מההשקעה בפעילות חוץ, מטופלות כחלק מההשקעה, ולפיכך הפרשי שער הנובעים מהלוואות אלו (בניכוי השפעת המס) נזקפים לרווח (הפסד) כולל אחר.

2. עסקאות, נכסים והתחייבויות במטבע חוץ

עסקאות הנקובות במטבע חוץ (מטבע השונה ממטבע הפעילות) נרשמות עם ההכרה לראשונה בהן לפי שער החליפין במועד העסקה. לאחר ההכרה לראשונה, נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ מתורגמים בכל תאריך דיווח למטבע הפעילות לפי שער החליפין במועד זה. הפרשי שער נזקפים לדוח רווח והפסד, למעט הפרשי שער בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה שאינם מכשירי חוב, הנזקפים לקרן הון עד למועד המימוש.

3. פריטים כספיים צמודי מדד

נכסים והתחייבויות כספיים הצמודים על-פי תנאיהם לשינויים במדד מותאמים לפי המדד הרלוונטי, בכל תאריך דיווח, בהתאם לתנאי ההסכם. הפרשי הצמדה הנובעים מההתאמה כאמור נזקפים לדוח רווח והפסד.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ד. דוחות כספיים מאוחדים

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את הדוחות של חברות שלחברה יש שליטה בהן (חברות בנות). שליטה מתקיימת כאשר לחברה יש כח השפעה על הישות המושקעת, חשיפה או זכויות לתשואות משתנות כתוצאה ממעורבותה בישות המושקעת וכן היכולת להשתמש בכח שלה כדי להשפיע על סכום התשואות שינבע מהישות המושקעת. בבחינת שליטה מובאת בחשבון השפעת זכויות הצבעה פוטנציאליות רק אם הן ממשיות. איחוד הדוחות הכספיים מתבצע החל ממועד השגת השליטה, ועד למועד בו הופסקה השליטה.

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הבנות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הבנות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של החברה. יתרות ועסקאות הדדיות מהותיות ורווחים והפסדים הנובעים מעסקאות בין חברות הקבוצה בוטלו במלואם בדוחות הכספיים המאוחדים.

זכויות שאינן מקנות שליטה בגין חברות בנות מייצגות את ההון בחברות הבנות שאינו ניתן לייחוס, במישרין או בעקיפין, לחברה האם. הזכויות שאינן מקנות שליטה מוצגות בנפרד במסגרת ההון של החברה. רווח או הפסד וכל רכיב של רווח כולל אחר מיוחסים לחברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה.

ה. השקעות בחברות כלולות

חברות כלולות הינן חברות שלקבוצה יש השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית שלהן, אך לא הושגה בהן שליטה.

ההשקעה בחברות כלולות מטופלת על פי שיטת השווי המאזני. לפי שיטת השווי המאזני, ההשקעה בחברות הכלולות מוצגת בדוח על המצב הכספי לפי עלות בתוספת שינויים שלאחר הרכישה בחלק הקבוצה בנכסים נטו, לרבות רווח (הפסד) כולל אחר של החברות הכלולות.

השקעות בשותפויות אשר לקבוצה יש השפעה מהותית בהן, ובוצעו בתיקי ההשקעות של חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה, טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו לפי שוויין ההוגן (ראה גם סעיף 4.4.א) להלן).

הדוחות הכספיים של החברה והחברות הכלולות ערוכים לתאריכים ולתקופות זהים. המדיניות החשבונאית בדוחות הכספיים של החברות הכלולות יושמה באופן אחיד ועקבי עם זו שיושמה בדוחות הכספיים של הקבוצה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזי השקעה

IFRS 4 הדן בחוזי ביטוח מאפשר למבטח להמשיך במדיניות החשבונאית בה נקט לפני מועד המעבר לתקינה הבינלאומית לגבי חוזי ביטוח שהוא מנפיק (לרבות עלויות רכישה קשורות ונכסים בלתי מוחשיים קשורים) וכן חוזי ביטוח משנה שהוא רוכש. להלן תמצית המדיניות החשבונאית בקשר לחוזי ביטוח:

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

(א) הכרה בהכנסות - ראה סעיף יח. להלן.

(ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים:

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטוארית הממונה בחברה על ביטוח חיים (גב' רגינה חייקין F.I.L.AA). חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים נקבע על-פי התנאים של החוזים הרלוונטיים.

(ג) התחייבויות בגין עסקי ביטוח חיים הצמודות למדד וההשקעות צמודות למדד המשמשות כיסוי להתחייבויות אלה, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך הדיווח לרבות התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים בקשר לפוליסות שלפי תנאיהן ההצמדה הינה חצי שנתית.

(ד) הנחיות המפקח בדבר התחייבויות לתשלום קצבה:

בחוזרים שפרסם המפקח בדבר חישוב התחייבויות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים, נקבעו הוראות עדכניות לחישוב ההפרשות וזאת עקב קצב העלייה בתוחלת החיים המצריכה מעקב אחר הלימות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, המאפשרות קבלת קצבה והשלמתן באופן ראוי. ראה גם באור 36(6)א'4(4) להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזי השקעה (המשך)

1. ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

(ה) הוצאות רכישה נדחות:

(1) הוצאות הרכישה הנדחות בגין פוליסות ביטוח חיים (להלן - ה-DAC) כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות הקשורות לרכישת פוליסות חדשות. ה-DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה-DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בגין חוזי השקעה כוללות עמלות לסוכנים ומפקחי רכישה בקשר עם יצירת זכויות חוזיות חדשות. ה-DAC בגין חוזי השקעה מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני התקופה המשוערת לקבלת הכנסות דמי ניהול. ה-DAC בגין חוזי השקעה, המתייחס לחוזי השקעה שבוטלו, נמחק במועד הביטול.

(2) בהתאם להוראות המפקח, האקטוארית הממונה בודקת מידי תקופת דיווח את ברות השבת ה-DAC בביטוח חיים. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בניכוי ה-DAC מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו, כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, דמי ניהול צפויים, תמורות ותחלואה, הנקבעות על-ידי האקטוארית הממונה בחברה מדי שנה על-פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים עדכניים.

(ו) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (Liability Adequacy Test):

האקטוארית הממונה בודקת מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. בבדיקת פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת המוצר או ביחד לפוליסות (לרבות הכיסויים שלהן) שהונפקו בתקופות שונות, לפי סוגי השתתפות וכן בנפרד לפוליסות ריסק יסודיות ובמקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, שיעורי ריבית ריאלית, פרמיות אי נזילות, תמורות, שיעורי מימוש גמלה ותחלואה, ובהתחשב בעודף השווי ההוגן של הנכסים מעל ערכם בספרים. ההנחות נקבעות על-ידי האקטוארית הממונה מדי שנה על-פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה. לעניין שינויים שחלו בבדיקה זו בשנת 2015 בעקבות פרסום חוזר בנושא, ראה באור 36(6)א' (4) להלן.

(ז) תביעות תלויות:

תביעות תלויות מחושבות באופן פרטני בהתאם להערכת מומחי החברה על בסיס ההודעות בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח ולאור גורמי התפתחות צפויים על פי ניסיון העבר שנקבעו על ידי האקטוארית הממונה. חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות מחושב על פי ההסכמים שנחתמו עימם. ההוצאות העקיפות ליישוב תביעות אלו חושבו על ידי האקטוארית הממונה.

הפרשות לתשלומי גמלאות, הפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אובדן כושר עבודה, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), חושבו על ידי האקטוארית הממונה ונכללו במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ו. חוזי ביטוח וחוזי השקעה (המשך)

1. ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

(ח) חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. פדיונות ותום תקופה בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בשל חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, דמי הניהול הנגבים מהמבוטחים, תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשל חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

(ט) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של המבוטחים בביטוח קבוצתי:

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

2. ביטוח כללי

(א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יח. להלן.

(ב) סעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו ושייר כולל, בין היתר, סילוק ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו, הוצאות עקיפות ליישוב תביעות תלויות שאירעו בשנת הדוח וכן עדכון ההפרשה לתביעות התלויות (הכוללת הפרשה לעלויות ישירות ועקיפות בטיפול בתביעות) שנרשמה בשנים קודמות.

(ג) התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:

עתודות הביטוח והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, וחלקם של מבטחי משנה בעתודה ובתביעות התלויות, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חשוב עתודות בביטוח כללי), התשע"ג-2013, (להלן - תקנות חישוב העתודות), הנחיות המפקח ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים הממונים.

(ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:

(1) הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve) משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח.

(2) הפרשה לפרמיה בחסר (Premium Deficiency) נרשמת במידה והפרמיה שטרם הורווחה (בניכוי הוצאות הרכישה הנדחות) אינה מכסה את העלויות הצפויות בגין חוזי הביטוח.

(3) תביעות תלויות המחושבות לפי השיטות כמפורט להלן:

3.1 תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי ענפים כאמור בסעיף 3.2 להלן. הוצאות עקיפות ליישוב תביעות נכללות לפי הערכה אקטוארית. התחשיב האקטוארי עבור החברה בוצע על-ידי האקטוארית הממונה על ביטוח כללי הגב' נעמה חשמונאי (F.I.L.A.A.).

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזי השקעה (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

(ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:
(המשך)

(3) תביעות תלויות המחשבות לפי השיטות כמפורט להלן: (המשך)

3.2 בענפי ביטוח המהווים 2% מהתביעות התלויות בשייר, שבהן קבע האקטואר כי לא ניתן ליישם מודל אקטוארי עקב העדר מובהקות סטטיסטית, נכללו התביעות התלויות הידועות בהתבסס על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין, מומחי החברה ומומחים חיצוניים שמטפלים בתביעות. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים וכן בתוספת IBNER, ככל שנדרש. במסגרת יישום הנוהג המיטבי (ראה גם סעיף ד'4 להלן), החל מיום 31 בדצמבר, 2015 מוסיפה החברה הפרשה נוספת המחושבת בשיטת עודף הכנסות על הוצאות. להערכת החברה, שיטה זו מייצגת את מידת הזהירות הנדרשת בהתאם לנוהג המיטבי.

3.3 עודף הכנסות על הוצאות:

לגבי עסקים עם זנב תביעות ארוך (ענפים בהם הזמן הנדרש למתן הודעה על קרות הנזק ו/או לקביעת הנזק והפיצוי בגינו, ארוך ועשוי להמשך מספר שנים), כגון ענפי רכב חובה, חבויות, כלי טייס וכלי שיט וערבויות חוק מכר, חושב, עד ליום 31 בדצמבר, 2015, עודף הכנסות על הוצאות על בסיס תלת שנתי מצטבר (להלן - העודף או הצבירה).

העודף חושב, בהתאם לתקנות חישוב עתודות ולהנחיית המפקח, על בסיס ההכנסות מפרמיות בניכוי הוצאות רכישה (עד מגבלה שנקבעה על ידי הפיקוח כשיעור מהפרמיה) ותביעות, בתוספת הכנסות מהשקעות המחושבות לפי שיעור תשואה ריאלית של 3% לשנה (ללא תלות בתשואה שהושגה בפועל על ההשקעות), בניכוי חלקם של מבטחי המשנה, לפי ענפי הביטוח ושנת החיתום. העודף המצטבר עד למועד שחרורו משנת תחילת הביטוח בניכוי הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ובניכוי התביעות התלויות כפי שחושבו כמפורט לעיל, נכלל, עד ליום 31 בדצמבר, 2015, בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה. והגירעון, אם קיים, נזקף כהוצאה בדוח רווח והפסד. לעניין ביטול העודף ראה סעיף 4 להלן.

3.4 שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

3.5 להערכת החברה התביעות התלויות הינן נאותות, וזאת בהתחשב בכך שהתביעות התלויות מחושבות בעיקרן על בסיס אקטוארי וכוללות הפרשות מתאימות ככל שנדרש ל- IBNR.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזי השקעה (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

(ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן:
(המשך)

(4) שינויים בחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי החל מיום 31 בדצמבר, 2015:

בחודש ינואר 2013 פורסמו תקנות חישוב העתודות וחוזר, שעודכן בחודש ינואר 2015. בנוסף פורסמה בחודש ינואר 2015 עמדת הממונה, לעניין נוהג מיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי לצורך הדוחות הכספיים (להלן ביחד - "התיקון").

התיקון ביטל את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה - 1984, כאשר במקומן תבואנה תקנות חישוב העתודות. השינוי המרכזי שיחול עם כניסת התיקון לתוקף הינו ביטול הצבירה בענפי רכב חובה וחבויות ויישום עמדת הממונה לעניין הנוהג המיטבי המפורטת בבאור 36(6)ב' (4) להלן. בענפים בהם האקטואר אינו מחשב הפרשה בהתאם לנוהג המיטבי, החברה החליטה להמשיך וליישם את שיטת הצבירה, המהווה אומדן מקורב לזהירות הראויה הנדרשת בהתאם לשיטת הנוהג המיטבי.

התיקון נכנס לתוקף החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2015, אך ניתן היה ליישמו ביישום מוקדם החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2014.

כצעד משלים לתיקון עודכנו, בחודש אוקטובר 2015, הוראות המדידה הכלולות בחוזר המאוחד, לגבי חלקם של מבטחי משנה בהוצאות רכישה נדחות ובפרמיה שטרם הורווחה בענפי ביטוח כללי וזאת החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2015.

התיקון טופל כשינוי מדיניות חשבונאית, אשר יישומו למפרע אינו פרקטי ולפיכך השפעת השינוי נזקפה כהתאמה לעודפים ליום 31 בדצמבר, 2015 ללא יישום למפרע.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזי השקעה (המשך)

2. ביטוח כללי (המשך)

ד) סעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, מורכב מעתודות ביטוח ותביעות תלויות, כלהלן: (המשך)

4) שינויים בחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי החל מיום 31 בדצמבר, 2015: (המשך)

השפעת התיקון האמור על הדוחות הכספיים של החברה ליום 31 בדצמבר, 2015 הינה כדלקמן:

ברוטו	משנה אלפי ש"ח	שייר	
			(גידול) קיטון בהתחייבויות ביטוח בביטוח כללי וגידול (קיטון) של נכסי ביטוח משנה:
235,280	(73,864)	161,416	עקב ביטול הצבירה
(339,761)	97,924	(241,837)	יישום הנחיות הנוהג המיטבי בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות המחושבות על ידי האקטואר
-	(14,727)	(14,727)	קיטון בנכסי ביטוח משנה עקב עדכון חישוב חלק מבטחי משנה בפרמיה שטרם הורווחה
(104,481)	9,333	(95,148)	סה"כ גידול בהתחייבויות ביטוח בביטוח כללי וגידול בנכסי ביטוח משנה
-	9,617	9,617	קיטון בזכאים ויתרות זכות עקב עדכון חישוב חלקם של מבטחי משנה בהוצאות רכישה נדחות
-	(3,435)	(3,435)	גידול בזכאים ויתרות זכות עקב עדכון חישוב עמלות מבטחי משנה
(104,481)	15,515	(88,966)	סך השפעת התיקון לפני מסים
		31,610	בניכוי השפעת המס
	(57,356)		סה"כ קיטון ביתרת עודפים

ה) הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לרכישת פוליסות, המתייחסות לפרמיות שטרם הורווחו. הוצאות הרכישה מחושבות לפי שיעורי ההוצאות בפועל או לפי שיעורים תקינים, שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מהפרמיה שטרם הורווחה, לכל ענף בנפרד, לפי הנמוך שבהם.

ו) עסקים המתקבלים מהמאגר לביטוח רכב חובה ("הפול") בע"מ (להלן - הפול), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום, נכללים לפי דיווחים המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת הפרשות לפי העניין, והכול בהתאם לשיעור השתתפות החברה בהם.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזי השקעה (המשך)

3. ביטוח בריאות

- (א) הכרה בהכנסה - ראה סעיף יח. להלן.
- (ב) התחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות מחושבות בהתאם להוראות המפקח (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל המבוטח, ותק הכיסויים, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות וחלקם של מבטחי משנה בהן נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על ידי האקטואר הממונה בחברה (ד"ר אברהם לוונגליק F.I.L.A.A שהינו נושא משרה בחברה), למעט בענפי מחלות קשות וביטוח סיעודי, בהם מתבצעת ההערכה האקטוארית על ידי האקטוארית הממונה בביטוח חיים.

ההתחייבויות כוללות במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי בברוטו ובשייר (פרמיה בחסר), המחושבת על בסיס הערכה אקטוארית על בסיס אומדן תזרים מזומנים בגין הכיסוי.

(ג) הוצאות רכישה נדחות:

הוצאות רכישה נדחות בביטוח בריאות כוללות עמלות לסוכנים ולמפקחי רכישה והוצאות הנהלה וכלליות, בקשר לרכישת פוליסות חדשות. ה-DAC בביטוח בריאות (מחלות ואשפוז) מחושב על פוליסות שנמכרו החל משנת 2005 ומופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ- 6 שנים ובביטוחי בריאות ארוכי טווח (סיעוד ומחלות קשות) לא יותר מ- 15 שנים. בפוליסות שבוטלו ה-DAC נמחק במועד הביטול.

מידי שנה בודק האקטואר הממונה את ברות ההשבה של ה-DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שההתחייבויות בגין חוזי הביטוח בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו מספיקות, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסינה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

ההנחות המשמשות לבדיקה זו כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה, הנקבעות על ידי האקטוארים הממונים מידי שנה על פי בדיקות ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים.

(ד) בדיקת נאותות ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות (Liability Adequacy Test):

האקטואר הממונה בודק מדי שנה כי סך סכום העתודה בניכוי הוצאות רכישה נדחות מספיק לכסות את התזרים העתידי הצפוי בגין תביעות, עמלות והוצאות בניכוי פרמיות והכנסות מהשקעות. התזרים נבדק לאחר ניכוי ביטולים צפויים ומהוון בריבית ריאלית, תחת הנחות סבירות. הבדיקה נעשית ברמת המוצר בהתאם להנחיות המפקח.

ההנחות המשמשות לבדיקות הנ"ל כוללות הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תשואה מנכסים, תמותה ותחלואה והן נקבעות על-ידי האקטוארים הממונים מדי שנה על-פי בדיקות, ניסיון העבר ומחקרים רלוונטיים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות הבדיקה נעשית בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיב הבודד ובכפוף למהימנות הסטטיסטית של ניסיון זה. לפרטים נוספים ראה באור 36(א/4) להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

1. חוזי ביטוח וחוזי השקעה (המשך)

3. ביטוח בריאות (המשך)

ה) תביעות תלויות

ההפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן ההפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללו במסגרת ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

ו) הפרשה בגין השתתפות ברווחים של מבטחים בביטוח קבוצתי

ההפרשה נכללה בסעיף "זכאים ויתרות זכות". כמו כן, השינוי בהפרשה נזקף לסעיף פרמיות שהורווחו בדוח רווח והפסד.

ז) ההתחייבויות הביטוחיות כוללות, במידת הצורך, הפרשה בגין הפסד צפוי, המחושבת על בסיס הערכה אקטוארית על בסיס אומדן תזרים מזומנים בגין החוזה.

2. מכשירים פיננסיים

מכשיר פיננסי מוכר כנכס או התחייבות במועד קבלת התנאים החוזיים על ידי החברה (מועד העסקה).

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים

מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות. נכסים פיננסיים כוללים השקעות פיננסיות (נכסי חוב סחירים, נכסי חוב בלתי סחירים, מניות ואחרות) וכן נכסים פיננסיים אחרים כגון: פרמיות לגביה, חייבים אחרים, מזומנים ושווי מזומנים. כמו כן, מכשירים פיננסיים כוללים התחייבויות פיננסיות, כגון הלוואות ואשראי שנתקבלו ואשראי ספקים וזכאים אחרים.

ההכרה הראשונית במכשירים פיננסיים שאינם נגזרים הינה לפי שווי הוגן ולגבי מכשירים שאינם מוצגים בשווי ההוגן דרך רווח והפסד בתוספת כל עלויות העסקה הישירות הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה הראשונית, מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים נמדדים כמפורט בהמשך.

מזומנים ושווי מזומנים

מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנים להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופים לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואינם מוגבלים בשעבוד.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, אשר יועדו כזמינים למכירה או שאינם מסווגים לאחת משתי הקבוצות: נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד או הלוואות וחייבים. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים לפי השווי ההוגן. רווחים או הפסדים כתוצאה מהתאמות שווי הוגן, למעט בגין ריבית והפרשי שער המתייחסים למכשירי חוב ודיבידנד ממכשיר הוגן, אשר נזקפים לרווח והפסד לסעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון, נזקפים כרווח (הפסד) כולל אחר לקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד גריעת ההשקעה או במקרה של ירידת ערך, הרווח או ההפסד כולל אחר שהוכר בעבר, נזקף לדוח רווח והפסד.

נכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

מכשיר פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה הראשונית בו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

1. מכשירים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינן השקעות המוחזרות בתשלומים קבועים או הניתנים לקביעה, שאינן נסחרות בשוק פעיל. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות מוצגות על פי תנאיהן לפי העלות בתוספת עלויות עיסקה ישירות, תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית, ובניכוי הפרשה לירידת ערך. חייבים לזמן קצר מוצגים לפי תנאיהם בערכם הנומינלי.

2. מכשירים פיננסיים נגזרים

נגזרים פיננסיים מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן; עלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. לאחר ההכרה הראשונית, נמדדים הנגזרים לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

3. נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

ערכם של נכסים והתחייבויות פיננסיות צמודי מדד, שאינם נמדדים לפי שווי הוגן, משוערך בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית המדד בפועל.

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים

הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד הנכסים כדלקמן:

(א) נכסים של החברה הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות תלויות תשואה

מרבית נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן תמנע עיוות חשבונאי של הצגת נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות לפי בסיסי מדידה שונים (mismatch), כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (וועדת ההשקעות הרלוונטית) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

חלק ממכשירי החוב הלא סחירים, הכלולים בתיקי השקעה של פוליסות תלויות תשואה, אשר נרכשו בשנת 2009, סווגו כהלוואות וחייבים ונמדדים תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית, כמתאפשר על פי הוראת שעה שפרסם המפקח.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

4. ייעוד הנכסים הפיננסיים (המשך)

(ב) נכסים של החברה ושל חברת ביטוח מאוחדת שאינם נכללים בתיקי השקעות כנגד פוליסות תלויות תשואה (נוסטרו)

(1) נכסים שאינם סחירים, שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב שאינם סחירים הכוללים אגרות חוב מיועדות (אג"ח ח"צ), אגרות חוב בלתי סחירות אחרות, תעודות מסחריות, פקדונות בבנקים והלוואות, סווגו כהלוואות וחייבים. מניות שאינן סחירות סווגו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה.

(2) נכסים סחירים שאינם כוללים נגזרים משובצים או שאינם מהווים נגזרים

נכסי חוב ומניות סחירים סווגו לקבוצת נכסים פיננסיים זמינים למכירה, למעט מלוות קצרי מועד ממשלתיות אשר יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

(3) נגזרים ומכשירים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד.

(4) נכסים פיננסיים שהועברו אל החברה מחברה אחת שאינה חברת ביטוח

נכסים פיננסיים כאמור בסעיפים 1 ו-2 לעיל, אשר הועברו אל החברה מחברה אחת שאינה חברת ביטוח, מסווגים בחברה בקבוצת שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת בהתאם לסיווג המקורי בחברה המעבירה.

5. התחייבויות פיננסיות

א. התחייבויות פיננסיות בעלות מופחתת

כתבי התחייבות, שטרי הון ואשראי נושאי ריבית מוכרים לראשונה לפי שווי הוגן בניכוי עלויות עסקה מיוחסות ישירות (לדוגמה, עלויות גיוס הלוואה). לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות ואשראי נושאי ריבית מוצגים לפי עלות מופחתת תוך שימוש בשיטת הריבית האפקטיבית הלוקחת בחשבון גם את עלויות העסקה המיוחסות ישירות.

ב. התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד

התחייבויות פיננסיות הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד מתייחסות לנגזרים המיועדים עם ההכרה הראשונית בהם, להיות מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

ג. התחייבויות בגין ערבויות פיננסיות

ההתחייבויות בגין ערבויות פיננסיות מוכרות לראשונה לפי השווי ההוגן תוך התחשבות גם בעלויות עסקה ישירות המיוחסות למתן הערבות. לאחר ההכרה הראשונית, ההתחייבות נמדדת לפי הסכום הגבוה מבין הסכום שהוכר לראשונה (בניכוי הפחתה מתאימה על פני תקופת הערבות) והאומדן לסכום שנדרש להכיר בו לתאריך הדיווח על פי IAS 37 בהתאם להסכם הערבות.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ז. מכשירים פיננסיים (המשך)

6. קיזוז מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות מקוזזים והסכום נטו מוצג בדוח על המצב הכספי, אם קיימת זכות שניתנת לאכיפה משפטית לקזז את הסכומים שהוכרו, וכן קיימת כוונה לסלק את הנכס ואת ההתחייבות על בסיס נטו, או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות במקביל. הזכות לקזז חייבת להיות ניתנת לאכיפה משפטית לא רק במהלך העסקים הרגיל של הצדדים לחוזה, אלא גם במקרה של פשיטת רגל או חדלות פרעון של אחד הצדדים. על מנת שהזכות לקזז תהיה קיימת באופן מיידי, אסור שהיא תהיה תלויה באירוע עתידי או שיהיו פרקי זמן שבהם היא לא תחול, או שיהיו אירועים שיגרמו לפקיעתה.

7. גריעת מכשירים פיננסיים

נכסים פיננסיים

נכס פיננסי נגרע כאשר פקעו הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי מזומנים מהנכס הפיננסי; או כאשר החברה מעבירה את הזכויות החוזיות לקבלת תזרימי המזומנים מהנכס הפיננסי או נוטלת על עצמה מחויבות לשלם את תזרימי המזומנים שהתקבלו במלואם לצד שלישי, ללא עיכוב משמעותי, ובנוסף העבירה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס או לא העבירה ולא הותירה בידיה באופן ממשי את כל הסיכונים וההטבות הקשורים לנכס אך העבירה את השליטה על הנכס.

התחייבויות פיננסיות

התחייבות פיננסית נגרעת כאשר היא מסולקת, דהיינו ההתחייבות נפרעה, בוטלה או פקעה. התחייבות פיננסית מסולקת כאשר הקבוצה פורעת את ההתחייבות על-ידי תשלום במזומן, בנכסים פיננסיים אחרים, בסחורות או שירותים, או משוחררת משפטית מההתחייבות.

8. לעניין ירידת ערך נכסים פיננסיים, ראה סעיף יב.1. להלן.

ח. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות, בניכוי פחת שנצבר והפסדים מירידת ערך.

עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד המתייחס, מהוונת כחלק מעלות ציוד זה.

עלות נכס בהקמה כוללת את עלות החומרים, עלויות אשראי וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב כך שיוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה.

2. עלויות עוקבות

עלות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע מוכרת כחלק מהערך בספרים של אותו פריט אם צפוי כי התועלת הכלכלית העתידית הגלומה בפריט תזרום אל הקבוצה וכי עלותו ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של החלק שהוחלף נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. רכוש קבוע (המשך)

3. פחת

פחת נזקף לדוח רווח והפסד לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע.

שיעורי הפחת בהם נעשה שימוש בתקופה השוטפת ובתקופות ההשוואתיות הינו כדלקמן:

בניינים (למעט מרכיב הקרקע)	4%
שיפורים במושכר	לאורך תקופת השכירות כולל תקופת האופציה
כלי רכב	15%
מחשבים וציוד היקפי	25%-33%
ציוד וריהוט משרדי	6%-15%

אורך החיים השימושיים, שיטת הפחת וערך השייר נבחנים לפחות פעם בשנה והשינויים מטופלים כשינוי אומדן חשבונאי באופן של מכאן ולהבא מהמועד שבו בוצע השינוי.

נכס נגרע מהדוחות הכספיים במועד המכירה או כאשר לא צפויות עוד הטבות כלכליות מהשימוש בנכס. רווח או הפסד מגרעת הנכס (המחושב כהפרש בין התמורה נטו מהגרעה והעלות המופחתת בדוחות הכספיים) נכלל בדוח רווח והפסד בתקופה בה נגרע הנכס.

4. שינוי ייעוד

העברת נכס מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון הפסקת שימוש בנכס על-ידי הבעלים או הסכם שכירות תפעולית עם צד שלישי. ההפרש בין השווי ההוגן לעלות של נכס שהועבר מרכוש קבוע לנדל"ן להשקעה מטופל כהערכה מחדש בהתאם ל-16 IAS ונזקף לקרן הערכה מחדש.

העברת נכס מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע מתבצעת כאשר יש שינוי בייעוד, כגון התחלת שימוש בנכס על-ידי הבעלים. העלות של הנכס המועבר מנדל"ן להשקעה לרכוש קבוע הינה השווי ההוגן במועד המעבר.

ט. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הינו נדל"ן (קרקע, מבנה או שניהם) המוחזק על ידי הבעלים לצורך הפקת דמי שכירות או לשם עליית ערך, או שתיהן.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, אשר משקף את תנאי השוק במועד הדיווח, בניכוי היטלים עתידיים. רווחים או הפסדים הנובעים משינויים בשווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה, נזקפים לרווח או הפסד במועד התהוותם. נדל"ן להשקעה אינו מופחת באופן שיטתי.

לצורך קביעת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה מתבססת הקבוצה על הערכת שווי שמבוצעת על-ידי מעריכים חיצוניים בלתי תלויים שהינם מומחים בהערכות שווי של נדל"ן והינם בעלי הידע והניסיון הנדרשים. ראה באור 8 ב' להלן.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י. חכירות

המבחנים לסיווג חכירה כמימונית או כתפעולית מבוססים על מהות ההסכמים והם נבחנים במועד ההתקשרות על-פי הכללים להלן שנקבעו בתקן IAS 17;

1. חכירה מימונית

בחכירה מימונית, הועברו לקבוצה באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הקשורים לשימוש בנכס החכור. הנכס החכור נמדד בתחילת תקופת החכירה לפי הנמוך מבין השווי ההוגן של הנכס החכור או הערך הנוכחי של תשלומי החכירה המינימליים ולאחר מכן מופחת לאורך תקופת החיים השימושיים שלו או תקופת החכירה, הקצרה מבין השתיים.

2. חכירה תפעולית

הסכמי חכירה, בהם לא מועברים באופן ממשי כל הסיכונים וההטבות הגלומים בשימוש בנכס החכור, מסווגים כחכירה תפעולית. תשלומי החכירה מוכרים כהוצאה בדוח רווח והפסד באופן שוטף על פני תקופת החכירה.

יא. נכסים בלתי מוחשיים

נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בנפרד נמדדים עם ההכרה הראשונית לפי העלות בתוספת עלויות רכישה ישירות. נכסים בלתי מוחשיים הנרכשים בצירופי עסקים נכללים לפי השווי ההוגן במועד הרכישה. לאחר ההכרה הראשונית, נכסים בלתי מוחשיים מוצגים על-פי עלותם בניכוי הפחתה מצטברת ובניכוי הפסדים מירידות ערך שנצברו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים בלתי מוגדר אינם מופחתים באופן שיטתי וכפופים לבחינת ירידת ערך מדי שנה וכן בכל עת שקיים סימן המצביע כי ייתכן שחלה ירידת ערך (ראה גם סעיף יב.4. להלן). אורך החיים השימושיים של נכסים אלה נבחן מדי שנה כדי לקבוע אם הערכת אורך החיים כבלתי מוגדר עדיין תקפה. אם האירועים והנסיבות אינם תומכים עוד בהערכה כאמור, השינוי באורך החיים השימושיים מבלתי מוגדר למוגדר מטופל כשינוי באומדן חשבונאי, ובאותו מועד נבחנת גם ירידת ערך ומופחת הנכס באופן שיטתי על פני תקופת אורך החיים השימושים שלו.

נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים שימושיים מוגדר מופחתים על פני אורך החיים השימושיים שלהם על בסיס שיטת הקו הישר ונבחנת לגביהם ירידת ערך כאשר קיימים סימנים המצביעים על כך שקיימת לגביהם ירידת ערך. תקופת ההפחתה ושיטת ההפחתה של נכס בלתי מוחשי עם אורך חיים שימושיים מוגדר נבחנות לפחות בכל סוף שנה.

1. עלויות פיתוח תוכנה

הוצאות פיתוח תוכנה מהוונות אך ורק אם ניתן למדוד באופן מהימן את עלויות הפיתוח; התוכנה ישימה מבחינה טכנית ומסחרית; צפויה הטבה כלכלית עתידית מהפיתוח, ולקבוצה כוונה ומקורות מספיקים להשלים את הפיתוח ולהשתמש בתוכנה. הוצאה שהוונה כוללת שכר עבודה ישיר שניתן לייחסו ישירות להכנת הנכס לשימוש המיועד. הוצאות פיתוח אחרות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

2. תוכנות

נכסי הקבוצה כוללים מערכות מחשב המורכבות מחומרה ותוכנות. תוכנות המהוות חלק אינטגרלי מחומרה, אשר אינה יכולה לפעול ללא התוכנות המותקנות עליה, מסווגות כרכוש קבוע. לעומת זאת, רישיונות לתוכנות העומדות בפני עצמן ומוסיפות פונקציונליות נוספת לחומרה, מסווגים כנכסים בלתי מוחשיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

3. עלויות עוקבות

עלויות עוקבות מוכרות כנכס בלתי מוחשי אך ורק כאשר הן מגדילות את ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בנכס בגינו הן הוצאו. כל העלויות האחרות, לרבות עלויות הקשורות למוניטין או מותגים שפותחו באופן עצמי, נזקפות לדוח רווח והפסד עם התהוותן.

4. הפחתה

הפחתה נזקפת לדוח רווח והפסד על פני אומדן אורך החיים השימושי של הנכסים הבלתי מוחשיים, מהמועד שבו הנכסים זמינים לשימוש.

אומדן אורך החיים השימושי לתקופה הנוכחית ולתקופות השוואתיות הינו כדלקמן:

תוכנות - מופחתות בקו ישר על פני 4-8 שנים.

האומדנים בדבר שיטת הפחת ואורך החיים השימושי נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח.

יב. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים

החברה בוחנת בכל תאריך דיווח אם קיימת ירידת ערך כמפורט להלן:

1. השקעות פיננסיות

א. נכסים פיננסיים המוצגים בעלות מופחתת

ראיה אובייקטיבית לירידת ערך קיימת כאשר אירוע אחד או יותר השפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההכרה.

החברה בוחנת ראיות לירידת ערך לגבי נכסי חוב המסווגים להלוואות וחייבים ברמת הנכס הבודד.

במידה וקיימת ראיה אובייקטיבית כי צפוי הפסד מירידת ערך בגין הלוואות וחייבים המוצגים בעלותם המופחתת, סכום ההפסד הנזקף לדוח רווח והפסד נמדד כהפרש בין יתרת הנכס בספרים והערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, המהוונים בהתאם לשיעור הריבית האפקטיבית המקורית של הנכס הפיננסי.

בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את השבת ערכו של הנכס לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

1. השקעות פיננסיות (המשך)

ב. נכסים פיננסיים זמינים למכירה

הראיה לירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, כוללת ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן של הנכס מתחת לעלותו וכן בחינת שינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועלת החברה שהנפיקה את המכשיר. הבחינה של ירידה משמעותית או מתמשכת, תלויה בנסיבות בכל תאריך דיווח, כאשר, במסגרת הבחינה, מובאות בחשבון התנודתיות ההיסטורית בשווי ההוגן וכן קיומה של ירידה בשווי ההוגן בשיעור כולל של 20% ומעלה או ירידת ערך הנמשכת לאורך תקופה העולה על שנה. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לרווח כולל אחר, מסווג מחדש לרווח והפסד. בתקופות עוקבות, ביטול הפסד מירידת ערך אינו נזקף לרווח והפסד אלא נזקף לרווח כולל אחר.

ראיות לירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירי חוב, כוללות אירוע אחד או יותר שהשפיעו באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים מהנכס לאחר מועד ההשקעה. כאשר קיימת ראיה לירידת ערך, ההפסד המצטבר שנזקף לרווח כולל אחר, הנמדד כהפרש בין עלות הרכישה (בניכוי תשלומי קרן, הפחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית והפסדים קודמים מירידת ערך) לבין השווי ההוגן, מוכר כהפסד מירידת ערך בדוח רווח והפסד. בתקופות עוקבות הפסד מירידת ערך שיוחס למכשיר חוב מבוטל כאשר ניתן לייחס באופן אובייקטיבי את העלייה בשווי ההוגן לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך. ביטול כאמור נזקף לרווח והפסד עד לגובה ההפסד שהוכר.

2. ביטוח משנה

א. ההתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי החברה אינן משחררות אותה מהתחייבויותיה כלפי המבוטחים על-פי פוליסות הביטוח.

מבטח משנה, אשר לא יעמוד בהתחייבויותיו על-פי החוזים עימו, עלול לגרום לחברה הפסדים.

ב. החברה מבצעת הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק על בסיס הערכות סיכון פרטניות ועל בסיס עומק החוב.

בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בהתחייבויות הביטוחיות מתחשבת החברה, בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה. כאשר חלקם של מבטחי המשנה כאמור מחושב על בסיס אקטוארי, חלקם של אותם מבטחי משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כמו כן, מתחשבת החברה בעת עריכת ההפרשות, בין היתר, בנכונות הצדדים להגיע להסכמי CUT OFF (סיום התקשרויות בדרך של פירעון סופי של החובות) במטרה לצמצם את החשיפה.

3. פרמיה לגביה

הפרשה לחובות מסופקים בגין פרמיות לגביה מחושבת בהתאם לגיל החוב ובנוסף נקבעת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.

4. נכסים שאינם פיננסיים

החברה בוחנת אפשרות לירידת ערך של נכסים שאינם פיננסיים (למעט הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה ונכסי מס נדחים), כאשר ישנם סימנים כתוצאה מאירועים או שינויים בנסיבות המצביעים על כך שהיתרה בספרים אינה בר-תשבה. במקרים בהם יתרת הנכסים הלא פיננסיים בספרים עולה על הסכום בר-ההשבה שלהם, מופחתים הנכסים לשווי בר-ההשבה שלהם. השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יב. ירידת ערך והפרשות לחובות מסופקים (המשך)

4. נכסים שאינם פיננסיים (המשך)

השווי בר-ההשבה הוא הגבוה מבין מחיר המכירה, נטו ושווי שימוש. בהערכת שווי השימוש מהוונים תזרימי המזומנים הצפויים לפי שיעור ניכיון לפני מס המשקף את הסיכונים הספציפיים לכל נכס. בגין נכס שאינו מייצר תזרימי מזומנים עצמאיים נקבע סכום בר-השבה עבור היחידה מניבת המזומנים שאליה שייך הנכס. הפסדים מירידת ערך נזקפים לדוח רווח והפסד לסעיף הוצאות הנהלה וכלליות.

הקריטריונים הייחודיים להלן מיושמים בבחינת ירידת ערך של הנכסים הספציפיים הבאים:

חברות כלולות

החברה קובעת, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, אם יש צורך להכיר בהפסד נוסף בגין ירידת ערך של ההשקעות בחברות כלולות. החברה קובעת בכל תאריך דיווח אם קיימת ראייה אובייקטיבית לירידת ערך של ההשקעה בחברה כלולה. במידה ויש צורך בכך, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין סכום בר ההשבה של ההשקעה בחברה הכלולה לבין ערכה בדוחות הכספיים. סכום בר ההשבה הינו הגבוה מבין שווי הוגן ושווי שימוש המחושב בהתבסס על הערכת שווי של תזרימי המזומנים נטו שמפיקה החברה הכלולה. ההפסד מירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד בסעיף חלק ברווחי חברות כלולות, נטו.

לדעת החברה, לבחינה קבוצתית של ירידת ערך לגבי הנכסים שפורטו לעיל, לא צפויה להיות השפעה מהותית על הדוחות הכספיים, היות והבחינה ברמת הנכס הבודד מזהה את הרוב המוחלט של ההפסדים שהתהוו.

יג. מדידת שווי הוגן

שווי הוגן הוא המחיר שהיה מתקבל במכירת נכס או המחיר שהיה משולם להעברת התחייבות בעסקה רגילה בין משתתפים בשוק במועד המדידה.

מדידת שווי הוגן מבוססת על ההנחה כי העסקה מתרחשת בשוק העיקרי של הנכס או ההתחייבות, או בהעדר שוק עיקרי, בשוק הכדאי ביותר.

השווי ההוגן של נכס או התחייבות נמדד תוך שימוש בהנחות שמשתתפים בשוק ישתמשו בעת תמחור הנכס או ההתחייבות, בהנחה שמשתתפים בשוק פועלים לטובת האינטרסים הכלכליים שלהם.

מדידת שווי הוגן לנכס לא פיננסי מביאה בחשבון את היכולת של משתתף בשוק להפיק הטבות כלכליות באמצעות הנכס בשימוש המיטבי שלו או על ידי מכירתו למשתתף אחר בשוק שישתמש בנכס בשימוש המיטבי שלו.

הקבוצה משתמשת בטכניקות הערכה שמתאימות לנסיבות ושקיימים עבורן מספיק נתונים שניתנים להשגה כדי למדוד שווי הוגן, תוך מיקסום השימוש בנתונים רלוונטיים הניתנים לצפייה ומיזעור השימוש בנתונים שאינם ניתנים לצפייה.

השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים הנסחרים בשוק פעיל נקבע על ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. בגין מכשירים פיננסיים שלהם אין שוק פעיל, השווי ההוגן נקבע באמצעות שימוש בשיטות הערכה. שיטות אלו כוללות התבססות על עסקאות שבוצעו לאחרונה בתנאי שוק, התייחסות לשווי השוק הנוכחי של מכשיר אחר דומה במהותו, היוון תזרימי מזומנים או שיטות הערכה אחרות. השווי של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים, ראה באור 12 ז'.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יג. מדידת שווי הוגן (המשך)

כל הנכסים וההתחייבויות הנמדדים בשווי הוגן או שניתן גילוי לשווי ההוגן שלהם, מחולקים לקטגוריות בתוך מדרג השווי ההוגן, בהתבסס על רמת הנתונים הנמוכה ביותר, המשמעותית למדידת השווי ההוגן בכללותה:

- רמה 1- מחירים מצוטטים (ללא התאמות) בשוק פעיל של נכסים והתחייבויות זהים.
- רמה 2- נתונים שאינם מחירים מצוטטים שנכללו ברמה 1, אשר ניתנים לצפייה במישרין או בעקיפין.
- רמה 3- נתונים שאינם מבוססים על מידע שוק ניתן לצפייה (טכניקות הערכה ללא שימוש בנתוני שוק ניתנים לצפייה).

יד. הון מניות

עלויות המתייחסות ישירות להנפקת מניות מוצגות כהפחתה מההון.

טו. התחייבויות בשל הטבות לעובדים

1. הטבות לזמן קצר

הטבות לעובדים לזמן קצר הינן הטבות אשר צפויות להיות מסולקות במלואן תוך שנה מתום תקופת הדיווח השנתית, בה העובדים סיפקו את השירות המתייחס והן כוללות משכורות, ימי חופשה, הבראה והפקדות מעסיק לביטוח לאומי ומוכרות כהוצאות עם מתן השירותים. התחייבות בגין בונוס במזומן או תוכנית להשתתפות ברווחים, מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחויבות משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד וניתן לאמוד באופן מהימן את הסכום.

2. הטבות לאחר סיום העסקה

בקבוצה קיימות מספר תוכניות הטבה לאחר העסקה. התוכניות ממומנות בדרך כלל על-ידי הפקדות בחברות ביטוח ובקרנות פנסיה (להלן - נכסי תוכנית).

תוכניות הפקדה מוגדרת

בהתאם לסעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, משלמת הקבוצה באופן קבוע תשלומים מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים, גם אם בקרן לא הצטברו סכומים מספיקים כדי לשלם את כל ההטבות לעובד המתייחסות לשירות העובד בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הפקדות הקבוצה בתוכניות הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד במקביל לקבלת שירותי העבודה מהעובד.

בנוסף, לקבוצה תוכנית להטבה מוגדרת בגין תשלום פיצויים בהתאם לחוק פיצויי פיטורין, אשר לפיו זכאים עובדים לקבל פיצויים עם פיטוריהם או פרישתם. ההתחייבות בשל סיום העסקה נמדדת לפי שיטת שווי אקטוארי של יחידת הזכאות החזויה. החישוב האקטוארי מביא בחשבון עלויות שכר עתידיות ושיעור עזיבת עובדים, וזאת על בסיס הערכה של עיתוי התשלום. הסכומים מוצגים על בסיס היוון תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, לפי שיעורי הריבית בהתאם לתשואה במועד הדיווח של אגרות חוב קונצרניות צמודות מדד באיכות גבוהה, אשר מועד פרעון דומה לתקופת ההתחייבות המתייחסת לפיצויי הפרישה. לגבי השפעת השינוי אשתקד כתוצאה משימוש בשיעור ריבית של אגרות חוב קונצרניות צמודות מדד באיכות גבוהה, ראה באור 22 ס' 2' ב) להלן.

הקבוצה מפקידה כספים בגין התחייבויותיה לתשלום פיצויים לחלק מעובדיה באופן שוטף בקרנות פנסיה וחברות ביטוח (להלן - נכסי התוכנית). נכסי התוכנית הינם נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות עובד לזמן ארוך או בפוליסות ביטוח כשירות. נכסי התוכנית אינם זמינים לשימוש נושי הקבוצה ולא ניתן לשלםם ישירות לקבוצה.

מרכיב הפיצויים בפוליסות שהופקו על-ידי החברה אינו מהווה נכסי תוכנית בדוחות הכספיים ומקוזז מההתחייבויות בגין חוזי הביטוח.

ההתחייבות בשל הטבות לעובדים המוצגת בדוח על המצב הכספי מייצגת את הערך הנוכחי של התחייבות ההטבות המוגדרת בניכוי השווי ההוגן של נכסי התוכנית. מדידות מחדש של ההתחייבות נטו נזקפות לרווח כולל אחר בתקופה בה הם נוצרו.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

טו. התחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

3. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

ההתחייבות נטו של הקבוצה בגין הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתכניות הטבה לאחר העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהווה לערכו הנוכחי. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות צמודות מדד באיכות גבוהה, אשר מועד פרעון דומה לתנאי המחויבויות של החברה.

טז. עסקאות תשלומים מבוססי מניות

עסקאות המסולקות במזומן

עלות עסקה המסולקת במזומן נמדדת לפי השווי ההוגן במועד ההענקה באמצעות שימוש במודל תמחור מקובל, ראה פרטים נוספים בבאור 33. השווי ההוגן מוכר כהוצאה על פני תקופת ההבשלה ובמקביל מוכרת התחייבות. ההתחייבות נמדדת מחדש בכל תקופת דיווח לפי השווי ההוגן עד לסילוקה, כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

יז. הפרשות

הפרשה בהתאם ל- IAS 37 מוכרת כאשר לקבוצה יש מחויבויות נוכחיות, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר צפוי כי יידרש שימוש במשאבים כלכליים על מנת לסלק את המחויבות.

הפרשה בגין תביעות משפטיות מוכרת כאשר לקבוצה מחויבויות קיימות (משפטית או משתמעת) כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, ויותר סביר מאשר לא כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות וניתן לאמוד את המחויבות באופן מהימן.

יח. הכרה בהכנסה

1. פרמיות:

(א) פרמיות בביטוח חיים ובביטוח בריאות, לרבות פרמיות חסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה נרשמות כהכנסות בהגיע מועד גבייתן. ביטולים נרשמים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות המבוטחים ברווחים בפוליסות מנוכה מהפרמיות.

(ב) פרמיות בביטוח כללי נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. הפרמיות מתייחסות בעיקרן לתקופת ביטוח של שנה. ההכנסות מפרמיה ברוטו ושינויים בפרמיה שטרם הורווחה בגינה, נרשמים בסעיף פרמיות שהורווחו, ברוטו.

פרמיות בענף רכב חובה נזקפות לרווח והפסד בעת פירעון הפרמיה אך לא לפני תחילת תקופת הביטוח הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

פרמיות בענף דירות המבוטחות כבטוחה למשכנתא נזקפות לרווח והפסד כהכנסה בהגיע מועד גבייתן (מדי חודש).

פרמיות מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדיווח נרשמות כהכנסות מראש.

ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים המאוחדים הינן לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות, ובניכוי ביטולים והפרשות עקב אי פירעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ובניכוי השתתפות המבוטחים ברווחים, על בסיס ההסכמים שבתוקף.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יח. הכרה בהכנסה (המשך)

2. דמי ניהול:

דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים בהתאם להנחיות המפקח על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של המבוטחים בתיק תלוי התשואה.

דמי הניהול כוללים את המרכיבים דלקמן:

פוליסות שנמכרות החל מ-1 בינואר, 2004 - דמי ניהול קבועים בלבד.
בגין פוליסות שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר, 2003 - דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה- 1 בינואר ועד ה- 31 בדצמבר) בניכוי דמי הניהול הקבועים. ניתן לגבות רק דמי ניהול משתנים חיוביים ובניכוי סכומים שליליים שנצברו בשנים קודמות.

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצע בגינה הקטנה של דמי ניהול במהלך השנה השוטפת, תנוכה לצורך חישוב דמי הניהול המשתנים מתשואה חיובית בשנה העוקבת.

דמי ניהול בגין חוזי השקעה כוללים גם דמי ניהול בגין הגביה השוטפת.

3. עמלות:

הכנסות מעמלות בסוכנויות ביטוח מאוחדות נזקפות בעת התהוותן.

הכנסות מעמלות ממבטחי משנה נזקפות במועד הזכאות לקבלתן, בהתאם להסכמים עם מבטחי המשנה.

יט. רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית והפרשי הצמדה בגין נכסי חוב ויתרות חובה אחרות, הכנסות מדיבידנד, רווחים (הפסדים) נטו ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה והפסדים שהועברו לרווח והפסד בגין ירידות ערך קבועות, שינויים בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד, שינויים בשווי ההוגן של נגזרים המוצגים כהתחייבויות פיננסיות, הפסדים מירידות ערך קבועות בנכסי חוב שאינם סחירים, רווחים (הפסדים) ממטבע חוץ בגין נכסי חוב ושינויים בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה והכנסות מדמי שכירות של נדל"ן להשקעה.

רווחים (הפסדים) ממימוש השקעות מחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו ובין העלות המקורית או העלות המופחתת ומוכרים בעת קרות אירוע המכירה.

רווחים והפסדים מהפרשי שער ושינויים בשווי ההוגן של ההשקעות הפיננסיות מדווחים בנטו.

הכנסות ריבית מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית. הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד בו מוקנית לחברה הזכות לקבלת תשלום. באם מתקבל הדיבידנד בגין מניות סחירות, יוכר הדיבידנד כהכנסה ביום האקס.

הכנסות מדמי שכירות מוכרות לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין התחייבויות פיננסיות וריבית והפרשי שער על פקדונות ויתרות ממבטחי משנה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כ. עלויות אשראי

הקבוצה מהוות עלויות אשראי הקשורות ברכישה, הקמה או ייצור נכסים כשירים. נכס כשיר הינו נכס אשר נדרשת תקופת זמן משמעותית להכנתו לשימוש המיועד או מכירתו והוא כולל רכוש קבוע ותוכנות מחשב.

היוון עלויות האשראי מתחיל במועד שבו הוצאו עלויות בגין הנכס עצמו, התחילו הפעולות להכנת הנכס ונצברו עלויות אשראי, ומסתיים כאשר הושלמו מהותית כל הפעולות להכנת הנכס הכשיר לשימוש המיועד או למכירתו.

כא. הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות מסווגות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות, הנכללות בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, להוצאות הקשורות ברכישה, הנכללות בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות וליתר הוצאות הנהלה וכלליות אחרות הנכללות בסעיף זה. הסיווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה, המבוססים על הוצאות ישירות שנזקפו והוצאות עקיפות שהועמסו.

מידי תקופת דיווח, החברה בוחנת את המודלים ומשפרת אותם, על מנת לייחס בצורה המיטבית את ההוצאות בין מגזרי הפעילות השונים ובין ההוצאות המסווגות להוצאות עקיפות לייחוס תביעות, הוצאות הקשורות ברכישה והוצאות הנהלה וכלליות.

כב. מסים על הכנסה

הוצאות מסים על הכנסה כוללות מסים שוטפים ונדחים. הוצאות מסים על הכנסה נזקפות לדוח רווח והפסד, למעט אם הן מתייחסות לפריטים הנזקפים לרווח כולל אחר או להון.

1. מסים שוטפים

חבות בגין מסים שוטפים נקבעת תוך שימוש בשיעורי המס וחוקי המס שחוקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה, עד לתאריך הדיווח, וכן התאמות הנדרשות בקשר לחבות המס לתשלום בגין שנים קודמות.

2. מסים נדחים

מסים נדחים מחושבים בגין הפרשים זמניים בין הסכומים הנכללים בדוחות הכספיים לבין הסכומים המובאים בחשבון לצרכי מס.

יתרות המסים הנדחים מחושבות לפי שיעור המס הצפוי לחול כאשר הנכס ימומש או ההתחייבות תסולק, בהתבסס על חוקי המס שחוקקו או אשר חקיקתם הושלמה למעשה עד לתאריך הדיווח.

בכל תאריך דיווח, נבחנים נכסי מסים נדחים ובמידה שלא צפוי ניצולם הם מופחתים. הפרשים זמניים בגינם לא הוכרו נכסי מסים נדחים נבחנים בכל תאריך דיווח ובמידה שניצולם צפוי, מוכר נכס מס נדחה.

מסים נדחים מחושבים במקרים בהם חלוקת דיבידנד לחברה על ידי חברות מוחזקות כרוכה בחבות מס נוספת.

מסים נדחים מקוזזים אם קיימת זכות חוקית לקיזוז נכס מס שוטף כנגד התחייבות מס שוטפת והמסים הנדחים מתייחסים לאותה יישות החייבת במס.

כג. רווח למניה

רווח למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח המיוחס לבעלי המניות של החברה במספר המניות הרגילות המשוקלל הקיים בפועל במהלך התקופה. חלקה של החברה ברווחי חברות מוחזקות מחושב לפי חלקה ברווח למניה של אותן חברות מוחזקות מוכפל במספר המניות המוחזקות על ידי החברה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כד. סיווג מחדש

בדוחות הכספיים בוצעו מספר שינויי סיווג לרבות מיון פנימי בבאור השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה ובבאור השקעות פיננסיות אחרות מרמה 1 לרמה 2 בהיררכיית השווי ההוגן של אג"ח שנסחר בחו"ל מעבר לדלפק (OTC) וקרנות נאמנות בחו"ל המשקיעות באג"ח חו"ל כאמור לעיל. שינויי הסיווג האמורים בוצעו על מנת לשקף נכונה את רמת השווי ההוגן של אותם נכסים. שינויי הסיווג לא השפיעו על ההון, הרווח וההפסד והרווח הכולל.

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם

(1) תיקונים ל- IFRS 11 - הסדרים משותפים, בדבר רכישת זכויות בפעילות משותפת המהווה עסק כהגדרתו ב- IFRS 3

ביום 6 במאי, 2014, פרסם ה- IASB תיקונים ל- IFRS 11 - הסדרים משותפים (להלן - התיקונים), אשר דנים בטיפול החשבונאי ברכישת זכויות בפעילות משותפת המהווה עסק כהגדרתו ב- IFRS 3.

התיקונים קובעים כי הזכויות הנרכשות בעסקה כאמור יטופלו כצירוף עסקים על פי IFRS 3 ותקנים רלוונטיים נוספים, לרבות מדידת הנכסים וההתחייבויות המזוהים על פי שוויים ההוגן, הכרה במסים נדחים הנובעים ממדידה זו, טיפול בעלויות עסקה והכרה במוניטין או רווח מרכישה הזדמנותית.

התיקונים ייושמו בדרך של מכאן ולהבא החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2016. אימוץ מוקדם אפשרי.

(2) IFRS 15 - הכרה בהכנסה מחוזים עם לקוחות

IFRS 15 (להלן - התקן) פורסם על ידי ה- IASB בחודש מאי 2014.

התקן מחליף את IAS 18 הכנסות, IAS 11 חוזי הקמה ואת IFRIC 13 תכניות נאמנות לקוחות, IFRIC 15 הסכמים להקמת מבנים, IFRIC 18 העברות של נכסים מלקוחות ו- SIC 31 הכנסות - עסקאות חליפין הכוללות שירותי פרסום. התקן מציג מודל בן חמישה שלבים שיחול על הכנסות הנובעות מחוזים עם לקוחות:

- שלב 1- זיהוי החוזה עם הלקוח, לרבות התייחסות לקיבוץ חוזים וטיפול בשינויים (modifications) בחוזים.
- שלב 2- זיהוי מספר מחויבויות ביצוע נפרדות (distinct) בחוזה.
- שלב 3- קביעת מחיר העסקה, לרבות התייחסות לתמורה משתנה, רכיב מימון משמעותי, תמורות שאינן במזומן ותמורה שתשולם ללקוח.
- שלב 4- הקצאת מחיר העסקה לכל מחויבות ביצוע נפרדת על בסיס מחיר המכירה היחסי הנפרד תוך שימוש במחירים נצפים אם הם זמינים, או באומדנים והערכות.
- שלב 5- הכרה בהכנסה בעת עמידה במחויבות ביצוע, תוך הבחנה בין קיום מחויבות במועד מסוים לבין קיום מחויבות לאורך זמן.

התקן ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2018. אימוץ מוקדם אפשרי. התקן מאפשר לבחור ביישום למפרע חלקי עם הקלות מסוימות, שלפיו התקן ייושם על חוזים קיימים החל מתקופת היישום לראשונה ואילך, ולא תידרש הצגה מחדש של מספרי ההשוואה.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

(3) IFRS 9 - מכשירים פיננסיים

בחוֹדֶשׁ יולי 2014 פרסם ה- IASB את הנוסח הסופי והמלא של IFRS 9 - מכשירים פיננסיים, המחליף את IAS 39 - מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. IFRS 9 (להלן - התקן), מתמקד בעיקר בסיווג ומדידה של נכסים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39.

התקן קובע כי בעת ההכרה לראשונה, כל הנכסים הפיננסיים יימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:

א. הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו היא להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החוזיים הנובעים מהם.

ב. על פי התנאים החוזיים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסוימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת קרן.

המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן. התקן קובע הבחנה בין מכשירי חוב אשר יימדדו בשווי הוגן דרך רווח או הפסד ומכשירי חוב שיימדדו בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר.

נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים יימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, וההפרשים ייזקפו לרווח והפסד או לרווח כולל אחר, על פי בחירת החברה לגבי כל מכשיר ומכשיר. אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

לעניין גריעה ובנושא התחייבויות פיננסיות, קובע התקן את אותן הוראות שנדרשות לפי הוראות IAS 39 לגבי גריעה ולגבי התחייבויות פיננסיות שלא נבחרה לגביהן חלופת השווי ההוגן.

לפי התקן, סכום השינוי בשווי ההוגן של ההתחייבות, אשר מיוחס לשינויים בסיכון האשראי, ייזקף לרווח כולל אחר. כל יתר השינויים בשווי ההוגן ייזקפו לרווח או הפסד.

התקן כולל דרישות חדשות בנוגע לחשבונאות גידור.

התקן הסופי ייושם החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2018. אימוץ מוקדם אפשרי.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

(4) תיקונים ל- IFRS 10 ול- IAS 28 בדבר מכירה או העברה של נכסים בין חברה מחזיקה לחברה כלולה או עסקה משותפת שלה

בחודש ספטמבר 2014, פרסם ה- IASB תיקונים ל- IFRS 10 ול- IAS 28 (להלן - התיקונים) אשר דנים בטיפול החשבונאי במכירה או העברה של נכסים (נכס, קבוצת נכסים או חברה בת) בין החברה המחזיקה לבין חברה כלולה או עסקה משותפת שלה. התיקונים קובעים כי כאשר החברה המחזיקה מאבדת שליטה בחברת בת או בקבוצת נכסים שאינה מהווה עסק בעסקה עם חברה כלולה או עסקה משותפת שלה, יבוטל הרווח באופן חלקי, כך שהרווח שיוכר הוא הרווח בגין המכירה לחיצוניים בלבד. התיקונים מוסיפים כי במידה והזכויות הנותרות בידי החברה המחזיקה מהוות נכס פיננסי כהגדרתו ב- IFRS 9, יוכר הרווח באופן מלא. אם מדובר באיבוד שליטה בחברת בת או בקבוצת נכסים שמהווה עסק בעסקה עם חברה כלולה או עסקה משותפת שלה, יוכר הרווח באופן מלא.

התיקונים ייושמו בדרך של מכאן ולהבא. מועד התחילה המנדטורי טרם נקבע על ידי ה- IASB, אולם אימוץ מוקדם אפשרי.

(5) IFRS 16 חכירות

בינואר 2016 פרסם ה- IASB את תקן דיווח כספי בינלאומי מספר 16 בדבר חכירות (להלן - התקן החדש). בהתאם לתקן החדש, חכירה מוגדרת כחוזה, או חלק מחוזה, אשר מעביר בתמורה לתשלום את זכות השימוש בנכס לתקופת זמן מוגדרת. להלן עיקרי התקן החדש:

- התקן החדש דורש מחוכרים להכיר בכל החכירות בנכס מול התחייבות בדוח על המצב הכספי (פרט למקרים מסוימים) באופן דומה לטיפול החשבונאי בחכירה מימונית בהתאם לתקן הקיים- IAS 17 חכירות.
- חוכרים יכירו בהתחייבות בגין תשלומי החכירה ומנגד יכירו בנכס זכות-שימוש. כמו כן, החוכרים יכירו בהוצאות ריבית ובהוצאות פחת בנפרד.
- תשלומי חכירה משתנים שאינם תלויים במדד או בריבית אשר מבוססים על ביצוע או שימוש (לדוגמה, אחוז מהפדיון), יוכרו כהוצאה מצד החוכרים או כהכנסה מצד המחכירים במועד היווצרותם.
- במקרה של שינוי בתשלומי חכירה משתנים הצמודים למדד, על החוכר להעריך מחדש את ההתחייבות בגין החכירה כאשר השפעת השינוי תיזקף לנכס זכות-שימוש.
- התקן החדש כולל שני חריגים שבהם החוכרים רשאים לטפל בחכירות בהתאם לטיפול החשבונאי הקיים בהתייחס לחכירות תפעוליות וזאת במקרה של חכירות נכסים בעלי ערך כספי נמוך או במקרה של חכירות לתקופה של עד שנה.
- הטיפול החשבונאי מצד המחכיר נותר ללא שינוי מהותי לעומת התקן הקיים, קרי, סיווג כחכירה מימונית או כחכירה תפעולית.

התקן החדש מאפשר לחוכרים לבחור בגישת יישום למפרע מלאה או בגישת יישום למפרע חלקי עם הקלות מסוימות בגין החכירות שיהיו קיימות במועד המעבר, אשר לפיה לא תידרש הצגה מחדש של מספרי ההשוואה.

התקן החדש ייושם החל מהתקופות השנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2019. אימוץ מוקדם אפשרי, כל עוד IFRS 15 הכרה בהכנסה מחוזים עם לקוחות, מיושם במקביל.

החברה בוחנת את ההשפעות האפשריות של התקנים, אך אין ביכולתה, בשלב זה, לאמוד את השפעתם, אם בכלל, על הדוחות הכספיים.

באור 2: - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

כה. גילוי לתקני IFRS חדשים בתקופה שלפני יישומם (המשך)

6) תיקונים ל-7 IAS דוח על תזרימי מזומנים, בדבר גילויים נוספים לגבי התחייבויות פיננסיות

בינואר 2016 פרסם ה-IASB תיקונים ל-7 IAS דוח על תזרימי מזומנים (להלן - התיקונים) אשר דורשים מתן גילויים נוספים לגבי התחייבויות פיננסיות. התיקונים דורשים להציג את התנועה בין יתרת הפתיחה ליתרת הסגירה של התחייבויות פיננסיות, לרבות השינויים הנובעים מתזרימי מזומנים מפעילות מימון, מרכישת שליטה או איבוד שליטה במוחזקות, משינויים בשערי חליפין ומשינויים בשווי הוגן.

התיקונים ייושמו החל מהתקופות השנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2017. לא נדרש לכלול גילויים כאמור בהתייחס למספרי השוואה לתקופות הקודמות למועד התחילה של התיקונים. אימוץ מוקדם אפשרי.

החברה תכלול את הגילויים הנדרשים בדוחותיה הכספיים.

כו. להלן שיעורי השינוי של המדד ושער החליפין של הדולר:

שער חליפין יציג של הדולר	מדד		
	מדד ידוע	מדד בגין	
	%	%	
0.3	(0.9)	(1.0)	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015
12.0	(0.1)	(0.2)	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2014
(7.0)	1.9	1.8	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013

באור 3: - מגזרי פעילות

מגזרי הפעילות נקבעו בהתבסס על המידע הנבחן על ידי מקבל ההחלטות התפעוליות הראשי (CODM) לצורכי קבלת החלטות לגבי הקצאת משאבים והערכת ביצועים. בהתאם לזאת, למטרות ניהול, החברה פועלת במגזרי הפעילות הבאים:

1. מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח כולל את ענפי ביטוח חיים והוא מתמקד בעיקר בחסכון לטווח ארוך (במסגרת פוליסות ביטוח לסוגיהן) וכן בכיסויים ביטוחיים של סיכונים שונים כגון: מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ועוד.

2. מגזר ביטוח בריאות

מגזר ביטוח בריאות כולל ביטוח סיעודי, ביטוח הוצאות רפואיות, מחלות קשות, ניתוחים והשתלות, ביטוח שיניים, עובדים זרים ועוד.

3. מגזר ביטוח כללי

מגזר הביטוח הכללי כולל את ענפי החבויות והרכוש. בהתאם להוראות המפקח מפורט מגזר הביטוח הכללי לפי ענפי רכב חובה, רכב רכוש, ענפי רכוש ואחרים וענפי חבויות אחרים. תוצאות מגזר הביטוח הכללי כוללות את תוצאות שומרה ביטוח עד ליום 31 בינואר, 2013.

● ענף רכב חובה

ענף רכב חובה מתמקד בכיסוי אשר רכישתו על-ידי בעל הרכב או הנוהג בו היא חובה על-פי דין ואשר מעניק כיסוי לנזק גוף (לנהג הרכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל) כתוצאה משימוש ברכב מנועי.

● ענף רכב רכוש

ענף רכב רכוש מתמקד בכיסוי נזקי רכוש לרכב המבוטח ונזקי רכוש שהרכב המבוטח יגרום לצד שלישי.

● ענפי רכוש ואחרים

יתר ענפי הרכוש שאינם רכב וחבויות וכן ענפי ביטוח אחרים.

● ענפי חבויות אחרים

ענפי החבויות מיועדים לכיסוי של חבויות המבוטח בגין נזק שהוא יגרום לצד שלישי. ענפים אלו כוללים: אחריות כלפי צד ג', אחריות מעבידים, אחריות מקצועית ואחריות המוצר וכן ענפים אחרים המחושבים בשיטת עודף הכנסות על הוצאות כגון כלי שיט, כלי טייס וערבות חוק המכר.

4. הפעילות אשר אינה מיוחסת למגזרי פעילות כוללת פעילות של תיווך ביטוחי, הכנסות מהשקעות והוצאות מימון שלא יוחסו למגזרי הפעילות האחרים.

המדיניות החשבונאית של מגזרי הפעילות כאמור לעיל זהה לזו המוצגת בבאור 2. ביצועי המגזרים מוערכים בהתבסס על רווח (הפסד) כמוצג בדוחות הכספיים. תוצאות המגזרים, המדווחות למקבל ההחלטות התפעוליות הראשי, כוללות פריטים המיוחסים ישירות למגזר ופריטים אשר ניתן ליחסם באופן סביר.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015					
סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
5,078,599	-	-	2,194,745	565,611	2,318,243
715,474	-	-	477,911	116,417	121,146
4,363,125	-	-	1,716,834	449,194	2,197,097
912,544	(18,322)	66,821	88,715	34,460	740,870
219,571	-	-	-	-	219,571
118,122	(5,988)	14,692	87,061	7,779	14,578
7,945	-	7,918	-	-	27
5,621,307	(24,310)	89,431	1,892,610	491,433	3,172,143
4,675,736	-	-	1,645,867	296,880	2,732,989
(493,567)	-	-	(319,024)	(64,703)	(109,840)
4,182,169	-	-	1,326,843	232,177	2,623,149
946,725	(6,132)	-	445,794	181,712	325,351
395,929	(18,178)	29,757	104,255	49,640	230,455
52,946	-	42,575	2,352	846	7,173
5,577,769	(24,310)	72,332	1,879,244	464,375	3,186,128
13,499	-	-	2,464	1,996	9,039
57,037	-	17,099	15,830	29,054	(4,946)
(97,335)	-	(28,497)	(16,631)	(9,206)	(43,001)
(40,298)	-	(11,398)	(801)	19,848	(47,947)

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
 פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
 סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות מימון
 סך כל ההוצאות
 חלק ברווחי חברות כלולות
 רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
 סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
4,762,482	-	-	2,122,112	554,048	2,086,322
762,536	-	-	531,398	113,045	118,093
3,999,946	-	-	1,590,714	441,003	1,968,229
1,562,772	(18,651)	27,128	139,924	35,900	1,378,471
245,278	-	-	-	-	245,278
141,815	(4,991)	12,790	95,070	10,973	27,973
480	-	471	-	-	9
5,950,291	(23,642)	40,389	1,825,708	487,876	3,619,960
5,317,974	-	-	1,698,485	512,973	3,106,516
(810,469)	-	-	(493,969)	(245,986)	(70,514)
4,507,505	-	-	1,204,516	266,987	3,036,002
918,762	(5,135)	-	437,916	168,242	317,739
388,796	(18,507)	33,663	95,631	50,307	227,702
60,987	-	53,585	3,642	862	2,898
5,876,050	(23,642)	87,248	1,741,705	486,398	3,584,341
34,870	-	-	12,098	4,110	18,662
109,111	-	(46,859)	96,101	5,588	54,281
70,453	-	50,812	(20,309)	7,187	32,763
179,564	-	3,953	75,792	12,775	87,044

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
 פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
 סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
 ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין
 חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
 בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות מימון
 סך כל ההוצאות
 חלק ברווחי חברות כלולות
 רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
 סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013					
סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
4,421,250	-	-	2,007,424	486,434	1,927,392
884,664	-	-	647,671	113,125	123,868
3,536,586	-	-	1,359,753	373,309	1,803,524
2,289,260	(18,287)	150,279	173,344	50,440	1,933,484
254,718	-	-	-	-	254,718
194,224	(8,380)	16,865	149,363	12,828	23,548
656	-	656	-	-	-
6,275,444	(26,667)	167,800	1,682,460	436,577	4,015,274
4,994,994	-	-	1,361,910	231,609	3,401,475
(455,773)	-	-	(365,097)	(15,607)	(75,069)
4,539,221	-	-	996,813	216,002	3,326,406
843,749	(8,790)	1,722	411,196	132,468	307,153
396,980	(17,877)	27,503	102,421	56,408	228,525
411	-	251	160	-	-
94,477	-	82,357	5,614	338	6,168
5,874,838	(26,667)	111,833	1,516,204	405,216	3,868,252
7,629	-	542	(653)	(6)	7,746
408,235	-	56,509	165,603	31,355	154,768
(31,621)	-	10,448	(25,972)	(2,987)	(13,110)
376,614	-	66,957	139,631	28,368	141,658

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה
 פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
 הכנסות אחרות
 סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין
 חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים
 ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין
 חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
 הוצאות מימון
 סך כל ההוצאות
 חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות
 רווח לפני מסים על ההכנסה
 רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
 סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2015					
סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
341,521	-	56	99,025	51,220	191,220
1,087,732	-	-	193,380	258,460	635,892
243,261	-	-	59,533	-	183,728
74,937	-	-	-	-	74,937
122,156	-	-	-	-	122,156
20,219,832	-	-	-	57,380	20,162,452
3,117,997	-	473,327	1,815,150	183,803	645,717
5,592,615	-	17,986	1,104,405	376,481	4,093,743
179,453	-	178,891	-	120	442
931,837	-	630,161	-	64,184	237,492
9,821,902	-	1,300,365	2,919,555	624,588	4,977,394
1,245,185	-	-	-	3,930	1,241,255
273,314	-	21,432	184,373	14,363	53,146
1,568,617	-	-	907,541	483,865	177,211
584,350	-	-	460,862	25,594	97,894
841,650	(64,526)	295,277	239,505	53,304	318,090
36,424,457	(64,526)	1,617,130	5,063,774	1,572,704	28,235,375
21,670,828	-	-	-	62,976	21,607,852
10,559,500	-	-	4,252,149	1,022,614	5,284,737
21,361,189	-	-	-	62,164	21,299,025
1,345,871	-	1,305,914	-	-	39,957
1,681,925	(64,526)	361,967	569,777	274,824	539,883
34,948,485	(64,526)	1,667,881	4,821,926	1,359,602	27,163,602

נכסים

נכסים בלתי מוחשיים
הוצאות רכישה נדחות
השקעות בחברות כלולות
נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
נדל"ן להשקעה אחר
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
השקעות פיננסיות אחרות:
נכסי חוב סחירים
נכסי חוב שאינם סחירים
מניות
אחרות
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
מזומנים ושווי מזומנים אחרים
נכסי ביטוח משנה
פרמיות לגבייה
נכסים אחרים
סך כל הנכסים
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

התחייבויות

התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
התחייבויות פיננסיות
התחייבויות אחרות
סך כל ההתחייבויות

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
353,707	-	-	102,575	56,593	194,539
1,011,316	-	-	181,306	223,633	606,377
248,683	-	-	59,403	-	189,280
72,152	-	-	-	-	72,152
103,552	-	-	-	-	103,552
17,843,825	-	-	-	58,030	17,785,795
3,005,956	-	698,316	1,449,311	182,217	676,112
5,527,089	-	27,870	1,026,794	362,797	4,109,628
195,777	-	194,207	-	318	1,252
936,814	-	629,318	-	62,161	245,335
9,665,636	-	1,549,711	2,476,105	607,493	5,032,327
1,288,445	-	-	-	4,011	1,284,434
265,426	-	11,966	228,204	5,106	20,150
1,586,747	-	-	929,620	514,654	142,473
538,916	-	-	421,337	26,602	90,977
759,800	(241,308)	463,528	209,281	48,771	279,528
33,738,205	(241,308)	2,025,205	4,607,831	1,544,893	25,801,584
19,355,151	-	-	-	64,017	19,291,134
10,192,564	-	-	3,980,018	1,020,876	5,191,670
19,068,296	-	-	-	63,823	19,004,473
1,313,637	-	1,159,650	-	-	153,987
1,615,938	(241,308)	351,169	536,031	288,331	681,715
32,190,435	(241,308)	1,510,819	4,516,049	1,373,030	25,031,845

נכסים:

נכסים בלתי מוחשיים

הוצאות רכישה נדחות

השקעות בחברות כלולות

נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה

נדל"ן להשקעה אחר

השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

השקעות פיננסיות אחרות:

נכסי חוב סחירים

נכסי חוב שאינם סחירים

מניות

אחרות

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות

מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה

מזומנים ושווי מזומנים אחרים

נכסי ביטוח משנה

פרמיות לגבייה

נכסים אחרים

סך כל הנכסים

סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

התחייבויות:

התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

התחייבויות פיננסיות

התחייבויות אחרות

סך כל ההתחייבויות

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015					
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים (*)	ענפי חבויות אחרים (**)	סה"כ	
אלפי ש"ח					
471,848	946,214	528,570	318,100	2,264,732	פרמיות ברוטו
10,509	57,714	331,583	101,920	501,726	פרמיות ביטוח משנה
461,339	888,500	196,987	216,180	1,763,006	פרמיות בשייר
425	(45,862)	4,328	(5,063)	(46,172)	שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
461,764	842,638	201,315	211,117	1,716,834	פרמיות שהורווחו בשייר
39,347	16,258	9,408	23,702	88,715	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
-	4,375	74,764	7,922	87,061	הכנסות מעמלות
501,111	863,271	285,487	242,741	1,892,610	סך כל ההכנסות
357,566	721,339	330,602	236,360	1,645,867	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(1,050)	(42,677)	(223,643)	(51,654)	(319,024)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
356,516	678,662	106,959	184,706	1,326,843	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
38,255	210,552	133,664	63,323	445,794	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
22,866	41,713	25,370	14,306	104,255	הוצאות הנהלה וכלליות
462	313	1,153	424	2,352	הוצאות מימון
418,099	931,240	267,146	262,759	1,879,244	סך כל ההוצאות
1,438	320	88	618	2,464	חלק ברווחי חברות כלולות
84,450	(67,649)	18,429	(19,400)	15,830	רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
(10,783)	(1,497)	85	(4,436)	(16,631)	רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
73,667	(69,146)	18,514	(23,836)	(801)	סך הכל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה
1,793,162	659,819	524,137	1,275,031	4,252,149	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2015
1,723,154	621,689	146,009	853,756	3,344,608	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר, 2015

(*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 75% מסך הפרמיות בענפים אלו.

(**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 81% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2014					
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים (*)	ענפי חבויות ואחרים (**)	סה"כ	
אלפי ש"ח					
482,219	849,596	548,390	314,848	2,195,053	פרמיות ברוטו
10,167	35,672	333,932	101,459	481,230	פרמיות ביטוח משנה
472,052	813,924	214,458	213,389	1,713,823	פרמיות בשייר
(1,501)	(89,537)	(11,132)	(20,939)	(123,109)	שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
470,551	724,387	203,326	192,450	1,590,714	פרמיות שהורווחו בשייר
70,051	22,903	12,560	34,410	139,924	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
-	17,418	72,412	5,240	95,070	הכנסות מעמלות
540,602	764,708	288,298	232,100	1,825,708	סך כל ההכנסות
406,241	588,272	425,198	278,774	1,698,485	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(2,102)	(81,891)	(327,888)	(82,088)	(493,969)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
404,139	506,381	97,310	196,686	1,204,516	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
38,799	196,581	142,315	60,221	437,916	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
21,841	36,941	24,077	12,772	95,631	הוצאות הנהלה וכלליות
754	877	1,417	594	3,642	הוצאות מימון
465,533	740,780	265,119	270,273	1,741,705	סך כל ההוצאות
7,338	1,472	456	2,832	12,098	חלק ברווחי חברות כלולות רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
82,407	25,400	23,635	(35,341)	96,101	רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
(13,575)	(1,735)	11	(5,010)	(20,309)	סך הכל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה
68,832	23,665	23,646	(40,351)	75,792	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2014
1,802,654	493,190	478,375	1,205,799	3,980,018	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר, 2014
1,721,898	460,657	120,896	746,947	3,050,398	

(*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 76% מסך הפרמיות בענפים אלו.

(**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 84% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 3: - מגזרי פעילות (המשך)

א. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013					
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים (*)	ענפי חבויות ואחרים (**)	סה"כ	
אלפי ש"ח					
504,026	811,726	548,314	288,736	2,152,802	פרמיות ברוטו
10,696	186,165	354,167	129,951	680,979	פרמיות ביטוח משנה
493,330	625,561	194,147	158,785	1,471,823	פרמיות בשייר
(35,780)	(58,136)	(7,429)	(10,725)	(112,070)	שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
457,550	567,425	186,718	148,060	1,359,753	פרמיות שהורווחו בשייר
91,772	27,856	13,386	40,330	173,344	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
-	52,797	79,466	17,100	149,363	הכנסות מעמלות
549,322	648,078	279,570	205,490	1,682,460	סך כל ההכנסות
408,495	498,741	303,059	151,615	1,361,910	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(4,864)	(119,986)	(199,742)	(40,505)	(365,097)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
403,631	378,755	103,317	111,110	996,813	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
39,253	176,633	137,790	57,520	411,196	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
23,647	37,886	26,707	14,181	102,421	הוצאות הנהלה וכלליות
80	80	-	-	160	הפחתת נכסים בלתי מוחשיים
1,540	1,665	1,587	822	5,614	הוצאות מימון
468,151	595,019	269,401	183,633	1,516,204	סך כל ההוצאות
(398)	(75)	(23)	(157)	(653)	חלק בהפסדי חברות כלולות
80,773	52,984	10,146	21,700	165,603	רווח לפני מסים על ההכנסה
(16,505)	(2,862)	(643)	(5,962)	(25,972)	הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
64,268	50,122	9,503	15,738	139,631	סך הכל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה
1,703,378	453,142	417,630	1,043,245	3,617,395	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2013
1,615,186	342,248	106,920	638,702	2,703,056	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר, 2013

(*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אבדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו.

(**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 85% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 4: - נכסים בלתי מוחשיים

ההרכב והתנועה:

תוכנות מחשב	עלות
863,805	יתרה ליום 1 בינואר, 2014
128,396	תוספות (*)
992,201	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014
127,795	תוספות (*)
1,119,996	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015
	<u>הפחתה שנצברה</u>
498,820	יתרה ליום 1 בינואר, 2014
139,674	הפחתה שהוכרה במהלך השנה
638,494	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014
139,981	הפחתה שהוכרה במהלך השנה
778,475	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015
	<u>ערך בספרים, נטו</u>
341,521	ביום 31 בדצמבר, 2015
353,707	ביום 31 בדצמבר, 2014

(*) תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי: בשנת 2015 בסך 115,735 אלפי ש"ח ובשנת 2014 בסך 111,206 אלפי ש"ח.

השקעות בתוכנות מחשב

החברה משקיעה סכומים ניכרים במערכות המידע המשמשות אותה לצורך התפעול והניהול השוטפים של עסקיה. דרישות רגולציה ושיפורים עסקיים מחייבים את החברה לשדרג את מערכות המחשב ולהתאימן לניהול השוטף של עסקיה.

לחברה מערכת מידע מרכזית לניהול ותפעול של חלק ממוצרי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח וביטוחי בריאות. החברה ממשיכה בפיתוח המערכת והשקיעה סך של כ- 25 מיליוני ש"ח בשנת 2015 לעומת סך של כ- 20 מיליוני ש"ח בשנת 2014.

לפרטים בדבר ההסכם לפיתוח המערכת כאמור, ראה באור 1.ג.38.

באור 5: - הוצאות רכישה נדחות

א. ההרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
606,377	635,892	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
223,633	258,460	ביטוח בריאות
181,306	193,380	ביטוח כללי
1,011,316	1,087,732	

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ובביטוח בריאות:

סה"כ	ביטוח בריאות אלפי ש"ח	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	
794,467	197,077	597,390	יתרה ליום 1 בינואר, 2014
			תוספות:
133,761	54,051	79,710	עמלות רכישה
125,699	43,168	82,531	הוצאות רכישה אחרות
259,460	97,219	162,241	סה"כ תוספות
			הפחתות:
(107,647)	(43,455)	(64,192)	הפחתה שוטפת
(116,270)	(27,208)	(89,062)	הפחתה בגין ביטולים
(223,917)	(70,663)	(153,254)	
830,010	223,633	606,377	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014
			תוספות:
159,572	61,112	98,460	עמלות רכישה
130,321	49,147	81,174	הוצאות רכישה אחרות
289,893	110,259	179,634	סה"כ תוספות
			הפחתות:
(105,507)	(42,158)	(63,349)	הפחתה שוטפת
(120,044)	(33,274)	(86,770)	הפחתה בגין ביטולים
(225,551)	(75,432)	(150,119)	
894,352	258,460	635,892	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015

באור 6: - רכוש קבוע

א. הרכב ותנועה:

שנת 2015

קרקע (*) ובניני משרדים	מחשבים וציוד היקפי	כלי רכב	ציוד וריהוט משרדי	שיפורים במושכר	סה"כ
אלפי ש"ח					

עלות

456,541	256,414	32,741	47,447	16,373	809,516	יתרה ליום 1 בינואר, 2015
101,376	8,398	1,002	1,299	1,351	113,426	תוספות במשך השנה
280	-	-	-	-	280	העברה מנדל"ן להשקעה
(7,186)	-	-	-	-	(7,186)	העברה לנדל"ן להשקעה
-	(222)	(2,680)	(7)	-	(2,909)	גריעות במשך השנה
551,011	264,590	31,063	48,739	17,724	913,127	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015

פחת שנצבר

59,163	211,320	11,692	32,622	10,020	324,817	יתרה ליום 1 בינואר, 2015
5,364	19,664	4,724	2,729	1,340	33,821	תוספות במשך השנה
(4,711)	-	-	-	-	(4,711)	העברה לנדל"ן להשקעה
-	(222)	(1,960)	(2)	-	(2,184)	גריעות במשך השנה
59,816	230,762	14,456	35,349	11,360	351,743	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015

יתרת עלות מופחתת ליום
31 בדצמבר, 2015

491,195	33,828	16,607	13,390	6,364	561,384

(*) הקרקע ובנייני המשרדים נמצאים בבעלות מלאה של הקבוצה.

באור 6: - רכוש קבוע (המשך)

א. הרכב ותנועה: (המשך)

שנת 2014

קרקע (*)	מחשבים	כלי	צויד	שיפורים	סה"כ
ובניני	וצויד	רכב	וריהוט	במושכר	
משרדים	היקפי		משרדי		
אלפי ש"ח					

עלות

719,120	16,161	44,810	32,148	241,168	384,833	יתרה ליום 1 בינואר, 2014
99,847	212	2,637	8,163	17,127	71,708	תוספות במשך השנה
(9,451)	-	-	(7,570)	(1,881)	-	גריעות במשך השנה
809,516	16,373	47,447	32,741	256,414	456,541	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014

פחת שנצבר

297,019	8,850	30,549	11,777	192,095	53,748	יתרה ליום 1 בינואר, 2014
34,430	1,170	2,073	4,666	21,106	5,415	תוספות במשך השנה
(6,632)	-	-	(4,751)	(1,881)	-	גריעות במשך השנה
324,817	10,020	32,622	11,692	211,320	59,163	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014

יתרת עלות מופחתת ליום
31 בדצמבר, 2014

484,699	6,353	14,825	21,049	45,094	397,378

(*) הקרקע ובנייני המשרדים נמצאים בבעלות מלאה של הקבוצה.

ב. משרדי החברה מרוכזים בעיקר במתחם אחד ברחוב אלנבי בתל אביב בשני מבנים צמודים ששטחם המצטבר הינו כ- 12,000 מ"ר. כמו כן, שוכרת החברה שטחים נוספים לשימושה העצמי.

ג. מבנה משרדים בהקמה

בחודש אוגוסט 2011 חתמה החברה על הסכם לרכישת נכס מקרקעין ברמת גן, הכולל זכויות בנייה בהיקף של כ- 35 אלף מ"ר. בכוונת החברה להקים מבנה משרדים לשימוש עצמי ולשימוש תאגידי נוספים בקבוצה. עד לתאריך הדיווח השקיעה החברה בפרוייקט סך של כ- 379 מיליוני ש"ח. להערכת החברה, העלויות לצורך השלמת הפרוייקט נאמדות בסך של כ- 258 מיליוני ש"ח נוספים.

לעניין התקשרויות בקשר עם הקמת המבנה כאמור, ראה באור 3.ג.38.

ד. היוון עלויות אשראי

החברה היוונה עלויות אשראי למבנה המשרדים בהקמה בסך של 990 אלפי ש"ח בשנת 2015, 922 אלפי ש"ח בשנת 2014 ו- 1,062 אלפי ש"ח בשנת 2013.

באור 7: - השקעות בחברות כלולות

א. הרכב ההשקעות בחברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
50,357	49,735	מניות
110,269	106,203	הלוואות לזמן ארוך
74,822	77,810	חלק ברווחים שנצברו ממועד הרכישה, נטו
13,235	9,513	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
248,683	243,261	

החברה העמידה בנוסף הלוואות לחברות כלולות המסתכמות לתאריך הדיווח בסך של 63,742 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2014 בסך של 67,608 אלפי ש"ח), המוצגות בסעיף השקעות פיננסיות אחרות נכסי חוב שאינם סחירים. לפרטים נוספים ראה באור 37.א. להלן.

ב. תמצית נתונים כספיים מהדוחות הכספיים של חברות כלולות, בהתאמה לשיעורי הבעלות המוחזקים בידי החברה:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
633,573	601,019	חלק החברה בנכסים נטו של חברות כלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:
(384,890)	(357,758)	נכסים
248,683	243,261	התחייבויות
		נכסים, נטו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
62,901	93,292	71,410	חלק החברה בתוצאות הפעולות של החברות הכלולות בהתאם לשיעור ההחזקה בהן:
7,629	34,870	13,499	הכנסות
			רווח

באור 7: - השקעה בחברות כלולות (המשך)

ג. שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים

בהון המונפק, ברווחים ובזכויות הצבעה

ליום 31 בדצמבר

2014	2015		
באחוזים		הערה	
28.1	28.1	(1)	Surrey Street, LP
39.0	-	(2)	Sienna Bay Finance, LP
39.0	39.0	(3)	Landmark at Maple Glen, LP
38.3	38.3	(4)	Gaia Journal Square Holdings, LLC
34.1	-	(5)	Sunshen Properties, LP
30.1	30.1	(6)	Boulder Texas Holdings, LLC
23.2	23.2	(7)	Baltimore Portfolio Finance, LP
37.3	37.3	(8)	MM Peachtree Holdings, LP
20.1	20.1	(9)	120 Wall Holdings, LLC
38.0	38.0	(10)	RI Menora German Holdings, S.a.r.l.
29.0	29.0	(11)	Wichford VGB Holding, S.a.r.l
22.5	22.5	(12)	Landmark at Autumn Vista, LLC
20.0	20.0	(13)	Gaia 200 Plaza Drive, LLC
17.2	17.2	(14)	Gaia Houston Portfolio, LLC
21.6	21.6	(15)	MM Fenwick, LLC
18.5	18.5	(16)	MMZ Properties B.V.
22.5	22.5	(17)	Michelson Real Estate Fund IV, LLC
21.9	21.9	(18)	MMZ Properties Haarlem B.V.

שיעורי ההחזקה המפורטים בטבלה שלעיל מתייחסים להחזקות החברה הן באמצעות תיק ההשקעה של הנוסטר והן באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה. ההשקעות אשר בוצעו באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה טופלו כהשקעות פיננסיות ונמדדו בהתאם לשוויין ההוגן.

(1) בחודש דצמבר 2009 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, המנוהלת על ידי חברה קשורה מבטחים פנסיה וגמל, באמצעות חברות ייעודיות בחו"ל, 48% מזכויות בשותפות שבבעלותה בניין משרדים באנגליה, המושכר לתקופה של 20 שנה ל- Aviva Central Services UK Ltd. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטר הינו 7.95%.

(2) בחודש יוני 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטר הינו 19%. בחודש ינואר 2015 נמכר מתחם המגורים תמורת 23.3 מיליוני דולר.

(3) בחודש מאי 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.9% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטר הינו 19%.

(4) בחודש אוגוסט 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו ג'רזי, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטר הינו 18.3%.

באור 7: - השקעה בחברות כלולות (המשך)

ג. שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

- (5) בחודש אוגוסט 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 44% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שני מתחמי מסחר בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.1%. בחודש יולי 2014 נמכר אחד משני מתחמי המסחר תמורת 28.5 מיליוני דולר. בחודש אוגוסט 2015 נמכר המתחם השני תמורת 32.7 מיליוני דולר.
- (6) בחודש ספטמבר 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10.1%.
- (7) בחודש יולי 2011 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 33.1% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שישה מתחמי מגורים במרילנד, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 10%.
- (8) בחודש ינואר 2012 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 47.2% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה חוות שרתים באטלנטה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 14.5%.
- (9) בחודש ספטמבר 2012 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 30% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו יורק, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7%.
- (10) בחודש יוני 2012 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 48% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שלושה מרכזים מסחריים בגרמניה. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 12.5%.
- (11) בחודש אוקטובר 2012 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 49% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה ארבעה מבני משרדים בערים מרכזיות בגרמניה. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 9.6%.
- (12) בחודש פברואר 2013 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 42.5% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שני מתחמי מגורים בפלורידה, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.5%.
- (13) בחודש יוני 2013 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה בניין משרדים בניו ג'רזי, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 6.67%.
- (14) בחודש דצמבר 2013 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה ושומרה ביטוח, 40% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה תשעה מתחמי מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 6.9%. לחברה ולשומרה ביטוח הסכם הצבעה לגבי החלטות מהותיות. בשל האמור לעיל ועל אף ששיעור החזקת החברה נמוך מ-20%, לחברה השפעה מהותית, ובהתאם לכך הציגה את השקעתה לפי שיטת השווי המאזני.
- (15) בחודש מרס 2014 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 41.6% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה מתחם מגורים בקנטקי, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.19%.
- (16) בחודש מאי 2014 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה ושומרה ביטוח, 85% ממניות חברה אשר בבעלותה מבנה משרדים בהולנד. שיעור החזקת החברה באמצעות תיק הנוסטרו הינו 4.5%. לחברה ולשומרה ביטוח הסכם הצבעה לגבי החלטות מהותיות. בשל האמור לעיל ועל אף ששיעור החזקת החברה נמוך מ-20%, לחברה השפעה מהותית, ובהתאם לכך הציגה את השקעתה לפי שיטת השווי המאזני.

באור 7: - השקעה בחברות כלולות (המשך)

ג. שיעורי ההחזקה ופרטים נוספים (המשך)

(17) בחודש מאי 2014 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה, 42.5% מזכויות בשותפות אשר בבעלותה שני מתחמי מגורים בטקסס, ארה"ב. שיעור החזקת החברה בשותפות באמצעות תיק הנוסטרו הינו 7.5%.

(18) בחודשים אוקטובר ונובמבר 2014 רכשה החברה ביחד עם קרן הפנסיה מבטחים החדשה ושומרה ביטוח, כ- 99.3% ממניות חברה אשר בבעלותה שני בנייני משרדים בהולנד. שיעור החזקת החברה באמצעות תיק הנוסטרו הינו כ- 5.6%.

ד. בשנת הדוח חילקו חברות כלולות לחברה דיבידנד בסך של 10,511 אלפי ש"ח (אשתקד 4,408 אלפי ש"ח).

באור 8: - נדל"ן להשקעה - לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה

א. תנועה:

עבור חוזים תלויי תשואה		אחר		
2014	2015	2014	2015	
אלפי ש"ח				
96,330	103,552	70,962	72,152	יתרה ליום 1 בינואר
				<u>תוספות במשך השנה</u>
1,323	1,433	2,156	2,864	רכישות ותוספות לנכסים קיימים
-	3,970	-	-	העברה מרכוש קבוע
1,323	5,403	2,156	2,864	
-	280	-	-	<u>גריעות במהלך השנה</u>
				העברה לרכוש קבוע
5,899	13,481	(966)	(79)	<u>התאמת שווי הוגן</u>
103,552	122,156	72,152	74,937	יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 8: - נדל"ן להשקעה - לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. מדדת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה נמדד על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכת שווי שבוצעה על ידי מערכי שווי חיצוניים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. השווי ההוגן נקבע בהתבסס על עסקאות שנערכו לאחרונה בשוק ביחס לנדל"ן דומה ובמיקום דומה לזה של הנדל"ן שבבעלות החברה, וכן בהתבסס על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים מהנכס. באמידת תזרימי המזומנים הובא בחשבון הסיכון המובנה שלהם, והם מהווים בשיעור תשואה המשקף את הסיכונים הגלומים בתזרימי המזומנים, אשר נקבע בהתחשב בתשואה המקובלת בשוק המקרקעין, תוך התאמה למאפיינים הספציפיים של הנכס ורמת הסיכון של ההכנסות הצפויות ממנו.

(1) פירוט ההנחות, הגורמים והשיקולים ששימשו בהערכות השווי

(א) בנכסים שהוערכו על פי גישת ההשוואה

מיקום הנכס, גילו ומצבו הפיזי, שטחו, רמת הפיתוח באזור בו הוא ממוקם, ייעודו, מחירי שוק הנדל"ן ורמת הדרישה באותו אזור לנכסים מסוג דומה, מצב הזכויות והמצב התכנוני של הנכס, הרקע המשפטי, המצב הכלכלי בארץ ובעולם, ובנכסים מסחריים גם שיטת יחס ברוטו נטו מקובל.

(ב) בנכסים שהוערכו על פי גישת ההכנסה

על בסיס ממוצעים
משוקללים

ליום 31 בדצמבר

2014	2015
102	109
7.63	7.47
7.98	8.72

דמי שכירות חודשיים ממוצעים למ"ר
בש"ח

תשואה על הנכס ב- %

שטחים פנויים להשכרה ב- %

(2) להלן מדרג השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה:

31 בדצמבר, 2015		
רמה 2	רמה 3	סה"כ
אלפי ש"ח		
-	197,093	197,093

31 בדצמבר, 2014		
רמה 2	רמה 3	סה"כ
אלפי ש"ח		
-	175,704	175,704

באור 8: - נדל"ן להשקעה - לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. מדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה (המשך)

(3) התאמה בגין מדידת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה (רמה 3 במדרג השווי ההוגן)

מרכזי קניות	מבני משרדים	סך הכל
אלפי ש"ח		
106,390	60,902	167,292
(1,448)	6,381	4,933
3,232	247	3,479
108,174	67,530	175,704
(119)	13,521	13,402
-	3,970	3,970
-	(280)	(280)
4,295	2	4,297
112,350	84,743	197,093

יתרה ליום 1 בינואר, 2014
מדידה מחדש שהוכרה ברווח או הפסד
רכישות ותוספות לנכסים קיימים
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014
מדידה מחדש שהוכרה ברווח או הפסד
העברה מרכוש קבוע
העברה לרכוש קבוע
רכישות ותוספות לנכסים קיימים
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015

ג. באשר להתקשרויות המתייחסות לחכירה של נדל"ן להשקעה, ראה באור 38.ד.

באור 9: - חייבים ויתרות חובה

א. ההרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
21,611	23,957	הוצאות מראש
14,998	12,165	הכנסות לקבל
60,190	33,580	חייבים בגין עסקאות פיננסיות
17,929	22,823	חברות קשורות
642	876	מקדמות לספקים
53,397	56,294	חברות ביטוח ותוכני ביטוח
26,367	21,466	סוכני ביטוח
5,798	8,074	אחרים
(19,369)	(19,593)	הפרשה לחובות מסופקים
181,563	159,642	סה"כ חייבים ויתרות חובה

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים:

2014	2015	
אלפי ש"ח		
26,856	19,369	יתרה ליום 1 בינואר
(7,487)	224	שינוי בהפרשה - נזקף לרווח או הפסד
19,369	19,593	יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 10: - פרמיות לגבייה

א. ההרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
547,444	593,687	פרמיות לגבייה (*)
(8,528)	(9,337)	הפרשה לחובות מסופקים
538,916	584,350	סה"כ פרמיות לגבייה
130,367	119,573	(*) כולל המחאות לגבייה והוראות קבע

לגילוי בדבר תנאי ההצמדה של הפרמיה לגבייה, ראה ביאור 36(2)ה'.

ב. גיול:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
429,381	462,912	פרמיות לגבייה שערך לא נפגם ללא פיגור
		בפיגור (*):
48,790	50,179	מתחת ל- 90 ימים
33,071	41,161	בין 90 ל- 180 ימים
16,289	14,633	מעל 180 ימים
527,531	568,885	סה"כ פרמיות לגבייה שערך לא נפגם
11,385	15,465	פרמיות לגבייה שערך נפגם
538,916	584,350	סה"כ פרמיות לגבייה

(*) כולל סכום של 33,307 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2014 - 31,721 אלפי ש"ח) חובות בפיגור במגזר ביטוח חיים. חובות אלה מגובים בעיקרם בערך הפידיון של הפוליסה.

ג. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיות לגבייה:

2014	2015	
אלפי ש"ח		
8,685	8,528	יתרה ליום 1 בינואר
(157)	809	שינוי בהפרשה בתקופה - נזקף לרווח או הפסד
-	-	חלוקת מניות חברה מאוחדת כדיבידנד בעין לבעלים
8,528	9,337	יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 11: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

א. להלן פירוט הנכסים:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
72,152	74,937	נדל"ן להשקעה
		השקעות פיננסיות:
6,399,325	7,202,014	נכסי חוב סחירים
3,880,914	4,191,450	נכסי חוב שאינם סחירים (*)
3,684,180	4,354,121	מניות
3,879,406	4,472,247	השקעות פיננסיות אחרות (**)
17,843,825	20,219,832	סך הכל השקעות פיננסיות
1,288,445	1,245,185	מזומנים ושווי מזומנים
150,729	130,874	אחר
19,355,151	21,670,828	סך הכל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה
		(*) כולל נכסי חוב שאינם סחירים שנמדדו לפי עלות מופחתת (ראה באור 4.2.2.א.))
487,203	463,381	השווי ההוגן של נכסי החוב כאמור
561,229	521,277	

מידע נוסף בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה ראה באור 36(7) בדבר ניהול סיכונים.

(**) השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

באור 11: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

ליום 31 בדצמבר, 2015			
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1
אלפי ש"ח			
7,202,014	75	1,187,527	6,014,412
3,728,069	2,352	3,725,717	-
4,354,121	27,347	6,578	4,320,196
4,472,247	1,203,884	1,350,725	1,917,638
19,756,451	1,233,658	6,270,547	12,252,246
521,277	-	521,277	-

השקעות פיננסיות:
נכסי חוב סחירים
נכסי חוב שאינם סחירים
מניות
השקעות פיננסיות אחרות
סה"כ
נכסי חוב שאינם סחירים אשר ניתן
גילוי לשוויים ההוגן

ליום 31 בדצמבר, 2014			
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1
אלפי ש"ח			
6,399,325	-	1,186,818	5,212,507
3,393,711	14,014	3,379,697	-
3,684,180	38,671	133,588	3,511,921
3,879,406	1,078,686	1,044,362	1,756,358
17,356,622	1,131,371	5,744,465	10,480,786
561,229	-	561,229	-

השקעות פיננסיות:
נכסי חוב סחירים
נכסי חוב שאינם סחירים
מניות
השקעות פיננסיות אחרות
סה"כ
נכסי חוב שאינם סחירים אשר ניתן
גילוי לשוויים ההוגן

באור 11: - השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ג. התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח				
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד				
אלפי ש"ח				
השקעות		נכסי חוב		
סה"כ	פיננסיות אחרות	מניות	שאינם סחירים	נכסי חוב סחירים
1,131,371	1,078,686	38,671	14,014	-
3,418	3,473	(3,756)	4,334	(633)
217,664	217,664	-	-	-
(103,507)	(95,939)	(7,568)	-	-
(9,139)	-	-	(9,139)	-
1,097	-	-	389	708
(7,246)	-	-	(7,246)	-
1,233,658	1,203,884	27,347	2,352	75
יתרה ליום 1 בינואר, 2015				
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד				
רכישות				
מכירות				
פדיונות				
העברות אל רמה 3				
העברות מתוך רמה 3				
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015				
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2015				
(2,144)	4,296	(5,920)	113	(633)

העברות אל רמה 3 ומתוך רמה 3 נובעות משינויים בטכניקות ההערכה של ניירות ערך.

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
אלפי ש"ח			
נכסי חוב שאינם סחירים	השקעות פיננסיות אחרות	מניות	סה"כ
9,036	986,921	82,583	1,078,540
(559)	129,011	51,907	180,359
-	125,002	-	125,002
-	(146,994)	(20,766)	(167,760)
(3,141)	-	-	(3,141)
16,390	1,740	59	18,189
(7,712)	(16,994)	(75,112)	(99,818)
14,014	1,078,686	38,671	1,131,371
יתרה ליום 1 בינואר, 2014			
סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד			
רכישות			
מכירות			
פדיונות			
העברות אל רמה 3			
העברות מתוך רמה 3			
יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014			
סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2014			
(5,402)	152,358	(7,912)	139,044

העברות אל רמה 3 ומתוך רמה 3 נובעות משינויים בטכניקות ההערכה של ניירות ערך.

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות

א. ההרכב:

ליום 31 בדצמבר, 2015					
סה"כ	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	פירוט בסעיף	
אלפי ש"ח					
3,117,997	-	3,095,199	22,798	ב	נכסי חוב סחירים
5,592,615	5,592,615	-	-	ג	נכסי חוב שאינם סחירים
179,453	-	164,783	14,670	ה	מניות
931,837	-	770,253	161,584	ו	אחרות
<u>9,821,902</u>	<u>5,592,615</u>	<u>4,030,235</u>	<u>199,052</u>		סה"כ

ליום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ	הלוואות וחייבים	זמינים למכירה	נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	פירוט בסעיף	
אלפי ש"ח					
3,005,956	-	2,962,562	43,394	ב	נכסי חוב סחירים
5,527,089	5,527,089	-	-	ג	נכסי חוב שאינם סחירים
195,777	-	180,447	15,330	ה	מניות
936,814	-	789,913	146,901	ו	אחרות
<u>9,665,636</u>	<u>5,527,089</u>	<u>3,932,922</u>	<u>205,625</u>		סה"כ

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)ב. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
9,213	626
1,748,628	1,820,220
1,757,841	1,820,846
33,756	22,139
1,213,934	1,274,979
1,247,690	1,297,118
425	33
3,005,956	3,117,997
31,232	25,333

אגרות חוב ממשלתיות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:

שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים:שאינם ניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:

שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

הניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:

שיועדו בעת ההכרה לראשונה

סך הכל נכסי חוב סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. נכסי חוב שאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר, 2015	
ערך בספרים	שווי הוגן (*)
אלפי ש"ח	

אגרות חוב ממשלתיותמוצגות כהלוואות וחייבים:
אג"ח מיועדות (**)

2,528,172	3,238,925

נכסי חוב אחרים:שאינם ניתנים להמרהמוצגים כהלוואות וחייבים, למעט פקדונות בבנקים
פקדונות בבנקים

2,014,586	2,164,270

1,049,857	1,210,666

3,064,443	3,374,936

5,592,615	6,613,861

88,279	

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ליום 31 בדצמבר, 2014	
ערך בספרים	שווי הוגן (*)
אלפי ש"ח	

אגרות חוב ממשלתיותמוצגות כהלוואות וחייבים:
אג"ח מיועדות (**)

2,503,254	3,209,949

נכסי חוב אחרים:שאינם ניתנים להמרהמוצגים כהלוואות וחייבים, למעט פקדונות בבנקים
פקדונות בבנקים

2,009,700	2,156,805

1,014,135	1,202,101

3,023,835	3,358,906

5,527,089	6,568,855

89,819	

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

(*) לעניין שיעורי הריבית ששימשו לקביעת השווי ההוגן, ראה סעיף ז' להלן.

(**) חושב על פי מועד הפרעון החוזי (הצפוי).

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אחוזים	

נכסי חוב סחירים

בסיס הצמדה:

צמוד מדד

שקלי

צמוד מט"ח

1.56 1.42

1.30 1.46

5.61 5.81

נכסי חוב שאינם סחירים

בסיס הצמדה:

צמוד מדד

שקלי

צמוד מט"ח

4.82 4.65

2.24 2.09

6.10 6.26

ה. מניות

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

סך הכל מניות סחירות

15,330 14,670

174,309 163,156

189,639 177,826

שאינן סחירות

זמינות למכירה

סך הכל מניות

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

6,138 1,627

195,777 179,453

25,988 34,278

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

1. אחרות

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	

		סחירות
19,254	14,710	נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו
641,461	595,040	בעת ההכרה לראשונה
-	644	זמינות למכירה
		מכשירים נגזרים (*)
660,715	610,394	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות
		שאינן סחירות
108,335	144,431	נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו
148,452	175,213	בעת ההכרה לראשונה
19,312	1,799	זמינות למכירה
		מכשירים נגזרים (*)
276,099	321,443	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות
936,814	931,837	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
29,872	31,929	ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

לעניין התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה, ראה באור 2.ג.38 להלן.

(*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
1	71
(158,895)	(113,162)
-	(181,585)
50,926	-

מניות
מטבע חוץ
ריבית
מדדי מניות

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. השיטות וההנחות ששימשו בקביעת השווי ההוגן

(1) נכסי חוב שאינם סחירים

השווי ההוגן של השקעות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים, נקבע על ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. בגין השקעות שלהן אין שוק פעיל, השווי נקבע כדלהלן:

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב פיננסיים שאינם סחירים, אשר מידע לגבי השווי ההוגן שלהם ניתן לצרכי באור בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי ההיוון מתבססים בעיקרם על התשואות של אגרות חוב ממשלתיות והמרווחים של אגרות חוב קונצרניות, כפי שנמדדו בבורסה לני"ע בתל אביב.

ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברה שזכתה במכרז, שפורסם על ידי משרד האוצר, להקמה ולתפעול של מאגר ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית לגופים מוסדיים. החל מיום 20 במרס, 2011, מספקת חברת מרווח הוגן ציטוטי מחירים ושיעורי ריבית היוון לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים (להלן - מודל מרווח הוגן). מודל מרווח הוגן מתבסס בעיקרו על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת מיקום הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר.

בעקבות פסק דין של בית המשפט העליון, אשר הורה על ביטול המכרז בו זכתה חברת מרווח הוגן, פורסם מכרז חדש.

בהתאם למכתב שפרסם משרד האוצר בחודש ספטמבר 2014, החליטה ועדת המכרזים להכריז על חברת מרווח הוגן כזוכה במכרז החדש. כמו כן, צויין במכתב כי על לוחות הזמנים להטמעת המודל המעודכן של מרווח הוגן תצא הודעה נפרדת. בשלב זה, אין ביכולת החברה להעריך את השפעת העדכון הצפוי במתודולוגיה על השווי ההוגן של נכסי חוב לא סחירים והאם תהיה השפעה כאמור.

להלן שיעורי הריבית עבור נכסי חוב שאינם סחירים:

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
באחוזים	

		עבור נכסי חוב שאינם סחירים בארץ לפי דירוג (*):
1.0	0.8	AA ומעלה
3.9	3.3	BBB עד A
42.8	11.4	נמוך מ-BBB
15.0	5.6	לא מדורג

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מדורג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מדורג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(2) מניות לא סחירות

השווי ההוגן של ההשקעה במניות לא סחירות הוערך על ידי מעריך שווי חיצוני באמצעות מודל DCF.

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. השיטות וההנחות ששימשו בקביעת השווי ההוגן (המשך)

(3) נגזרים

השווי ההוגן של חוזי אקדמה נאמד על בסיס היוון ההפרש בין מחיר ה-FORWARD הנקוב בחוזה לבין מחיר ה-FORWARD הנוכחי, תוך שימוש בשיעורי ריבית מתאימים. השווי ההוגן של כתבי אופציות נקבע בהתאם למודל בלק ושולס או על פי הערכת שווי. השווי ההוגן של חוזים להחלפות ריבית ומטבע נאמד על בסיס מודל כלכלי המבוסס על היוון אומדן תזרימי המזומנים העתידיים תוך שימוש בשיעורי ריבית אשר נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוטים של שיערי ריבית. השווי ההוגן של מכשירים מורכבים נקבע על פי ציטוט.

(4) קרנות השקעה

השווי ההוגן של קרנות ההשקעה נקבע על פי ערך נכסי נקי (N.A.V.) בהתבסס על הדוחות הכספיים של הקרנות ומדיווחים המתקבלים מהקרנות.

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים, פרמיות לגביה, לקוחות, חייבים ויתרות חובה ונכסי מיסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

ליום 31 בדצמבר, 2015				
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
אלפי ש"ח				
3,117,997	53	373,844	2,744,100	נכסי חוב סחירים
179,453	1,627	-	177,826	מניות
931,837	177,188	472,457	282,192	אחרות
4,229,287	178,868	846,301	3,204,118	סה"כ
6,613,861	20,550	6,593,311	-	נכסי חוב שאינם סחירים אשר ניתן גילוי לשוויים ההוגן (סעיף ג' לעיל)

ליום 31 בדצמבר, 2014				
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
אלפי ש"ח				
3,005,956	-	424,890	2,581,066	נכסי חוב סחירים
195,777	6,138	-	189,639	מניות
936,814	144,526	507,782	284,506	אחרות
4,138,547	150,664	932,672	3,055,211	סה"כ
6,568,855	16,574	6,552,281	-	נכסי חוב שאינם סחירים אשר ניתן גילוי לשוויים ההוגן (סעיף ג' לעיל)

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ח. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות (המשך)

התנועה בנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן והמסווגים לרמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח				
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח				
והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה				
נכסי חוב	מניות	אחרות	סה"כ	
סחירים	אלפי ש"ח			
-	6,138	144,526	150,664	יתרה ליום 1 בינואר, 2015
(1,033)	(297)	7,057	5,727	סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח והפסד
-	(1,412)	(6,273)	(7,685)	סך ההפסדים שהוכרו ברווח כולל אחר
-	-	44,860	44,860	רכישות
-	(2,802)	(12,982)	(15,784)	מכירות
2,162	-	-	2,162	העברות אל רמה 3
(1,076)	-	-	(1,076)	העברות מתוך רמה 3
53	1,627	177,188	178,868	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015
(451)	(1,642)	11,857	9,764	סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2015

העברות אל רמה 3 ומתוך רמה 3 נובעות משינויים בטכניקות ההערכה של ניירות ערך.

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח				
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח				
והפסד ונכסים פיננסיים זמינים למכירה				
מניות	אחרות	סה"כ		
13,100	142,269	155,369		יתרה ליום 1 בינואר, 2014
3,482	9,683	13,165		סך הרווחים שהוכרו ברווח והפסד
(936)	13,356	12,420		סך הרווחים (הפסדים) שהוכרו ברווח כולל אחר
-	15,655	15,655		רכישות
(9,526)	(29,639)	(39,165)		מכירות
18	-	18		העברות אל רמה 3
-	(6,798)	(6,798)		העברות מתוך רמה 3
6,138	144,526	150,664		יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014
(1,830)	1,092	(738)		סך הרווחים (הפסדים) לתקופה שלא מומשו ושהוכרו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים נכון ליום 31 בדצמבר, 2014

העברות אל רמה 3 ומתוך רמה 3 נובעות משינויים בטכניקות ההערכה של ניירות ערך.

באור 12: - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ט. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים לא סחירים:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
		נכסי חוב שערכם לא נפגם:
2,503,254	2,528,172	אגרות חוב ממשלתיות
2,992,855	3,037,412	ללא פיגור
		בפיגור (*):
10,994	2,658	מתחת ל- 90 ימים
94	718	בין 90 ל- 180 ימים
3,318	3,105	מעל 180 ימים
5,510,515	5,572,065	סה"כ נכסי חוב שערכם לא נפגם
		נכסי חוב שערכם נפגם:
106,393	108,829	נכסים שערכם נפגם, ברוטו
(89,819)	(88,279)	הפרשה להפסד
16,574	20,550	נכסי חוב שערכם נפגם, נטו
5,527,089	5,592,615	סך הכל נכסי חוב לא סחירים

(*) בעיקר הלוואות על פוליסות שכנגדן קיימים ערכי פדיון מלאים ו/או הלוואות משכנתא.

יצוין כי הסכומים שלעיל אינם מהווים את הסכום בפיגור בפועל אלא את יתרת החוב המעורבת בפיגור.

באור 13: - מזומנים ושווי מזומנים

א. עבור חוזים תלויי תשואה:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
787,244	906,017	מזומנים ופקדונות למשיכה מיידי
501,201	339,168	פקדונות לזמן קצר
1,288,445	1,245,185	מזומנים ושווי מזומנים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 0.01% ל- 0.04% (אשתקד - בין 0.01% ל- 0.19%).

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 0.08% (אשתקד - 0.29%).

באור 13: - מזומנים ושווי מזומנים (המשך)

ב. אחרים:

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
214,981	223,811
31,676	31,331
1,610	1,009
248,267	256,151
17,159	17,163
265,426	273,314

מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית:

בש"ח

בדולר

במט"ח אחר

פקדונות לזמן קצר - בש"ח

מזומנים ושווי מזומנים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים נושאים לתאריך הדיווח ריבית שוטפת המבוססת על שיעורי ריבית בגין הפקדות בנקאיות יומיות הנעה בין 0.01% ל- 0.04% (אשתקד - בין 0.01% ל- 0.19%).

פקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפקדונות נושאים ריבית בשיעור ממוצע של 0.08% (אשתקד - 0.29%).

לגילוי בדבר תנאי ההצמדה של מזומנים ושווי מזומנים, ראה ביאור 36(2)ה'.

באור 14: - הון ודרישות הון

א. הרכב הון המניות

לימים 31 בדצמבר, 2014 ו- 2015

רשום	מונפק ונפרע
אלפי ש"ח	
300,000	230,869

מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א

ב. זכויות הנלוות למניות

למחזיקי המניות הרגילות זכויות הצבעה באסיפה הכללית, זכות לדיבידנד, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.

ג. דיבידנד

ביום 31 בינואר, 2013 חילקה החברה דיבידנד בעין בסך של 359,088 אלפי ש"ח, המהווה 1.55 ש"ח לכל מניה בת 1 ש"ח ערך נקוב.

ביום 1 במאי, 2013, חילקה החברה דיבידנד בסך של 50,000 אלפי ש"ח, המהווה 0.22 ש"ח לכל מניה בת 1 ש"ח ערך נקוב.

ביום 3 בנובמבר, 2014, חילקה החברה דיבידנד בסך של 50,000 אלפי ש"ח, המהווה 0.22 ש"ח לכל מניה בת 1 ש"ח ערך נקוב.

באור 14: - הון ודרישות הון (המשך)

ד. קרנות הון אחרות

ההרכב לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014 מיוחס לבעלי מניות החברה:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
6,169	6,169	הטבת מס בגין הענקת מניות ליו"ר דירקטוריון החברה
865	865	עסקה עם בעל שליטה
-	1,099	קרן הערכה מחדש בגין שיערוך מקרקעין
7,034	8,133	

ה. זכויות שאינן מקנות שליטה

הרכב זכויות שאינן מקנות שליטה בדוחות המאוחדים על המצב הכספי:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
1,314	1,350	החלק בשווי המאזני

ו. ניהול ודרישות הון

1. מדיניות ההנהלה היא להחזיק בסיס הון איתן במטרה לשמר את יכולת החברה להמשיך את פעילותה על מנת שתוכל להניב תשואה לבעלי מניותיה, וכן על מנת לתמוך בפעילות עסקית עתידית. החברה כפופה לדרישות הון הנקבעות על-ידי המפקח.

כחלק מתהליך יישומה של הדירקטיבה Solvency II, נדרשת החברה לבצע תהליך הערכה עצמית של הסיכונים להם היא חשופה ולקבוע הון אשר לדעתה יהווה כרית ביטחון לסיכונים אלו. החברה הגדירה כהון נדרש (הון יעד) את דרישת ההון כפי שנדרשה על ידי הדירקטיבה, ובלבד שלא יפחת מתקנות ההון. מובהר כי אין מדובר בהון מחייב, אלא בהון יעד שהחברה תשאף לשמור עליו, וכי אין ודאות כי החברה תעמוד בהון יעד זה בכל נקודת זמן.

באור 14 - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של החברה בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח:

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
2,111,081	2,258,362	הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח (א)
		הסכום הקיים המחושב על פי תקנות ההון:
1,546,456	1,474,622	הון ראשוני בסיסי
271,187	268,518	הון ראשוני מורכב (ב)
1,817,643	1,743,140	סך הכל הון ראשוני
408,928	406,035	הון משני מורכב (ב)
260,803	215,587	הון משני נחות (ב)
669,731	621,622	סך הכל הון משני
-	297,774	הון שלישוני מורכב (ב)
2,487,374	2,662,536	סך ההון הקיים המחושב על פי תקנות ההון
376,293	404,174	עודף לתאריך הדוח(*)

7,904	-	סכום ההשקעות שיש חובה להעמידן כנגד עודפי הון בהתאם להוראות המפקח, ולפיכך מהווה עודפים מרותקים

		הסכום הנדרש כולל דרישות הון בגין:	(א)
320,809	342,795	פעילות בביטוח כללי	
8,683	8,827	פעילות בביטוח סיעודי	
141,358	141,358	סיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים	
814,272	883,389	הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים ובביטוח מפני מחלות אישפוז	
3,789	3,670	דרישות בגין תוכניות מבטיחות תשואה	
34,061	51,702	נכסים בלתי מוכרים כהגדרתם בתקנות ההון	
465,288	463,892	נכסי השקעה ונכסים אחרים	
127,412	140,383	סיכונים קטסטרופה בביטוח כללי	
153,561	160,467	סיכונים תפעוליים	
41,848	61,879	ערבויות	
2,111,081	2,258,362	הסכום הנדרש על פי תקנות והנחיות המפקח	

(*) מלבד הדרישות הכלליות בחוק החברות, חלוקת דיבידנד מעודפי הון בחברות ביטוח כפופה גם לדרישות נזילות ועמידה בכללי תקנות ההשקעה.

באור 14: - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

2. להלן נתונים בדבר ההון הנדרש והקיים של החברה בהתאם לתקנות ההון והנחיות המפקח. (המשך)

(ב) לפרטים נוספים ראה באור 1.ב.24 (1) להלן.

3. הערכות ליישום Solvency II

בשנים האחרונות מקדם אגף שוק ההון את יישום הוראות הדירקטיבה האירופאית Solvency II (להלן - הדירקטיבה), לגבי חברות ביטוח בישראל. הדירקטיבה נועדה ליצור משטר אחיד לפיקוח על חברות הביטוח, שהינו מבוסס סיכונים ונועד להבטיח את כושר הפירעון והלימות ההון של חברות הביטוח. הוראות הדירקטיבה מהוות שינוי יסודי ומקיף של הרגולציה הנוגעת להבטחת הלימות ההון.

בחודש נובמבר 2014 פרסם הפיקוח מכתב למנהלי חברות הביטוח ("המכתב") בעניין מתווה ליישום משטר כושר פירעון מבוסס Solvency II. במכתב מצויין כי הפרלמנט האירופי החליט כי יישום הדירקטיבה באירופה יהיה בתחילת שנת 2016 ונקבעו לוחות זמנים ליישום ההנחיות הסופיות. עוד צויין במכתב, כי לנוכח הפרסום הצפוי של ההנחיות הסופיות באירופה עד יוני 2015, בכוונת הפיקוח לפרסם במהלך שנת 2016, הנחיות בדבר התאמת הנדבך הראשון של הדירקטיבה לשוק המקומי, אשר יחליפו את ההנחיות הנוכחיות וכי חברות הביטוח ידרשו לעמוד בהנחיות אלו החל מהדוחות השנתיים לשנת 2016. בתהליך ההיערכות המתוכנן לקראת היישום הסופי, צפוי ביצוע תרגיל IQIS נוסף לשנת 2015 ולאחר מכן דיווח רבעוני לפי המתווה החדש במקביל לדיווח דרישות ההון ועל פי ההנחיות הנוכחיות.

בחודש יולי 2015 פרסם הפיקוח מכתב למנהלי חברות הביטוח בדבר הוראות מעבר ליישום Solvency II המבוססות על הדירקטיבה שעיקרן:

- מבטח שאינו עומד בדרישות ההון בשנה הראשונה ליישום הדירקטיבה, יידרש לנקוט באמצעים הנדרשים על מנת לכסות את החוסר בהון או להקטין את פרופיל הסיכון על מנת להבטיח עמידה בדרישות ההון עד ליום 31 בדצמבר, 2018.
- דרישת הון מוקטנת על חלק מהמניות המוחזקות ע"י המבטח ביום 31 בדצמבר, 2016, כאשר דרישה זו תלך ותגדל באופן הדרגתי במשך שבע שנים עד שתגיע לשיעורה המלא.

כמו כן, בכוונת הפיקוח לפרסם הנחיות לעניין ניהול הון וקביעת יעד הון פנימי, לעניין סקר פערים שעל החברות יהיה לבצע ביחס למערך ניהול הסיכונים, הבקורות והממשל התאגידי ונייר התייעצות לקידום תהליך להערכה עצמית של סיכונים וכושר פירעון (ORSA).

במחצית השנייה של שנת 2015, החברה הגישה לפיקוח את סקר הערכה הכמותי IQIS4 לתאריך 31 בדצמבר, 2014, שהינו הסקר חמישי במספר שהוגש כחלק מהיערכות החברה לחישוב הון נדרש על בסיס דירקטיבת Solvency II. הסקר כלל, בהתאם לדרישת הפיקוח, גם דוח מיוחד של רואה החשבון המבקר. יישום הוראות Solvency II, על פי מודל ה-IQIS הנוכחי, הביא להגדלה משמעותית של דרישות ההון ומנגד הגדיל משמעותית גם את ההון הכלכלי המוכר של החברה. על פי תוצאות התרגיל, ומבלי להתחשב בהקלות לעניין החישוב בהתאם להוראות המעבר בדירקטיבה, לחברה יש עודף הון ניכר בהיקף של מאות מיליוני ש"ח.

באור 14: - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישות הון (המשך)

3. הערכות ליישום Solvency II (המשך)

החברה ממשיכה להיערך ליישום הדירקטיבה. כחלק מההיערכות, רכשה החברה מערכת מכונית ייעודית לחישוב דרישת ההון על פי המודל הסטנדרטי, במגמה למכן חלקים בתהליך חישוב דרישת ההון תוך המשך שיפור וייעול תהליכי עבודה, בקרות וידע של היחידות השונות בקבוצה האמונות על יישומה.

בהתאם להנחיות הפיקוח מונו "צוותי מפתח" שבאחריותם לדאוג ליישום הדירקטיבה.

כמו-כן, בחברה מונו ועדות דירקטוריון כאחריות על פיקוח ובקרה על תהליך ההיערכות והתרגילים הכמותיים הנערכים במסגרת התהליך, כנדרש ע"פ הוראות הדין.

למודל, בשלב הנוכחי, רגישות גבוהה מאוד לשינויים במשתני שוק ואחרים ולפיכך דרישות ההון המשתקפות ממנו עשויות להיות תנודתיות מאוד. יצוין כי המודל טרם אושר, וקיימים נושאים לגביהם מתקיימים דיונים. כמו כן, טרם גובשו כללים לגבי התאמת ההון אם וככל שיידרש. החברה עוקבת אחר ההתפתחויות על מנת להיערך למסגרת החדשה ככל שתקבע.

בחודש מרס 2016 פרסם המפקח טיוטת הנחיה לביצוע תרגיל IQIS5 על בסיס הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2015. על פי הטיוטה, יש להגיש את התרגיל עד ליום 30 ביוני, 2016. התרגיל מבוסס על התקנות הסופיות באירופה (Delegated Acts) ועל ההנחיות הסופיות של EIOPA (אגוד המפקחים על הביטוח והפנסיות באירופה) ובהתאמות הנדרשות לישראל. בתרגיל צפויים מספר שינויים לעומת התרגיל שבוצע על בסיס הדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2014. עוד מפורט בטיטוט ההנחיה כי סקר ההערכה הכמותי החדש יהיה האחרון לפני יישום משטר כושר הפרעון. החברה בוחנת את טיוטת החוזר ונערכות ליישומה.

באור 15: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

31 בדצמבר						
2014	2015	2014	2015	2014	2015	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו		
						ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:
5,087,051	5,151,504	106,879	134,313	5,193,930	5,285,817	חוזי ביטוח
5,865	5,185	-	-	5,865	5,185	חוזי השקעה
5,092,916	5,156,689	106,879	134,313	5,199,795	5,291,002	
						בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה
(8,125)	(6,265)	-	-	(8,125)	(6,265)	
5,084,791	5,150,424	106,879	134,313	5,191,670	5,284,737	סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
552,990	580,475	467,886	442,139	1,020,876	1,022,614	חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות
3,050,398	3,344,608	929,620	907,541	3,980,018	4,252,149	חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי
						סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
8,688,179	9,075,507	1,504,385	1,483,993	10,192,564	10,559,500	

באור 16: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

31 בדצמבר						ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח:
2014	2015	2014	2015	2014	2015	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו		
		באלפי ש"ח				
15,670,080	16,875,325	35,594	42,898	15,705,674	16,918,223	חוזי ביטוח
3,364,579	4,443,762	-	-	3,364,579	4,443,762	חוזי השקעה
19,034,659	21,319,087	35,594	42,898	19,070,253	21,361,985	
(65,780)	(62,960)	-	-	(65,780)	(62,960)	בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה
18,968,879	21,256,127	35,594	42,898	19,004,473	21,299,025	סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
17,055	20,438	46,768	41,726	63,823	62,164	חוזי ביטוח הכלולים במגזר בריאות
18,985,934	21,276,565	82,362	84,624	19,068,296	21,361,189	סך הכל התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

בחוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים או צמודים לתשואה שמניבות השקעות מסויימות של החברה בניכוי דמי ניהול. חוזים אלה כוללים, בין היתר, תוכניות ביטוח המזכות/מחייבות את המבוטח בבונוס/מאלוס לפי תוצאות ההשקעות של תיק הפוליסות תלויי תשואה של החברה. בחוזי ביטוח שאינם תלויי תשואה תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח אינם תלויים ברווח או ההפסד מההשקעות שביצעה החברה.

ההבחנה בין חוזים תלויי תשואה לבין חוזים שאינם תלויי תשואה נעשית ברמת הכיסוי הבודד, כך שישנן פוליסות ביטוח עם מספר כיסויים אשר חלקם תלויי תשואה וחלקם אינם תלויי תשואה.

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

א'1. ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי סוגים:

31 בדצמבר					
2014	2015	2014	2015	2014	2015
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
		אלפי ש"ח			
197,404	196,978	-	-	197,404	196,978
143,093	-	11,099	-	154,192	-
1,381,401	1,526,177	69,657	70,007	1,451,058	1,596,184
1,721,898	1,723,155	80,756	70,007	1,802,654	1,793,162
96,728	104,781	68,736	76,733	165,464	181,514
83,071	-	166,787	-	249,858	-
7,660	19,118	(1,727)	(393)	5,933	18,725
559,488	729,856	225,056	344,936	784,544	1,074,792
746,947	853,755	458,852	421,276	1,205,799	1,275,031
2,468,845	2,576,910	539,608	491,283	3,008,453	3,068,193
412,094	465,366	155,528	156,620	567,622	621,986
-	39,054	-	1,433	-	40,487
169,459	263,278	234,484	258,205	403,943	521,483
581,553	767,698	390,012	416,258	971,565	1,183,956
3,050,398	3,344,608	929,620	907,541	3,980,018	4,252,149
15,615	16,224	-	-	15,615	16,224
20,607	27,897	10,424	5,533	31,031	33,430
100,407	112,576	34,253	31,150	134,660	143,726
136,629	156,697	44,677	36,683	181,306	193,380
1,706,283	1,706,931	80,756	70,007	1,787,039	1,776,938
726,340	825,858	448,428	415,743	1,174,768	1,241,601
481,146	655,122	355,759	385,108	836,905	1,040,230
2,913,769	3,187,911	884,943	870,858	3,798,712	4,058,769

ענף רכב חובההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)תביעות תלויות

סך ענף רכב חובה (ראה ג'3 ו- ג'4 להלן)

ענפי חבויותהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
עודף הכנסות על הוצאות (צבירה)

הפרשה לפרמיה בחסר

תביעות תלויות

סך ענפי חבויות

סך בענפי רכב חובה וחבויות (ראה ג'1 ו- ג'2 להלן)

ענפי רכוש ואחרים

הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה

הפרשה לפרמיה בחסר

תביעות תלויות

סך ענפי רכוש ואחרים (ראה ב' להלן)

סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח
הכלולים במגזר ביטוח כלליהוצאות רכישה נדחות:

ענף רכב חובה

ענפי חבויות

ענפי רכוש ואחרים

סך-הכל הוצאות רכישה נדחות

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי
בניכוי הוצאות רכישה נדחות:

ענף רכב חובה

ענפי חבויות

ענפי רכוש ואחרים

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

א'2. התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי לפי שיטות חישוב:

31 בדצמבר					
2014	2015	2014	2015	2014	2015
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
1,653	3,015	15,806	26,565	17,459	29,580
2,060,388	2,483,167	437,847	490,284	2,498,235	2,973,451
2,062,041	2,486,182	453,653	516,849	2,515,694	3,003,031
55,967	58,108	73,817	64,688	129,784	122,796
706,226	767,125	224,264	233,353	930,490	1,000,478
-	33,193	-	92,651	-	125,844
226,164	-	177,886	-	404,050	-
988,357	858,426	475,967	390,692	1,464,324	1,249,118
3,050,398	3,344,608	929,620	907,541	3,980,018	4,252,149

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות:

1. ענפי רכב חובה וחבויות

31 בדצמבר						
2014	2015	2014	2015	2014	2015	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו		
אלפי ש"ח						
2,222,108	2,432,623	481,217	529,184	2,703,325	2,961,807	יתרה לתחילת השנה
560,961	552,716	60,050	56,415	621,011	609,131	עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת
(2,222)	(21,893)	(481)	(4,763)	(2,703)	(26,656)	שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד
71,809	43,984	13,059	23,009	84,868	66,993	שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות
630,548	574,807	72,628	74,661	703,176	649,468	סך השינוי בעלות התביעות המצטברת
8,002	6,415	770	936	8,772	7,351	תשלומים לשוב תביעות במהלך השנה:
400,306	446,213	46,123	76,662	446,429	522,875	בגין שנת חיתום שוטפת בגין שנות חיתום קודמות
408,308	452,628	46,893	77,598	455,201	530,226	סך תשלומים לתקופה
67,591	82,758	36,767	38,124	104,358	120,882	צבירה בגין שנת חיתום שוטפת
(78,813)	(94,006)	(34,050)	(71,345)	(112,863)	(165,351)	צבירה שנזקפה לרווח בגין שנת החיתום ששוחזרה
(503)	(20,307)	19,515	21,850	19,012	1,543	יתרת השינוי בצבירה
(11,725)	(31,555)	22,232	(11,371)	10,507	(42,926)	סך שינוי בצבירה לתקופה
-	9,542	-	(29,126)	-	(19,584)	השפעת השינויים בעתודות ביטוח בביטוח כללי (ראה באור 1.2/4)
2,432,623	2,532,789	529,184	485,750	2,961,807	3,018,539	יתרה לסוף השנה

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות, הפרשה לפרמיה בחסר, צבירה (ביתרות הפתיחה בלבד), פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
2. עלות התביעות המצטברת (Ultimate) הינה: יתרת תביעות תלויות (ללא צבירה), הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות בתוספת סך תשלומי התביעות כולל הוצאות ישירות ועקיפות לשוב תביעות.
3. התשלומים כוללים הוצאות עקיפות לשוב תביעות (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות החיתום.

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב'. תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך):

2. ענפי רכוש ואחרים

31 בדצמבר					
2014	2015	2014	2015	2014	2015
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
אלפי ש"ח					
374,743	481,146	369,865	355,759	744,608	836,905
יתרה לתחילת השנה					
583,218	738,342	373,598	220,885	956,816	959,227
עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח					
23,318	29,493	33,337	51,231	56,655	80,724
שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח					
606,536	767,835	406,935	272,116	1,013,471	1,039,951
תשלומים לשוב תביעות במהלך השנה:					
438,725	554,042	235,640	108,742	674,365	662,784
בגין אירועים של שנת הדוח					
133,251	167,289	145,988	187,906	279,239	355,195
בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח					
571,976	721,331	381,628	296,648	953,604	1,017,979
סך תשלומים					
74,687	33,696	(42,257)	11,601	32,430	45,297
שינוי בהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו מהוצאות רכישה נדחות					
(2,844)	17,787	2,844	(5,796)	-	11,991
שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר					
-	75,989	-	48,076	-	124,065
השפעת השינויים בעתודות ביטוח בביטוח כללי (ראה באור 1.2 ו'4)					
481,146	655,122	355,759	385,108	836,905	1,040,230
יתרה לסוף השנה					

1. יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
2. עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לשוב תביעות.
3. תשלומים לשוב תביעות במהלך השנה כוללים תשלומים בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח ובתוספת השינוי ביתרת תביעות תלויות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח.
4. התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'1. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2015:

שנת חיתום	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	סה"כ
אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2015 (*)											
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	14,170	14,272	12,777	11,644	8,909	8,589	8,081	8,129	8,693	7,352	
לאחר שנתיים	88,859	178,081	77,247	63,007	51,083	51,235	52,635	60,526	54,716		
לאחר שלוש שנים	164,693	255,429	155,867	141,923	125,528	114,439	121,217	147,043			
לאחר ארבע שנים	234,011	327,731	220,865	199,803	202,857	189,186	191,412				
לאחר חמש שנים	316,596	401,161	276,986	263,209	257,085	245,126					
לאחר שש שנים	368,328	465,469	328,059	312,851	306,889						
לאחר שבע שנים	414,525	527,251	363,370	369,198							
לאחר שמונה שנים	450,380	558,088	422,709								
לאחר תשע שנים	474,732	582,578									
לאחר עשר שנים	511,433										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה: (**)											
לאחר שנה ראשונה	618,645	627,390	603,198	590,300	553,453	556,521	599,161	657,006	718,893	730,010	
לאחר שנתיים	629,180	641,452	602,329	597,608	560,396	562,878	604,855	659,212	700,023		
לאחר שלוש שנים	633,915	671,066	615,260	605,892	577,362	578,902	618,130	674,966			
לאחר ארבע שנים	562,951	650,181	482,769	463,081	457,081	495,663	490,331				
לאחר חמש שנים	573,310	656,828	500,166	457,672	471,229	533,208					
לאחר שש שנים	558,795	651,057	499,028	482,588	473,390						
לאחר שבע שנים	555,369	647,026	506,858	476,949							
לאחר שמונה שנים	550,320	655,246	531,760								
לאחר תשע שנים	549,564	649,576									
לאחר עשר שנים	539,655										
עודף (חוסר) ביחס לשנה הראשונה שאינה כוללת צבירה (***)	23,296	605	(48,991)	(13,868)	(16,309)	(37,545)					(92,812)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שאינה כוללת צבירה באחוזים	4.14%	0.09%	(10.15%)	(2.99%)	(3.57%)	(7.57%)					(2.98%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2015 לפני השפעת השינויים בעתודות	539,655	649,576	531,760	476,949	473,390	533,208	490,331	674,966	700,023	730,010	5,799,868
השפעת השינויים בעתודות ביטוח בביטוח כללי (ראה באור 1.2(ד'4))	3,346	2,578	(2,848)	(1,876)	(4,069)	5,865	15,993	14,963	(135)	(65,406)	(31,589)
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2015	511,433	582,578	422,709	369,198	306,889	245,126	191,412	147,043	54,716	7,352	2,838,456
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	31,568	69,576	106,203	105,875	162,432	293,947	314,912	542,886	645,172	657,252	2,929,823
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2005											88,716
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2015											3,018,539

(*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

(**) אומדן התביעות המצטברות כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

(***) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שאינה כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון ליום 31 בדצמבר, 2015, נובע בעיקרו משינויים בעתודות ביטוח בביטוח כללי (ראה

באור 1.2(ד'4)).

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'2. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות ליום 31 בדצמבר, 2015:

שנת חיתום	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	סה"כ
	אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2015 (*)										
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:	13,245	13,631	12,065	10,011	5,073	5,675	6,803	6,988	7,931	6,416	
לאחר שנה ראשונה	86,043	98,150	73,185	58,265	35,968	44,079	48,245	55,448	52,294		
לאחר שנתיים	161,155	174,231	147,849	128,593	92,099	103,972	113,379	138,436			
לאחר שלוש שנים	229,911	245,264	212,297	182,151	139,917	170,009	180,609				
לאחר ארבע שנים	312,261	315,700	267,722	240,029	177,144	219,495					
לאחר חמש שנים	362,347	376,434	318,534	282,315	213,846						
לאחר שש שנים	408,642	435,773	354,004	337,960							
לאחר שבע שנים	444,479	466,531	400,069								
לאחר שמונה שנים	468,477	488,632									
לאחר תשע שנים	487,887										
לאחר עשר שנים											
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה: (**)	547,109	548,238	531,639	495,359	365,780	469,184	493,954	546,382	622,939	635,470	
לאחר שנה ראשונה	556,265	530,052	518,449	496,091	366,812	470,822	490,868	539,385	594,371		
לאחר שנתיים	563,414	549,571	530,606	505,394	378,276	487,052	504,206	551,926			
לאחר שלוש שנים	532,251	535,992	459,618	407,717	324,138	433,680	438,097				
לאחר ארבע שנים	538,458	546,672	468,474	407,953	331,752	443,935					
לאחר חמש שנים	525,142	544,586	469,546	430,012	333,027						
לאחר שש שנים	523,962	543,309	475,303	429,967							
לאחר שבע שנים	522,750	551,777	495,314								
לאחר שמונה שנים	521,737	549,295									
לאחר תשע שנים	513,082										
לאחר עשר שנים											
עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שאינה כוללת צבירה (***)	19,169	(13,303)	(35,696)	(22,250)	(8,889)	(10,255)					(71,224)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שאינה כוללת צבירה באחוזים	3.60%	(2.48%)	(7.77%)	(5.46%)	(2.74%)	(2.36%)					(2.64%)
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2015 לפני השפעת השינויים בעתודות	513,082	549,295	495,314	429,967	333,027	443,935	438,097	551,926	594,371	635,470	4,984,484
השפעת השינויים בעתודות ביטוח כללי (ראה באור 2'1.2 ד(4))	3,224	2,093	(2,976)	(660)	(3,989)	3,116	8,248	20,722	22,942	(53,716)	(996)
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2015	487,887	488,632	400,069	337,960	213,846	219,495	180,609	138,436	52,294	6,416	2,525,644
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	28,419	62,756	92,269	91,347	115,192	227,556	265,736	434,212	565,019	575,338	2,457,844
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2005											74,945
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2015											2,532,789

(*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

(**) אומדן התביעות המצטברות כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

(***) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שאינה כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון ליום 31 בדצמבר, 2015, נובע בעיקרו משינויים בעתודות ביטוח כללי (ראה באור 2'1.2 ד(4)).

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'3. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, ברוטו, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2015:

שנת חיתום	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	סה"כ
אלפי ש"ח מותאמים למדד נובמבר 2015 (*)											
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה	10,078	11,335	9,503	8,407	3,791	3,333	3,802	4,470	5,295	3,658	
לאחר שנתיים	72,063	74,778	61,147	49,868	37,652	34,224	38,127	45,828	41,938		
לאחר שלוש שנים	137,970	140,679	119,796	111,854	101,210	81,559	94,333	117,604			
לאחר ארבע שנים	191,677	196,026	169,077	153,161	164,701	134,306	147,694				
לאחר חמש שנים	262,080	248,016	206,357	196,247	200,327	171,945					
לאחר שש שנים	300,089	293,359	239,050	223,200	233,279						
לאחר שבע שנים	330,870	339,675	263,352	265,154							
לאחר שמונה שנים	350,739	355,017	297,765								
לאחר תשע שנים	366,702	372,271									
לאחר עשר שנים	378,737										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:											
לאחר שנה ראשונה (**)	394,887	397,185	379,358	387,690	355,691	363,042	381,919	417,346	428,814	442,760	
לאחר שנתיים	403,723	395,012	373,635	396,074	360,306	370,089	387,967	424,643	426,269		
לאחר שלוש שנים	397,659	401,427	380,897	404,193	373,285	378,369	397,272	428,005			
לאחר ארבע שנים	403,256	407,477	333,996	339,909	345,649	332,412	330,647				
לאחר חמש שנים	412,323	404,844	324,091	331,853	340,656	326,618					
לאחר שש שנים	402,856	395,842	321,900	343,554	335,455						
לאחר שבע שנים	402,837	400,173	325,180	334,960							
לאחר שמונה שנים	398,675	403,132	344,242								
לאחר תשע שנים	395,526	405,219									
לאחר עשר שנים	392,427										
עודף (חסר) ביחס לשנה הראשונה שאינה כוללת צבירה (***)	10,829	2,258	(10,246)	4,949	10,194	5,794					23,778
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שאינה כוללת צבירה באחוזים	2.69%	0.55%	(3.07%)	1.46%	2.95%	1.74%					1.10%
עלות תביעות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2015 לפני השפעת השינויים בעתודות	392,427	405,219	344,242	334,960	335,455	326,618	330,647	428,005	426,269	442,760	3,766,602
השפעת השינויים בעתודות ביטוח בביטוח כללי (ראה באור 2'1.2 ד'4))	3,452	3,708	(2,102)	872	(1,399)	3,370	(5,448)	18,850	(7,023)	(34,400)	(20,120)
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2015	378,737	372,271	297,765	265,154	233,279	171,945	147,694	117,604	41,938	3,658	2,030,045
סה"כ התחייבויות ביטוחיות	17,142	36,656	44,375	70,678	100,777	158,043	177,505	329,251	377,308	404,702	1,716,437
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת 2005											60,501
סך כל ההתחייבויות הביטוחיות ליום 31 בדצמבר 2015											1,776,938

(*) הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

(**) אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

(***) הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שאינה כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון ליום 31 בדצמבר, 2015, נובע בעיקרו משינויים בעתודות ביטוח בביטוח כללי (ראה באור 2'1.2 ד'4)).

ג'4. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות, בשייר עצמי, בענפי ביטוח רכב חובה ליום 31 בדצמבר, 2015:

הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שאינה כוללת את הצבירה להערכת התביעות המצטברות נכון ליום 31 בדצמבר, 2015, נובע בעיקרו משינויים בעתודות ביטוח בביטוח כללי (ראה באור 1.2 ד'4)).

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג'5. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענף ביטוח רכב חובה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015:

שנת חיתום						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
אלפי ש"ח						
397,345	383,037	398,092	421,479	469,187	481,499	477,178
פרמיות ברוטו						
103,897	41,285	64,851	73,322	1,561	1,152	(794)
רווח כולל בשייר בגין שנת החיתום מצטבר (*)						
-	-	-	-	-	-	-
עודף הכנסות על הוצאות בשייר (**)						
100,579	45,489	66,052	50,408	29,621	15,337	3,652
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח הכולל המצטבר בשייר בגין שנת החיתום						

ג'6. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענף ביטוח חבויות אחרות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015:

שנת חיתום						
2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
אלפי ש"ח						
235,083	229,702	225,384	259,847	283,058	312,764	314,964
פרמיות ברוטו						
19,780	10,679	(17,249)	(11,445)	(28,231)	(21,308)	(35,044)
רווח (הפסד) כולל בשייר בגין שנת החיתום מצטבר (*)						
-	-	-	-	3,954	12,934	16,305
עודף הכנסות על הוצאות בשייר (**)						
31,891	22,141	21,789	17,344	12,200	8,944	2,031
השפעת ההכנסות מהשקעות על הרווח הכולל המצטבר בשייר בגין שנת החיתום						

(*) הרווח (הפסד) המצטבר בגין שנות החיתום כולל את הרווח (ההפסד) בגין פעילות שלא נכללה בחישוב העתודות.

(**) לעניין ביטול עודף הכנסות על הוצאות, ראה באור 17.2(ד'4).

באור 17: - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)ג'7. הרכב רווח כולל בשייר בענף ביטוח רכב חובה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
(8,665)	(7,231)	(5,776)	הפסד כולל בגין השנים הפתוחות
2010	2011	2012	שנת חיתום שהשתחררה בשנת הדיווח
27,560	49,637	62,185	רווח כולל בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדיווח
39,539	10,281	14,645	התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים קודמות
5,834	16,145	2,613	פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות
64,268	68,832	73,667	סה"כ רווח כולל שדווח

ג'8. הרכב רווח (הפסד) כולל בשייר בענף ביטוח חבויות אחרות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
(14,671)	(29,231)	(19,238)	הפסד כולל בגין השנים הפתוחות
2010	2011	2012	שנת חיתום שהשתחררה בשנת הדיווח
36,572	15,057	7,870	רווח כולל בגין שנת החיתום שהשתחררה בשנת הדיווח
4,577	(21,320)	(2,469)	התאמות בגין שנות החיתום שהשתחררו בשנים קודמות
(10,740)	(4,857)	(9,995)	פעילות שלא נכללת בחישוב העתודות
15,738	(40,351)	(23,832)	סה"כ רווח (הפסד) כולל שדווח

באור 18: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2015						
פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה						
פוליסות ללא מרכיב חסכון סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			משנת 2004			
סה"כ	קבוצתי	פרט	תלוי	שאינו תלוי	עד שנת	עד שנת
			תשואה	תשואה	2003	1990 *)
באלפי ש"ח						
(א) לפי חשיפה ביטוחית:						
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:						
715,781	-	-	715,781	-	-	קצבה ללא מקדמים מובטחים
קצבה עם מקדמים מובטחים:						
7,573,632	-	-	-	-	5,615,405	1,958,227
5,212,570	-	-	4,023,805	-	1,188,765	עד חודש מאי 2001
882,237	-	-	120,754	182,233	291,632	מחודש יוני 2001
6,575,544	-	-	838,651	-	3,827,472	קצבה בתשלום
1,244,274	47,135	389,272	352,855	-	389,494	הוני (ללא אופציה לקצבה)
מרכיבי סיכון אחרים						
22,204,038	47,135	389,272	6,051,846	182,233	11,312,768	סה"כ בגין חוזי ביטוח
4,448,948	-	-	4,441,407	1,270	2,355	התחייבויות בגין חוזי השקעה
26,652,986	47,135	389,272	10,493,253	183,503	11,315,123	סה"כ בביטוח חיים
(ב) לפי חשיפה פיננסית:						
5,291,001	47,135	357,732	354,206	183,503	205,744	שאינו תלוי תשואה
21,361,985	-	31,540	10,139,047	-	11,109,379	תלוי תשואה
26,652,986	47,135	389,272	10,493,253	183,503	11,315,123	סה"כ

(*) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.

באור 18: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה							נתונים ליום 31 בדצמבר, 2014
פוליסות ללא מרכיב חסכון			מספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה				
סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			משנת 2004				
סה"כ	קבוצתי	פרט	תלוי	שאינו תלוי	עד שנת	עד שנת	
			תשואה	תשואה	2003	*) 1990	
באלפי ש"ח							
(א) לפי חשיפה ביטוחית:							
התחייבויות בגין חוזי ביטוח:							
169,933	-	-	169,933	-	-	-	
קצבה ללא מקדמים מובטחים:							
קצבה עם מקדמים מובטחים:							
7,315,562	-	-	-	-	5,390,276	1,925,286	
עד חודש מאי 2001							
4,759,187	-	-	3,696,262	-	1,062,925	-	
מחודש יוני 2001							
703,059	-	-	53,509	188,122	236,372	225,056	
קצבה בתשלום							
6,799,778	-	-	820,679	-	4,006,913	1,972,186	
הוני (ללא אופציה לקצבה)							
1,152,084	40,554	330,219	348,413	-	357,020	75,878	
מרכיבי סיכון אחרים							
20,899,603	40,554	330,219	5,088,796	188,122	11,053,506	4,198,406	
סה"כ בגין חוזי ביטוח							
3,370,444	-	-	3,361,512	1,310	3,067	4,555	
התחייבויות בגין חוזי השקעה							
24,270,047	40,554	330,219	8,450,308	189,432	11,056,573	4,202,961	
סה"כ בביטוח חיים							
(ב) לפי חשיפה פיננסית:							
שאינו תלוי תשואה							
5,199,795	40,554	300,873	348,384	189,432	182,065	4,138,487	
תלוי תשואה							
19,070,252	-	29,346	8,101,924	-	10,874,508	64,474	
24,270,047	40,554	330,219	8,450,308	189,432	11,056,573	4,202,961	
סה"כ							

(*) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.

באור 18: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה
ביום 31 בדצמבר, 2015

פוליסות ללא מרכיב חסכון			פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			משנת 2004	
סיכון הנמכר כפוליסה בודדת			עד שנת 2003			עד שנת (1) 1990	
סה"כ	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה אלפי ש"ח	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת (1) 1990	סה"כ
65,131	-	-	-	-	36,339	28,792	
1,614,655	-	-	1,228,635	-	356,715	29,305	
638,457	28,254	376,587	52,602	-	162,380	18,634	
2,318,243	28,254	376,587	1,281,237	-	555,434	76,731	
1,818,997	-	-	1,818,753	(1)	237	8	
283,378	-	-	99,033	10,671	119,934	53,740	
2,716,250	22,396	235,198	1,397,008	2,922	862,226	196,500	
16,739	-	-	16,721	20	(25)	23	
(4,946)	5,439	(38,545)	(45,086)	9,289	(21,271)	85,228	
(43,001)	(605)	(2,571)	(5,357)	(3,334)	(2,770)	(28,364)	
(47,947)	4,834	(41,116)	(50,443)	5,955	(24,041)	56,864	
168,682	-	60,420	107,616	-	577	69	
421,127	-	-	412,564	-	8,325	238	
88,345	-	-	88,345	-	-	-	
1,602,461	-	-	1,602,461	-	-	-	
180,124	-	-	180,124	-	-	-	
79,948	-	-	49,030	-	28,974	1,944	

פרמיות ברוטו:

מסורתי/מעורב

מרכיב החיסכון

אחר

סה"כ

תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו
ישירות לעתודות ביטוח

מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה

רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים

הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח חיים

סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים

פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח - עסק חדש (2)

פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח

פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה - עסק חדש

פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה

העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (ד)

העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (ד)

באור 18: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה
ביום 31 בדצמבר, 2014

פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה		פוליסות ללא מרכיב חסכון		מסנת 2004		עד שנת 1990 (1)	
סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		סה"כ		עד שנת 2003		אלפי ש"ח	
קבוצתי	פרט	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה
75,550	-	-	-	41,342	-	34,208	-
1,372,966	-	-	-	352,959	2,947	27,308	989,752
637,806	22,621	361,026	59,011	178,519	-	16,629	-
2,086,322	22,621	361,026	1,048,763	572,820	2,947	78,145	-
1,629,957	-	-	1,629,209	126	566	56	-
359,293	-	-	80,967	164,312	16,981	97,033	-
3,006,471	9,247	132,087	1,296,726	1,291,127	5,634	271,650	-
100,045	-	-	99,705	199	46	95	-
54,281	12,727	40,619	(54,312)	8,882	11,179	35,186	-
32,763	428	1,801	4,145	2,059	2,643	21,687	-
87,044	13,155	42,420	(50,167)	10,941	13,822	56,873	-
176,247	-	51,157	124,241	815	-	34	-
223,476	-	-	217,833	2,509	2,947	187	-
89,611	-	-	89,611	-	-	-	-
1,492,648	-	-	1,492,648	-	-	-	-
172,395	-	-	172,395	-	-	-	-
88,110	-	-	59,041	27,660	-	1,409	-

פרמיות ברוטו:

מסורתי/מעורב

מרכיב החיסכון

אחר

סה"כ

תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו ישירות לעתודות ביטוח

מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה

רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים

רווח כולל אחר מעסקי ביטוח חיים

סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים

פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח - עסק חדש (2)

פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח

פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה - עסק חדש

פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה

העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (ד)

העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (ד)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

ביום 31 בדצמבר, 2013

פרמיות ברוטו:
מסורתי/מעורב
מרכיב החיסכון
אחר
סח"כ
תקבולים בגין חוזי השקעה שנזקפו
ישירות לעתודות ביטוח
מרווח פיננסי כולל דמי ניהול (3)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה
רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח -
עסק חדש (2)
פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה -
עסק חדש
פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (ד)
העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (ד)

באור 18: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות (המשך)

הערות:

- (1) המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) היו בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
 - (2) הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשונתת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
 - (3) המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול ההשקעות.
- המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל (לרבות רווח כולל אחר) לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת לשנה בקרנות הביטוח השונות. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.

באור 18: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (המשך)

ג. מידע אודות תשואה ודמי ניהול בגין התחייבויות תלויות תשואה

דמי ניהול לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			תשואה שנתית ממוצעת		תשואה שנתית נומינלית ברוטו				
			נומינלית 5 שנים						
			אחרי דמי ניהול	לפני דמי ניהול	2011	2012	2013	2014	2015
2013	2014	2015			באחוזים				
באלפי ש"ח									
186,141	159,094	115,528	4.24	5.45	(5.67)	12.39	11.80	6.91	2.90
44,062	58,387	72,856	4.21	5.47	(5.57)	12.39	11.80	6.91	2.90
24,515	27,797	30,583							
254,718	245,278	218,967							

קרן י'

מסלול כללי בפוליסות החל משנת 2004

אחרסך הכל

באור 18: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ד. מידע אודות העברות כספים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
52,880	108,160	66,665	העברות לחברה מגופים אחרים:
10,900	4,760	12,454	העברות מחברות ביטוח אחרות
28,997	59,475	101,005	העברות מקרנות פנסיה
92,777	172,395	180,124	העברות מקופות גמל
			סך הכל העברות לחברה
51,647	38,052	19,081	העברות מהחברה לגופים אחרים:
13,277	19,976	22,003	העברות לחברות ביטוח אחרות
17,290	30,082	38,864	העברות לקרנות פנסיה
82,214	88,110	79,948	העברות לקופות גמל
10,563	84,285	100,176	סך הכל העברות מהחברה
			העברות נטו

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה פיננסית

הנתונים הכלולים בכל אחד מהטורים בטבלאות שלהלן הינם בגין הפוליסה העיקרית והכיסויים הנוספים המצורפים אליה.

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2015					
סה"כ	אחר (*)		סיעודי		
	זמן קצר	זמן ארוך	קבוצתי	פרט	
אלפי ש"ח					
62,164	-	-	-	62,164	תלוי תשואה
1,022,614	17,752	352,895	1,690	650,277	אינו תלוי תשואה
1,084,778	17,752	352,895	1,690	712,441	סה"כ

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ	אחר (*)		סיעודי		
	זמן קצר	זמן ארוך	קבוצתי	פרט	
אלפי ש"ח					
63,823	-	-	-	63,823	תלוי תשואה
1,020,876	15,044	292,553	904	712,375	אינו תלוי תשואה
1,084,699	15,044	292,553	904	776,198	סה"כ

(*) הכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר לזמן ארוך הינו הוצאות רפואיות (אשתקד - זהה) ולזמן קצר דמי מחלה (אשתקד - זהה).

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ב. פירוט ההתחייבויות ברוטו בגין חוזי ביטוח לפי חשיפה ביטוחית

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2015				
סה"כ	אחר (*)		סיעודי	
	זמן קצר	זמן ארוך אלפי ש"ח	קבוצתי	פרט
63,589	-	-	826	62,763
1,021,189	17,752	352,895	864	649,678
1,084,778	17,752	352,895	1,690	712,441

קצבה בתשלום

מרכיבי סיכון אחרים

סה"כ

נתונים ליום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ	אחר (*)		סיעודי		
	זמן קצר	זמן ארוך אלפי ש"ח	קבוצתי	פרט	
53,476	-	-	286	53,190	קצבה בתשלום
1,031,223	15,044	292,553	618	723,008	מרכיבי סיכון אחרים
1,084,699	15,044	292,553	904	776,198	סה"כ

(*) הכיסוי המהותי ביותר הכלול בביטוח בריאות אחר לזמן ארוך הינו הוצאות רפואיות (אשתקד - זהה) ולזמן קצר הינו דמי מחלה (אשתקד - זהה).

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015					
סה"כ	אחר		סיעודי		
	זמן קצר	זמן ארוך	קבוצתי	פרט	
		אלפי ש"ח			
556,807	63,564 (*)	419,635 (*)	1,009	72,599	פרמיות ברוטו
29,054	1,265	17,767	(27)	10,049	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
(9,206)	(24)	(1,969)	(12)	(7,201)	הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
19,848	1,241	15,798	(39)	2,848	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
72,458	-	68,654	-	3,804	פרמיה משוננת - עסק חדש

(*) מתוך זה, לזמן ארוך פרמיות פרט בסך של 380,866 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 38,769 אלפי ש"ח ולזמן קצר כל הפרמיות הינן פרמיות פרט.

באור 19: - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי פוליסות (המשך)

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ	אחר		סיעודי		
	זמן קצר	זמן ארוך	קבוצתי	פרט	
		אלפי ש"ח			
531,973	(* 73,828	(* 386,451	960	70,734	פרמיות ברוטו
5,588	(535)	3,108	1,475	1,540	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
7,187	(91)	2,313	9	4,956	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
12,775	(626)	5,421	1,484	6,496	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
73,240	-	68,293	-	4,947	פרמיה משוננת - עסק חדש

(*) מתוך זה, לזמן ארוך פרמיות פרט בסך של 341,532 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 44,919 אלפי ש"ח ולזמן קצר כל הפרמיות הינן פרמיות פרט.

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013					
סה"כ	אחר		סיעודי		
	זמן קצר	זמן ארוך	קבוצתי	פרט	
		אלפי ש"ח			
485,905	90,648 (*)	329,063 (*)	1,144	65,050	פרמיות ברוטו
31,355	(117)	14,666	1,033	15,773	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
(2,987)	(219)	(407)	(6)	(2,355)	הפסד כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
28,368	(336)	14,259	1,027	13,418	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
63,028	-	57,015	-	6,013	פרמיה משוננת - עסק חדש

(*) מתוך זה, לזמן ארוך פרמיות פרט בסך של 299,530 אלפי ש"ח ופרמיות קולקטיב בסך 29,533 אלפי ש"ח ולזמן קצר כל הפרמיות הינן פרמיות פרט.

באור 20: - תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים, חוזי השקעה וחוזי ביטוח בריאות

נכסי ביטוח משנה בביטוח בריאות	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (*)			
		סה"כ	חוזי השקעה	חוזי ביטוח	
		אלפי ש"ח			
354,174	845,945	21,242,071	2,040,575	19,201,496	יתרה ליום 1 בינואר, 2014
840	10,609	979,282	100,045	879,237	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)
335	47,584	3,247,362	1,629,957	1,617,405	גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות (2)
-	-	(1,357,392)	(400,133)	(957,259)	קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
171,877	176,302	131,573	-	131,573	שינויים בגין שינוי בהנחות (4)
-	31,377	(31,377)	-	(31,377)	סיווג מחדש של מגזרי פעילות
(12,572)	(27,118)	(15,376)	-	(15,376)	שינויים אחרים (3)
514,654	1,084,699	24,196,143	3,370,444	20,825,699	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014
844	7,800	345,253	16,739	328,514	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)
(978)	39,807	3,707,750	1,818,997	1,888,753	גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות (2)
-	-	(1,770,361)	(753,184)	(1,017,177)	קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
(87,705)	(101,898)	178,135	-	178,135	שינויים בגין שינוי בהנחות (4)
-	-	-	(4,048)	4,048	סיווג מחדש של תוכניות השקעה
57,050	54,370	(73,158)	-	(73,158)	שינויים אחרים (3)
483,865	1,084,778	26,583,762	4,448,948	22,134,814	יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015

ליום 31 בדצמבר		(*) הרכב (ברוטו):
2014	2015	
אלפי ש"ח		
5,191,670	5,284,737	חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
19,004,473	21,299,025	חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
24,196,143	26,583,762	

1. ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות - סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות בגין הפרמיות לחסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.

2. גידול בגין פרמיות שנזקפו להתחייבויות - פרמיה זו איננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה. הפרמיה כוללת את הפרמיה לחסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה.

3. שינויים אחרים - הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, זרובה לתביעות עתיות, IBNR, קצבאות בתשלום וכדומה (על-פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת). בנוסף הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי ההצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן חסכון. בביטוח בריאות, עיקר הסכום הנכלל בסעיף זה מהווה שינוי אומדן אקטוארי, הנובע מההפרש בין התוצאות בפועל ובין הערכה לתחילת השנה.

4. לעניין ההנחות העיקריות המשמשות בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות, ראה באור 36(6)א' (2) להלן.

התנועה בהתחייבות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה אינה כוללת התייחסות לפוליסות שהונפקו ובוטלו בשנת הדוח.

באור 21: - מסים על ההכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

1. כללי

על הכנסות החברה וכל יתר החברות בקבוצה חל מס חברות בהתאם לפקודת מס הכנסה (נוסח חדש), התשכ"א-1961 (להלן - הפקודה). בנוסף, על הכנסות החברה, המסווגת כ-"מוסד כספי" כהגדרתו בחוק מע"מ התשל"ו-1975, חלים מס רווח ומס שכר.

2. חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985

על החברה והחברות המוחזקות חל, עד לתום שנת 2007, חוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה-1985 (להלן - החוק). על-פי החוק, נמדדו התוצאות לצורכי מס כשהן מותאמות לשינויים במדד.

בחודש פברואר 2008 התקבל בכנסת תיקון לחוק שקבע כי תחולתו של חוק התיאומים תסתיים בשנת המס 2007, ומשנת המס 2008 לא יחולו עוד הוראות החוק, למעט הוראות המעבר שמטרתן למנוע עיוותים בחישובי המס. החל משנת 2008, נמדדות התוצאות לצורכי מס בערכים נומינליים למעט תיאומים מסוימים בגין שינויים במדד בתקופה שעד ליום 31 בדצמבר, 2007. התיקון לחוק כולל בין היתר את ביטול תיאום התוספת והניכוי בשל אינפלציה והניכוי הנוסף בשל פחת לנכסים בני פחת שנרכשו לאחר שנת המס 2007.

3. הסדרי מס ייחודים לענף הביטוח

א) הסכם עם שלטונות המס

בין התאחדות חברות הביטוח בישראל לבין שלטונות המס קיים הסכם (להלן - הסכם המס) המתחדש ומתעדכן מדי שנה, המסדיר סוגיות מס ייחודיות לענף. ההפרשה למס בדוחות הכספיים לשנים 2013 ו-2014 נערכה על בסיס ההסכם לשנת 2012. ההפרשה בדוחות הכספיים לשנת 2015 מבוססת על הסכם שנחתם בחודש פברואר 2016, בהתייחס לשנות המס 2013 עד 2020. ההסכמים האמורים מתייחסים בין היתר לנושאים הבאים:

- הוצאות רכישה נדחות (DAC) - הוצאות ישירות של חברות ביטוח לרכישת חוזי ביטוח חיים בגין שנות חיתום עד וכולל 2014, תותרנה בניכוי לצורכי מס בחלקים שווים בפריסה על פני ארבע שנים ובגין שנות חיתום 2015 עד 2020 על פני עשר שנים. הוצאות כאמור המתייחסות לחוזי ביטוח חיים שבוטלו, תותרנה בניכוי בשנת הביטול.

הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז מופחתות על פני תקופה של שש שנים, בדומה לשיעור ההפחתה בדוחות הכספיים.

- ייחוס הוצאות להכנסות מועדפות - להכנסות החייבות בשיעורי מס מופחתים ולהכנסות הפטורות ממס המתקבלות בחברות הביטוח ("הכנסות מועדפות") יתבצע ייחוס הוצאות שמשמעותו הפיכת חלק מההכנסות המועדפות להכנסות חייבות במס מלא, בהתאם לשיעור הייחוס. שיעור הייחוס שנקבע בהסכם תלוי במקור הכספים המניבים את ההכנסות המועדפות.

- אופן מיסוי הכנסות מנכסים המוחזקים כהשקעות חופפות להתחייבויות תלויות תשואה.

- הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות - יבוצע תיאום חלקי של ההפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות בתחום ביטוח כללי ובריאות, בגין שנת חיתום 2012. הסכום יוכר לצורכי מס בשנים 2013 ו-2014. בנוסף, החל משנת 2013 עד שנת 2020, יתואם חלק מהגידול בהפרשה והסכום שיתואם יוכר לצורכי מס במשך שלוש שנות המס העוקבות.

באור 21: - מסים על ההכנסה (המשך)

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה (המשך)

3. הסדרי מס ייחודים לענף הביטוח (המשך)

(ב) המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים

בחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2007), התשס"ז-2007 מיום 11 בינואר, 2007 נקבעו כללים לגבי המס החל על ביטול העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל בביטוח חיים שנכללה בדוחות הכספיים עד ליום 31 בדצמבר, 2006. על פי הכללים, חלק העתודה המחושב בגובה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון, בשייר עצמי, הקיים בביטוח חיים ואשר בגינו הוגדרה דרישת הון, יהיה פטור ממס. בהסכם המיסוי הענפי צוין כי בבסיס הפטור עומדת דרישת ההון, שבאה לידי ביטוי כאמור לעיל, ובמידה ותבטל או תקטן דרישת ההון ידונו הצדדים בהשלכות המס הנובעות מכך, ככל שישנן.

ליום 31 בדצמבר, 2006 יתרת העתודה הקיימת בחברה היוותה 0.17% מסכום הביטוח בסיכון בשייר העצמי.

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה

1. המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים ובכללם החברה, המהווה את עיקר פעילות הקבוצה, מורכב ממס חברות וממס רווח.

2. בחודש נובמבר 2015 פורסם צו מס ערך מוסף (שיעור המס על מלכ"רים ומוסדות כספיים) (תיקון), התשע"ו - 2015, אשר קבע כי שיעור מס השכר החל על מוסדות כספיים יעמוד על 17% מהשכר ששולם בעד עבודה בחודש אוקטובר 2015 ואילך ומס הרווח יעמוד על 17% מהרווח שהופק. ההוראה לגבי מס הרווח בשנת המס 2015 תחול לגבי החלק היחסי מהרווח בשנה זו.

3. להלן שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים ובכללם החברה בעקבות השינוי האמור:

שנה	שיעור מס חברות	שיעור מס רווח	שיעור מס כולל במוסדות כספיים
		%	
2013	25.0	17.58 (*)	36.22
2014	26.5	18.00	37.71
2015	26.5	17.75 (*)	37.58 (**)
2016 ואילך	26.5	17.00	37.18

(*) שיעור מס משוקלל.

(**) לעומת שיעור מס של 37.71% ערב פרסום התיקון.

4. ביום 4 בינואר, 2016 אושר בכנסת בקריאה שנייה ושלישית חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (הפחתת שיעור מס חברות), התשע"ו - 2015, אשר קבע בין היתר הפחתת שיעור מס החברות מ- 26.5% ל- 25%, וזאת בתחולה מיום 1 בינואר, 2016. בהתאם לתיקון האמור, שיעור המס הכולל שיחול על מוסדות כספיים, ובכלל זה החברה, מיום 1 בינואר, 2016 ואילך יעמוד על 35.9%.

יתרות המסים הנדחים הנכללות בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר, 2015 מחושבות לפי שיעורי המס שבתוקף לתאריך הדיווח ואינן מביאות בחשבון את ההשפעות העשויות לנבוע משינוי החוק.

באור 21: - מסים על ההכנסה (המשך)

ב. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה (המשך)

4. (המשך)

להערכת הקבוצה, אילו שינוי החוק היה מושלם עד ליום 31 בדצמבר, 2015, הוא היה מביא לקיטון בהתחייבויות בגין מסים נדחים ולגידול ברווח כולל אחר בסך של כ- 4,975 אלפי ש"ח, מתוך הסכום האמור, סך של כ- 3,599 אלפי ש"ח היה נזקף לסעיף מסים על ההכנסה בדוח רווח והפסד וסך של כ- 1,376 אלפי ש"ח היה נזקף לרווח כולל אחר.

ההשפעות האמורות תיכללנה בדוחות הכספיים שיפורסמו החל מהמועד שבו חקיקת החוק הושלמה למעשה, קרי במסגרת הרבעון הראשון של שנת 2016.

ג. שומות מס

לחברה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2011. השומות של חברות מאוחדות אחרות לשנות המס עד וכולל 2011 נחשבות כסופיות.

ד. הפסדים מועברים לצורכי מס והפרשים זמניים אחרים

לחברה הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים ליום 31 בדצמבר, 2015 לסך של כ- 196,462 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2014 - 162,984 אלפי ש"ח). בגין יתרות אלה ובגין הפרשים זמניים אחרים הניתנים לניכוי, נרשמו בדוחות הכספיים נכסי מסים נדחים כמפורט בסעיף ט' להלן.

ה. החלטת מיסוי

בחודש פברואר 2012 נחתמה החלטת מיסוי, אשר על פיה אושר המיזוג לצרכי מס של החברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ (לשעבר - הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ) (להלן - הבנק) לתוך החברה החל מיום 1 באפריל, 2011. כמו כן, הותרו לחברה הפסדים צבורים לצרכי מס של הבנק בסך כ- 344 מיליוני ש"ח וזאת בהתאם לסעיף 103 לפקודת מס הכנסה.

ו. מסים על ההכנסה הכלולים בדוחות רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
92,898	11,991	8,490	מסים שוטפים
50,463	26,872	6,002	מסים נדחים המתייחסים ליצירה והיפוך של הפרשים זמניים, ראה גם סעיף ט' להלן
(5,503)	(387)	(1,759)	הטבת מס בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)
1,667	-	(1,684)	התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס
139,525	38,476	11,049	

באור 21: - מסים על ההכנסה (המשך)

ז. מסים על ההכנסה (הטבת מס) המתייחסים לסעיפי רווח (הפסד) כולל אחר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
(6,058)	15,549	(38,028)	נכסים פיננסיים זמינים למכירה
974	3,000	2,738	רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת
(4,613)	8,018	(1,384)	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילות חוץ
-	-	396	הערכה מחדש בגין בנייני משרד שייעודם שונה לנדל"ן להשקעה
2,613	-	(1,622)	התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס
(7,084)	26,567	(37,900)	

ח. הטבת מס המתייחסת לסעיפי הון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
-	-	31,610	השפעה מצטברת ליום 31 בדצמבר, 2015 של שינויים בהערכת נכסים והתחייבויות בביטוח כללי (ראה באור 2'ו.2)

באור 21: - מסים על ההכנסה (המשך)

ט. מסים נדחים

ההרכב:

הוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים	הפסדים לצרכי מס	רכוש קבוע ונדל"ן להשקעה	מכשירים פיננסים	הפרשות לחובות מסופקים	הטבות לעובדים	אחרים	סה"כ
אלפי ש"ח							
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר 2014	(152,047)	46,786	(34,134)	(56,749)	36,588	27,967	911
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	(8,149)	(3,595)	1,737	(118)	(4,243)	711	(13,215)
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל	-	-	-	(15,549)	-	(3,000)	(8,018)
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2014	(160,196)	43,191	(32,397)	(72,416)	32,345	25,678	(20,322)
שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד	(259)	(1,262)	(5,179)	1,837	1,922	1,491	(4,552)
שינויים אשר נזקפו לרווח הכולל ולהון	-	9,560	(396)	38,027	-	(2,738)	1,384
השפעת השינוי בשיעורי המס	2,253	-	332	1,019	(455)	(359)	516
יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2015	(158,202)	51,489	(37,640)	(31,533)	33,812	24,072	(22,974)

באור 21: - מסים על ההכנסה (המשך)

ט. מסים נדחים (המשך)

ההרכב: (המשך)

המסים הנדחים מוצגים בדוחות המאוחדים על המצב הכספי כדלקמן:

31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
179	176
(184,296)	(141,152)
(184,117)	(140,976)

נכסי מסים נדחים
התחייבויות בגין מסים נדחים

י. מס תאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי, לבין סכום מסים על ההכנסה שנזקף בדוח רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
408,235	109,111	57,037
36.22%	37.71%	37.58%
146,242	40,148	18,910
1,804	1,516	1,114
(3,778)	(3,164)	(5,288)
111	(67)	(28)
(26)	-	-
1,667	-	(1,684)
314	-	(22)
(5,503)	(387)	(1,759)
(1,306)	430	(194)
139,525	38,476	11,049
34.18%	35.26%	19.37%

רווח לפני מסים על ההכנסה

שיעור המס הסטטוטורי הכולל החל על מוסדות כספיים
(ראה סעיף ב' לעיל)

מס מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי הכולל
הפחתה בגין אי החלת מס רווח על חברות שאינן מוסד כספי

עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס

הכנסות פטורות

הפרשים בבסיס המדידה

גידול (קטיון) בהפסדים לצורכי מס בגינם לא נזקפו מסים נדחים

עדכון מסים נדחים בגין שינויי חקיקה

עדכונים שוטפים של יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי
המס

מסים בגין שנים קודמות (שוטפים ונדחים)

אחרים

מסים על ההכנסה

שיעור מס אפקטיבי ממוצע

באור 22: - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לטווח קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לטווח ארוך והטבות בגין פיטורין.

הטבות לאחר סיום העסקה

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין בישראל מחייבים את הקבוצה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה או לבצע הפקדות שוטפות בתוכנית הפקדה מוגדרת, לפי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין כמתואר להלן. התחייבויות הקבוצה בשל כך מטופלות כהטבות לאחר סיום העסקה. חישוב התחייבות הקבוצה בשל הטבות לעובדים מתבצע על-פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד ותקופת העסקתו אשר יוצרים את הזכות לקבלת הפיצויים.

ההטבות לעובדים לאחר סיום העסקה, ממומנות, בדרך כלל, על-ידי הפקדות המסווגות כתוכנית להטבה מוגדרת או כתוכנית הפקדה מוגדרת כמפורט להלן:

1. תוכניות להפקדה מוגדרת

לגבי חלק מתשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדויות השוטפות של הקבוצה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פוטורות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. הפקדות אלו וכן הפקדות בגין תגמולים מהוות תוכניות הפקדה מוגדרת.

לשנה שהסתיימה ביום
31 בדצמבר

2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
22,964	23,779	26,205

הוצאות בגין תוכניות להפקדה מוגדרת

2. תוכניות להטבה מוגדרת

החלק של תשלומי הפיצויים שאינו מכוסה על-ידי הפקדות בתוכניות להפקדה מוגדרת, כאמור לעיל, מטופל על-ידי הקבוצה כתוכנית להטבה מוגדרת לפיה מוכרת התחייבות בגין הטבות עובדים ובגינה מפקידה הקבוצה סכומים בקופות מרכזיות לפיצויים ובפוליסות ביטוח מתאימות.

הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

2. תוכניות להטבה מוגדרת (המשך)

(א) שינויים בהתחייבות להטבה מוגדרת ובשווי הוגן של נכסי תוכנית

שנת 2015

רווח (הפסד) בגין מדידה מחדש ברווח כולל אחר						הוצאות שנזקפו לרווח או הפסד					
תשואה											
על נכסי											
רווח											
תוכנית											
למעט						סה"כ					
סכומים						הוצאות					
יתרה	הפקדות	השפעה	אקטוארי	בגין	שינויים	שהוכרו	שנזקפו	הוצאות	עלות	יתרה	
ליום 31	שהופקדו	על רווח	בגין	סטיות	בהנחות	בהוצאות	תשלומים	לרווח או	ריבית	שירות	
בדצמבר	על ידי	כולל	בניסיון	הפיננסיות	ריבית נטו	מהתוכנית	הפסד	נטו	שוטף	2015	
2015	המעביד	אחר			אלפי ש"ח						
146,310	-	9,083	6,070	3,013	-	(12,754)	14,209	5,618	8,591	153,938	התחייבות להטבה מוגדרת
32,739	3,856	(1,908)	(464)	(284)	(1,160)	(1,853)	1,162	1,162	-	31,482	שווי הוגן של נכסי תוכנית
113,571	(3,856)	7,175	5,606	2,729	(1,160)	(10,901)	13,047	4,456	8,591	122,456	התחייבות (נכס) נטו בגין הטבה מוגדרת

באור 22: - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

2. תוכניות להטבה מוגדרת (המשך)

(א) שינויים בהתחייבות להטבה מוגדרת ובשווי הוגן של נכסי תוכנית (המשך)

שנת 2014

רווח (הפסד) בגין מדידה מחדש ברווח כולל אחר							הוצאות שנזקפו לרווח או הפסד					
תשואה												
על נכסי												
תוכנית												
למעט							סה"כ					
סכומים							הוצאות					
שהוכרו							שנזקפו					
בהוצאות							תשלומים					
ריבית נטו							מהתוכנית					
אלפי ש"ח												
153,938	-	9,449	-	4,666	4,783	-	(6,726)	14,610	6,328	8,282	155,503	התחייבות להטבה מוגדרת
31,482	3,744	(1,494)	58	(360)	(884)	(308)	(1,461)	1,226	1,226	-	29,467	שווי הוגן של נכסי תוכנית
122,456	(3,744)	7,955	58	4,306	3,899	(308)	(5,265)	13,384	5,102	8,282	126,036	התחייבות (נכס) נטו בגין הטבה מוגדרת

באור 22: - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)

2. תוכניות להטבה מוגדרת (המשך)

(ב) ההנחות העיקריות בגין תוכנית להטבה מוגדרת

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
%		
4.2	4.1	שיעור ההיוון (*)
4.5	4.2	שיעור עליית שכר צפויה

(*) שיעור ההיוון מבוסס על אגרות חוב קונצרניות צמודות מדד באיכות גבוהה.

בחודש נובמבר 2014, פרסם סגל רשות ניירות ערך את עמדה חשבונאית מספר 21-1 בדבר קיומו של שוק עמוק באגרות חוב קונצרניות באיכות גבוהה בישראל (להלן - העמדה), וזאת לצורך קביעת שיעור ההיוון של מחויבויות להטבה מוגדרת והטבות אחרות לטווח ארוך הנקובות בשקל בהתאם ל- IAS 19. על פי העמדה, יש לטפל במעבר משימוש בשיעור תשואה של אגרות חוב ממשלתיות (3.1%) לשיעור תשואה של אגרות חוב קונצרניות צמודות מדד באיכות גבוהה (4.2%) בדרך של מכאן ולהבא כשינוי אומדן חשבונאי.

השפעת השינוי בשיעור ההיוון ליום 31 בדצמבר, 2014 הינה קיטון בהתחייבות בשל תוכנית להטבה מוגדרת בסך של 14,840 אלפי ש"ח, גידול במסים הנדחים בסך של כ- 5,596 אלפי ש"ח, וגידול ברווח כולל אחר לשנת 2014 בסך של 9,244 אלפי ש"ח.

(ג) סכומים, עיתוי ואי וודאיות של תזרימי מזומנים עתידיים

להלן שינויים אפשריים הנחשבים לסבירים לסוף תקופת הדיווח, לכל הנחה אקטוארית בהנחה שיתר ההנחות האקטואריות נותרו ללא שינוי:

השינוי במחויבות להטבה מוגדרת	
ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	

מבחן רגישות לשינוי בשיעור עליית שכר צפויה מעבר להנחות האקטואריות

השינוי כתוצאה מ:

13,253	11,718	עליית שכר בשיעור של 1%
(9,970)	(8,667)	ירידת שכר בשיעור של 1%

מבחן רגישות לשינוי שיעור ההיוון של התחייבות ונכסי התכנית מעבר להנחות האקטואריות

השינוי כתוצאה מ:

(10,264)	(9,060)	עליית שיעור ההיוון של 1%
13,302	11,960	ירידת שיעור ההיוון של 1%

באור 23: - זכאים ויתרות זכות

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
75,419	88,553	עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת
16,230	24,271	הוצאות לשלם
79,395	102,843	ספקים ונותני שירותים
28,414	19,236	מוסדות ורשויות ממשלתיות
6,445	11,380	חברות קשורות
47,216	38,924	הוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה
		חברות ביטוח ותווכני ביטוח:
317,996	347,312	פקדונות של מבטחי משנה
103,893	107,397	חשבונות אחרים
421,889	454,709	סך כל חברות ביטוח ותווכני ביטוח
233,234	246,219	סוכני ביטוח
174,656	212,558	מבוטחים ועמיתים
12,633	12,459	הפרשה להשתתפות מבוטחים ברווחים
192,515	196,951	פרמיה מראש (ראה באור 4.ג.38. להלן)
4,202	-	קרנות פנסיה
-	6,668	זכאים בגין עיסקאות פיננסיות
16,823	12,099	אחרים
1,309,071	1,426,870	סך הכל זכאים ויתרות זכות

ראה פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה במסגרת באור 36(2)(ה').

באור 24: - התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכונים ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן בבאור 36 בדבר ניהול סיכונים.

א. פרוט התחייבויות פיננסיות

31 בדצמבר			
2014	2015	2014	2015
שווי הוגן (**)		ערך בספרים	
אלפי ש"ח			

1. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת:

927,452	1,125,040	838,015	1,021,769	כתבי התחייבות נדחים (*)
305,187	304,167	278,395	275,663	שטרי הון שהונפקו לחברה האם
11,705	9,172	5,231	3,913	פיקדון צובר ריבית
1,244,344	1,438,379	1,121,641	1,301,345	

2. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:

191,996	44,526	191,996	44,526	נגזרים
1,436,340	1,482,905	1,313,637	1,345,871	סך התחייבויות פיננסיות
756,762	1,027,790	669,731	919,396	מזה כתבי התחייבות נדחים (*) מההווים הון משני והון שלישוני

(**) השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות הנסחרות בבורסה בתל-אביב מבוסס על מחירן בבורסה לתאריך הדיווח. השווי ההוגן של תעודות ההתחייבות שאינן נסחרות נקבע במודל DCF, תוך שימוש בשיעור ההיוון המשקף את שיעור הריבית של המנפיק לתום תקופת הדיווח.

באור 24: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת

(1) פרטים נוספים

סוג התחייבות	הנפקה	סכום	דירוג החוב	הון לפי ריבית	תדירות				הערות										
					מועד	הלוואה	גורם	והחברה		תנאי	תקנות הפיקוח	שנתית קבועה	ערך בספרים		שווי הוגן	תשלום	מועדי	מועדי	זכות לפידיון
													31 בדצמבר						
													2014	2015					
אלפי ש"ח	ב- %	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015
כתבי התחייבות נדחים	יולי 2001	60,000	החברה	ללא דירוג	צמודי מדד	לא סחירים	-	5.84	-	8,111	-	8,217	שנתית	2006-2015	2002-2015	-	-	-	-
כתבי התחייבות נדחים	מאי, ספטמבר 2004	288,000	החברה	מדרוג - Aa2	צמודי מדד	לא סחירים	-	5.45	-	62,323	-	62,611	שנתית	2010-2015	2005-2015	-	-	-	-
כתבי התחייבות נדחים	מאי 2007, מאי 2008	400,000	מנורה גיוס הון	מדרוג - Aa2	צמודי מדד	סחירים	משני נחות	4.05	308,028	354,894	340,378	399,447	שנתית ריבית-חצי	2012-2022	2008-2022	-	-	(א), (ב)	(א), (ב)
כתבי התחייבות נדחים	אוקטובר 2011	200,000	מנורה גיוס הון	מדרוג - Aa3	צמודי מדד	לא סחירים	מורכב משני	4.65	205,812	207,585	246,360	253,060	שנתית ריבית-חצי	10/2024	2012-2024	(ג)	(ג)	(ב), (ד)	(ב), (ד)
כתבי התחייבות נדחים	אפריל 2014	203,000	מנורה גיוס הון	מדרוג - A1	צמודי מדד	לא סחירים	מורכב משני	3.30	203,954	205,102	221,412	204,117	שנתית ריבית-חצי	10/2030	2014-2030	(ה)	(ה)	(ב), (ו)	(ב), (ו)
כתבי התחייבות נדחים	יוני, דצמבר 2015	300,000	מנורה גיוס הון	מדרוג - Aa3	שקליים	סחירים	מורכב	4.10	303,975	-	316,890	-	שנתית	7/2027	2016-2027	(ז)	(ז)	(ב), (ח)	(ב), (ח)
שטרי הון לחברה האם	ספטמבר 2010	250,000	החברה	ללא דירוג	צמודי מדד	לא סחירים	ראשוני מורכב	5.30	275,663	278,395	304,167	305,187	שנתית ריבית-חצי	6/2059	2011-2059	(ט)	(ט)	-	-
פיקדון צובר ריבית	מרס 2012	47,645	(י)	ללא דירוג	צמודי מדד	לא סחיר	-	4.50	3,913	5,231	9,172	11,705	שנתית	(י)	(י)	(י)	(י)	-	-
									1,301,345	1,121,641	1,438,379	1,244,344							

- (א) בחודש דצמבר 2012 הורידה מדרוג את דירוג כתבי ההתחייבות לדירוג Aa3 עם אופק יציב. בחודשים ינואר 2014, מרס ודצמבר 2015, פרסמה מדרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג כאמור ללא שינוי.
- (ב) תמורת הנפקת כתבי ההתחייבות הופקדה בחברה, לשימוש, על-פי שיקוליה ועל אחריותה. החברה התחייבה לשלם לבעלי כתבי ההתחייבות את הקרן, ההצמדה והריבית על-פי תנאי כתבי ההתחייבות.
- (ג) למנורה גיוס הון אפשרות לפידיון מוקדם בשנת 2021, בהתקיים אחד מהתנאים הבאים: (1) במקביל לפידיון המוקדם של כתבי ההתחייבות, תנפיק מנורה גיוס הון מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה; או (2) באישור מראש של המפקח ובתנאים שיקבע. ככל שמנורה גיוס הון לא תנצל את זכותה לפרעון מוקדם, תשולם תוספת ריבית למחזיקי כתבי ההתחייבות על הריבית אותה נושאים כתבי ההתחייבות באותה עת, בגין יתרת התקופה (ממועד הפידיון המוקדם שלא נוצל כאמור ועד למועד הפרעון בפועל), שתהא בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה. תוספת הריבית כאמור תעמוד על שיעור של 1.235%. כמו כן, יידחו תשלומי הקרן ו/או הריבית, אשר במועד הקובע לתשלומם תתקיימנה "נסיבות משהות", כהגדרתן בשטר הנאמנות. תשלומים אלו יידחו עד שתחדלנה להתקיים "הנסיבות המשהות" וזאת לא יותר משלוש שנים ממועד פרעון הקרן ו/או הריבית. תשלומי קרן וריבית אשר נדחו כאמור, ימשיכו לצבור הפרשי הצמדה וריבית בשיעור הריבית הנקובה בגין כתבי ההתחייבות כמפורט בשטר הנאמנות.
- (ד) בחודש דצמבר 2012 דורגו כתבי ההתחייבות על ידי מדרוג בדירוג A1, עם אופק יציב. בחודשים ינואר 2014, מרס ודצמבר 2015, פרסמה מדרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג כאמור ללא שינוי.

באור 24: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת (המשך)

(1) פרטים נוספים (המשך)

- (ה) למנורה גיוס הון אפשרות לפדיון מוקדם בשנת 2027 בהתקיים אחד מהתנאים הבאים: (1) במקביל לפדיון המוקדם של כתבי ההתחייבות הנדחים, תנפיק מנורה גיוס הון מכשיר הון בעל איכות זהה או עדיפה; או (2) באישור מראש של המפקח ובתנאים שיקבע. ככל שמנורה גיוס הון לא תנצל את זכותה לפדיון מוקדם, תשולם תוספת ריבית למחזיקי כתבי ההתחייבות הנדחים, על הריבית אותה נושאים כתבי ההתחייבות הנדחים באותה עת, בגין יתרת התקופה (ממועד הפדיון המוקדם שלא נוצל כאמור ועד למועד הפדיון בפועל), שתהא בשיעור של 50% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה. תוספת הריבית כאמור תעמוד על שיעור של 0.94%. כמו כן, יידחו תשלומי הקרן ו/או הריבית בגין כתבי ההתחייבות הנדחים, אשר במועד הקובע לתשלומם תתקיימנה "נסיבות משהות" כהגדרתן בחוזר המפקח מחודש אוגוסט 2011 לעניין "הרכב הון עצמי מוכר של מבטח".
- (ו) בחודשים מרס ודצמבר 2015, פרסמה מדרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג שניתן בחודש אפריל 2014 ללא שינוי.
- (ז) למנורה גיוס הון אפשרות לפדיון מוקדם ביום 1 ביולי, 2024, בהתאם לתנאים המפורטים בטרם הנאמנות. ככל שמנורה גיוס הון לא תנצל את זכותה לפדיון מוקדם, תשולם תוספת ריבית למחזיקי כתבי ההתחייבות הנדחים, על הריבית אותה נושאים כתבי ההתחייבות הנדחים באותה עת, בגין יתרת התקופה (ממועד הפדיון המוקדם שלא נוצל כאמור ועד למועד הפרעון בפועל), שתהא בשיעור של 30% ממרווח הסיכון המקורי שנקבע בהנפקה. תוספת הריבית כאמור תעמוד על שיעור של 0.522%. כמו כן, יידחו תשלומי קרן, אשר במועד הקובע לתשלומם יתקיימו "נסיבות משהות", כהגדרתן בחוזר המפקח מחודש אוגוסט 2011 לעניין "הרכב הון עצמי מוכר של מבטח".
- (ח) בחודש דצמבר 2015, פרסמה מדרוג דוח מעקב ובו הותירה את הדירוג שניתן במועד ההנפקה ללא שינוי.
- (ט) לחברה אופציה לפרעון מוקדם לאחר עשר שנים ולאחר מכן, מידי חמש שנים.
- (י) הפיקדון התקבל ממוכרת החברה לפיתוח התעשייה בישראל בע"מ (לשעבר הבנק לפיתוח התעשייה בע"מ) (להלן - המוכרת), להבטחת גביית האשראי בגין הלוואות שהבנק נתן בעבר. יתרת הפיקדון והריבית שנצברה בגינו נפרעים מידי חודש בדרך של העברת סכומי הגביה למוכרת, בגין ההלוואות שנתן הבנק בעבר.

באור 24: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ב. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת (המשך)

(2) פרטים בדבר ריבית והצמדה

31 בדצמבר	
2014	2015
ריבית אפקטיבית	
אחוזים	
4.46	4.39
-	4.13

בסיס הצמדה:

צמוד מדד

שקליים

(3) מועדי פרעון

31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
136,781	67,450
43,612	45,213
43,433	42,865
43,521	42,953
854,294	1,102,864
1,121,641	1,301,345

שנה ראשונה

שנה שניה

שנה שלישית

שנה רביעית

שנה חמישית ואילך

סה"כ

למידע נוסף בדבר מועדי פרעון של התחייבויות פיננסיות בלתי מהוונות, ראה ביאור 36(ג).

(4) הוצאות הנפקה שטרם הופחתו

יתרת הוצאות ההנפקה הנדחות שטרם הופחתו ליום 31 בדצמבר, 2015 הינה בסך של כ- 5,441 אלפי ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2014 - 2,507 אלפי ש"ח). הוצאות ההנפקה הנדחות מופחתות לפי שיטת הריבית האפקטיבית.

ג. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן

(1) השווי ההוגן של התחייבויות פיננסיות הנסחרות באופן פעיל בשווקים פיננסיים מוסדרים, נקבע על ידי מחירי השוק בתאריך הדיווח. השווי ההוגן של התחייבויות פיננסיות שאינן סחירות, הנמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד, וכן של התחייבויות פיננסיות שאינן סחירות, אשר מידע לגבי השווי ההוגן שלהן ניתן לצרכי גילוי בלבד, נקבע באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינן. שיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי מרווח הוגן.

(2) להלן שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן:

31 בדצמבר	
2014	2015
ריבית אפקטיבית	
אחוזים	
1.81	2.09
3.16	2.62

עבור התחייבויות פיננסיות שאינן סחירות:

כתבי התחייבויות נדחים

התחייבויות פיננסיות אחרות

באור 24: - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ג. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן (המשך)

(3) שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות בחלוקה לרמות:

31 בדצמבר, 2015			
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1
אלפי ש"ח			
44,526	-	44,526	-
1,125,040	-	467,772	657,268
304,167	-	304,167	-
9,172	-	9,172	-
1,438,379	-	781,111	657,268

נגזרים (*)

התחייבויות המוצגות בעלות
מופחתת אשר ניתן גילוי לשוויין
ההוגן:

כתבי התחייבות נדחים

שטרי הון שהונפקו לחברה האם

פיקדון צובר ריבית

בתקופת הדוח לא היו מעברים בין הרמות.

31 בדצמבר, 2014			
סה"כ	רמה 3	רמה 2	רמה 1
אלפי ש"ח			
191,996	-	182,764	9,232
927,452	-	528,005	399,447
305,187	-	305,187	-
11,705	-	11,705	-
1,244,344	-	844,897	399,447

נגזרים (*)

התחייבויות המוצגות בעלות
מופחתת אשר ניתן גילוי לשוויין
ההוגן:

כתבי התחייבות נדחים

שטרי הון שהונפקו לחברה האם

פיקדון צובר ריבית

בשנת 2014 לא היו מעברים בין הרמות.

(*) להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של ההתחייבויות
הפיננסיות לתאריך הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
(700,297)	(707,261)
-	51,803
(184,838)	-

מטבע חוץ

מדדי מניות

ריבית

באור 25: - פרמיות שהורווחו בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015		
שייר	ביטוח משנה אלפי ש"ח	ברוטו
2,197,097	121,146	2,318,243
440,390	116,417	556,807
1,763,006	501,726	2,264,732
4,400,493	739,289	5,139,782
(37,368)	(23,815)	(61,183)
4,363,125	715,474	5,078,599

פרמיות בביטוח חיים

פרמיות בביטוח בריאות

פרמיות בביטוח כללי

סה"כ פרמיות

שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה (*)

סה"כ פרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2014		
שייר	ביטוח משנה אלפי ש"ח	ברוטו
1,968,229	118,093	2,086,322
418,928	113,045	531,973
1,713,823	481,230	2,195,053
4,100,980	712,368	4,813,348
(101,034)	50,168	(50,866)
3,999,946	762,536	4,762,482

פרמיות בביטוח חיים

פרמיות בביטוח בריאות

פרמיות בביטוח כללי

סה"כ פרמיות

שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה (*)

סה"כ פרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013		
שייר	ביטוח משנה אלפי ש"ח	ברוטו
1,803,524	123,868	1,927,392
372,780	113,125	485,905
1,471,823	680,979	2,152,802
3,648,127	917,972	4,566,099
(111,541)	(33,308)	(144,849)
3,536,586	884,664	4,421,250

פרמיות בביטוח חיים

פרמיות בביטוח בריאות

פרמיות בביטוח כללי

סה"כ פרמיות

שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה (*)

סה"כ פרמיות שהורווחו

(*) עיקר השינוי נובע מפרמיות בענפי ביטוח כללי.

באור 26: - רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
2,288	3,205	3,980	נדל"ן להשקעה
			השקעות פיננסיות:
269,984	381,317	76,563	נכסי חוב סחירים
256,882	171,761	154,582	נכסי חוב שאינם סחירים
631,978	381,147	84,265	מניות
419,980	164,882	169,779	אחרות
(159)	1,073	(7,745)	מזומנים ושווי מזומנים
1,580,953	1,103,385	481,424	סך הכל רווחים מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו
			רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים
			הכנסות מנדל"ן להשקעה:
3,952	5,945	13,483	שערוך נדל"ן להשקעה
6,991	6,783	6,595	הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה
10,943	12,728	20,078	סך הכל הכנסות מנדל"ן להשקעה
			רווחים (הפסדים) מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית הפרשי הצמדה הפרשי שער ודיבידנד בגין:
133,974	101,623	33,559	נכסים פיננסיים זמינים למכירה (א)
44,421	(88,857)	3,757	נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד (ב)
76,545	14,522	(35,706)	נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)
254,940	27,288	1,610	
426,465	410,759	385,124	הכנסות ריבית (*) והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
5,669	4,099	4,711	הכנסות ריבית והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
(1,140)	(5,514)	5,162	הפסד מהפרשי שער בגין השקעות שאינן נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד ומנכסים אחרים
11,430	10,027	14,435	הכנסות מדיבידנד
2,289,260	1,562,772	912,544	סך הכל רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון
3,420	3,334	3,557	(*) בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסיים אשר אינם מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שערכם נפגם

באור 26: - רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים נטו מהשקעות בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
87,939	103,155	38,007	רווחים נטו מניירות ערך שמומשו
46,035	(1,532)	(4,448)	ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד
133,974	101,623	33,559	סך הכל רווחים מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
44,421	(88,857)	3,757	שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה לראשונה

ג. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
79,578	4,042	(37,246)	רווחים (הפסדים) נטו ממימוש נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים
(3,033)	10,480	1,540	ביטול ירידות ערך (ירידות ערך) נטו שנזקפו לרווח והפסד
76,545	14,522	(35,706)	סך הכל רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות ויתרות חובה

באור 27: - הכנסות מדמי ניהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
133,888	99,598	52,037	דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים (*)
101,513	116,906	126,178	דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים (**)
19,317	28,774	41,356	דמי ניהול בגין חוזי השקעה
254,718	245,278	219,571	סה"כ הכנסות מדמי ניהול

(*) ראה באור 36(2)ב'.

(**) לגבי השפעה אפשרית על דמי הניהול עקב שינוי בהוראות המתייחסות למכירת תוכניות ביטוח חיים משולבות בחסכון הכוללות מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים, ראה באור 36(6)א.5. להלן.

באור 28: - הכנסות מעמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
8,485	7,799	8,704	עמלת סוכנויות ביטוח
185,739	134,016	109,418	עמלת ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה
194,224	141,815	118,122	נדחות בגין ביטוח משנה
			סה"כ הכנסות מעמלות

באור 29: - הכנסות אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
312	302	7,715	הכנסות מתמלוגים - ראה באור 38ג'1.
295	169	203	רווח הון ממכירת רכוש קבוע
49	9	27	אחרות
656	480	7,945	סה"כ הכנסות אחרות

באור 30: - תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
			בגין חוזי ביטוח חיים:
			תביעות ששולמו ותלויות
349,137	374,348	427,423	מקרי מוות, נכות ואחרים
(61,313)	(65,717)	(73,904)	בניכוי ביטוח משנה
287,824	308,631	353,519	
550,714	523,224	517,618	פוליסות שנפדו
177,849	177,572	202,037	פוליסות שמועדן תם
32,138	41,955	54,611	גמלאות
1,048,525	1,051,382	1,127,785	סך כל התביעות
			גידול בהתחייבויות בגין חוזי
2,148,025	1,855,801	1,437,270	ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר
			גידול בהתחייבויות בגין חוזי השקעה
129,856	128,819	58,094	בשל מרכיב התשואה
3,326,406	3,036,002	2,623,149	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי
			ביטוח וחוזי השקעה בשייר בגין חוזי ביטוח חיים
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין
			חוזי ביטוח כללי:
1,361,910	1,698,485	1,645,867	ברוטו
(365,097)	(493,969)	(319,024)	ביטוח משנה
996,813	1,204,516	1,326,843	בשייר
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין
			חוזי ביטוח בריאות:
231,609	512,973	296,880	ברוטו
(15,607)	(245,986)	(64,703)	ביטוח משנה
216,002	266,987	232,177	בשייר
4,539,221	4,507,505	4,182,169	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבות בגין חוזי
			ביטוח וחוזי השקעה בשייר

באור 31: - עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
495,882	495,527	517,549
239,037	236,088	257,238
(105,677)	(47,387)	(76,416)
629,242	684,228	698,371
212,862	233,144	247,090
1,645	1,390	1,264
843,749	918,762	946,725
6,710	7,596	7,000

הוצאות רכישה:

עמלות רכישה

הוצאות רכישה אחרות

שינוי בהוצאות רכישה נדחות

סה"כ הוצאות רכישה

עמלות שוטפות אחרות

הוצאות שיווק אחרות

סה"כ עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

לאחר השתתפות של חברות אחרות בהוצאות בסך

באור 32: - הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
406,792	383,603	415,534
130,588	142,991	143,925
65,592	68,541	64,281
35,518	34,571	30,793
59,617	59,390	60,435
16,124	14,603	16,698
12,470	11,103	10,427
30,008	31,967	37,828
(29,153)	(27,633)	(24,447)
727,556	719,136	755,474
(89,894)	(92,862)	(101,042)
(240,682)	(237,478)	(258,503)
396,980	388,796	395,929
226,370	235,302	238,709
84,551	95,920	91,494

שכר עבודה ונלוות

פחת והפחתות

אחזקת משרדים ותקשורת

ייעוץ משפטי ומקצועי

מיכון (ללא פחת ושכר)

בנק

אחזקת רכב

אחרות

השתתפויות

סה"כ (*)

בניכוי:

סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות
ותשלומים בגין חוזי ביטוחסכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות
שיווק והוצאות רכישה אחרות

הוצאות הנהלה וכלליות

(*) הוצאות הנהלה וכלליות כוללות
הוצאות בגין מיכון בסךלאחר השתתפות של חברות אחרות בהוצאות הנהלה
וכלליות בסך

באור 33: - תשלום מבוסס מניות

א. הוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים

להלן ההוצאה שהוכרה בדוחות הכספיים בגין תוכניות תשלום מבוסס מניות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
1,302	(2,869)	(66)

סך ההוצאה שהוכרה מתוכנית תשלום מבוסס מניות המסולקת במזומן (ראה סעיף ג' להלן)

ב. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל החברה ולנושאי משרה בכירה

1. פרטי התוכנית

במסגרת תוכנית תגמול כוללת כמפורט בבאור 37 ג' להלן, הוקצו לנושאי משרה בחברה וכן למנכ"ל מבטחים פנסיה, יחידות תגמול בתנאים המפורטים להלן. לא הוקצו יחידות תגמול לדירקטורים בחברה ולנושאי משרה אשר הינם צד קשור לבעל השליטה או שאינם חברי הנהלה. דירקטוריון החברה מופקד על ניהול תוכנית הענקת יחידות התגמול במסגרת תוכנית התגמול הכוללת, ועל כל הפעולות שתהיינה נדרשות לשם כך, לרבות קביעת זהות הניצעים, הענקת יחידות תגמול נוספות לניצעים נוספים בהתאם להוראות תוכנית יחידות התגמול או בשונה מהוראותיה לגבי ניצעים ספציפיים, וכן על כל עניין אחר הדרוש לשם הסדרת ההענקות לניצעים, וכן ניהול, הבהרה ויישום תוכנית הענקת יחידות התגמול.

יחידות התגמול הינן יחידות לצורך חישוב התגמול הכספי (ברוטו) המגיע לניצע במועד מימוש יחידות התגמול בלבד, ואינן מהוות אופציות ו/או זכות כלשהיא לרכוש ניירות ערך כלשהם של מי מחברות הקבוצה ו/או אילו מהזכויות הצמודות למי ממניות חברות הקבוצה.

הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש איזו מבין יחידות התגמול, יחושב על פי ההפרש בין מחיר המימוש של כל יחידת תגמול לבין מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול, כשהוא מוכפל במספר יחידות התגמול הממומשות (להלן - סכום התגמול). מחיר הבסיס של כל יחידת תגמול הינו ממוצע מחיר מניית החברה האם בבורסה 90 יום לפני מועד אישור הדירקטוריון את הקצאה לכל ניצע. מחיר המימוש יהא מחיר הנעילה של מניית החברה האם בבורסה, ביום המימוש (ואם יום המימוש אינו יום מסחר, אזי ביום המסחר הראשון שלאחר יום המימוש). הסכום אשר ישולם לניצע בגין מימוש יחידות התגמול הינו סכום "ברוטו", וכל מס מכל מין וסוג שהוא אשר יחול על התשלום בגין יחידות התגמול, ו/או שהחברה תהיה חייבת לנכות על פי כל דין, יחול על הניצע.

יחידות התגמול יבשילו במספר מנות, על פני ארבע שנים ממועד אישור דירקטוריון החברה את הענקת יחידות התגמול, כאשר המנה הראשונה בשיעור של 50% תבשיל בחלוף שנתיים, 25% בחלוף שלוש שנים ו - 25% הנותרים בחלוף ארבע שנים. כל מנה תהא ניתנת למימוש בתוך שנה ממועד הבשלתה, כאשר לאחר חלוף המועד האחרון למימוש יחידות התגמול ביחס לכל מנה, לא יהיה הניצע זכאי לממש את יחידות התגמול מכוח אותה מנה, או לזכות כלשהי מכוחן.

בתכנית נקבעו הוראות בדבר מימוש יחידות התגמול במקרה של התפטרות, פיטורין, פרישה, סיום יחסי עובד מעביד מחמת נכות/מוות, וכן התאמות של יחידות התגמול עקב חלוקת מניות הטבה, חלוקת דיבידנד והצעת זכויות בחברה וכן בשל אירועים נוספים אשר הדירקטוריון יקבע, אם יקבע לפי ישקול דעתו, מנגנוני התאמה, לפי העניין.

החל משנת 2012, חלק מהניצעים מועסקים על ידי החברה האם, ולפיכך ההוצאות בגין תשלום מבוסס המניות נרשמות בדוחות החברה האם.

בחודש דצמבר 2015 פגה התכנית ללא מימושים שבוצעו.

באור 33: - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. תוכנית להקצאת יחידות תגמול למנכ"ל החברה ולנושאי משרה בכירה (המשך)

2. יתרת ההתחייבות בגין זכויות עובדים שהבשילה עד לתאריך הדיווח

31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	
66	-

יתרת ההתחייבויות בגין זכויות עובדים שהבשילה עד לתאריך הדיווח

3. תנועה במהלך השנה

2014	2015
יחידות	
465,215	169,612
(295,603)	(169,612)
169,612	-

יתרה ליום 1 בינואר
אופציות למניות שפקעו במהלך השנה
יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 34: - הוצאות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2013	2014	2015
אלפי ש"ח		
49,425	34,933	29,182
19,289	13,764	11,494
9,862	6,836	4,816
13,720	4,836	1,909
2,181	618	5,545
94,477	60,987	52,946

הוצאות ריבית, הפרשי הצמדה והפרשי שער בגין:
כתבי התחייבות נדחים
שטרי הון שהונפקו לחברה האם
מבטחי משנה
פיקדון צובר ריבית
אחרות
סך הכל הוצאות מימון

באור 35: - רווח למניה

חישוב הרווח הבסיסי למניה לשנת 2015 התבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות בסך של 44,957 אלפי ש"ח (לשנת 2014 - רווח בסך 69,877 אלפי ש"ח ולשנת 2013 - רווח בסך 267,897 אלפי ש"ח), מחולק במוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור בסך של 230,869 אלפי מניות.

באור 36: - ניהול סיכונים

1. כללי

א. מגזרי פעילות

החברה פועלת בתחומי הפעילות העיקריים הבאים: ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (ביטוח חיים), ביטוח בריאות וביטוח כללי. בפעילותה חשופה החברה לסיכונים הבאים:

- סיכונים פיננסיים.
- סיכונים ביטוחיים.
- סיכונים תפעוליים.

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים

ניהול הסיכונים הינה פעילות חוצת-ארגון המבוססת על שלושה קווי הגנה:

- הגורמים העסקיים בפעילות הביטוח וההשקעות אשר נוטלים את הסיכונים- גורמים אלו אחראים לזיהוי, הערכה, ניטור ודיווח על הסיכונים המובנים בפעילותם ובמערכות המשמשות אותם, לרבות הגדרת בקורות בתהליכים ונהלים פנימיים. פעילות הבקרה מתבצעת בין היתר באמצעות מחלקות בקרה פנימיות בכל אגף. כמו כן, הגורמים העסקיים נעזרים ביחידות תומכות הכוללות: אקטואריה, ביטוח משנה, כספים, מערכות מידע ותחום ניהול הסיכונים.

- תחום ניהול סיכונים - התחום אחראי על גיבוש מסגרת ניהול סיכונים, פיתוח כלים ופיתוח שיטות להערכת הסיכונים לחשיפות קיימות והפוטנציאליות, בפרט, הערכת הסיכון הכולל אליו חשופה החברה. תחום ניהול סיכונים הינו יחידה בלתי תלויה בגורמים העסקיים נוטלי הסיכון. התחום משתף פעולה עם יחידות האקטואריה, הכספים (כולל תהליכי SOX) והציות. בנוסף, עבור עסקאות מהותיות ומוצרים חדשים שהחברה משיקה מתבצעת הערכת סיכונים נפרדת הרלוונטית לסיכונים הכרוכים באותם מוצרים/עסקאות.

- הביקורת הפנימית אשר מבקרת באופן בלתי תלוי תהליכים פנימיים וכן עוקבת אחר תיקון ליקויים שזוהו.

בחברה פועלת ועדה לניהול סיכונים, בראשות המנכ"ל אשר תפקידה לדון, להגדיר, לכוון ולתמוך בפעילויותיו של מערך ניהול הסיכונים בחברה, תוך התחשבות בהיבטים עסקיים ורגולטורים. כמו כן הוסמכה ועדת המאזן של החברה לכהן כוועדת ניהול הסיכונים של הדירקטוריון ותפקידה לדון בנושאים הקשורים בניהול סיכונים, להתוות עקרונות לניהול הסיכונים ובהתאם להמליץ לדירקטוריון לאשר מדיניות בתחומי הפעילות השונים.

במסגרת הערכות החברה ליישום משטר כושר פירעון ישראלי על בסיס עקרונות הדירקטיבה האירופאית Solvency II, תוך התאמות למשק (להלן: "משטר הסולוונסי") עורכת החברה סקרים כמותיים, על בסיס מתודולוגיית הגישה הסטנדרטית של הנדבך ה-I. כמו כן, הוקמה בחברה ועדה ייעודית של הדירקטוריון שתפקידה להנחות ולפקח על תהליך היישום של הדירקטיבה עצמה על כל נדבכיה. לפרטים נוספים ראה באור 14 (ו)5. החברה בוחנת את הלימות ההון שלה אל מול הסיכון הכולל כפי שמוערך על פי משטר הסולוונסי ובהתאם לכך קבעה את הון היעד (ראה באור 14). כמו כן החברה בוחנת את השפעות שינויים בגורמי סיכון מסוימים על הונה הרגולטורי בהתאם למשטר הנוכחי (על בסיס דוחותיה הכספיים) ואת יכולת הלימות ההון הנגזרת מהם.

(1) ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, נזילות ואשראי)

האחריות לניהול הסיכונים הפיננסיים מחולקת בין האורגנים השונים בחברה החל מהדירקטוריון, דרך ועדות השקעה, ועדת אשראי, אגף השקעות, מחלקת מחקר ודרוג, מחלקת דיווח ובקרה (מידל אופיס) ותחום ניהול סיכונים.

בחברה מיושמות מדיניות השקעות, מדיניות אשראי ומדיניות ניהול סיכונים פיננסיים שנקבעות ע"י הדירקטוריון אשר מקבל דיווח שוטף לגבי עמידה במגבלות סטטוטוריות ומגבלות ניהול סיכונים שאושרו על ידו.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(1) ניהול סיכונים פיננסיים (שוק, נזילות ואשראי) (המשך)

בחברה פועלות ועדות השקעה נפרדות עבור כספי הנוסטרו וכספי עמיתים אשר תפקידן, בין השאר, לפקח על מגבלות חשיפה וניהול סיכונים בחברה שאושרו בדירקטוריון.

מחלקת דיווח ובקרה באגף השקעות (מידל אופיס) מנטרת באופן שוטף את מגבלות החשיפה, מתריעה על חריגות ומדווחת, ע"פ העניין, לוועדות ההשקעה. תחום ניהול הסיכונים מכמת את החשיפה לסיכונים שוק בין השאר באמצעות מדדי סיכון, תרחישי קיצון ומבחני רגישות מדי רבעון במערכת ייעודית ומדווח לוועדת ההשקעות ולדירקטוריון החברה ע"פ הוראות הדין. ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הפיננסיים, החשיפות אליהם ומבחני רגישות לשינויים בגורמי סיכון בסעיפים 2 - 5 להלן.

הדירקטוריון קובע את מדיניות ניהול הסיכונים הפיננסיים של החברה. המדיניות כוללת קביעת תיאבון הסיכון הכולל ודרכי מעקב אחר התפתחותו. וכן עקרונות ומגבלות שמטרתם לשמר תיאבון סיכון המשקף מידתיות סבירה לנטילת סיכונים. הסיכונים הפיננסיים מנוהלים בין היתר באמצעות קביעת טווחי השקעה מותרים לסוגי הנכסים השונים, תוך התייחסות לפיזור, בין השאר, לפי מנפיקים, מטבעות וענפי משק. עקרונות ניהול סיכונים שוק בנוסטרו של החברה (נכסים כנגד עתודות ביטוח כללי וביטוח חיים ובריאות שאינם תלויי תשואה והון עצמי) מבוססים על ניהול נכסים מול התחייבויות (ALM): הקצאת הנכסים נגזרת מהתאמת בסיסי ההצמדה, כמו גם, מעיתוי התקבולים והתשלומים הצפויים של הנכסים וההתחייבויות בהתאמה. ניהול אפקטיבי של הנכסים מול ההתחייבויות מתבצע על ידי הגבלת החשיפה לסיכון ריבית, מדידת סיכון השוק באמצעות מדד ה"ערך בסיכון" (VaR), מעקב אחר התאמת נכסים להתחייבויות בתקופות פירעון שונות וביצוע תרחישי קיצון ומבחני רגישות.

בתיקים המנוהלים (ביטוח חיים תלוי תשואה) מתבצע ניהול סיכונים אקטיבי: בחינה של הקצאת נכסים אסטרטגית לכל תיק מנוהל כנגד תיק סמן, מדידת סיכונים אבסולוטיים ויחסיים (יחסית לתיק סמן), חישוב מדדי ביצוע מתואמי סיכון וניתוח השפעת תרחישי קיצון.

פעולות האשראי נעשית בכפוף לתקנות ההשקעה וחוזרי הממונה ובהתאם למדיניות ההשקעות, האשראי וניהול הסיכונים הפיננסיים המאושרות כל שנה ע"י הדירקטוריון. המדיניות כוללת עקרונות ניהול סיכונים אשראי בתיק הנכסים לרבות, פיזור סיכון על פני ענפי משק, לוויים, קבוצות תאגידים ודירוגים. הערכת סיכון בהלוואות ואשראי לא סחיר מתבצעת על פי מדיניות האשראי הלא סחיר שאושרה בדירקטוריון. כל עסקת אשראי מעבר לסכום שנקבע מועברת לאישור וועדת אשראי. עסקאות אשראי בסכומים גדולים יאושרו ע"פ מדגם הסמכויות שבנהלי אגף השקעות ו/או בנסיבות מיוחדות, בהמלצת ועדת אשראי ו/או אגף השקעות, יובאו לאישור גם בוועדות השקעה. כל עסקה מדורגת בדירוג חיצוני או בדירוג פנימי, על פי מודל דירוג פנימי (אושר על ידי הדירקטוריון והמפקח), או בהסתמך על דירוג בנק או מבטח אחר ששותף לעסקה. ניתן לבצע גם עסקאות לא מדורגות או בדירוג הנמוך מדירוג ההשקעה בתנאים מסויימים כהגדרתם בהוראות הרגולטור ובכפוף לנהלי החברה (כדוגמת אשראי בשיעבוד מקרקעין בשיעור LTV של עד 60% או אשראי בהיקף מוגבל כולל של עד 3% מסך נכסי התיק שמסתמך על בטוחה מספקת). וועדות ההשקעה מפקחות על רמת פיזור נאותה בתיק נכסי החוב כולל שמירה על מגבלות חשיפה הנגזרות מתקנות ההשקעה ו/או המדיניות המאושרת. במסגרת פעילות ניהול סיכונים אשראי מתבצעת הערכה שוטפת של הסיכונים תוך מאמץ לאיתור מוקדם של חובות בעייתיים לטיפול.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון האשראי הנובע מחשיפה למבטחי משנה, המבוססים על שמירת איכות התיק ופיזורו, מפורטים בסעיף 4 (ה) להלן.

עקרונות מדיניות ניהול סיכון הנזילות מבוססים בעיקרם על שמירת רמה מינימאלית של שיעור נכסים סחירים ומזומנים בתיק הנכסים.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(2) ניהול סיכונים ביטוחיים

להלן העקרונות המנחים בניהול הסיכונים הביטוחיים:

מגבלות חשיפה בשייר: בכל ענף וענף נקבעת מגבלת חשיפה מכסימלית בשייר ברמת התיק, הפוליסה והאירוע. המגבלה מבטאת את החשיפה לסיכון הביטוחי שהחברה מוכנה לקחת על עצמה. סיכונים מעבר לכך מועברים למבטחי משנה בחו"ל בהתאם למדיניות ביטוח המשנה של החברה. החברה רוכשת הגנת ביטוח משנה, כך שלהערכתה ההסתברות כי תיווצר חשיפה מעל לגבול ההגנה שנרכש הינה זניחה. החברה גם רכשה הגנה נגד הצטברות של נזקים רבים מאירוע בודד, הן בביטוח הכללי והן בביטוח חיים.

קביעת תעריף: תעריף הביטוח מותאם לספק מענה לכלל ההתחייבויות הביטוחיות העתידיות שייווצרו כתוצאה מהתממשות הסיכונים הביטוחיים המגולמים בכל פוליסה, כולל הוצאות ושיעורי רווח רצויים. משך ואופי הכיסוי הביטוחי קובע את אופי תזרים ההתחייבויות העתידיות ("זנב קצר" לעומת "זנב ארוך").

הליך השקת מוצרים חדשים והתקשרויות בעסקה משמעותית: ההליך כולל זיהוי ובחינה מקיפה של הסיכונים הכרוכים במוצר או בעסקה, קביעת הדרכים לניהולם ולבקרה עליהם וכן ניסוח פוליסה המשקפת בצורה מדויקת את הסיכונים שהחברה מוכנה לקחת על עצמה מול המבוטחים. כאשר מתעורר חשש כי קיימת הרעה בתוצאות החיתומיות, שמקורה אינו בתנודות אקראיות, נערכות בדיקות מעמיקות, בין השאר, להערכת הסיכון הגלום, ובמידת הצורך מותאמות הערכות הרזרבות ומתעדכנים התעריפים. בדיקות דומות מתבצעות בעת חידוש עסקאות.

חיתום: מערכת כללי החיתום כוללת מגבלות אשר מטרתן כפולה: (א) יצירת היררכיה בקבלת ההחלטות לגבי לקיחת הסיכון (מרמת הסוכן, דרך מנהל המחוז, החתם ועד מנהל האגף) (ב) הגבלת החשיפה לסיכונים הביטוחיים. כללי החיתום נאכפים בצורה ממוכנת (למשל, חתם אוטומטי בביטוח חיים או חסימות לרמת הכיסוי בביטוח כללי) או ידנית על ידי איש מקצוע.

קטסטרופה: החברה נוקטת במדיניות של הגבלת החשיפה לקטסטרופות על ידי קביעת סכומי כיסוי מרביים בחוזים מסוימים וכן על ידי רכישת כיסוי ביטוח משנה מתאים. מטרת מדיניות החיתום וביטוח המשנה הינה להתאים את ההפסד המרבי הנגזר מהחשיפה לקטסטרופות לסיכון שתומחר בתעריף. ההפסד המרבי נקבע מראש בהתאם לתיאבון הסיכון של החברה כפי שאושר על ידי הדירקטוריון.

(א) **ניהול סיכון רעידת אדמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בו החברה מתייחסת להשפעה הפוטנציאלית של אירוע קיצון שאינו שכיח.

- רוב הפוליסות המכסות רעידת אדמה כוללות מרכיב של השתתפות עצמית.
- החשיפה לסיכון רעידת האדמה מוגנת באמצעות חוזי ביטוח משנה יחסי וכן באמצעות חוזה ביטוח משנה לא יחסי, המגן על החשיפה בשייר (Cat Cover).

העקרונות הנ"ל מבוססים על הנחות ואומדנים לגבי אופי אירוע רעידת האדמה והנזק בעטיו. אירוע שיתרחש בשונה מההנחות והאומדנים הנ"ל, עלול לחשוף את החברה לנזק מהותי.

(ב) **ניהול סיכון מלחמה:** סיכון זה הוא סיכון ביטוחי מהותי בתחום ביטוח חיים בו החברה מתייחסת להשפעה פוטנציאלית של אירוע קיצון בלתי צפוי. בגין סיכון מעין זה אין החברה שומרת עתודות ביטוח ולכן מדיניות ניהול הסיכון מבוססת בעיקרה על קניית הגנה לפי שיקול דעת ההנהלה על החשיפה בשייר. יצוין, כי בשנת 2015 החברה מבטחת את החשיפה בשייר כנגד כיסויי ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה, באמצעות חוזה Cat Cover המכסה גם רעידת אדמה וגם אירועים מסוג מלחמה גרעינית/ביולוגית/כימית. הכיסוי אינו מכסה מגיפה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(2) ניהול סיכונים ביטוחיים (המשך)

כימות הסיכון מתבצע במסגרת סקרי הערכה כמותיים. בסקרים אלו מתבצע חישוב של הון מותאם סיכון על פי משטר הסולוונסי. התוצאות מדווחות ישירות למנכ"ל ולדירקטוריון. להלן עיקרי המודל בפעילות הביטוחית:

עבור ביטוח כללי וענפי בריאות לזמן קצר - המודל מבוסס על פרמטרים של היקף פרמיות, היקף זרבות (המחושבות על בסיס הנחות מיטביות - לא שמרניות), שיעורי הפסד (Loss Ratios), סטיות תקן של קבוצות מוצרים בעלי מאפיינים דומים. כמו כן המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (רעידת אדמה או מעשה ידי אדם) על הון החברה לפי פרמטרים שנקבעו מראש.

עבור ביטוח חיים וענפי בריאות לזמן ארוך - המודל מבוסס על ביצוע שינויים בגורמי הסיכון המשפיעים על ערכם ההוגן (ע"פ הערכה מיטבית) של ההתחייבויות הביטוחיות. לדוגמא, שינוי קיצוני בשיעורי התמותה שהונחו או בשיעורי הביטולים שהונחו לצורך חישוב ההתחייבויות הביטוחיות. כמו כן, המודל מניח השפעה של אירוע קיצון (קטסטרופה) על גובה התחייבויות לפי פרמטרים שנקבעו מראש (גידול בתמותה ובתחלואה).

לבסוף, מדידת הסיכון הכולל ע"פ המודל מתחשבת בכך שלא כל הסיכונים מתממשים בו זמנית בכל הענפים ולכן קיימות קורלציות בין ענפי הביטוח השונים אשר מקטינות את הסיכון הכולל.

ראה פירוט לגבי סוגי הסיכונים הביטוחיים, החשיפות אליהם, כלים ושיטות המשמשים באומדנם ומבחני רגישות בגינם בסעיף 6 להלן.

(3) ניהול סיכונים תפעוליים

הסיכון התפעולי מתייחס להפסד שנובע מכשל או אי התאמה של תהליכים, אנשים או מערכות פנימיות או כתוצאה מאירוע חיצוני לארגון. הערכה כמותית של החשיפה לסיכונים תפעוליים מתבצעת במסגרת סקרי הערכה כמותיים על פי משטר הסולוונסי.

החברה נוקטת בפעולות שונות בתחום ניהול הסיכונים התפעוליים:

- עריכה ותרגול של תכנית DRP/BCP (Disaster Recovery Plan) להקמה מחדש של המערכות המיכוניות במקרה של אירוע חיצוני קטסטרופאלי שיפגע במשרדיה;
- החברה פועלת בהתאם לחוזר המפקח ובהתאם למדיניות שאושרה בדירקטוריון בנושא ניהול סיכונים מעילות והונאות. כמו כן, בחברה קיים פורום ייעודי, מונה גורם אחראי ובוצעו סקרי סיכונים בנושא;
- החברה ביצעה הערכת סיכונים לביקורת הפנימית במטרה לגבש תכנית ביקורת רב שנתית, ממוקדת סיכונים, מתוך הכרה כי קיומם והאפקטיביות של תהליכי ביקורת ובקרה פנימית עשויים להפחית את הסיכונים התפעוליים;
- בחברה קיימת, כמתחייב בין היתר מהוראות הרגולטור, יחידות אבטחת מידע לטיפול בסיכונים אבטחת מידע. הוגדרה תוכנית לניהול סיכונים IT (באגף מערכות מידע) על פי דרישות חוזר ניהול טכנולוגיות. נכתבה מדיניות ונבנתה מתודולוגיה לניהול סיכונים IT והוצפו סיכונים וליקויים מהותיים, כמו כן הוכנה תוכנית לטיפול בסיכונים וליקויים שנמצאו;
- במסגרת יישום חוזר ניהול טכנולוגיות המידע הוגדרו יעדי בקרה על פי ה-COBIT, יעדי הבקרה משתנים מעת לעת על ידי הנהלת אגף מערכות מידע;
- במסגרת יישום הוראות סעיף 404 לחוק "Sarbanes-Oxley" ובהתאם להנחיות המפקח, בוצע תהליך של הערכת הסיכונים הקשורים לדיווח הכספי ולגילוי נאות, נקבעו בקורות שמטרתן למנוע או לצמצם את הסיכונים שנמצאו ונותחו פערי בקרה. במסגרת זאת, אימצה החברה את מודול הבקרה הפנימית של ה-COSO, המהווה מסגרת מוגדרת ומוכרת להערכת הבקרה הפנימית;

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

1. כללי (המשך)

ב. תיאור הליכי ושיטות ניהול סיכונים (המשך)

(3) ניהול סיכונים תפעוליים (המשך)

- במסגרת יישום חוזר גופיים מוסדיים בעניין טיוב נתוני זכויות מבוטחים בפוליסות ביטוח חיים משולבות עם חסכון, בחברה מתקיים תהליך ליישום החוזר הכולל שיתוף בין אגף מערכות מידע ואגף ביטוח חיים. במסגרתו מונה צוות מיוחד לטיוב הנתונים והערכת ההשפעה על ההפרשות של זכויות העמיתים;
- קיים מנגנון לבדיקה, אכיפה וציות לחוקים תקנות ורגולציות לחברה, במסגרת המנגנון אושרה תכנית אכיפה פנימית בדירקטוריון החברה ומונתה אחראית על הציות והאכיפה;
- בחברה פועלות מחלקות בקרה ייעודיות פנימיות בתחומי הפעילות המהותיים;

ג. דרישות חוקיות

תהליך ניהול הסיכונים בחברה מונחה על ידי הדרישות הרגולטוריות הרלוונטיות לתחומי הפעילות השונים שפורסמו בשנים האחרונות ואוחדו במסגרת החוזר המאוחד פרק 10 (קודקס) הכוללות חובת מינוי מנהל סיכונים שתפקידו העיקריים:

- לוודא קיומם של תהליכים לזיהוי סיכונים ביטוחיים ופיננסיים מהותיים הגלומים בנכסים המוחזקים כנגד חסכוניות המבוטחים ובנכסים אחרים של חברת הביטוח והגלומים בהתחייבויות חברות הביטוח אשר עשויים להשפיע באופן מהותי על חוסנו הפיננסי של הגוף המוסדי.
- כימות החשיפה והערכת ההשפעה הפוטנציאלית של הסיכונים המהותיים שזוהו בין היתר באמצעות תרחישים ובכלל זה תרחישי קיצון.
- הערכת ההון הנדרש (ההון הכלכלי) מחברת הביטוח לצורך נשיאה בסיכונים המהותיים תוך התייחסות למידת המתאם בין הסיכונים השונים.

דרישות רגולטוריות לעניין ניהול סיכונים כוללות בין היתר:

- דרישה לקביעת מדיניות חשיפה לסיכונים, תקרות חשיפה, נהלים וכלים למדידה ולבקרת סיכונים.
- הוראות לעניין ניהול נכסי השקעה במסגרת פרק 4 בחוזר המאוחד לרבות הוראות בנושא ניהול סיכונים אשראי.
- הוראות בנושא ניהול חשיפה למבטחי משנה.
- הוראות בנושאים ספציפיים בתחום סיכונים תפעוליים: מעילות והונאות, טכנולוגיות מידע, אבטחת מידע ובקרה על דיווח כספי (SOX), תוכנית להמשכיות עסקית והתאוששות מאסון (DRP/BCP), סיכונים ציות ועוד.
- הוראות בנוגע ליישום דירקטיבת Solvency II כחלק מפיתוח משטר כושר פירעון מבוסס סיכונים.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק

א. הגדרת סיכוני שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים בגורמי סיכון השוק. גורמי סיכון השוק כוללים, בין היתר, שינויים בעקומי הריבית, בשערי מניות, במדד, בשערי מטבע חוץ, במרווחי האשראי ובמחירי הנדל"ן.

בשנים האחרונות נרשמה תנודתיות בשווקים הפיננסיים בארץ ובעולם. החברה מושפעת מתנודתיות זו הן בגין תיק ההשקעות הסחיר שלה, שאינו מוחזק כנגד התחייבויות תלויות תשואה (תיק "הנוסטר"), והן בגין דמי הניהול המשתנים שהיא גובה עבור ניהול הפוליסות המשתתפות ברווחים שהופקו בין השנים 1991 - 2003 כמפורט להלן.

ב. הסיכונים הגלומים בנכסים ובהתחייבויות עבור חוזים תלויי תשואה

התחייבויות תלויות תשואה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח שלהם זכאי המבוטח תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של החברה, בניכוי דמי ניהול כמפורט להלן:

- לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004 דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור של 15% מהתשואה הריאלית בניכוי דמי הניהול הקבועים.
- בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים בלבד כפי שנקבע בתנאי פוליסה.

לגבי הנכסים וההתחייבויות בגין מוצרים אלו לא קיימת לחברה חשיפה ישירה בגין שינויים בגורמי שוק. השפעת התוצאות הכספיות על רווחי חברת הביטוח מצטמצמת לחשיפה הנגזרת מדמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות שהונפקו עד 2004, ומן ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של המבטח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות המפורטים בסעיפים הבאים אינם כוללים חוזים תלויי תשואה.

להלן מבחן רגישות לגבי חוזים תלויי תשואה והאופן בו הרווח (הפסד) מושפע מכל שינוי בתשואה:

כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות לאחר ניכוי דמי ניהול הקבועים במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, שהיקף ההתחייבויות בגינם ליום 31 בדצמבר, 2015 כ- 11.1 מיליארד ש"ח, משפיע על ההכנסות מדמי הניהול בסך של כ- 16.7 מיליון ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2014 כ- 10.8 מיליארד ש"ח, משפיע על ההכנסות מדמי הניהול בסך של כ- 16.2 מיליון ש"ח). השפעת שינוי כאמור על פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך אינה מהותית. בפוליסות שהונפקו עד שנת 2004, כאשר התשואה בחוזים אלה הינה שלילית החברה אינה רשאית לגבות דמי ניהול משתנים כל עוד לא תושג תשואה חיובית שתכסה את סך ההפסדים שנצברו בתיק ההשקעות בשל התשואה השלילית.

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן מבחני רגישות ביחס להשפעת השינויים בשיעורי ריבית, בשווי של השקעות במכשירים הוניים, במדד ובשער החליפין על הרווח (הפסד) וההכנסה הכוללת (הון) עבור הנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח. כשההנחה המנחה היא שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

תוצאות מבחני הרגישות מבוססות על ההנחות הבאות:

- מבחני רגישות אלו אינם כוללים כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה.
- השינויים במשתנים הינם ביחס לערך הפנקסני של הנכסים וההתחייבויות.
- כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך פרמננטית של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים זמינים למכירה ולפיכך, במבחני הרגישות שלהלן, לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך.
- מבחני הרגישות, מביאים לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.
- יצוין כי הרגישויות אינן ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.
- תוצאות מבחני הרגישות מוצגות נטו לאחר ניכוי השפעת המס.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2015:

שיעור השינוי בש"ח של מטבע חוץ		שיעור השינוי במדד		השקעות במכשירים הונניים (**)		שיעורי הריבית (*)		
10%-	10%+	1%-	1%+	10%-	10%+	1%-	1%+	
אלפי ש"ח								
14,028	(14,028)	10,450	(10,450)	(4,712)	4,712	(208,626)	71,968	רווח (הפסד)
(38,089)	38,089	10,450	(10,450)	(63,077)	63,077	(111,992)	(16,428)	רווח (הפסד) כולל (***)

ליום 31 בדצמבר, 2014:

שיעור השינוי בש"ח של מטבע חוץ		שיעור השינוי במדד		השקעות במכשירים הונניים (**)		שיעורי הריבית (*)		
10%-	10%+	1%-	1%+	10%-	10%+	1%-	1%+	
אלפי ש"ח								
16,486	(16,486)	8,164	(8,164)	(4,733)	4,733	(175,617)	52,075	רווח (הפסד)
(37,661)	37,661	8,164	(8,164)	(65,177)	65,177	(75,792)	(38,216)	רווח (הפסד) כולל (***)

(*) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית מתייחס הן למכשירים בריבית קבועה והן למכשירים בריבית משתנה. בגין מכשירים בריבית קבועה ניתוח הרגישות נעשה ביחס לשווי ההון של המכשיר שערך הפנקסני מוצג ע"פ שווי ההון. בגין מכשירים בריבית משתנה החשיפה הינה ביחס לתזרים המזומנים מהמכשיר הפיננסי (ההשפעה מחושבת על הריבית הצבורה). היות ומבחני הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על שווי כלכלי, במבחני הרגישות לא נלקחו בחשבון, מתוך הנכסים וההתחייבויות המוצגים בטבלה בסעיף ד' שלהלן כנכסים או התחייבויות "עם סיכון ריבית ישיר", נכסי חוב שאינם סחירים המטופלים כהלוואות וחייבים, מזומנים ושווי מזומנים, נכסי ביטוח משנה, התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת ופיקדונות ויתרות ביטוח משנה. הנכסים עליהם הופעל ניתוח הרגישות מהווים כ-22% מתוך סך הנכסים עבור חוזים שאינם תלויי תשואה.

בניתוח הרגישות לשיעורי ריבית נכללה גם ההשפעה על התחייבויות ביטוחיות אשר שיעור ההיוון בגינן משתנה באופן מידי בהתאם לשינויים בריבית השוק בהתחשב בפרמיית אי נזילות. התחייבויות אלו כוללות: בעיקר את ההפרשה הנובעת מבדיקת נאותות ההתחייבויות הביטוחיות (LAT) בביטוח חיים ובריאות, הכוללות גם את ההשפעה של השימוש בשווי ההון של הנכסים הלא סחירים העומדים כנגד התחייבויות ביטוחיות אלו (לפרוט ראה סעיף 4.א.6(1) לבאור זה), ואת ההתחייבויות לגמלה בביטוח חיים.

ההשפעה של עליה ב-1% בשיעור הריבית על הרווח לאחר מס בגין התחייבויות ביטוחיות הכלולה בניתוח הרגישות מוערכת ברווח של כ-66 מיליוני ש"ח וירידה של 1% תוביל להפסד בסך של כ-202 מיליוני ש"ח (בשנת 2014 כ-47 מיליוני ש"ח וכ-170 מיליוני ש"ח בהתאמה).

יצוין כי החל מיום 31 בדצמבר, 2015, בעקבות המעבר לנוהג המיטבי (לפרוט ראה באור 1.2(ד)(4)) החברה החלה להוון את ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי ולהתחשב בהשפעה של השימוש בשווי ההון של הנכסים הלא סחירים העומדים כנגד התחייבויות ביטוחיות אלו. אולם ליישום זה אין השפעה על הרווח היות וההשפעה ליום 31 בדצמבר, 2015 נכללה ישירות בהון ולפיכך אינה כלולה בניתוח הרגישות. ירידה בריבית של 1% תביא לגידול בהתחייבויות אלה בסך של 36 מיליוני ש"ח ולהקטנת ההון בסך של כ-23 מיליון ש"ח בניכוי השפעת מס. החל משנת 2016 תכלול החברה מבחן רגישות לשינוי בריבית גם על השפעה זו על הרווח הכולל.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ג. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

(**) השקעות במכשירים שאין להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לחברה אין מידע ביחס לתזרים זה. בהתאם להגדרות ב-IFRS 7 אינן כוללות השקעות בחברות כלולות. כמו כן נכללו תעודות סל שעוקבות אחרי מדדי אג"ח וקרנות אג"ח.

(***) ניתוחי הרגישות ביחס להכנסה הכוללת מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על הרווח (הפסד) לתקופה.

ד. סיכון ריבית ישיר
סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההון או בתזרים המזומנים הנובע מהנכס או ההתחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן.
יש לציין כי קיימים נכסים עם סיכון ריבית ישיר אשר שוויים ההון מושפע משינוי הריבית בשוק אך החברה אינה רושמת אותם בשווי הון בדוח הכספי ולכן אינם כלולים במבחני הרגישות המתוארים בסעיף הקודם.
תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות.

ליום 31 בדצמבר, 2015		
סך הכל	תלוי תשואה אלפי ש"ח	שאינו תלוי תשואה
10,320,011	7,202,014	3,117,997
2,699,382	171,210	2,528,172
7,084,683	4,020,240	3,064,443
779,959	627,410	152,549
1,518,499	1,245,185	273,314
1,568,617	-	1,568,617
23,971,151	13,266,059	10,705,092
12,453,306	8,404,769	4,048,537
36,424,457	21,670,828	14,753,629
1,345,871	35,677	1,310,194
31,920,689	21,361,189	10,559,500
347,312	-	347,312
33,613,872	21,396,866	12,217,006
1,334,613	320,760	1,013,853
1,475,972	-	1,475,972
36,424,457	21,717,626	14,706,831
-	(46,798)	46,798

נכסים עם סיכון ריבית ישיר:
נכסי חוב סחירים

נכסי חוב שאינם סחירים:
אג"ח ח"ץ
אחר

השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים
נכסי ביטוח משנה

סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (*)
סך הכל נכסים

התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:

התחייבויות פיננסיות
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
אחרים

סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (**)
הון

סך הכל הון והתחייבויות

סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)

(* נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, נדל"ן להשכרה, נכסי מיסים נדחים, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסית (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

(**) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות התחייבויות בגין מיסים נדחים, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

ליום 31 בדצמבר, 2014			
סך הכל	תלוי תשואה אלפי ש"ח	שאינו תלוי תשואה	
9,405,281	6,399,325	3,005,956	נכסים עם סיכון ריבית ישיר: נכסי חוב סחירים
2,678,502	175,248	2,503,254	נכסי חוב שאינם סחירים:
6,729,501	3,705,666	3,023,835	אג"ח ח"ץ אחר
558,363	421,185	137,178	השקעות פיננסיות אחרות
1,553,871	1,288,445	265,426	מזומנים ושווי מזומנים
1,586,747	-	1,586,747	נכסי ביטוח משנה
22,512,265	11,989,869	10,522,396	סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
11,225,940	7,365,282	3,860,658	נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (*)
33,738,205	19,355,151	14,383,054	סך הכל נכסים
1,313,637	120,606	1,193,031	התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר:
29,260,860	19,068,296	10,192,564	התחייבויות פיננסיות
317,996	-	317,996	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה אחרים
30,892,493	19,188,902	11,703,591	סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
1,297,942	325,207	972,735	התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (**)
1,547,770	-	1,547,770	הון
33,738,205	19,514,109	14,224,096	סך הכל הון והתחייבויות
-	(158,958)	158,958	סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות

(* נכסים ללא סיכון ריבית ישיר כוללים: מניות, רכוש קבוע, נדל"ן להשקעה, נכסי מיסים נדחים, הוצאות רכישה נדחות, רכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שמשך החיים הממוצע (מח"מ) שלהם עד חצי שנה ולפיכך סיכון הריבית נמוך יחסית (חייבים ויתרות חובה, פרמיות לגבייה, ויתרות שוטפות).

(**) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות התחייבויות בגין מיסים נדחים, יתרות חו"ז למיניהן, וכו'.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)2. סיכוני שוק (המשך)ד. סיכון ריבית ישיר (המשך)הערות:

ביטוח חיים שאינו תלוי תשואה- עיקרו של תיק ביטוח החיים הינו בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות (ח"ג) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך, לחברה קיים כיסוי פיננסי חופף על עיקר ההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר, 2015 כיסו אגרות החוב המיועדות כ- 61.6% מכלל ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח חיים בתוכניות אלו (בשנת 2014 כ- 61.1%).

בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים, קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מיחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות.

בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור הריבית התעריפית שבפוליסה (ראה פירוט בסעיף 6 א' (2) להלן).

בדבר שיעורי ההיוון ואופן קביעתם עבור ההתחייבויות הביטוחיות הן בביטוח חיים ובריאות והן בביטוח הכללי, ראה סעיף 6 לבאור זה בחלק המתייחס להנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר, 2015					
נכסים בגין חוזים תלויי	פריטים לא פיננסים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה (אליו *)	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	סה"כ
אלפי ש"ח					
-	341,521	-	-	-	נכסים בלתי מוחשיים
-	176	-	-	-	נכסי מסים נדחים
3,799	1,083,933	-	-	-	הוצאות רכישה נדחות
-	561,384	-	-	-	רכוש קבוע
-	-	243,261	-	-	השקעות בחברות כלולות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
74,937	-	-	-	-	נדל"ן להשקעה אחר
-	122,156	-	-	-	נכסי ביטוח משנה
-	-	174,253	1,068,360	326,004	נכסי מסים שוטפים
-	-	-	120,448	-	חייבים ויתרות חובה
37,386	23,943	29,806	15,486	53,021	פרמיות לגבייה
89,689	-	66,654	428,007	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
20,219,832	20,219,832	-	-	-	השקעות פיננסיות אחרות:
-	-	364,852	2,294,420	458,725	נכסי חוב סחירים
-	-	228,625	4,828,780	535,210	נכסי חוב שאינם סחירים
-	-	74,230	-	105,223	מניות (**)
-	-	657,439	33,043	241,355	אחרות
-	-	1,325,146	7,156,243	1,340,513	סה"כ השקעות פיננסיות אחרות
1,245,185	1,245,185	-	-	-	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
-	-	32,340	-	240,974	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
21,670,828	2,133,113	1,871,460	8,788,544	1,960,512	סך כל הנכסים
36,424,457					

(*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

(**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם למטבע הרשום.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2015						
בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ	
אלפי ש"ח						
-	-	-	1,475,972	-	1,475,972	סך כל ההון
						התחייבויות
1,141,296	9,160,785	257,419	-	-	10,559,500	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
-	-	-	-	21,361,189	21,361,189	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
-	-	-	141,152	-	141,152	התחייבויות בגין מיסים נדחים
113,571	-	-	-	-	113,571	התחייבויות בשל הטבות לעובדים
-	332	-	-	-	332	התחייבויות בגין מסים שוטפים
538,602	345,429	182,573	39,506	320,760	1,426,870	זכאים ויתרות זכות
303,975	997,370	8,849	-	35,677	1,345,871	התחייבויות פיננסיות
2,097,444	10,503,916	448,841	180,658	21,717,626	34,948,485	סך כל ההתחייבויות
2,097,444	10,503,916	448,841	1,656,630	21,717,626	36,424,457	סך כל ההון וההתחייבויות
(136,932)	(1,715,372)	1,422,619	476,483	(46,798)	-	סך הכל חשיפה מאזנית
771,226	41,182	(812,408)	-	-	-	חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא
634,294	(1,674,190)	610,211	476,483	(46,798)	-	סך הכל חשיפה

(*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2014						
נכסים בגין חוזים תלויי	פריטים לא פיננסים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד		סה"כ
אלפי ש"ח						
-	353,707	-	-	-	נכסים בלתי מוחשיים	353,707
-	179	-	-	-	נכסי מסים נדחים	179
4,599	1,006,717	-	-	-	הוצאות רכישה נדחות	1,011,316
-	484,699	-	-	-	רכוש קבוע	484,699
-	-	248,683	-	-	השקעה בחברות כלולות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה	248,683
72,152	-	-	-	-	נדל"ן להשקעה אחר	72,152
-	103,552	-	-	-	נכסי ביטוח משנה	103,552
-	-	159,815	1,024,782	402,150	נכסי מסים שוטפים	1,586,747
-	-	-	93,359	-	חייבים ויתרות חובה	93,359
64,335	21,591	27,363	11,833	56,441	פרמיות לגבייה	181,563
81,795	-	63,213	393,908	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה	538,916
17,843,825	-	-	-	-	השקעות פיננסיות אחרות:	17,843,825
-	-	363,647	2,257,566	384,743	נכסי חוב סחירים	3,005,956
-	-	224,836	4,863,575	438,678	נכסי חוב שאינם סחירים	5,527,089
-	-	40,136	-	155,641	מניות (**)	195,777
-	-	686,497	35,868	214,449	אחרות	936,814
-	-	1,315,116	7,157,009	1,193,511	סה"כ השקעות פיננסיות אחרות	9,665,636
1,288,445	-	-	-	-	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה	1,288,445
-	-	33,286	-	232,140	מזומנים ושווי מזומנים אחרים	265,426
19,355,151	1,970,445	1,847,476	8,680,891	1,884,242	סך כל הנכסים	33,738,205

(*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

(**) המטבע הרלוונטי לצורך החשיפה של מניות נקבע בהתאם למטבע הרשום או בהתאם לפעילות.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

ה. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לפי בסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2014						
בש"ח לא צמוד	בש"ח צמוד למדד	במטבע חוץ או בהצמדה אליו (*)	פריטים לא פיננסים ואחרים	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	סה"כ	
אלפי ש"ח						
-	-	-	1,547,770	-	1,547,770	סך כל ההון
						<u>התחייבויות</u>
1,358,318	8,597,172	237,074	-	-	10,192,564	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
-	-	-	-	19,068,296	19,068,296	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
-	-	-	184,296	-	184,296	התחייבויות בגין מסים נדחים
122,456	-	-	-	-	122,456	התחייבויות בשל הטבות לעובדים
-	115	-	-	-	115	התחייבויות בגין מסים שוטפים
485,923	317,705	132,234	48,002	325,207	1,309,071	זכאים ויתרות זכות
-	1,121,641	71,390	-	120,606	1,313,637	התחייבויות פיננסיות
1,966,697	10,036,633	440,698	232,298	19,514,109	32,190,435	סך כל ההתחייבויות
1,966,697	10,036,633	440,698	1,780,068	19,514,109	33,738,205	סך הכל ההון וההתחייבויות
(82,455)	(1,355,742)	1,406,778	190,377	(158,958)	-	סך הכל חשיפה מאזנית
757,066	45,103	(802,169)	-	-	-	חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא
674,611	(1,310,639)	604,609	190,377	(158,958)	-	סך הכל חשיפה

(*) עיקר החשיפה למטבע חוץ מתייחסת לדולר.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

2. סיכוני שוק (המשך)

1. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הונניים

ליום 31 בדצמבר, 2015					
%	סה"כ	נסחר	לא	נסחרות	נסחרות
		בחור"ל	סחיר	במדד מניות	במדד
		היתר			
אלפי ש"ח					
18.87	33,866	166	-	410	33,290
11.78	21,133	473	23	11,341	9,296
8.39	15,064	871	562	4,172	9,459
4.31	7,732	-	-	1,721	6,011
9.50	17,038	1,341	826	377	14,494
36.69	65,839	29,715	-	438	35,686
3.00	5,387	3,954	-	-	1,433
1.99	3,580	-	216	1,205	2,159
5.47	9,814	-	-	1,479	8,335
100.00	179,453	36,520	1,627	21,143	120,163

ליום 31 בדצמבר, 2014					
		נסחרות		נסחרות	
		במדד	במדד מניות	במדד	
		היתר	לא	ת"א 100	
		סחיר	נסחר		
		אלפי ש"ח			
		בחור"ל	סה"כ	%	
17.25	33,767	151	-	414	33,202
15.04	29,447	928	57	15,019	13,443
9.39	18,393	224	3,570	4,477	10,122
5.94	11,620	-	-	2,370	9,250
7.89	15,455	605	600	180	14,070
32.73	64,075	30,355	-	313	33,407
2.78	5,451	3,751	-	-	1,700
3.06	5,989	-	1,911	1,196	2,882
5.92	11,580	-	-	1,535	10,045
100.00	195,777	36,014	6,138	25,504	128,121

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות

א. הגדרת סיכוני נזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון שהחברה תידרש לממש את נכסיה במחיר נחות על מנת לעמוד בהתחייבויותיה.

החברה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש החברה לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד.

יצוין כי צורך אפשרי בגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר - כתוצאה מהתממשותו של אירוע קטסטרופה בביטוח כללי או אירוע אשר יפגע בו זמנית גם בביטוח חיים ואשר יגרום לעלייה חדה ובלתי צפויה בתביעות - עלול לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם. בעיקר כיוון שהחברה עלולה להידרש לשלם תביעות טרם קבלת ההשתתפות ממבטח המשנה.

בחלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, הסיכון מושת על המבוטחים או שהסיכון הינו נמוך וזאת בשל אופיים של חוזי הביטוח כמתואר להלן:

- **חוזים תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים זכאים בעליהם לקבל תשואה בהתאם לתוצאות ההשקעות בניכוי דמי ניהול. לפיכך, ירידה בערך ההשקעות מכל סיבה שהיא תלווה במקביל בירידה בגובה התחייבויות החברה.
- **חוזים שאינם תלויי תשואה, בביטוח חיים** - על פי תנאי החוזים, זכאים בעליהם לקבל תשואה מובטחת. ההתחייבות בגין חוזים אלה ליום 31 בדצמבר, 2015 הינה בסך של 4,284 מיליוני ש"ח המהווה 16.1% מתיק ביטוח החיים (שנה קודמת 4,284 מיליוני ש"ח המהווה 17.7% מתיק ביטוח החיים). חוזים אלו לפני שנת 1991 מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי מדינת ישראל. החברה זכאית לממש אג"ח אלו בעת שנדרש פדיון הפוליסות האמורות וכן בעת תשלום קצבה המשולמת מתוך ערכי הפוליסות ולפי תנאי הפוליסות.

סיכון הנזילות של החברה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות ואינם כנגד חוזים תלויי תשואה. יתרת הנכסים הללו ליום 31 בדצמבר, 2015 הינה בסך 12.2 מיליארד ש"ח (שנה קודמת 11.9 מיליארד ש"ח).

מתוך יתרת הנכסים האמורה, ליום 31 בדצמבר, 2015 סך של כ- 3.9 מיליארד ש"ח הינם נכסים סחירים (ליום 31 בדצמבר, 2014 כ- 3.9 מיליארד ש"ח), הניתנים למימוש בזמן קצר יחסית, בהתאם לתנאי הנזילות של שוקי ההון.

על פי תקנות כללי השקעה על חברת הביטוח להחזיק בנכסים נזילים, כפי שהוגדרו בתקנות כללי השקעה בשיעור שלא יפחת מ-30% מההון העצמי המזערי הנדרש כנגד ההון העצמי והתחייבויות אחרות ובכפוף להתאמות המפורטות בכללי השקעה. ליום 31 בדצמבר, 2015, החברה עמדה בדרישת התקנות.

ועדת השקעות דנה מדי רבעון בהתאמת הנכסים מול ההתחייבויות ומפקחת על קיומם של נכסים נזילים למימוש צרכי הנזילות של החברה הנובעים מהפריסה הצפויה של התחייבויותיה.

ב. ניהול נכסים והתחייבויות

החברה מנהלת את נכסיה והתחייבויותיה בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו.

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון המשוערים של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של החברה (למעט המוגדרים ב"ללא מועד פרעון") ואינן כוללות את הפער בין השווי ההוגן לעלות המותאמת בגין נכסי החוב הלא סחירים שעומדים כנגד ההתחייבויות בביטוח כללי. היות שכך הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ב. ניהול נכסים והתחייבויות (המשך)

(1) מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בביטוח חיים ובריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:

- כספי חסכון - מועדי פירעון חוזיים (לרוב גיל הפרישה), ללא הנחת ביטולים, ובהנחה שכל החיסכון יימשך כהוני ולא כקצבה.
- גמלאות בתשלום, אכ"ע בתשלום וסיעודי בתשלום - על בסיס אומדן אקטוארי.
- עתודה לתביעות תלויות ועתודה לפרמיה בחסר, אכ"ע פעיל וסיעודי פעיל- ללא מועד פירעון מוגדר.

(2) מועדי הפירעון המשוערים של ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי נכללו בטבלאות כדלקמן:

- התחייבויות ביטוחיות שהוערכו על ידי האקטואר - על בסיס אומדן אקטוארי.
- ענפים שאינם מוערכים על ידי האקטואר נפרסו בהתאם להערכות מומחי החברה.
- עודף הכנסות על הוצאות (צבירה) - נכלל בעמודת ללא מועד פירעון מוגדר. עד שנת 2014 נכללה צבירה בגין ענפי חובה וחבויות. החל משנת 2015, נכללו הסכומים המהווים מרווח שמרנות מעבר להערכת התביעות התלויות עבור התחייבויות ביטוחיות שלא הוערכו על ידי האקטואר. ראה באור 1.2(ד)(3).

(3) מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהם הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום של הסכום, ההתחייבות נכללת על בסיס המועד המוקדם ביותר שבו החברה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ג. ניתוח של מועדי פירעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות ברוטו

התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות (*)

עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ
אלפי ש"ח						
1,019,708	1,713,940	1,330,368	984,914	812,173	1,509,645	7,370,748
ליום 31 בדצמבר, 2015						
1,139,113	1,654,214	1,410,551	963,887	750,490	1,519,334	7,437,589
ליום 31 בדצמבר, 2014						

(*) לא כולל חוזים תלויי תשואה.

התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

עד שנה	מעל שנה ועד 3 שנים	מעל 3 שנים ועד 5 שנים	מעל 5 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ
אלפי ש"ח					
1,174,732	1,535,733	773,069	730,372	125,844	4,339,750
ליום 31 בדצמבר, 2015					
924,523	1,306,316	618,554	726,575	404,050	3,980,018
ליום 31 בדצמבר, 2014					

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

3. סיכוני נזילות (המשך)

ג. ניתוח של מועדי פירעון של סכומי ההתחייבויות הפיננסיות והביטוחיות ברוטו (המשך)

התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

עד שנה	מזל שנה ועד 5 שנים	מזל שנה ועד 10 שנים	מזל שנה ועד 15 שנים	מזל שנה ועד 10 שנים	מזל שנה ועד 15 שנים	סה"כ
אלפי ש"ח						
99,927	649,632	689,923	216,398	-	1,655,880	
5,185	-	-	-	-	5,185	
4,443,762	-	-	-	-	4,443,762	
163,164	346,087	685,268	224,416	-	1,418,936	
5,865	-	-	-	-	5,865	
3,364,579	-	-	-	-	3,364,579	

ליום 31 בדצמבר, 2015

התחייבויות פיננסיות

התחייבויות בגין חוזי
השקעה

התחייבויות בגין חוזי
השקעה תלויי תשואה

ליום 31 בדצמבר, 2014

התחייבויות פיננסיות

התחייבויות בגין חוזי
השקעה

התחייבויות בגין חוזי
השקעה תלויי תשואה

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי

א. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם:

ליום 31 בדצמבר, 2015

שאינם		
סה"כ	סחירים	סחירים (*)
באלפי ש"ח		
8,275,879	5,522,472	2,753,407
434,733	70,143	364,590
<u>8,710,612</u>	<u>5,592,615</u>	<u>3,117,997</u>

בארץ
בח"ל
סך הכל נכסי חוב

ליום 31 בדצמבר, 2014

שאינם		
סה"כ	סחירים	סחירים (*)
באלפי ש"ח		
8,102,309	5,459,480	2,642,829
430,736	67,609	363,127
<u>8,533,045</u>	<u>5,527,089</u>	<u>3,005,956</u>

בארץ
בח"ל
סך הכל נכסי חוב

(*) נכסי חוב סחירים מסווגים בעיקר לקטגוריית זמינים למכירה ונמדדים בשווי הוגן.
ראה גם פירוט הנכסים בחלוקה לדירוגים להלן.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים:

1. נכסי חוב

דירוג מקומי (*)				
ליום 31 בדצמבר, 2015				
ס"ח	לא מדורג	נמוך מ - BBB אלפי ש"ח	BBB עד A	AA ומעלה
1,799,848	-	-	-	1,799,848
953,559	24,441	4,159	378,039	546,920
2,753,407	24,441	4,159	378,039	2,346,768
2,528,172	-	-	-	2,528,172
754,033	3,392	-	179,587	571,054
1,049,857	-	-	-	1,049,857
76,746	53,292	-	13,776	9,678
7,739	-	1,669	-	6,070
353,554	80,763	-	179,396	93,395
704,025	115,863	-	305,258	282,904
31,340	6,657	-	24,683	-
17,006	16,287	-	710	9
5,522,472	276,254	1,669	703,410	4,541,139
8,275,879	300,695	5,828	1,081,449	6,887,907
421,638	-	1,669	311,201	108,768

נכסי חוב בארץ

נכסי חוב סחירים

אגרות חוב ממשלתיות

אגרות חוב קונצרניות

סך הכל נכסי חוב

סחירים בארץ

נכסי חוב שאינם סחירים

אגרות חוב ממשלתיות

אגרות חוב קונצרניות

פיקדונות בבנקים

ובמוסדות פיננסים

נכסי חוב אחרים לפי

בטחונות:

משכנתאות

הלוואות על פוליסות

הלוואות בשיעבוד נדל"ן

בטחונות אחרים

בשעבוד מניות המקנות

שליטה

לא מובטחים

סך הכל נכסי חוב

שאינם סחירים בארץ

סך הכל נכסי חוב בארץ

מזה- נכסי חוב

בדירוג פנימי (**)

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

דירוג מקומי (*)

ליום 31 בדצמבר, 2014

2014, 2013, 2012, 2011, 2010					
סח"כ	לא מדורג	נמוך מ - BBB אלפי ש"ח	BBB עד A	AA ומעלה	
נכסי חוב בארץ					
נכסי חוב סחירים					
1,736,714	-	-	-	1,736,714	אגרות חוב ממשלתיות
906,115	21,706	13,571	467,654	403,184	אגרות חוב קונצרניות
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ					
2,642,829	21,706	13,571	467,654	2,139,898	
נכסי חוב שאינם סחירים					
2,503,254	-	-	-	2,503,254	אגרות חוב ממשלתיות
830,963	1,905	2,672	194,479	631,907	אגרות חוב קונצרניות
פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסים					
1,014,135	-	-	1,527	1,012,608	
נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:					
19,162	5,865	463	2,825	10,009	משכנתאות
12,160	-	2,005	215	9,940	הלוואות על פוליסות
356,206	37,024	-	290,227	28,955	הלוואות בשיעבוד נדל"ן
678,467	87,715	709	293,162	296,881	בטחונות אחרים
30,540	-	-	10,007	20,533	בשעבוד מניות המקנות שליטה
14,593	13,838	-	755	-	לא מובטחים
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ					
5,459,480	146,347	5,849	793,197	4,514,087	
8,102,309	168,053	19,420	1,260,851	6,653,985	סך הכל נכסי חוב בארץ
מזה-נכסי חוב בדירוג פנימי (**)					
499,401	-	3,176	394,889	101,336	

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A- כולל A- ועד A+.

(**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

דירוג בינלאומי (*)				
ליום 31 בדצמבר 2015				
סה"כ	לא מדורג	נמוך	BBB	A
		מ-BBB		ומעלה
		אלפי ש"ח		
20,998	-	-	-	20,998
343,592	8,125	98,134	234,412	2,921
364,590	8,125	98,134	234,412	23,919
70,143	18,128	52,015	-	-
434,733	26,253	150,149	234,412	23,919
52,015	-	52,015	-	-

נכסי חוב בחו"ל

נכסי חוב סחירים
אגרות חוב ממשלתיות
אגרות חוב קונצרניות

סך הכל נכסי חוב סחירים
בחו"ל

נכסי חוב שאינם סחירים
בטחונות אחרים

סך הכל נכסי חוב בחו"ל

מזה-נכסי חוב
בדירוג פנימי (**)

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

1. נכסי חוב (המשך)

דירוג בינלאומי (*)				
ליום 31 בדצמבר 2014				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB אלפי ש"ח	BBB	A ומעלה
21,127	-	-	-	21,127
342,000	21,629	83,125	237,246	-
363,127	21,629	83,125	237,246	21,127
67,609	12,772	13,053	41,784	-
430,736	34,401	96,178	279,030	21,127
54,837	-	13,053	41,784	-

נכסי חוב בחו"ל

נכסי חוב סחירים

אגרות חוב ממשלתיות

אגרות חוב קונצרניות

סך הכל נכסי חוב סחירים
בחו"לנכסי חוב שאינם סחירים
בטחונות אחרים

סך הכל נכסי חוב בחו"ל

מזה-נכסי חוב
בדירוג פנימי (**)

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית
ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של הקבוצה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך):

2. נכסים אחרים (בארץ)

דירוג מקומי *				
ליום 31 בדצמבר, 2015				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד A	AA ומעלה
אלפי ש"ח				
30,410	30,410	-	-	-
176	-	-	-	176
7,511	1,836	5,675	-	-
259,073	20,163	-	52,593	186,317
297,170	52,409	5,675	52,593	186,493

חייבים ויתרות חובה, למעט
יתרות מבטחי משנה
נכסי מסים נדחים
השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים
סה"כ חשיפת אשראי לנכסים
אחרים

דירוג מקומי *				
ליום 31 בדצמבר, 2014				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד A	AA ומעלה
אלפי ש"ח				
56,169	56,169	-	-	-
179	-	-	-	179
24,759	15,229	7,555	-	1,975
260,517	15,442	-	5,301	239,774
341,624	86,840	7,555	5,301	241,928

חייבים ויתרות חובה, למעט
יתרות מבטחי משנה
נכסי מסים נדחים
השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים
סה"כ חשיפת אשראי לנכסים
אחרים

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

3. נכסים אחרים (בח"ל)

דירוג בינלאומי (*)				
ליום 31 לדצמבר, 2015				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה
אלפי ש"ח				
10,097	10,097	-	-	-
144,395	-	-	-	144,395
14,241	-	-	-	14,241
168,733	10,097	-	-	158,636

חייבים ויתרות חובה, למעט
יתרות מבטחי משנההשקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומניםסה"כ חשיפת אשראי לנכסים
אחרים

דירוג בינלאומי (*)				
ליום 31 לדצמבר, 2014				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB	A ומעלה
אלפי ש"ח				
6,653	6,653	-	-	-
112,418	4,132	-	-	108,286
4,909	-	-	-	4,909
123,980	10,785	-	-	113,195

חייבים ויתרות חובה, למעט
יתרות מבטחי משנההשקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומניםסה"כ חשיפת אשראי לנכסים
אחרים

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ב. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים: (המשך)

4. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים

דירוג מקומי (*)					מסגרות אשראי בלתי מנוצלות
ליום 31 לדצמבר, 2015					
סה"כ	לא מדורג	נמוך	BBB	AA	
		מ-BBB	עד A	ומעלה	
אלפי ש"ח					
152,164	17,352	-	134,812	-	

דירוג מקומי (*)					מסגרות אשראי בלתי מנוצלות
ליום 31 לדצמבר, 2014					
סה"כ	לא מדורג	נמוך	BBB	AA	
		מ-BBB	עד A	ומעלה	
אלפי ש"ח					
196,336	22,295	-	174,041	-	

(*) כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

ג. מידע נוסף בדבר סיכוני אשראי:

- החברה מבצעת דרוג אשראי לנכסי חוב לא סחירים שאינם מדורגים על ידי חברות דירוג חיצוניות ע"פ מודל פנימי שגובש ואושר על ידי הדירקטוריון ועל ידי המפקח.
- קיים שוני בסולמות דרוג בין נכסי חוב בארץ לבין נכסי חוב בחו"ל. יצוין, כי בהתאם לחוזר שוק ההון 2008-6-1, בדבר פרסום סולם המרה בין סולם הדירוג הישראלי לסולם הדירוג הבינלאומי, פרסמו חברות הדירוג, בשנת 2009, סולם המרה בין הדירוג המקומי לבין סולם הדירוג הבינלאומי.
- מידע בדבר סיכוני אשראי בסעיף זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בסעיף 7 להלן.
- לעניין חשיפה למבטחי משנה ליום 31 בדצמבר, 2015 בסך 1,163 מיליוני ש"ח (שנה קודמת 1,210 מיליוני ש"ח) ראה סעיף 4 ה' להלן.
- לעניין יתרות פרמיה לגבייה ליום 31 בדצמבר, 2015 בסך 584 מיליון ש"ח (שנה קודמת 539 מיליוני ש"ח) ראה באור 10.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ד. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסים סחירים ושאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר, 2015

סיכון אשראי מאזני		ענף משק	
סיכון אשראי			
חוץ מאזני	%		
אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	
-	2.01	175,241	תעשייה
124,413	10.64	927,265	נדל"ן ובינוי
11,620	9.49	826,322	מסחר ושירותים
999	3.06	266,593	השקעה ואחזקות
14,336	0.88	76,653	טכנולוגיה
-	19.14	1,667,079	בנקים
796	0.92	80,056	ביטוח
-	0.10	8,558	ביומד
-	0.87	75,794	חיפושי נפט וגז
-	2.96	258,033	אנשים פרטיים
152,164	50.07	4,361,594	
-	49.93	4,349,018	אג"ח מדינה
152,164	100.00	8,710,612	סך הכל

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ד. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסים סחירים ושאנים סחירים (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2014			
סיכון אשראי	סיכון אשראי מאזני		
חוץ מאזני	%		
אלפי ש"ח	מסה"כ	אלפי ש"ח	
-	2.30	196,663	ענף משק
156,166	11.24	959,004	תעשייה
39,374	9.65	823,756	נדל"ן ובינוי
-	3.20	273,211	מסחר ושירותים
-	0.74	63,486	השקעה ואחזקות
-	18.05	1,540,012	טכנולוגיה
796	1.28	108,948	בנקים
-	1.22	103,749	ביטוח
-	2.38	203,121	חיפושי נפט וגז
196,336	50.06	4,271,950	אנשים פרטיים
-	49.94	4,261,095	
196,336	100.00	8,533,045	אג"ח מדינה
			סך הכל

ה. ביטוח משנה

(1) תיאור אופן ניהול סיכונים אשראי הנובעים מהחשיפה למבטחי משנה

החברה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את החברה מחובתה כלפי מבטחיה על פי פוליסות הביטוח.

החברה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזה ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו. החברה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.

בהתאם להנחיית המפקח קובע דירקטוריון החברה, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מירביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר החברה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי.

מסגרות החשיפה מנוהלות ברמת סוג חוזה ביטוח המשנה. כלומר, לכל סוג חוזה נקבעת מגבלת חשיפה מקסימאלית למבטח משנה בודד ובנוסף נקבעת חשיפה מקסימאלית לקבוצות דירוג.

החברה מבצעת מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי, שינויים בדירוג האשראי שלו, וקיום התחייבויותיו הכספיות השוטפות.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ה. ביטוח משנה (המשך)

(2) מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

חובות בפיגור		נכסי ביטוח משנה								ליום 31 בדצמבר, 2015:	
מעל לשנה	בין חצי שנה לשנה	סה"כ חשיפה (א)	פקדונות מבטחי משנה	ביטוח כללי				יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2015	קבוצת דירוג	
				בביטוחי חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חיים				
באלפי ש"ח											
AA ומעלה											
-	-	422,613	151,342	167,465	28,035	295,778	93,616	(10,939)	199,496	Swiss Reinsurance	
-	-	130,611	52,674	24,418	9,583	107,784	44,324	(2,824)	53,416	Munich Reinsurance Co AG	
159	477	187,745	45,427	37,130	101,085	71,467	36,311	(12,821)	93,960	אחרים	
159	477	740,969	249,443	229,013	138,703	475,029	174,251	(26,584)	346,872		
A											
-	-	75,927	27,170	34,162	66,284	-	-	2,651	75,770	Everest Reinsurance Co	
1,177	2,469	338,414	67,363	224,885	205,366	8,675	2,634	(35,783)	306,771	אחרים	
1,177	2,469	414,341	94,533	259,047	271,650	8,675	2,634	(33,132)	382,541		
BBB											
-	-	2,444	3,230	848	4,425	-	-	401	8,660		
511	70	5,570	106	2,375	1,480	161	326	1,334	1,216	נמוך מ-BBB- או לא מדורגות	
1,847	3,016	1,163,324	347,312	491,283	416,258	483,865	177,211	(57,981)	739,289	סך הכל	

(*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ה. ביטוח משנה (המשך)

(2) מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

חובות בפיגור		נכסי ביטוח משנה							ליום 31 בדצמבר, 2014:		
מעל לשנה	בין חצי שנה לשנה	סה"כ חשיפה (א)	פקדונות מבטחי משנה	ביטוח כללי			בביטוח חיים	בביטוח בריאות	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2014	קבוצת דירוג
				בביטוחי חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח כללי					
באלפי ש"ח											
AA ומעלה											
-	-	416,351	138,586	213,215	63,702	241,554	66,306	(29,840)	195,476	Swiss Reinsurance	
-	-	169,586	41,124	16,414	4,563	161,653	33,165	(5,085)	49,273	Munich Reinsurance Co AG	
213	29	205,582	42,375	37,635	83,793	98,555	40,597	(12,623)	97,965	אחרים	
213	29	791,519	222,085	267,264	152,058	501,762	140,068	(47,548)	342,714		
427	1,946	405,251	92,042	264,105	229,877	12,241	2,697	(11,627)	357,887	A	
-	-	5,003	3,752	470	6,426	-	-	1,859	8,540	BBB	
-	278	8,362	117	7,768	1,652	651	(292)	(1,300)	3,227	נמוך מ-BBB- או לא מדורגות	
640	2,253	1,210,135	317,996	539,607	390,013	514,654	142,473	(58,616)	712,368	סך הכל	

(*) כל קבוצת דירוג כוללת בתוכה את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

4. סיכוני אשראי (המשך)

ה. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

- (א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו בתוספת נכסי ביטוח משנה ובניכוי פיקדונות וכתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם.
- (ב) בשנת 2015 בוצעה הפחתה בשל הפרשה לחובות מסופקים בסך 1,492 אלפי ש"ח (בשנה קודמת בוצעה הפחתה של 1,009 אלפי ש"ח).
- (ג) סך כל ההפרשות לחובות מסופקים, בתוספת (הקטנת) חלקם של מבטחי משנה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, הסתכם 1,492 ש"ח המהווים 0.13% מסך החשיפה.
- (ד) היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.
- (ה) הדירוג של מבטחי המשנה נקבע על סמך דירוגים של חברות הדירוג S&P ו-AM Best.
- (ו) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בשיעור נזק מירבי (MPL) 2% הינה 4,356 מיליוני ש"ח (לעומת 3,645 מיליוני ש"ח בשנה קודמת), מתוכה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר הינו 902 מיליוני ש"ח, של חברת Swiss Reinsurance Co, המדורגת AA- (לעומת 791 מיליוני ש"ח בשנה קודמת).
- (ז) בשנת 2015, לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו בטבלה לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה.
- (ח) בקבוצה הלא מדורגת נכללות יתרות בגין תביעות תלויות באמצעות ברוקרים עד וכולל שנת 2014 אשר החשיפה בגינם 1,650 אלפי ש"ח.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים גיאוגרפיים (*)

החשיפה הגיאוגרפית בהתאם למקום הסיכון הסופי, מדינה או אזור גאוגרפי, לפי רלוונטיות. במקרים בהם לא ניתן לזהות את מקום החשיפה הסופית החשיפה נרשמה בהתאם למקום בו נסחר הנכס או התאגיד.

ליום 31 בדצמבר, 2015									
אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	תעודות סל	קרנות נאמנות	נדל"ן להשקעה	השקעות אחרות (**)	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סה"כ
אלפי ש"ח									
ישראל	4,349,018	1,675,906	127,684	127,604	-	122,156	2,598,077	9,000,445	9,812,853
ארה"ב	-	125,816	46,587	60,337	293,782	-	517,150	1,043,672	349,829
בריטניה	-	-	588	-	-	-	241,696	242,284	188,504
גרמניה	-	-	2,586	6,929	-	-	337,428	346,943	346,943
שווייץ	-	61,432	1,367	-	-	-	642,920	705,719	705,719
אחר	-	188,030	641	51,003	64,393	-	377,271	681,338	616,553
סך הכל	4,349,018	2,051,184	179,453	245,873	358,175	122,156	4,714,542	12,020,401	12,020,401

(*) הגילוי בבאור לא כולל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה.

(**) השקעות אחרות כוללות נכסי ביטוח משנה, השקעות בחברות כלולות, מזומנים והשקעות פיננסיות אחרות שלא נכללו בטורים האחרים.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

5. סיכונים גיאוגרפיים (*) (המשך)

החשיפה הגיאוגרפית בהתאם למקום הסיכון הסופי, מדינה או אזור גאוגרפי, לפי רלוונטיות. במקרים בהם לא ניתן לזהות את מקום החשיפה הסופית החשיפה נרשמה בהתאם למקום בו נסחר הנכס או התאגיד. (המשך)

ליום 31 בדצמבר, 2014									
אגרות חוב ממשלתיות	אגרות חוב קונצרניות	מניות	תעודות סל	קרנות נאמנות	נדל"ן להשקעה	השקעות אחרות (**)	סה"כ חשיפה מאזנית	נגזרים במונחי דלתא	סה"כ
אלפי ש"ח									
ישראל	4,261,095	1,704,019	143,748	122,368	-	103,552	2,490,373	8,825,155	9,602,836
ארה"ב	-	33,496	47,158	55,180	338,928	-	411,872	886,634	263,672
בריטניה	-	11,265	-	-	-	-	230,226	241,491	185,414
גרמניה	-	20,511	2,584	13,717	-	-	358,109	394,921	394,921
שווייץ	-	56,908	1,167	-	-	-	643,188	701,263	701,263
אוסטריה	-	-	-	-	-	-	130,262	130,262	130,262
אחר	-	252,879	1,120	35,991	85,001	-	243,937	618,928	520,286
סך הכל	4,261,095	2,079,078	195,777	227,256	423,929	103,552	4,507,967	11,798,654	11,798,654

(*) הגילוי בבאור לא כולל נכסים עבור חוזים תלויי תשואה.
 (**) השקעות אחרות כוללות נכסי ביטוח משנה, השקעות בחברות כלולות, מזומנים והשקעות פיננסיות אחרות שלא נכללו בטורים האחרים.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים

תיאור סיכונים ביטוחיים עיקריים

סיכוני הביטוח כוללים, בין היתר:

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומהפער בין הסיכון שהוערך בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל, כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של התחייבויות ביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספיקות לכיסוי ההתחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם, בין היתר, מעריכה החברה את התחייבויות הביטוחיות, מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות בעבר מייצג את העתיד לקרות. חשיפת החברה להערכה בחסר מורכבת מהסיכונים הבאים:

- (א) סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי להערכת ההתחייבויות הביטוחיות.
- (ב) סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים וביניהם הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של החברה, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות יהיה שונה מהצפוי.

סיכון קטסטרופה: חשיפה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה) כגון אסון טבע, מלחמה, טרור או מגיפה יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה.

גודל ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע רעידת אדמה בשכיחות נזק של 1:500 שנה (שיעור נזק מרבי (MPL) 2% הוא כ- 4,444 מיליון ש"ח ברוטו וכ- 88 מיליון ש"ח בשייר עצמי (בשנה קודמת 3,727 מיליון ש"ח חשיפה ברוטו ו- 82 מיליון ש"ח בשייר עצמי בשיעור נזק מרבי (MPL) של 2%).

בביטוח חיים, סך הסכום בסיכון כנגד כיסויי ריסק מוות, נכות מוחלטת ואובדן כושר עבודה, עומד על כ- 202 מיליארד ש"ח. החברה מבטחת את החשיפה בשייר באמצעות חוזה Cat Cover. הכיסוי של הסכם ביטוח משנה זה הוגדל החל משנת 2016 והינו כ- 250 מיליון ש"ח מתוכם השתתפות עצמית של 40 מיליון ש"ח.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצרת למבטח חשיפה לסיכונים הביטוחיים - ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סיכוני ביטוח בבאור 3. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי, בבאור 17 (א), נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח בבאור 18, נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח בריאות בבאור 19 (א-ב).

א. ביטוח חיים ובריאות

להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים, הסיכונים הגלומים ואופן מדידת הסיכונים והשיטות וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר.

בהתאם להוראות המפקח ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל ומין המבוטח, תקופת הביטוח, מועד תחילת הביטוח, סוג הביטוח, פרמיה תקופתית וסכום הביטוח.

1. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות:

- (א) תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "סטטוס":
 - בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "סטטוס" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:
 - קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).
 - קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).
 - בגין מרכיבים ביטוחיים המצורפים לפוליסות אלו (אי כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו') מחושבת ההתחייבות הביטוחית בנפרד כאמור להלן.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

תיאור סיכונים ביטוחיים עיקריים (המשך)

א. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

1. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות: (המשך)

(ב)

תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתית"):

תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה משלבות מרכיב של סכום חסכון במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית עם מרכיב ביטוחי של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית. בגין מוצרים אלה מחושבת התחייבות ביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין התביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים, כולל שיעורי הריבית (להלן - הריבית התעריפית), לוח התמורות או התחלואה. החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין מוצרים מסורתיים תלוי תשואה מחושבת העתודה בהתאם לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול ובניכוי הריבית התעריפית.

(ג)

התחייבויות לגמלאות בתשלום מחושבות בהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים אשר פורסמו על-ידי אקטואר האוצר בחוזר המפקח משנת 2013.

(ד)

התחייבויות לגמלאות שטרם התחיל תשלום הקצבה או הגיעו לגיל פרישה וטרם התחיל התשלום בפועל בגין פוליסות בתוקף (משלמות פרמיה ומסולקות), כוללות עתודה בסיסית המשקפת את ערך הפדיון שנצבר לזכות המבוטח ועתודה משלימה לגמלאות.

העתודה המשלימה לגמלאות מחושבת בהתאם להסתברות למשיכת גמלה ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים. ככל שהפער בין לוחות התמורות המעודכנים לבין לוחות התמורות שעל בסיסן תומחרו הפוליסות גדול יותר (התארכות תוחלת החיים) ו/או ככל ששיעורי ההסתברות למימוש הקצבה גבוהים יותר, ההתחייבות להשלמה לגמלאות תהיה גבוהה יותר.

כמו כן שינויים בהנחות לגבי שיעור ההיוון, שיעורי הביטולים, ו/או שינויים אחרים ישפיעו גם הם על ההתחייבויות האמורות. אומדנים אלו מחושבים בהתאם לניסיון החברה בשילוב עם נתונים שפורסמו על ידי המפקח או נתוני שוק.

ההפרשה לעתודה המשלימה לגמלאות מבוצעת באופן הדרגתי על ידי שימוש בפקטור היוון K, הנקבע כך שיביא לצבירה הדרגתית נאותה של העתודה עד למועד הפרישה הצפוי.

פקטור זה מוגבל עד לשיעור ההכנסות העתידיות הצפויות מדמי ניהול או ממרווח פיננסי הנובעים מהשקעות המוחזקות כנגד עתודת הביטוח בשל הפוליסה או מתשלומי פרמיות בניכוי ההוצאות המתייחסות לפוליסה. באופן דומה תחושב הפרשה הדרגתית גם עבור פרמיות שתתקבלנה בעתיד במסגרת הפוליסות וזאת ממועד קבלת הפרמיות.

החל מ-2013 בעקבות חוזר שפרסם המפקח, החלה החברה בקביעת שני ערכי K, אחד בגין פוליסות שמרכיב החסכון בהן תלוי תשואה ("פוליסות תלויות תשואה") ושני בגין פוליסות שמרכיב החסכון שלהן כולל תשואה מובטחת ("פוליסות שאינן תלויות תשואה") לעומת החישוב הקודם שהתבסס על ערך יחיד של K. החברה קבעה ערך של 0.36% בגין פוליסות תלויות תשואה ו 0% לפוליסות שאינן תלויות תשואה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

א. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

1. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות: (המשך)

ד) התחייבויות לגמלאות שטרם התחיל תשלום הקצבה (המשך)

העתודה המשלימה לגמלאות, הכלולה בספרי החברה, מסתכמת לימים 31 בדצמבר, 2015 ו-2014 לסך של כ- 601 מיליון ש"ח וכ- 542 מיליון ש"ח בהתאמה. יתרת ההפרשות אשר תיזקף לרווח והפסד, על ידי שימוש בפקטורי ההיוון K בצורה הדרגתית עד הגעת המבוטחים לגיל פרישה מסתכמת ליום 31 בדצמבר, 2015 לסך של כ- 92 מיליון ש"ח.

יצוין כי הנתונים, המפורטים לעיל, בקשר לעתודה המשלימה לגמלאות ובקשר ליתרת ההפרשות אשר תיזקף בעתיד מתייחסים לכספים שנצברו בפוליסות עד לתום כל אחת מתקופות הדיווח ואינם כוללים התחייבות בגין תוספת צבירה עתידית.

תוכניות ביטוח חיים ובריאות אחרות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "סטטוס" "מסורתי" או סיכון טהור. בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית. באובדן כושר עבודה וסיעודי עם פרמיה קבועה, החישוב נעשה על בסיס Net Premium Reserve. באובדן כושר עבודה, השיטה לוקחת בחשבון שיעורי ביטולים שמרניים ואילו בסייעודי לוקחת בחשבון ללא ביטולים. בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אובדן כושר עבודה, מחושבת ההתחייבות הביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה, כשהיא מהוונת לפי שיעור הריבית התעריפית שבמוצר וצפי לתקופה העתידית של התביעה בהתאם לגיל התובע וותק התביעה.

ה) ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מהתחייבות בגין עתודה לתביעות תלויות ידועות ו-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו) והוצאות עקיפות לסילוק תביעות, עתודה להמשכיות והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת.

ו) התחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים פוליסות פרט כוללות הפרשות לתביעות שטרם שולמו כולל IBNR, בכל הענפים חוץ מסייעודי ואובדן כושר עבודה אשר נכללים בסעיף עתודות. הפרשה לתביעות תלויות בענפי מוות, נכות, מחלות קשות וניתוחיים הנמצאות בטיפול משפטי מתבססת על 30% מהערכת מחלקת תביעות ובתוספת הוצאה משוערת לעורך דין מטפל. על הערכת מחלקת התביעות, ישנה תוספת אקטוארית כתוצאה מניתוח התפתחות הריאלית לפי שנת פתיחה. ההתפתחות נבדקת בשיטת ה"משולשים" המסורתית (incurred claims triangle cumulative development) וכתוצאה מכפילים את הערכות המחלקה (המשפטיות לאחר הכפלה ב-30% כאמור לעיל) בגורם התפתחות מצטבר (factor) המתאים לכמות השנים שעברו משנת הפתיחה לשנת המאזן. ביתר הענפים נסמכים על הערכת מחלקת תביעות.

ז) באובדן כושר עבודה וסיעודי, עתודת IBNR לתביעות שקרו אך טרם דווחו, מחושבת על בסיס ניסיון תביעות קודם בחברה ונכללת בסעיף עתודות. ה-IBNR מחושב על ידי משולש לפי שנת נזק ופער בין האירוע לדווח והתביעה הממוצעת לענף.

ח) עתודה להוצאות עקיפות לסילוק תביעות עבור ביטוחי חיים ובריאות מחושבת על בסיס נתוני הוצאות בהתאם למודל הוצאות בחברה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

א. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

1. תיאור השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות: (המשך)

(ט) ההתחייבויות העיקריות בגין פוליסות בריאות הינן ממספר סוגים, לקולקטיבים ולפוליסות פרט בנפרד:

- הפרשה לפרמיה בחסר שמחושבת כעודף (אם גבוה מאפס) של הערך הנוכחי של כל העלויות העתידיות פחות הערך הנוכחי של כל ההכנסות העתידיות, לפי פוליסה וכיסוי (Gross Premium Reserve). הנחות החישוב לגבי פרמטרים הקשורים להנחות תחלואה התבססו על בסיס ניסיון החברה ומבטחי המשנה. הנחות הקשורות להוצאות, עמלות וביטולים התבססו על ניסיון החברה.
- תביעות תלויות, כולל הפרשה בנפרד ל-IBNR ותביעות ידועות. ה-IBNR מחושב על ידי משולש לפי שנת נזק ופער בין האירוע לדווח והתביעה הממוצעת לענף. בתביעות הידועות החברה נשענת על משולש התפתחות בענף המחלות הקשות וניתוחים על הערכות מחלקת התביעות ביתר הענפים.

2. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

(א) שיעור ההיוון

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורת") ומוצרי סיכון טהור עם פרמיה קבועה הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

- (1) בתוכניות ביטוח המגובות בעיקרן באגרות חוב מיועדות - ריבית בשיעורים של בין 2.5% ל-4.8% צמודה למדד; בחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה, החלק שאינו מגובה באגרות חוב מיועדות - ריבית חסרת סיכון תוך התחשבות בפרמיית אי הנזילות.
- (2) בתוכניות מבטיחות תשואה ומבטיחות מקדם קצבה שאינן מגובות באגרות חוב מיועדות - ריבית של 2.5% צמודה למדד, ובחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה - ריבית חסרת סיכון תוך התחשבות בפרמיית אי הנזילות.
- (3) בתוכניות ביטוח תלויות תשואה (שהונפקו החל משנת 1991) - ריבית של 2.5% צמודה למדד. בהתאם לתנאי הפוליסה שינויים בריבית יזקפו למבוטחים. בחישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה - ריבית חסרת סיכון תוך התחשבות בפרמיית אי הנזילות.
- (4) בפוליסות המשלמות תשלומי סיעוד ואובדן כושר עבודה, הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:
 - פיצויים שאינם תלויי תשואה השיעור הוא 2.5%.
 - פיצויים תלויי תשואה מהוונים בשיעור 3.1% לפני חישוב דמי ניהול.
- (5) שיעורי היוון במגזר הבריאות- החברה מחשבת את העתודות להוצאות רפואיות פרט לפי שיטה Gross Premium Reserve כאשר הריבית השנתית להיוון הינה 2.5%.

בגין תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ופוליסות ביטוח מסוג מסלולי השקעה קיים חישוב של השלמת עתודה לתשלום קיצבה - ריבית חסרת סיכון תוך התחשבות בפרמיית אי הנזילות.

ירידה בשיעור הריבית לטווח הארוך עלולה להגדיל את עתודות הביטוח בגין המרכיב החופשי (שאיננו מגובה באגרות חוב מיועדות) של פוליסות שמרכיב החיסכון בהן כולל תשואה מובטחת הגבוהה משיעור ריבית ההיוון, וזאת כתוצאה מהצורך בהעמדת עתודה נוספת במסגרת בדיקת נאותות העתודות (LAT), ראה להלן "שינויים מהותיים שנעשו בהנחות ובאומדנים ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות".

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

א. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

2. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

(ב) שיעורי תמותה ותחלואה

1. שיעורי התמותה ששימשו לחישוב ההתחייבויות ביטוחיות בפוליסות מסוג מעורב ("קלאסי") בגין תמותה של מבטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (לא כולל תמותה של מבטחים מקבלי קצבאות זקנה ומקבלי פיצויי חודשי, של אי כושר עבודה או סיעוד) זהים, בדרך כלל, לשיעורים אשר שימשו לקביעת התעריף.

2. ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים (שלא מהענף הסיעודי), מחושבת בהתאם ללוחות תמותה עדכניים שפרסם המפקח. עליה בהנחה של שיעור התמותה, עקב עליה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לגידול בהתחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבטחים לפני הגיעם לגיל פרישה לכיסויים עם מרכיב ריסק ולקיטון ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים. יצוין כי בעשורים האחרונים קיימת מגמה של גידול בתוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה. הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקצבה לוקחת בחשבון הנחה בגין גידול עתידי בתוחלת החיים.

3. שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, הוצאות רפואיות, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה ותקופת תשלום הקצבאות (לעניין ביטוח סיעוד ואי כושר עבודה) נקבעו על בסיס ניסיון החברה או מחקרים של מבטחי משנה. ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה תעלה כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין הענפים הנ"ל.

(ג)

שיעורי לקיחת קצבה

חוזי ביטוח חיים הכוללים מרכיב חיסכון, התנהלו, בגין כספים שהופקדו משנת 2000 עד לסוף שנת 2007 בשני מסלולים אפשריים: מסלול הוני או מסלול קצבתי עם מקדם מובטח להמרה לקצבה. לעניין פרמיות שהופקדו עד חודש מאי 2000 רשאי המבוטח לבחור, במועד הפרישה, את המסלול המועדף עליו. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד משני המסלולים, נדרשת החברה להעריך את שיעור הפוליסות בהן יבחרו המבוטחים במסלול הקצבתי בשל ההשלכה לעניין העתודה הנדרשת בגין התחייבויות מסוג זה. שיעור זה נקבע על פי הניסיון שנצבר במנורה ביטוח מתואם להנחות הפיקוח לאור אמינות הניסיון בחברה. יצוין, כי החל משנת 2008 כמעט כל התוכניות מסוג קופת גמל והפקדות בתוכניות הישנות מיועדות לקצבה.

(ד)

שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות בגין חלק מביטוחי הבריאות וביטוחי אובדן כושר עבודה וכן על קצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול פוליסות היזום על ידי החברה עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פדיון פוליסות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון החברה לפי סוג מוצר ומשך הזמן שעבר מתחילת הביטוח עד תאריך המאזן. שיעור הביטולים משפיע גם על בדיקת נאותות העתודה בכל הענפים, וגם על בדיקת ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

א. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

3. מבחני רגישות בביטוח חיים ובריאות (*)

ליום 31 בדצמבר, 2015:

שיעור הביטולים
(פידיונות,
סילוקים
והקטנות)

שיעור לקיחת גמלא		שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		
-5%	+5%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
אלפי ש"ח								
29,905	(30,331)	(99,837)	87,016	34,421	(50,777)	(15,313)	14,045	רווח (הפסד)

ליום 31 בדצמבר, 2014:

שיעור הביטולים
(פידיונות,
סילוקים
והקטנות)

שיעור לקיחת גמלא		שיעור תמותה		שיעור תחלואה		שיעור הביטולים (פידיונות, סילוקים והקטנות)		
-5%	+5%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	
אלפי ש"ח								
29,583	(29,583)	(86,726)	86,608	39,493	(53,715)	(16,639)	15,308	רווח (הפסד)

(*) ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על השווי הכלכלי. לפיכך, כאשר יש שיפור בתמותה או בתחלואה והתוצאה הכלכלית המתקבלת בניתוח הרגישות הייתה מביאה להקטנת העתודה המחושבת ביחס לתמחור הכיסוי המקורי, אזי מטעמי שמרנות, העתודה (חוץ מנאותות העתודה) לא תשתנה והרווח שנוצר בגובה הפרש העתודה אינו נלקח בחשבון.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

א. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. שינויים מהותיים שנעשו בהנחות ובאומדנים ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות:

(1) בדיקת נאותות העתודות (LAT)

בחודש אוגוסט 2015 פורסם חוזר ביטוח שעניינו אופן חישוב בדיקת נאותות העתודות (LAT) בביטוח חיים ובריאות ("חוזר ה-LAT"). החוזר מתייחס לנושאים הבאים:

- בחירת הנחות דמוגרפיות לצורך חישוב האומדנים השוטפים תעשה ברמה של "Best Estimate" תוך הפעלת שיקול דעת.
- הנחות מדידה לגבי שני מאפיינים של תזרימי המזומנים העתידיים: חוסר נזילות (באמצעות פרמיית אי נזילות) וסיכונים ביטוחיים אשר אינם ניתנים לפיזור (CNHR, "Cost of non-hedgeable risks"). לגבי ה-CNHR הטיפול מבוצע דרך תוספת מרווח שמרנות הגלום בתרחישים שונים מעל ההנחות הדמוגרפיות הנ"ל בנושאי הוצאות, ביטולים, תמותה ותחלואה.
- הנחת הריבית והתשואה המתאימה תהיה על פי עקום הריביות חסר סיכון לתאריך הדיווח כולל התחייבות לפרמיית אי נזילות.
- שימוש בשווי העדכני של נכסים שאינם נמדדים בספרים בשווי הוגן (למעט אג"ח מיועדות).

החוזר, חל על הדוחות הכספיים ליום 30 ביוני 2015 ואילך. ההשפעה על החברה ליום 31 בדצמבר, 2015 הינה הגדלת ההתחייבויות הביטוחיות ברוטו בביטוח בריאות בסך 59 מיליוני ש"ח. לא הייתה השפעה לאמור על ההתחייבויות הביטוחיות בשייר.

(2) עדכון הנחות תחלואה, שיעור ביטולים והוצאות

(א) הנחת תחלואה - החברה עדכנה את הנחת התחלואה הנובעת מהניסיון המצטבר שרכשה החברה לאורך השנים בטיפול בתביעות. ההשפעה של שינוי האומדן בביטוח בריאות לשנת 2015 הינה הגדלה של ההתחייבויות הביטוחיות בברוטו בסך של כ- 75 מיליון ש"ח ובשייר בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח לפני מס (כמיליון ש"ח לאחר מס). ההשפעה בביטוח חיים הינה לא מהותית.

(ב) הנחות ביטולים - החברה עדכנה את הנחת שיעור הביטולים ובהתאם לכך נרשמה בשנת 2015 תוספת להפרשה בגין התחייבויות ביטוחיות בשייר הסך של 12 מיליוני ש"ח (כ- 8 מיליוני ש"ח לאחר מס).

(ג) הנחת הוצאות - בשנת הדוח שיפרה החברה את מדידת הפרמטרים שבמודל הקצאת ההוצאות על מנת לייחס בצורה מיטבית את ההוצאות בין סוגי הפעילויות ובין מגזרי הפעילות השונים. כתוצאה מהעדכון האמור קטנו ההתחייבויות הביטוחיות בשייר במגזר ביטוח בריאות בסך של כ- 20 מיליוני ש"ח וגדלו במגזר חיים בסך של כ- 14 מיליוני ש"ח. ההשפעה הכוללת לאחר מס הינה כ- 4 מיליוני ש"ח.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

א. ביטוח חיים ובריאות (המשך)

4. שינויים מהותיים שנעשו בהנחות ובאומדנים ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות: (המשך)

(3) השפעת השינוי בשיעור ריבית ההיוון

בשנת 2015 חל שינוי בעקום הריבית חסרת הסיכון בניכוי פרמיית אי הנזילות שהביא להגדלת העתודות בביטוח חיים לרבות העתודה המשלימה לגמלאות, הן בגין תקופת הפעילות של הפוליסות והן בגין התקופה של תשלום הגמלה. כתוצאה מהשינוי גדלו ההתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 13 מיליוני ש"ח לפני מס, והרווח לאחר מס קטן בכ- 8 מיליוני ש"ח.

(4) שיעורי לקיחת קצבה

החברה מעדכנת בעקבות הניסיון המצטבר שרכשה, הנחות בעיקר לגבי שיעורי מימוש הגמלה ותמהיל מסלולי הקצבאות שהמבוטחים יבחרו. כתוצאה מהעדכון גדלו ההתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 26 מיליוני ש"ח והרווח לאחר מס קטן בסך של כ- 17 מיליוני ש"ח.

(5) חישוב תביעות תלויות בגין תביעות חד פעמיות

בתקופת הדוח עדכנה החברה את ההנחות בחישוב ההפרשות לתביעות תלויות בגין תביעות חד פעמיות במגזרי ביטוח חיים ובריאות בענפי מוות, נכות ומחלות קשות אשר חלקן לא נכללו במודל האקטוארי. העדכון נובע מהערכת אומדן תביעות תלויות שנסגרו ונפתחו מחדש בתקופות דיווח מאוחרות יותר. כתוצאה מהעדכון גדלו ההתחייבויות בביטוח חיים בשייר בסך של 29 מיליוני ש"ח ובביטוח בריאות בשייר בסך של כ- 2 מיליוני ש"ח. ההשפעה הכוללת על הרווח הכולל לאחר מס הינה הקטנה בסך של כ- 20 מיליוני ש"ח.

(6) הפרשה בגין התחייבויות ביטוחיות באובדן כושר עבודה

בהתאם למחקר שבוצע בגין ענף אובדן כושר עבודה במגזר ביטוח חיים על ידי מבטח משנה מחו"ל בקשר עם גורמי השרידות של תובעים שנכנסו לסטטוס של אובדן כושר עבודה בשוק הישראלי, עדכנה החברה את הגורמים האלו תוך הטמעתם לניסיון שנצבר בחברה. כתוצאה מהעדכון גדלו ההתחייבויות הביטוחיות בשייר בסך של 81 מיליוני ש"ח.

בנוסף, החברה עדכנה במהלך השנה את ההנחות בקשר להתחייבויות הביטוחיות בענף אובדן כושר עבודה במגזר ביטוח חיים בקשר עם מבוטחים אשר הכיסויים בגינם נמכרים למעסיקים בתנאי הטבות מיוחדים. ההנחות שעודכנו הינן הנחת תקופת ההטבה הנחת שיעור ההטבה והסתברות חידוש ההטבה לאחר סיומה. כתוצאה מיישום ההנחות קטנו ההתחייבויות הביטוחיות בשייר בסך של כ- 45 מיליוני ש"ח.

כתוצאה מהעדכון הרווח הכולל של החברה קטן בכ- 36 מיליוני ש"ח לפני מס, ובכ- 22 מיליוני ש"ח לאחר מס.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח כללי

1. תיאור תמציתי של ענפי הביטוח העיקריים בהם פועלת החברה, והסיכונים הגלומים בהם:

פוליסת ביטוח רכב חובה, מכסה את בעל הפוליסה והנוהג מפני כל חבות שהם עשויים לחוב לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים תשל"ה-1975, בשל נזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש ברכב מנועי לנהג ברכב, לנוסעים ברכב או להולכי רגל שנפגעו על ידי הרכב. תביעות במגזר רכב חובה מתאפיינות ב"זנב ארוך" LONG TAIL דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

ביטוחי חבויות מיועדים לכיסוי חבותו של מבטח בגין נזק שהוא עלול לגרום לצד שלישי. סוגי הביטוח העיקריים הינם: ביטוח אחריות כלפי צד ג', ביטוח אחריות מעבידים, ביטוח חבויות אחרים כגון אחריות מקצועית, חבות מוצר ואחריות דירקטורים ונושאי משרה. עיתוי הגשת התביעה וסילוקה מושפע ממספר גורמים כגון סוג הכיסוי, תנאי הפוליסה, חקיקה ותקדימים משפטיים. בדרך כלל תביעות בתחום החבויות מתאפיינות ב-"זנב ארוך" LONG TAIL דהיינו לעיתים חולף זמן ארוך ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

פוליסה לביטוח נזקי רכב ולנזקי רכב רכוש צד ג' מעניקים למבטח כיסוי לנזק רכוש. הכיסוי בדרך כלל מוגבל לשווי הרכב שניזוק. התעריף לביטוח רכב רכוש מחייב אישור, כמו גם אישור הפוליסה בכללותה, על ידי המפקח על הביטוח והינו תעריף אקטוארי ובחלקו דיפרנציאלי (שאינו אחיד לכלל המבוטחים ומותאם לסיכון). התעריף האמור מבוסס על מספר פרמטרים, הן אלה הקשורים לרכב המבוטח בפוליסה (כגון סוג הרכב, שנת ייצור, וכיו"ב) והן אלה הקשורים לאפיוני המבוטח (גיל הנהג, ניסיון תביעות וכו'). תהליך החיתום מתבצע בחלקו באמצעות התעריף עצמו ובחלקו באמצעות מערכת נהלים שנועדו לבדוק את ניסיון התביעות של המבוטח הכוללים הצגת אישור העדר תביעות ממבטח קודם במשך שלוש שנים אחרונות, הצגת אישור מיגון עדכני וכו'. הנהלים משולבים באופן ממוכן בתהליך ההפקה של הפוליסות. במרבית המקרים, הפוליסות בביטוחי רכב רכוש מונפקות לפרק זמן של שנה. כמו כן, במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

ביטוחי רכוש מיועדים להעניק למבטח כיסוי כנגד נזק פיזי לרכושו ואובדן רווחים עקב הנזק לרכושו. הסיכונים העיקריים המכוסים בפוליסות רכוש הינם סיכונים אש, התפוצצות, פריצה, רעידת אדמה ונזקי טבע. ביטוחי הרכוש כוללים לעיתים כיסוי לנזקי אובדן רווחים עקב הנזק הפיזי שנגרם לרכוש. ביטוחי רכוש מהווים נדבך חשוב בביטוחי דירות, ביטוחי בתי עסק, ביטוחים הנדסיים, מטענים בהובלה (ימית, יבשתית, אווירית) וכו'. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

2. עקרונות חישוב הערכה האקטוארית בביטוח כללי

- (1) ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים:
 - הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה (מרכיב חשבונאי, לא אקטוארי).
 - תביעות תלויות כולל הפרשה להוצאות עקיפות ומרווח סיכון.
 - הפרשה לפער שבין העתודה לסיכונים שטרם חלפו כפי שחישוב האקטואר לבין הפרמיה שטרם הורווחה ברמת השייר (פרמיה בחסר).
 - בניכוי הוצאות רכישה נדחות (מרכיב חשבונאי, לא אקטוארי).
 - עודף הכנסות על הוצאות (לעניין יישום נוהג מיטבי ראה באור 1.2(ד)(4)).

ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, הוצאות הרכישה הנדחות ועודף הכנסות על הוצאות מחושבים בדרך שאינה תלויה בהנחות כל שהן ולכן אינן חשופות לסיכון הרזרבה. לעניין האופן בו מחושבות הפרשות אלה ראה באור מדיניות חשבונאית.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח כללי (המשך)

2. עקרונות חישוב הערכה האקטוארית בביטוח כללי

(2) בהתאם להוראות המפקח, התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר על-פי שיטות אקטואריות מקובלות המתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של קבוצת הסיכונים הנבדקת, ומתחשבות בהתפתחות עלות התביעות (תשלומי תביעות וההערכות הפרטניות של התביעות התלויות). בנוסף, לעיתים ההערכה מושפעת גם משינוי בחומרת התביעות בקבוצת הסיכון הרלוונטית. הערכת התביעות התלויות נעשתה ברמת הברוטו וברמת ביטוח המשנה בנפרד. השיבובים וכן ההשתתפות העצמית שתיגבה מהמבוטחים, מחושבים על בסיס ניסיון העבר המשתקף בנתוני המודל האקטוארי.

(3) לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים האקטוארים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח, סוג אירוע ולכל שנת אירוע/פתיחה, נעשית על פי שיקול דעת בהתאם למידת ההתאמה של השיטה למקרה ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות.

(4) השימוש בשיטות אקטואריות המבוססות על התפתחות התביעות מתאים בעיקר כאשר קיים מידע יציב ומספק בתשלומי התביעות ו/או בהערכות הפרטניות כדי להעריך את סך עלות התביעות הצפויה. כאשר המידע הקיים בניסיון התביעות בפועל אינו מספק, משתמש האקטואר לעיתים, בחישוב המשקלל בין אומדן ידוע (בחברה ו/או בענף) כגון LR לבין התפתחות התביעות בפועל. משקל גדול יותר ניתן להערכה המבוססת על ניסיון ככל שהזמן עובר ומצטבר מידע נוסף על התביעות.

(5) כמו-כן, נכללות הערכות איכותיות באשר לשינוי מגמות בעתיד אחרי הפעלת שיקול דעת. כאשר השינויים, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר. האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות לפי העניין.

(6) בתביעות גדולות בעלות אופי לא סטטיסטי, העתודה נקבעת (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי החברה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

(7) בענפים בהם אין מודל סטטיסטי מתאים, ההתחייבות הביטוחית נקבעת ברמת הברוטו על סמך חוות דעת מומחי החברה ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

(8) חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי/בלתי יחסי) ונתוני התביעות בפועל.

הערכת התביעות התלויות עבור חלק החברה במאגר הישראלי לביטוחי רכב חובה (להלן - הפול) התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח כללי (המשך)

3. פרוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים (המשך)

לצורך הערכת התביעות התלויות נעשה שימוש במודלים אקטואריים המפורטים להלן, בשילוב ההנחות השונות:

שיטת chain ladder

שיטה זו מתבססת על התפתחות התביעות ההיסטוריות בהיבטים שונים (התפתחות התשלומים ו/או עלות התביעות ו/או התפתחות כמות התביעות ועוד). השימוש בשיטה זו מתאים בעיקר לאחר תקופה מספיקה ממועד האירוע כאשר קיים מידע מספיק מתביעות שאירעו/קרו בעבר על מנת להעריך את סך התביעות הצפויות.

שיטת (BF) Bornhuetter-Ferguson

שיטה זו משלבת בין אומדן מוקדם (אפריורי) ואומדן נוסף המבוסס על התפתחות התביעות עצמן. האומדן האפריורי בחברה מבוסס ברובו על חומרה וכמות תביעות צפויה ו/או יחס תביעות צפוי. במסגרת שיטה זו, הערכת התביעות המשולבת משקללת את שני האומדנים. המשקולות הינן פונקציה של גורמי ההתפתחות כאשר בדרך כלל ניתן משקל גדול יותר להערכה המבוססת על ניסיון התביעות ככל שהזמן עובר ומצטבר מידע נוסף על התביעות. השימוש בשיטה זו מתאים בעיקר במקרים בהם אין מספיק מידע מהתביעות או כאשר מדובר בעסק חדש או כזה ללא מידע היסטורי מספק.

שיטת הממוצעים ו/או מודל התביעה הגלומה

לעיתים, בדומה לשיטת BF, כאשר ניסיון התביעות בתקופות האחרונות אינו מספיק בשל, ישנו שימוש בשיטת ממוצעים היסטוריים. בשיטה זו נקבעת עלות התביעות על סמך עלות התביעה הגלומה לפוליסה בשנים מוקדמות וכמות הפוליסות בשנים מאוחרות. בדומה, עלות התביעות מחושבת על סמך תחזית כמות התביעות (שיטת chain ladder) מודל זה מתבסס על חישוב סכום ממוצע לתביעה פתוחה או סגורה (חומרת התביעה), והתביעה הממוצעת ההיסטורית.

בענף רכב רכוש - בוצע מודל התפתחות תשלומים ותשלומים ותלויות חודשי ובחודשי הנזק האחרונים, שאינם בשלים, נעשה שימוש בשיטת הממוצעים בקביעת עלות תביעה לפוליסה (מודל התביעה הגלומה).

בענפי רכב חובה, חבויות והנדסי- בוצעו מודלים חצי שנתיים של התפתחות תשלומים והתפתחות תשלומים ותלויות. לתקופות שאינן בשלות נעשה שימוש בשיטת BF.

בענפי מקיף דירות, רכוש אחר ותאונות אישיות - בוצע מודל התפתחות של תשלומים ותלויות ברוטו (chain ladder) ובתקופות שאינן בשלות, נעשה בין השאר שימוש בשיטת הממוצעים ובשיטת BF תוך הפעלת שיקול דעת.

בענפים הבאים - אחריות נושאי משרה ודירקטורים, וענף ערבויות לא נעשתה הערכה אקטוארית מאחר והניסיון אינו מתאים לביסוס מודל אקטוארי. בענפים אלו התביעות התלויות נכללות על בסיס הערכות מומחי החברה המטפלים בתביעות בתוספת עודף הכנסות על הוצאות.

לצורך יישום עמדת הממונה בעניין "נוהג מיטבי" והוספת מרווח שמרנות בוצעו מספר שינויים במודלים האקטואריים. בוצעו עידכונים במודל הקיים להערכת התביעות התלויות שעיקרן מעבר לחישוב IBNR ו-IBNER ביחד, היוון ריאלי של התביעות התלויות, הוספת מרווח זהירות מפורש, והשפעת השימוש בשווי הוגן של הנכסים הלא סחירים העומדים כנגד ההתחייבויות.

שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות.

חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות בהסכמים היחסיים והפקולטיביים על פי שיעור ביטוח המשנה מתביעות תלויות בפועל. בענפי חבויות, בתקופות שאינן בשלות הערכה עבור ביטוח המשנה מסוג פקולטיבי על פי שיעור LR.

הערכת חלקם של מבטחי המשנה בתביעות בגין חוזי עודף (EXCESS) נעשתה בענף רכב חובה על פי מודל תביעות גדולות וביתר הענפים מבוסס בעיקרו על שילוב בין תביעות גדולות בפועל ובשנים הלא בשלות על פי שיעור LR.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

6. סיכונים ביטוחיים (המשך)

ב. ביטוח כללי (המשך)

4. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

עד ליום 31 בדצמבר, 2015 החישובים האקטואריים לא כללו הפחתה בשל היוון תשלומי תביעות עתידיות ולא נכללה תוספת מרווח לסיכון (כגון סטיית תקן) בנוסף, בענפי חובה וחבויות הוערכו הרזרבות לתביעות הידועות על פי הגבוה מבין הערכה אקטוארית והערכת מחלקת התביעות.

החל מיום 31 בדצמבר, 2015 החברה ערכה שינויים בחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי בהתאם להוראות המפקח כמפורט בבאור 1.2(ד)4. יושמה עמדת הממונה בקשר לנוהג המיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי הכוללת, בין היתר, את הקביעות הבאות:

- "זהירות" משמעה כי, לגבי עתודה שחושבה על ידי אקטואר, "עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" פרושה כי קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי ההתחייבות הביטוחית שנקבעה תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. לגבי תביעות תלויות בענפי חובה וחבויות הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכוון לאומדן הסתברות של 75% לפחות. לעניין הסיכון הרנדומלי - בחינת מספר שיטות אקטואריות ושימוש בשיקול דעת בקביעת האומדן ביחס לתוצאות השיטות לעניין הסיכון הסיסטמי - זיהוי השפעות סיסטמיות מהותיות הן פנימיות והן חיצוניות והפעלת שיקול דעת בדרך שילובן. כמו כן נלקחה בחשבון ההשפעה של השימוש בשווי הוגן של הנכסים הלא סחירים העומדים כנגד התחייבויות ביטוחיות אלה.
- שיעור היוון תזרים המזומנים - נלקח עקום ריבית חסרת סיכון תוך התאמתו לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות הביטוחיות.
- קיבוץ - לצורך חישוב מרווחים בגין חוסר הוודאות בענפים סטטיסטיים (כהגדרתם בחוזר), יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ את הסיכונים מכל שנות החיתום (או נזק) בענף. בענפים שאינם סטטיסטיים, ניתן להתייחס לכולם כמקשה אחת. כמו כן בוצעה הפחתת מרווח הזהירות בהתאם לעמדת המונה בגין העדר מתאם מלא בין הענפים.
- קביעת גובה התחייבויות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים ליום המאזן ולסיכונים שטרם חלפו.

בהתאם לדרישת הפיקוח עברה החברה לחשב את הערכת התביעות התלויות והעתודה לסיכונים שטרם חלפו בהתאם לעמדת הממונה בכל ענפי הביטוח המוערכים על ידי אקטואר כמתואר לעיל.

כתוצאה מהאמור לעיל וכמפורט בסעיף 6(ב)3, על מנת לעמוד בדרישות הממונה, נעשה עדכון במודלים האקטואריים. להשפעתם על ההתחייבויות הביטוחיות ראה באור 1.2(ד)4.

5. רגישות ההפרשות לשינויים בהנחות

ההערכה האקטוארית כפופה לאי וודאות משמעותית. האומדנים האקטואריים לחיזוי התביעות התלויות, מתייחסים לתוחלת התביעות. בגלל האופי הסטוכסטי של תשלומי התביעות, יש אפשרות של סטיות סביב התוחלת. בנוסף לכך, האומדן הסטטיסטי מבוסס על הנחות שונות, אשר לא בהכרח יתממשו. במידה ויחול שינוי באופן סילוק התביעות או לחילופין בהיקף התביעות המדווחות, עלול להיווצר פער בין ההערכה האקטוארית לבין התוצאה בפועל. גם שינוי בגובה התשואה, עלול לגרום לפערים בין ההערכות לתוצאה בפועל.

היות והמודל האקטוארי מבוסס על ניסיון העבר, הרי ששינוי לא צפוי בהנחות המודל או בהתנהגות סילוק התביעות, יתכן ויגרמו לשינוי בעתודה.

6. מידע לגבי שינוי מהותי שנעשה באומדנים ובהנחות האקטואריות

לעניין יישום חוזר בדבר יישום הנוהג המיטבי, לרבות בחינת נאותות העתודה ראה ביאור 1.2(ד)2(4) וסעיף 4 לעיל.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

7. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. פירוט הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר, 2015					
סה"כ	במטבע חוץ או בהצמדה אליו		בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
	אלפי ש"ח				
1,245,185	76,733	-	1,168,452	מזומנים ושווי מזומנים	
14,184,147	5,626,744	3,776,626	4,780,777	נכסים סחירים	
6,035,685	2,099,296	3,236,948	699,441	נכסים בלתי סחירים	
21,465,017	7,802,773	7,013,574	6,648,670	סך הכל הנכסים	
ליום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ	במטבע חוץ או בהצמדה אליו		בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
	אלפי ש"ח				
1,288,445	174,550	-	1,113,895	מזומנים ושווי מזומנים	
12,442,669	4,428,321	3,390,153	4,624,195	נכסים סחירים	
5,401,156	1,715,079	3,330,716	355,361	נכסים בלתי סחירים	
19,132,270	6,317,950	6,720,869	6,093,451	סך הכל הנכסים	

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

7. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

דירוג מקומי (*)				
ליום 31 בדצמבר, 2015				
לא סה"כ (**)	לא מדורג	נמוך מ - BBB	BBB עד A	AA ומעלה
אלפי ש"ח				

נכסי חוב בארץ:					
3,584,132	-	-	-	3,584,132	אגרות חוב ממשלתיות
2,633,455	60,989	4,751	832,384	1,735,331	נכסי חוב אחרים - סחירים
3,806,902	395,992	6,550	1,064,628	2,339,732	נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים
10,024,489	456,981	11,301	1,897,012	7,659,195	סך הכל נכסי חוב בארץ
528,419	-	6,550	332,053	189,816	מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (***)

דירוג מקומי (*)				
ליום 31 בדצמבר, 2014				
לא סה"כ (**)	לא מדורג	נמוך מ - BBB	BBB עד A	AA ומעלה
אלפי ש"ח				

נכסי חוב בארץ:					
3,076,052	-	-	-	3,076,052	אגרות חוב ממשלתיות
2,510,063	64,065	11,859	977,396	1,456,743	נכסי חוב אחרים - סחירים
3,508,101	123,350	12,277	1,170,337	2,202,137	נכסי חוב אחרים - בלתי סחירים
9,094,216	187,415	24,136	2,147,733	6,734,932	סך הכל נכסי חוב בארץ
682,492	-	5,769	462,229	214,494	מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (***)

(*) המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדורג". נתוני חברת מדורג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

(**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

(***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 36: - ניהול סיכונים (המשך)

7. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

דירוג בינלאומי (*)					סך הכל נכסי חוב בחו"ל מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (***)
ליום 31 בדצמבר, 2015					
סה"כ (**)	לא מדורג	נמוך	BBB	A ומעלה	
		מ - BBB			
		אלפי ש"ח			
1,368,975	119,170	562,198	641,893	45,714	
131,836	-	131,836	-	-	

דירוג בינלאומי (*)					סך הכל נכסי חוב בחו"ל
ליום 31 בדצמבר, 2014					
סה"כ (**)	לא מדורג	נמוך	BBB	A ומעלה	
		מ - BBB			
		אלפי ש"ח			
1,186,023	113,911	334,920	713,207	23,985	
138,988	-	33,083	105,905	-	מזה - נכסי חוב בדירוג פנימי (***)

(*) המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי המפקח S&P, Moody's ו-Fitch.

(**) הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

(***) כל הסכומים המוצגים בשורה זו מייצגים נכסים שלא דורגו ע"י חברה חיצונית ודורגו ע"פ מודל הדירוג הפנימי של החברה.

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

א. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

ההרכב:

ליום 31 בדצמבר, 2015

בעל שליטה (החברה) (האם)	חברות כלולות (*)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	
אלפי ש"ח			
-	63,742	10,988	נכסי חוב בלתי סחירים
-	-	22,823	חייבים ויתרות חובה
7,824	-	7,393	זכאים ויתרות זכות
275,663	-	-	התחייבויות פיננסיות

ליום 31 בדצמבר, 2014

בעל שליטה (החברה) (האם)	חברות כלולות (*)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	
אלפי ש"ח			
-	67,608	18,689	נכסי חוב בלתי סחירים
-	-	17,929	חייבים ויתרות חובה
3,171	-	8,024	זכאים ויתרות זכות
278,395	-	-	התחייבויות פיננסיות

(*) להלן הרכב ההלוואות לחברות כלולות:

ליום 31 בדצמבר		מועד פרעון	% ריבית		החברה
2014	2015		שנתית	מטבע	
אלפי ש"ח			נקובה	ההלוואה	
41,784	38,001	עד תום שנת 2016	5.423%	ליש"ט	Surrey Street Limited Partnership
13,053	14,014	עד תום שנת 2016	12%	ליש"ט	Surrey Street Limited Partnership
2,113	1,948	מאי 2024	10%	יורו	MMZ Properties B.V.
10,658	9,779	ספטמבר, נובמבר 2024	10%	יורו	Properties Haarlem B.V MMZ.
67,608	63,742				

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2015

בעל שליטה (החברה) (האם)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	חברות כלולות אלפי ש"ח
109	1,044	13,902
-	3,462	-
-	27,725	-
12,672	(91,394)	-
11,616	41	-
(24,179)	68,134	13,902

רווחים מהשקעות והכנסות מימון
הכנסות מעמלות
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
הוצאות (השתתפות בהוצאות) הנהלה וכלליות
הוצאות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2014

בעל שליטה (החברה) (האם)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	חברות כלולות אלפי ש"ח
109	1,337	15,442
-	3,156	-
-	25,779	-
8,769	(95,739)	-
13,800	44	-
(22,460)	74,409	15,442

רווחים מהשקעות והכנסות מימון
הכנסות מעמלות
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
הוצאות (השתתפות בהוצאות) הנהלה וכלליות
הוצאות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013

בעל שליטה (החברה) (האם)	בעל עניין וצדדים קשורים אחרים	חברות כלולות אלפי ש"ח
108	2,200	14,720
-	3,500	-
-	22,217	-
11,896	(84,333)	-
19,222	52	-
(31,010)	67,764	14,720

רווחים מהשקעות והכנסות מימון
הכנסות מעמלות
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
הוצאות (השתתפות בהוצאות) הנהלה וכלליות
הוצאות מימון

נושאי משרה בחברה עשויים לרכוש, מידי פעם, חוזי ביטוח, חוזי השקעה או מוצרים פיננסיים אחרים שהונפקו על-ידי הקבוצה וזאת בתנאי שוק ובמהלך העסקים הרגיל.

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

1. התקשרות עם מנורה החזקות - החברה האם

החברה התקשרה בהסכם עם מנורה החזקות, אשר על פיו, החל מיום 1 בינואר, 2012, ניתנים לחברה שירותי ניהול על ידי מנהלים בכירים המועסקים על ידי מנורה החזקות, וזאת תמורת דמי ניהול בהתאם לעלות שכרם של המנהלים והיקף העסקתם בחברה, בתוספת מרווח של 10%.

2. התקשרויות עם חברות קשורות

החברה התקשרה בהסכמים שונים עם חברות קשורות, אשר מוחזקות על ידי מנורה החזקות. ההסכמים כוללים, בין השאר, מתן שירותים בהתאם לצרכי החברות השונות. השירותים הכלולים בהסכמים השונים הינם ניהול מערך השקעות ושירותי בק אופיס, שירותי ניהול סיכונים, שירותי SOX, פעילות דוברות, שירותי תיווך באמצעות סוכני החברה, שירותי תפעול, ניהול ואחזקה של מערכות המחשב ושירותי תפעול, תיווך והפצה של מוצרי ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח.

בנוסף, החברה התקשרה בהסכם מסגרת עם חברה קשורה לקבלת שירותי ייעוץ להנפקת התחייבויות פיננסיות.

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2013		2014		2015	
מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום	מס' אנשים	סכום
אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח	אלפי ש"ח
4	14,888	4	14,118	4	11,486
2	614	2	(1,669)	2	(63)
	15,502		12,449		11,423

הטבות לטווח קצר

תשלומים מבוססי מניות
(ראה באור 33 לעיל)

(1) תנאי כהונתו והעסקתו של מר ארי קלמן, יו"ר דירקטוריון החברה המכהן גם כמנכ"ל מנורה החזקות

הסכם ההעסקה עם יו"ר דירקטוריון החברה הינו לתקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003 עם הודעה מוקדמת של 12 חודשים. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם אלא אם כן הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של היו"ר צמוד למדד יוני 2003, בתוספת ריאלית של 1% לשנה. במקביל ובנוסף להסכם ההעסקה אושרה תכנית מניות שעיקרה הקצאה של 4% ממניות החברה אשר הומרו, במהלך השנים, למניות מנורה החזקות (ראה באור 34(ב)). יצוין, כי בחודש אוגוסט 2013, הבשילו מלוא המניות בהתאם לתכנית כאמור. על פי הסכם ההעסקה זכאי מנכ"ל מנורה החזקות, מעבר לשכר השוטף, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד יוני 2003) ולתנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בנסיבות פוטורות) יהיה זכאי מנכ"ל מנורה החזקות לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין בנוסף לפיצויים שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו. במקרה של סיום יחסי עובד מעביד עקב פיטורים, יהיה זכאי המנכ"ל המכהן להמשך תשלום השכר והתנאים הנלווים לתקופה נוספת של 12 חודשים (מעבר לתקופת ההודעה המוקדמת האמורה לעיל). וזאת, בתמורה להתחייבותו לאי תחרות בתקופה של שנתיים.

תנאי העסקתו של היו"ר עולים בקנה אחד עם מדיניות התגמול של החברה האם בכפוף לסטיות לא מהותיות ובהתאם להוראות המעבר בחוזר מדיניות התגמול החדש כמפורט בסעיף 3(ב) להלן.

החל מיום 1 בינואר, 2012 מקבל היו"ר את שכרו מהחברה האם (לעניין דמי ניהול מהחברה לחברה האם ראה סעיף ב' לעיל).

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

(2) תנאי כהונתו והעסקתו של מר מוטי רוזן, מנכ"ל החברה

ביום 19 בספטמבר, 2010 אישר דירקטוריון החברה את מינויו ואת תנאי ההתקשרות עם מנכ"ל החברה (לאחר קבלת אישורה והמלצתה של ועדת הביקורת של החברה מאותו יום). ההתקשרות הינה באמצעות הסכם למתן שירותי ניהול עם חברה בבעלותו המלאה של המנכ"ל (להלן: "חברת הניהול").

תוקפו של ההסכם הינו מיום 17 באוקטובר, 2010 לתקופה בלתי קצובה. על פי ההסכם לכל אחד מהצדדים זכות להביא להסכם לסיומו בכל עת בהודעה מוקדמת מראש ובכתב של שישה חודשים ("תקופת ההודעה המוקדמת"). במידה והחברה תודיע על סיום ההסכם, היא רשאית לוותר על שירותיו אולם תידרש לשלם את מלוא התמורה בגין שירותי הניהול של המנכ"ל עד לתום תקופת ההודעה המוקדמת. בנוסף, ובמקרה של סיום ההסכם על ידי מי מהצדדים (למעט בנסיבות פוטורות) יהיה המנכ"ל זכאי לתקופת הסתגלות (החופפת לתקופת ההודעה המוקדמת) של שנים עשר חודשים (להלן: "תקופת ההסתגלות"). בתקופת ההסתגלות ימשיכו לחול יחסים מסחריים בין הצדדים בה תהיה חברת הניהול זכאית למלוא התמורה המוסכמת.

התמורה בגין שירותי הניהול של המנכ"ל הינה בסך של כ- 252 אלפי ש"ח לחודש (12 חודשים בשנה) כתמורה הכוללת זכויות סוציאליות. התשלום החודשי יהיה צמוד למדד (כאשר "מדד הבסיס" הוא המדד הידוע לספטמבר 2010) ויעודכן אחת לשנה. המנכ"ל יהיה זכאי לתנאים נלווים כפי שנהוג למנהלים בדרגת משרתו.

המנכ"ל יהיה זכאי (באמצעות חברת הניהול) לבונוס שנתי בהתאם לתכנית התגמול כפי שאושרה על ידי דירקטוריון החברה מידי שנה (להלן: "תכנית התגמול"), וזאת בטווח, במונחי משכורות חודשיות, שבין בונוס מטרם בשיעור של 10 משכורות חודשיות (ל- 100% עמידה ביעדים) לבונוס מכסימלי של 14 משכורות חודשיות (ל- 150% עמידה ביעדים), כהגדרתם בתכנית התגמול השנתית. בנוסף, הוקצו לחברת הניהול בגין המנכ"ל 621,404 יחידות תגמול (אופציות פאנטום) של החברה בהתאם לתכנית להענקת יחידות תגמול לנושא המשרה במסגרת תכנית התגמול, ובהתאם לתנאיה (לפרטים נוספים בדבר תכנית התגמול ראה באור 33(ב)).

הסכם השירותים כולל גם התחייבות לסודיות של חברת הניהול והמנכ"ל (לתקופה בלתי מוגבלת) וכן הסדר הגבלת תחרות כמקובל (למשך שנה מתחילת תקופת ההסתגלות).

יצוין, כי בסמוך לאישור תנאי העסקתו של המנכ"ל כמפורט לעיל, אישר דירקטוריון החברה בחודש דצמבר 2010 (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת) תשלום מענק אשר נועד למנוע חסרון כיס למנכ"ל, בשל קיצור תקופת אי-התחרות לה התחייב כלפי מעסיקו הקודם, עקב תחילת העסקתו בחברה. לאחרונה נחתם הסכם פשרה בין המנכ"ל לרשות המיסים לפיו ישלם המנכ"ל תוספת מס הנובעת מקיצור תקופת אי-התחרות לה התחייב כלפי מעסיקו הקודם, עקב תחילת העסקתו כמנכ"ל החברה בשלהי שנת 2010. מאחר שלקיצור תקופת אי-התחרות כלפי המעסיק הקודם לצורך מינויו כמנכ"ל החברה היתה השפעה מהותית על תוצאה זו, החליט דירקטוריון החברה בחודש מרס 2015 (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת, לרבות בכובעה כוועדת התגמול), לשלם למנכ"ל החזר גם עבור חסרון הכיס שנוצר לו כתוצאה מתשלום תוספת המס, בסך של כ- 1,362 אלפי ש"ח.

(3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה

מדיניות התגמול לגבי נושאי משרה בחברה שהינם נושאי משרה גם בחברה האם ("נושאי משרה משותפים") אושרה ביום 10 בספטמבר 2013, על ידי האסיפה הכללית של החברה האם, שהינה חברה ציבורית, בהתאם לתיקון 20 לחוק החברות. מדיניות התגמול האמורה איננה חלה על נושאי משרה בכירה בקבוצה שאינם נושאי משרה בחברה האם, באשר הינם מכהנים בחברות בנות שהינן גופים מוסדיים הכפופים לתכנית תגמול מוסדרת בהתאם להוראות הממונה, ואשר כוללת הוראות בדבר תגמול משתנה לנושאי משרה אלו, הדומות בעיקרן לעקרונות המרכזיים הנכללים במדיניות התגמול של החברה האם ואינן סוטות מהם באופן מהותי.

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

(3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה (המשך)

יצוין, כי בחודש אפריל 2014, פרסמה הממונה חוזר חדש שעניינו מדיניות תגמול בגופים מוסדיים ("החוזר החדש"), וזאת בהמשך לטיטוט החוזר בנדון שפורסמה ביום 25 בדצמבר 2013. תחילת החוזר החדש נקבעה ליום 1 ביולי 2014, למעט לגבי הסכמי תגמול שאושרו לפני תאריך פרסום טיטוט החוזר כאמור ("הוראת מעבר") אשר לגביהם תמשיך לחול מדיניות התגמול הקיימת כמפורט בפסקה 3(א) להלן (לפירוט בדבר מדיניות התגמול העדכנית שאושרה בהתאם לחוזר החדש, ראה פסקה 3(ב) להלן). יצוין, כי החברה פועלת לעדכון מדיניות התגמול, בהתאם לחוזרים, המתפרסמים בנושא זה, מעת לעת.

(א) תכנית תגמול בגופים המוסדיים בקבוצה החלה על הסכמי תגמול שאושרו לפני אפריל 2014 ("הוראת מעבר") (המשך)

בהמשך לאמור, נושאי משרה בחברה ואשר בהתאם להוראת המעבר הסכמי התגמול עימם אושרו לפני תאריך פרסום טיטוט החוזר החדש, כפופים לתכנית תגמול אשר אושרה לראשונה בשנת 2010 בפרט בהתאם לחוזר הממונה דאז לעניין זה (להלן: "חוזר התגמול הקודם") והמאושרת, מידי שנה על ידי דירקטוריון החברה ודירקטוריון מנורה החזקות (לרבות לעניין נושאי משרה המשותפים) לאחר קבלת המלצת ועדות הביקורת (להלן: "האורגנים המוסמכים"). להלן פירוט עיקרי תכנית התגמול: התכנית כוללת ברמה העקרונית ארבעה רבדים של תגמול: (1) שכר בסיס; (2) תנאים נלווים; (3) תגמול תלוי ביצועים - בונוס; ו- (4) תגמול טווח ארוך (יחידות תגמול), אם וככל שיוענקו (להלן: "מדיניות התגמול הכוללת"). מדיניות התגמול הכוללת חלה לגבי נושאי משרה אשר הוגדרו על ידי הדירקטוריונים של מנורה החזקות ושל הגופים המוסדיים בקבוצה, לפי העניין. יצוין, כי מבלי לגרוע מהעקרונות דלעיל ולהלן, קיימת שונות במדיניות התגמול שנקבעה בכל גוף מוסדי בקבוצה. מודל הבונוס תלוי הביצועים כולל שלושה שלבים, אשר הראשון הינו בחינת עמידה בתנאי סף לתשלום הבונוס, השני הינו קביעת סכום הבונוס הכולל אשר יחולק בשנה מסוימת (להלן: "תקציב הבונוס"), והשלב השלישי הינו חלוקת תקציב הבונוס לנושאי המשרה בכפוף לעמידה ביעדים.

שלב א' - בחינת עמידה ביעדי סף:

תנאי הסף לחלוקת בונוס בשנה מסוימת הינו עמידה ביעד הרווח בשיעור של 75% לפחות. מובהר, כי עד 75% מיעד הרווח לא ישולם בונוס (למעט בונוס למצטיינים בסכום מקסימלי שנקבע לעניין זה בכפוף לאישור האורגנים המוסמכים).

שלב ב' - קביעת סל הבונוס (תקציב הבונוס)

בכל שנה, ייקבע יעד רווח ממוצע לפני מס של מנורה החזקות (רווח כולל) בנטרול אירועים חריגים, אשר יקבע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של יעדי הרווח על פני 3 שנים אחרונות, כאשר בכל שנה יינתן שיעור שונה למשקל חישוב יעד הרווח (להלן: "יעד הרווח"). מדידת השגת יעד הרווח תתבצע על ידי חישוב ממוצע משוקלל של רווחי הקבוצה, על פני שלוש שנים, למול יעד הרווח. יצוין, כי מעל 75% מיעד הרווח ועד 150% ממנו, יוקצב לצורך חלוקת בונוס סך השווה לשיעור אשר ייקבע על ידי כל אחד מהגופים המוסדיים, מהרווח לפני מס בפועל, ועד לתקרה של 150% מיעד הרווח. בנוסף, החל מ- 100% עמידה ביעד הרווח, ייגזר תקציב בונוס נוסף (להלן: "תוספת הבונוס") בשיעור שנקבע כאמור מהרווח לפני מס בפועל, אשר יחולק לנושאי משרה לפי המלצת המנכ"ל ו/או י"ר הדירקטוריון (לפי העניין) באישור האורגנים המוסמכים.

שלב ג' - חלוקת הבונוס לנושאי המשרה

על מנת לחלק את תקציב הבונוס בין נושאי המשרה, יקבע לכל נושא משרה פוטנציאל בונוס ("בונוס מטר") עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים ביחס לאותו נושא משרה כמפורט להלן, ובונוס מקסימלי לעמידה עודפת (עד 150%) ביעדים (להלן: "טווח בונוס"), והכל כנגזרת של מספר משכורות. נושאי המשרה ימדדו על ביצועים ברמות מדידה שונות - מנורה החזקות, האגף או היחידה וביצועים אישיים על פי הערכת מנהל, בהתאם למשקלות שנקבעו, תוך אבחנה בין מנהל עסקי לבין מנהל יחידת מטה.

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

(3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה (המשך)

(א) (המשך)

לכל נושא משרה נקבעו רמות המדידה, הרכיבים הרלוונטיים והמשקל לכל רכיב. יצוין, כי לא נקבעו יותר מ- 5 רכיבים לנושא משרה ולא ניתן משקל נמוך מ- 10% לרכיב. הבונוס יחושב עבור כל רכיב בנפרד, כאשר לכל רכיב ייקבע סולם ציונים לפיו יחושב הבונוס. סך הבונוסים שיחושבו בגין כל אחד מהרכיבים יהווה את הבונוס הכולל. סכומי הבונוס לא ייחשבו כחלק מן השכר ולא יבוצעו הפרשות סוציאליות בגינם. הדירקטוריון של כל גוף מוסדי יהיה אמון על תהליכי הפיקוח והבקרה של מדיניות התגמול, כאשר הבונוס יחושב בהתאם לעקרונות אשר אושרו כאמור ויובא לאישור האורגנים המוסמכים. מבלי לגרוע מהאמור, מנכ"ל ו/או יו"ר הדירקטוריון (לפי העניין) יהיו רשאים להמליץ על מענק בגין פעילות מיוחדת וחריגה ו/או משיקולים ארוכי טווח (כגון; שימור נושא משרה) ו/או בגין פעילות שאינה פעילות שוטפת (להלן: "מענק מיוחד"), אשר לגביהם לא יחולו הוראות תכנית הבונוס תלוי הביצועים. מתן מענק מיוחד כפוף לאישור האורגנים המוסמכים. מובהר, כי מענק מיוחד ו/או תוספת הבונוס אינם מוגבלים במספר משכורות מכסימלי שנקבע לכל מנהל.

(ב) מדיניות תגמול בהתאם לחוזר החדש

בחודש אפריל 2014, פרסמה הממונה חוזר חדש שעניינו מדיניות תגמול בגופים מוסדיים (אשר החליף חוזר קודם בנושא זה). בהתאם, אישר דירקטוריון החברה מדיניות תגמול עדכנית העונה לדרישות החוזר כמפורט להלן (להלן: "מדיניות התגמול החדשה"). במדיניות התגמול החדשה הוגדרו, בין היתר, המטרות והשיקולים המרכזיים בקביעת מדיניות התגמול, שעיקרם מניעת תמריצים שיעודדו נטילת סיכונים שאינם עקביים עם יעדיו ארוכי הטווח של הגוף המוסדי, עם מדיניות ניהול הסיכונים שלו, ועם הצורך בניהול מושכל של כספי החוסכים באמצעותו; נקבעו עקרונות להתאמת תגמול לנושאי משרה ובעלי תפקיד מרכזי (כהגדרתם בחוזר) ועובדים המועסקים בפונקציות בקרה; נקבע יחס רצוי בין רכיב התגמול הקבוע לרכיב המשתנה לנושאי משרה; נקבעו טווחי שכר רצויים לנושאי משרה; נקבעו עקרונות להתאמה של רכיב משתנה, בין היתר, לסיכונים המהותיים בחברה; נקבעו עקרונות להגדרת תכנית מענקים שנתית לרבות עקרונות להגדרת תקציב המענקים, תנאי סף לחלוקתו, עקרונות לקביעת יעדים ומדדים על פיהם יחושב המענק השנתי תוך התחשבות, בין היתר, גם ביעדי תשואה למבוטחים ועמיתים ומנגנון דחיה של תשלום רכיב משתנה; נקבעו עקרונות ותקרות לתנאי סיום העסקה של בעל תפקיד מרכזי וכן כללים להשבה ו/או הפחתה של רכיב משתנה במקרים מסוימים.

מדיניות התגמול תחול על תגמול שיאושר החל ממועד אימוץ המדיניות על-ידי החברה, ואין בה כדי לפגוע בהתקשרויות קיימות, בכפוף להוראות המעבר שנקבעו בחוזר לעניין זה כלהלן: הסכמי תגמול שאושרו בחברה לפני 25 בדצמבר, 2013 יותאמו להוראות המדיניות עד לסוף שנת 2016; הסכמי תגמול שאושרו בין 25 בדצמבר, 2013 ל- 30 ביוני, 2014 יותאמו להוראות מדיניות התגמול עד לסוף שנת 2014. מדיניות התגמול פורסמה במלואה באתר האינטרנט של החברה. בחודש מאי 2015, אישר דירקטוריון החברה, בהמשך לאישור וועדת הביקורת, שינויים במדיניות התגמול, שעיקרם התאמת אחד מתנאי הסף למדיניות התגמול המאושרת במנורה מבטחים החזקות; קביעת סמכות לעניין מענקי פרישה; ביטול הוראות משיקולי סבירות יישומית; והבהרות ניסוח ועריכה.

(ג) תגמול ארוך טווח - יחידות התגמול (אופציות פאנטום)

במסגרת מדיניות התגמול, הוקצו בחודש דצמבר 2010, לחלק מחברי ההנהלה (אשר חלקם מכהנים גם כנושאי משרה במנורה מבטחים החזקות) ולמנכ"ל מבטחים פנסיה וגמל, יחידות תגמול. יצוין, כי המועד האחרון למימוש היחידות האמורות התקיים בחודש דצמבר 2015, ובהתאם פגה התכנית. יצוין, כי נכון למועד דוח זה, לא הוקצו יחידות תגמול נוספות כלשהן.

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

(3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה (המשך)

ד. הטבות לצדדים קשורים ולבעלי עניין אחרים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2013		2014		2015	
מס' סכום	מס' אנשים	מס' סכום	מס' אנשים	מס' סכום	מס' אנשים
אלפי ש"ח		אלפי ש"ח		אלפי ש"ח	
804	7	699	6	666	6

דמי ניהול לשאינם מועסקים בחברה או מטעמה

הגמול הניתן לכלל הדירקטורים בחברה למעט הגמול לה"ה ערן גריפל, מהווה את הגמול המרבי בהתאם לחוזר "גמול לדירקטורים חיצוניים בגופים מוסדיים" (4-9-2009).

ה. הכנסות והוצאות מצדדים קשורים ומבעלי עניין

תנאי העסקאות עם צדדים קשורים

חלק מפעילותה הכספית והביטוחית של החברה נעשה עם צדדים קשורים ובעלי עניין במהלך העסקים הרגיל ובמחירי שוק. במהלך שנת 2015, נערכו עסקאות ביטוח שונות במנורה ביטוח עבור נושאי משרה ובכלל זה עבור בעל השליטה וקרוביו. כל העסקאות הנ"ל נעשו במהלך העסקים הרגיל ובתנאי שוק המקובלים. יצוין, כי בהתאם להוראות סעיפים 117(א) ו- 117(א2) לחוק החברות, התשנ"ט-1999 ובהתאם לתקנון החברה, אישרה, ביום 22 בנובמבר 2015, ועדת הביקורת של החברה, ושל מנורה החזקות, כי עסקאות כנ"ל בהיותן עסקאות במהלך העסקים הרגיל ובתנאי "ישירים" (תנאים הניתנים באופן כללי לעובדי מנורה ביטוח) הינן בגדר סוג של עסקאות שאינן חריגות ואשר הטיפול בהן יעשה בהתאם לנהלי עסקאות בעלי עניין, ללא צורך באישור פרטני.

יצוין, כי בין חברות בנות של מנורה החזקות מתקיימות מעת לעת עסקאות מסוגים שונים, לרבות ערבויות, הסכמי ניהול ומתן שירותים, הלוואות והסכמי נשיאה בהוצאות. יתרות שטרם נפרעו לתום השנה אינן מובטחות ויישובן יעשה במזומן. לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2015, 2014 ו- 2013 החברה לא רשמה כל הפרשה לחובות מסופקים בגין סכומים לקבל מצדדים קשורים.

ו. ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

בחודש אוגוסט 2014, באישור ועדת הביקורת, דירקטוריון החברה והאסיפה הכללית בחברה, חודשו פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה של החברה והחברות נוספות בקבוצה עד ליום 31 ביולי, 2015, לגבול אחריות כולל של 100 מיליוני דולר למקרה ולתקופה. גבול האחריות של הפוליסות מורכב מרובד כיסוי בסיסי, לכל אחת מחטיבות הקבוצה, בגבול אחריות של 15 מיליוני דולר, ומרובד כיסוי נוספים במסגרת פוליסות "מטריה", לכלל החטיבות בקבוצה, בגבול אחריות כולל של 85 מיליוני דולר.

בחודש יוני 2015, באישור ועדת הביקורת, דירקטוריון החברה והאסיפה הכללית בחברה, חודשו פוליסות ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה של מנורה החזקות והחברות הבנות בקבוצה עד ליום 31 ביולי, 2016, בגבול אחריות, זהה לגבול האחריות דאשתקד.

באור 37: - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. הטבות לאנשי מפתח ניהוליים (המשך)

(3) מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה בחברה (המשך)

ז. הענקת כתבי פטור והתחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים

ביום 1 בדצמבר 2002, אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור הדירקטוריון, מיום 29 באוגוסט 2002, ואישורי האורגנים המוסמכים בחברה האם, מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לנושאי משרה בחברה, ובכללם בעל השליטה, בכפוף להוראות חוק החברות. סכום השיפוי למקבלי השיפוי, במצטבר, לא יעלה על 25 מיליון דולר ארה"ב לנושא משרה ו- 30 מיליון דולר ארה"ב לאירוע, כולל סכום הביטוח שבפוליסת הביטוח ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי.

ביום 28 בדצמבר 2006 אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור הדירקטוריון מיום 30 באוגוסט 2005, ואישורי האורגנים המוסמכים בחברה האם, מתן כתב פטור והתחייבות לשיפוי לדירקטורים ונושאי משרה בחברה ובכללם בעל השליטה וקרוביו בכפוף להוראות חוק החברות. סכום השיפוי למקבלי השיפוי, במצטבר, לא יעלה על 25 מיליון דולר ארה"ב לנושא משרה ו- 30 מיליון דולר ארה"ב לאירוע, כולל סכום הביטוח שבפוליסת הביטוח ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי.

ביום 24 בנובמבר 2011 אישרה האסיפה הכללית של החברה (לאחר קבלת אישור ועדת הביקורת ביום 21 בנובמבר 2011 ואישור הדירקטוריון בימים 24 בנובמבר 2011 וכן לאחר קבלת אישור האורגנים המוסמכים של החברה האם, הענקת כתבי פטור ושיפוי, בין היתר, לעניין הרחבת החבויות ו/או ההוצאות בגין תהיה החברה רשאית להעניק שיפוי ו/או ביטוח לדירקטורים ונושאי משרה בנוגע להליכים מנהליים שונים בהתאם להוראות חוק ייעול הליכי אכיפה ברשות ניירות ערך (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011 וחוק הגברת האכיפה בשוק ההון (תיקוני חקיקה), התשע"א-2011, ובהתאם אישרה הענקת כתב שיפוי חדש, על ידי החברה, לה"ה ערן גריפל, קרובו של בעל השליטה בחברה דאז בגין כהונתו כדירקטור בחברה. כתב השיפוי הינו בהתאם למגבלות סכומי השיפוי כמפורט לעיל. בכל מקרה, על פי כתב השיפוי, סכום השיפוי (נטו) לאחר הפחתות של תגמולי ביטוח ששולמו בגין אותו אירוע על פי פוליסות ביטוח נושאי משרה שרכשה החברה, לפי שיקול דעתה, אם רכשה, או בשל סכום השיפוי ששולם על ידי החברה בגין אותו אירוע מכוח כתבי שיפוי קודמים שהוענקו, לא יעלה, בכל מקרה, על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה, ערב מתן השיפוי. כתב השיפוי האמור נועד להוסיף ולא לגרוע מכל כתב שיפוי קודם אשר הוענק (ככל שהוענק), והכל בהתאם למותר על פי דין ואולם, סך התחייבויות החברה לשיפוי לא יעלה בסכום על האמור בכתב השיפוי האמור.

ביום 5 ינואר 2015, וכחלק מאישור תנאי העסקתו של ה"ה ערן גריפל כיו"ר דירקטוריון החברה האם, אישרה האסיפה הכללית של החברה, לאחר קבלת אישור הדירקטוריון מיום 26 בנובמבר 2014 ואישור ועדת ביקורת מיום 23 בנובמבר 2014, מתן כתבי התחייבות לשיפוי בחברה, בה הוא מכהן כדירקטור, בנוסחים המקובלים ליתר נושאי המשרה בחברה, ובהתאם למדיניות התגמול בחברה. כתב השיפוי שהעניקה החברה הינו בהתאם למגבלות שנקבעו לעניין זה בחוק החברות ואילו ההתחייבות לשיפוי מוגבלת לסך של 25 מיליון דולר לנושא משרה ולסך של 30 מיליון דולר לכלל מקבלי השיפוי באירוע בודד ובכל מקרה, לא יעלה השיפוי על 25% מההון העצמי של החברה לפי הדוח הכספי שלה ערב מתן השיפוי.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות

בשנים האחרונות ניכר גידול משמעותי בהיקף הבקשות לאישור תובענות ייצוגיות המוגשות נגד החברה ובכמות התובענות שהוכרו כייצוגיות. זאת, כחלק מגידול כללי של בקשות לאישור תובענות כייצוגיות בכלל, לרבות כנגד חברות העוסקות בתחומי העיסוק של החברה, אשר נובע בעיקרו מחקיקת חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 ("חוק תובענות ייצוגיות"). מגמה זו מגדילה באופן מהותי את פוטנציאל החשיפה של החברה להפסדים במקרה של אישור תביעה כייצוגית כנגדה.

בקשה לאישור תובענה כייצוגית ניתן להגיש בתביעה מהסוג כמפורט בחוק האמור או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת אחרת כי ניתן להגיש בגינה תובענה ייצוגית. יצוין, כי החל משנת 2006, ההגדרה של תביעה שבגינה ניתן להגיש בקשה לאישורה כייצוגית כלפי החברה, הינה הגדרה רחבה הכוללת כל עניין שבין חברה ללקוח, בין אם הצדדים התקשרו בעסקה ובין אם לאו. על מנת שבקשה לאישור תובענה ייצוגית תאושר על התובע הייצוגי להוכיח, בין היתר: (1) קיומה של עילת תביעה אישית (2) כי העילה מבוססת דיה כדי כך שמתקיים סיכוי לכאורה לזכיית התובע בתביעתו (3) כי עילת התביעה מעוררת שאלה מהותית של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה המיוצגת וקיימת אפשרות סבירה שהשאלות המשותפות יוכרעו לטובת הקבוצה (4) התובענה הייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת לבידור המחלוקת (5) התאמת התובע ובא כוחו לייצג את הקבוצה המיוצגת.

בקשות לאישור תובענות כייצוגיות מוגשות באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות. ההליך הדיוני בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות נחלק לשני שלבים עיקריים: ראשית, שלב הדיון בבקשה לאישור התובענה כייצוגית ("בקשת האישור" ו-"שלב האישור", בהתאמה). במידה ובקשת האישור נדחת באופן חלוט - תם שלב הדיון ברמה הייצוגית. על החלטה בשלב האישור ניתן להגיש בקשת רשות ערעור לערכאות הערעור. בשלב השני, במידה ובקשת האישור מתקבלת, תתברר התובענה הייצוגית לגופה ("שלב התובענה כייצוגית"). על פסק דין בשלב התובענה כייצוגית ניתן להגיש ערעור לערכאות הערעור.

במסגרת המנגנון לפי חוק תובענות ייצוגיות קיימים, בין היתר, גם הסדרים ספציפיים לעניין הסכמי פשרה, הן בשלב האישור והן בשלב התובענה כייצוגית, וכן הסדרים לעניין הסתלקות התובע מבקשת האישור או מהתובענה הייצוגית.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות אשר בהם, להערכת ההנהלה, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלה, יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה תתקבלנה וההליך ידחה (לגופו או, במקרה של תובענה ייצוגית, ידחה בית המשפט את אישורה כייצוגית), לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בהליכים אשר בהם, יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה, כולן או חלקן ידחו, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי החברה. בהליכים אשר מצויים בשלב ראשוני ולא ניתן להעריך את סיכויי ההליך, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים (ראה סעיף 1א ס"ק 1, 3, 5, 7, 9-20, סעיף 2א ס"ק 1-3 וסעיף 3א ס"ק 1 להלן). במקרה בו, במי מההליכים יש לחברה נכונות לפשרה, נכללה הפרשה בגובה הנכונות לפשרה, וזאת אף אם יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה תתקבלנה או שההליך מצוי בשלב ראשוני שבו לא ניתן להעריך את סיכויי ההליך.

בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המתוארות בסעיף 1א ס"ק 2, 4, 6 ו-8 להלן, אשר אושרו כייצוגיות על ידי בית המשפט המחוזי, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי החברה, אלא אם להערכת ההנהלה, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלה, יותר סביר מאשר לא ("more likely than not") כי טענות ההגנה של החברה בתביעה לגופה תתקבלנה והתובענה, אף אם תנוהל כתובענה ייצוגית, תידחה.

יצוין, כי לעניין באור זה, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית תיחשב כמהותית אם הסכום הנתבע בה, עולה על סך של 15 מיליוני ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות:

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
1.	01/2008 מחוזי - ת"א	מבוטחים בביטוח חיים נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	הטענה הינה גבייה ביתר ושלא כדין לכאורה של מרכיב תשלום בפוליסות המכונה "תת שנתיות". עילות תביעה: הפרת הוראות הדין הרלבנטיות, חוסר תום לב ועשיית עושר ולא במשפט. סעדים מבוקשים: החזר סכום התת שנתיות שנגבה שלא כדין, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן.	כל מבוטח אשר נגבה ממנו בגין מרכיב תשלום בפוליסות המכונה "תת שנתיות", בנסיבות ובסכום החורגים מהוראות הדין.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה הגישה תגובתה לבקשה. ביום 1 בינואר, 2014 הגיש המפקח את עמדתו התומכת בעיקרה בעמדת המשיבות. התובענה מצויה בשלב הסיכומים. הצדדים ממתינים להחלטת בית המשפט בבקשת האישור.	כ- 2.3 מיליארד ש"ח, בגין תקופה של 7 השנים האחרונות. מתוכם יוחסו לחברה כ- 229 מיליון ש"ח.

(1) תאריך הגשת התובענות והבקשות הינו התאריך המקורי בו הוגשו. הערכאה המצוינת הינה הערכאה בה הוגש ההליך במקור.

(2) מבוסס על הקבוצה אותה ביקש התובע לייצג לפי כתב התביעה, המהווה בסיס לאומדן סכום התובענה.

(3) סכום התביעה המפורט לעיל הינו הסכום שהוערך ע"י התובע בעת הגשת התובענה. הסכומים הנקובים בתובענות מוערכים ע"י התובע בהתאם לאומדנים של הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג. ישנן תובענות בהן התובע לא נקב בסכום תביעה, ועל כן לא צוין. ככל וצוין על ידי התובע סכום שיוחס לחברה, קיימת התייחסות מפורשת.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
2.	04/2008 בי"ד אזורי לעבודה י-ם	מבוטחות בביטוח חיים נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	הפליה לרעה לכאורה של נשים במסגרת פוליסות "ביטוחי מנהלים" וזאת על ידי הענקת גמלא חודשית נמוכה לנשים מבוטחות, בהגיען לגיל פרישה, מזו שמקבל מבוטח זכר בעל נתונים זהים, בנימוק כי תוחלת החיים של נשים גבוהה יותר אך גביית פרמיית "ריסק" בשיעור זהה לזה שנגבה מהגברים, על אף ששיעורי התמותה הנמוכים יותר של נשים. עילות תביעה: הפליה אסורה מאחר והנתבעת מבחינה בין המגדרים כאשר ההבחנה פועלת לטובתה. סעדים מבוקשים: קביעה כי: (א) ההפליה בה נהגת הנתבעת, לפי הטענה, מנוגדת לדין, וכל הוראה בפוליסה ו/או כל פעולה מכוחה של הפליה זו - בטלות ומבוטלות; (ב) (1) השוואת מקדמי הגמלא למבוטחת אישה לאלה הנוהגים למבוטח גבר באותו גיל. או (2) הפחתה של סכומי הריסק שנגבו מהתובעת בפוליסה נשוא התובענה כאשר הסכומים שיופחתו יצורפו לסכומי הצבירה לחיסכון של חברי הקבוצה המיוצגת. כמו כן, התובעת מבקשת מבית הדין להתיר פיצול סעדים כך שניתן יהיה לתבוע בנפרד את הפיצוי ללא הוכחת נזק כקבוע בחוק איסור הפליה.	כלל הנשים העובדות שיש להן פוליסות ביטוח אצל הנתבעת, ואשר בחישוב פרמיית הריסק שלהן לא נעשתה אבחנה בין תעריפי נשים לתעריפי גברים.	ביום 17 באוגוסט, 2014, החליט ביה"ד האזורי לעבודה לאשר את התובענה כייצוגית ואת הקבוצה, תוך החלטה גם על נשים שאינן עובדות אך ברשותן פוליסת ביטוח בתקופה הרלוונטית. ביום 3 בדצמבר 2014, הוגשה בקשת רשות ערעור על ההחלטה לבית הדין הארצי לעבודה אשר קבע כי הערעור מצריך תשובה מצד המשיבות, ובתוך כך הורה לתובעת להגיש תשובה. ביום 1 באפריל 2015, הגישו המשיבות תגובה לבקשת רשות הערעור. ביום 16 באפריל 2015, קבע בית הדין הארצי, כי יש מקום ליתן רשות ערעור ולקיים דיון בפני מותב.	מאות מיליוני ש"ח.
3.	08/2008 מחוזי - ת"א	מבוטח בביטוח אלמנטרי נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	אי תשלום שיפוי למבוטחי המשיבה בביטוחי רכב, בגין הנזק שנגרם לאמצעי המיגון שהותקן ברכב על-פי דרישתה, תוך הפרת הוראות סעיף 1 לתוספת לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986. עילות תביעה: הפרת חובה חקוקה ועשיית עושר ולא במשפט. סעד מבוקש: השבת תגמולי הביטוח בגין אובדן או נזק שנגרם לאמצעי המיגון.	כל מבוטח אשר קיבל מהחברה החל מיום 1 באפריל, 2004, תגמולי ביטוח בשל נזק לרכב פרטי או מסחרי עד 4 טון, לרבות בשל אובדן גמור, אובדן להלכה או גניבה ולא קיבלו את כל ו/או חלק מתגמולי הביטוח בגין אובדן או נזק שנגרם לאמצעי המיגון.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. ביום 2 ביולי, 2012 נחתם והוגש לאישור בית המשפט, הסדר פשרה בין התובע הייצוגי לבין המשיבות. ביום 22 בדצמבר, 2014 החליט ביהמ"ש לאשר את הסדר הפשרה, אם וככל שהצדדים יסכימו למספר תיקונים, וזאת בהודעה שיגישו לבית המשפט. בדיון שהתקיים בחודש פברואר 2014, העלו המשיבות טענות שונות לגבי התיקונים שהציע בית המשפט בהחלטה האמורה. ביום 20 באפריל 2015, התקבלה עמדת המפקח בקשר עם טענות הנתבעות. הצדדים התבקשו להודיע האם לאור האמור בעמדת היועמ"ש, ניתן להעביר לבודק את המשך בדיקת הפשרה. ביום 3 במאי, 2015, הודיעו הצדדים לבית המשפט כי אינם מתנגדים להמשך הבדיקה בידי הבודק.	כ-23 מיליון ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
3.					בית המשפט קיבל את ההודעה וקבע כי על הצדדים לעדכנו בדבר התקדמות הבדיקה ו/או תוצאותיה. בחודש פברואר 2016, ניתנה החלטת בית המשפט, לפיה על הצדדים להגיש לבית המשפט הסדר פשרה מתוקן (בעקבות ממצאי הבודק וחלק מהעברות הנתבעות, שהתקבלו). בהתאם להחלטה, הסדר הפשרה המתוקן יעבור לאישור הבודק על מנת לוודא כי הוא עומד בכל הפרמטרים שנקבעו בחוות דעתו ולאחר מכן לאישור של בית המשפט.	
4.	04/2009 מחוזי - מרכז	מבוטח בביטוח בריאות נ' החברה.	הטענה בתובענה היא שבפוליסות ביטוח בריאות בהן המבוטח בחר שלא לתבוע את הפוליסה ולקבל את מחצית ערכו של "טופס 17" הנתבעת עורכת חישוב של תגמולי הביטוח, באופן המפחית את סכום התגמולים המגיע לתובעת ולחברי הקבוצה. עילות התביעה: הטעיה והפרת חוזה הביטוח בניגוד לדין. סעדים מבוקשים: השבת תגמולי ביטוח לחברי הקבוצה וצו המחייב את הנתבעת לפעול מעתה ואילך בהתאם לפרשנות התובעת את הפוליסה.	כלל המבוטחים בביטוח בריאות שעברו ניתוח אלקטיבי שבעלויותיו נשאה קופת החולים בה הם חברים, ולא הנתבעת.	ביום 16 באוגוסט, 2012 אישר בית המשפט את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית בעילה של הפרת חוזה. ביום 4 בפברואר, 2013 החליט ביהמ"ש העליון לדחות את בקשת רשות הערעור שהגישה הנתבעת על החלטת האישור, תוך שהוא מציין כי לחברה שמורות כל טענותיה, היה ויגש ערעור על פסק הדין הסופי. ביום 4 באפריל, 2013, הוגש כתב תביעה מתוקן ע"י התובעת, בהמשך לכך, הגישה החברה כתב הגנה. הצדדים הגישו את סיכומיהם וממתינים להחלטת בית המשפט.	סכום העולה על 10 מיליון ש"ח.
5.	04/2010 מחוזי - מרכז	המועצה הישראלית לצרכנות נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	הטענה כלפי הנתבעות הינה הפרה לכאורה של החובות המוטלות על המשיבות לאיתור בעלי זכויות (מבוטחים, מוטבים ו/או יורשים), אי איתור בעלי זכויות, אי העברת כספים, בהגיע המועד לכך לידי האפוטרופוס הכללי, זאת תוך התעשרות שלא כדין בשל גביית דמי ניהול בשיעור העולה על המותר או מתשואה שמניבים הכספים שלא נדרשו. עילות תביעה: הפרת חובה חקוקה, הפרת הוראות המפקח, הטעיה, חוסר תום לב, הפרת חוזה, רשלנות, הפרת חובת נאמנות ועשיית עושר ולא במשפט. סעדים מבוקשים: מתן צווים מתאימים שיחייבו את המשיבות לקיים את הוראות המפקח בעניין איתור בעלי הזכויות הנ"ל, השבה של כספים שנגבו שלא כדין ומינוי בעל תפקיד לצורך איכיפת הצווים שנתבקשו כאמור או מתן סעד אחר לטובת הקבוצה.	כל בעלי הזכויות הנכסים המצויים בידי המשיבות, באחריותן או בשליטתן, ואשר המשיבות לא הביאו לידיעתם את דבר היותם בעלי נכסים כאמור.	התובענה מצויה בהליך גישור אשר במסגרתו הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה ("ההסדר"). הצדדים ממתינים להחלטה בבקשה לאישור ההסדר.	לא כומת.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
6.	04/2010 מחוזי - מרכז	מבוטחים בביטוח חיים ובראות נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	הטענה העיקרית בתובענה הינה שבעת ביטול הביטוח, מכל סיבה שהיא, המשיבות גובות פרמיות עודפות שלא כדין ממבוטחים. כמו כן, לפי הטענה בעת ביצוע החזר פרמיה של החלק היחסי שנגבה ביתר, ההחזר מבוצע בערכים נומינליים. עילות תביעה: הפרות חוק הפיקוח וחוק חוזה הביטוח, חוסר תום לב, הטעיה, מצג שווא, ועשיית עושר ולא במשפט. סעדים מבוקשים: החזר סכום הפרמיות העודפות שנגבו שלא כדין ו/או שלא הוחזרו שלא כדין ו/או של הפרשי שערך שלא שולמו לכאורה לחברי הקבוצה, וכן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר בתובענה.	כל מי שהוא ו/או שהיה מבוטח אצל מי מבין המשיבות בפוליסת ביטוח כלשהיא (למעט פוליסת ביטוח רכוש) או יורשו של מבוטח כאמור ופוליסת הביטוח הופסקה מסיבה כלשהיא בין אם עקב ביטולה על ידי המבוטח ובין אם עקב קרות אירוע ביטוח.	ביום 23 ביוני, 2015, אישר בית המשפט את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית לגבי חלק מהעילות והסעדים שנתבקשו. הצדדים פועלים לגיבוש הסדר. המשיבות.	כ- 225 מיליון ש"ח לכלל המשיבות.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
7.	04/2011 מחוזי - מרכז	מבוטח בביטוח חיים נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	גביית כספים, ללא כל עיגון בהסכם בין הצדדים, המהווים לטענת התובעים שיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת על ידי המבוטח והמכונים "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים". עילות תביעה: הטעיית לקוחות הן בשלב הטרם חוזי והן בשלב החוזי; הפרה של הוראות הדין ובפרט של חוק הפיקוח על הביטוח והתקנות מכוחו; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין; הפרת הסכם; הפרת חובת חקוקה; תנאי מקפח בחוזה אחיד. סעדים מבוקשים: תשלום סכום פיצוי/השבה השווה לסכום גורם הפוליסה שנגבה מחברי הקבוצה המיוצגת בפועל, בצירוף 85% מהתשואה שנמנעה מהם ביחס לסכום זה בשל כך שנוכה מן הפרמיה ולא הושקע בעבורם ולאור זכאותה של חברת הביטוח ל- 15% מהתשואה; מתן צו עשה המורה לנתבעות לשנות את הדרך בה הן נוהגות בכל הקשור בגביית "דמי ניהול אחרים" ו/או "גורם פוליסה".	כל מי שהוא ו/או היה מבוטח של המשיבות או של מי מהן ושנגבה ממנו סכום כלשהו כ"גורם פוליסה" ו/או כ"דמי ניהול אחרים".	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. ביום 19 בנובמבר, 2012, הודיע היועץ המשפטי לממשלה על התייצבותו בתיק תוך פירוט עמדתו בנוגע לגביית "גורם פוליסה". בחודש מאי 2014 הגיש המפקח באמצעות היועץ המשפטי לממשלה עמדה נוספת מטעמו לבית המשפט ובהמשך לדיון שהתקיים בחודש ספטמבר 2014, בו נדונה, בין היתר, שאלת השפעה אפשרית של אישור התובענה על יציבות המשיבות. התובענה מצויה בהליך גישור. ביום 22 במרס, 2015, התקיים דיון במהלכו התבקשו היועץ המשפטי לממשלה והמפקח על הביטוח להביע עמדתם בקשר להצעת המגשרים להסכם גישור. ביום 10 ביוני, 2015, הוגש הסדר פשרה על ידי הצדדים, לאישור בית המשפט. ביום 11 ביוני, 2015 הורה בית המשפט על מינוי בודק להסדר הפשרה ועל קבלת התייחסות היועץ המשפטי לממשלה להסדר. ביום 18 באוקטובר, 2015, ובהמשך להגשת חוות דעת הבודק והתנגדות שהוגשה להסדר הפשרה, התקיים דיון בו הביע בית המשפט עמדתו הראשונית לפיה נטייתו הברורה הינה שלא לאשר את ההסדר כפי שהוגש ותוך שהוא ממליץ לצדדים לשפר את תנאי ההסדר באופן משמעותי, בית המשפט ציין כי לאחר קבלת עמדת הנתבעות ועמדת בא כח היועץ המשפטי לממשלה, תינתן החלטה ביחס להסדר הפשרה וככל שיידחה ביחס לבקשות האישור. ביום 25 בפברואר, 2016, הוגשה עמדת היועץ המשפטי לממשלה.	סך של כ- 254 מיליוני ש"ח מתוך סך כולל של כ-2.3 מיליארד המיוחס לכלל המשיבות.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
8.	06/2011 מחוזי - מרכז	מבוטח נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	עיקוב תשלום תגמולי ביטוח, בשל עיקול או צווי כינוס או זכויות אחרות כלשהן של צדדים שלישיים, בערכים נומינליים ללא שיערוך וללא שהן משיבות למבוטחים הזכאים לתגמולי ביטוח את הפירות שנצמחו על אותם כספים. עילות תביעה: עשיית עושר ולא במשפט. סעד מבוקש: תשלום הפרשי הצמדה וריבית בגין תקופת העיכוב.	כל מי ששולמו לו תגמולי ביטוח שלוש שנים לפני מועד הגשת התובענה הנ"ל לאחר עיכוב מחמת עיקול ושולמו בערך נומינלי ללא הפרשי הצמדה וריבית בגין תקופת העיכוב.	ביום 12 בדצמבר, 2012, אישר בית המשפט את הבקשה כתובענה ייצוגית, תוך שהוא קובע כי יש להגביל את הקבוצה הרלבנטית לתובענה כך שתתייחס רק לזכאים שעילת תביעתם קמה שלוש שנים לפני מועד הגשת התובענה כנ"ל. עילות התביעה בגינן אושרה התובענה היא זכותם של חברי הקבוצה לקבלת הפרשי הצמדה וריבית המייצגים את טובת ההנאה שהפיקו הנתבעות בתקופת העיכוב בשל העיקול. בהמשך להודעת ב"כ התובע הייצוגי הופסקו הליכי הגישור ובית המשפט הורה על הגשת כתב הגנה וכתב תשובה על ידי הצדדים. התובענה מצויה בשלב ההוכחות. בין הצדדים מתקיימים מגעים לסיום ההליך בפשרה.	כ- 43 מיליון ש"ח מתוך סך כולל של כ- 350 מיליון ש"ח, המיוחס לכלל הנתבעות.
9.	12/2012 מחוזי - מרכז	מבוטח בביטוח אלמנטרי נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	טענה להפליה בשל כך שהמשיבות מסווגות, לכאורה בניגוד להוראות הדין, כלי רכב מסוג הפנאי-שטח והמיני-וואנים אשר יוצרו עד שנת 2007 ("כלי הרכב"), מועד כניסתה לתוקף של הרפורמה בענף רישוי הרכב, כרכבים מסחריים מסוג N-1 ולא כרכבים פרטיים מסוג M-1. בנוסף נטען, כי ביחס לרכבים שייצרו לאחר כניסת הרפורמה לתוקף, כלומר החל משנת 2008 ואילך, שינו המשיבות את התנהלותן וכלי רכב אלו מבוטחים על ידן ככלי רכב פרטיים. עילות תביעה: עילת ההשבה; עשיית עושר ולא במשפט; הפרת חובות חקוקות לפי חוק הפיקוח וחוזר ביטוח בעניין נושא התובענה דנן; חוסר תום לב ואי גילוי נאות; הטעיה; דוקטרינת הציפיות הסבירות; עוולת הרשלנות הכללית; התנהלות קרטליסטית. סעדים מבוקשים: להצהיר כי הסכומים שנגבו מחברי הקבוצה בגין פוליסות ביטוח בהן סווגו רכבים פרטיים כרכבים מסחריים נגבו שלא כדין ולהורות לנתבעות להשיבם בתוספת הפרשי הצמדה וריבית; מתן כל סעד אחר כפי שנראה לבית המשפט לנכון לעשות בנסיבות העניין; ותשלום גמול למבקשים בשיעור של 5% מסכום ההשבה ושכר טרחה לבאי כוחם בשיעור של 15% מהסכום האמור.	מבוטחים אשר התקשרו בחוזה לביטוח רכב בביטוח חובה ו/או רכוש, מיום 9 בינואר, 2007, אשר ברישיון הרכב שברשותם ו/או היה ברשותם במועד הרלוונטי, מופיע הסיווג M-1, ואשר נגבתה מהם פרמיית ביטוח בהתאם לסיווג רכבם ככלי רכב מסחרי.	כ- 72 מיליון ש"ח.	

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
10.	09/2013 מחוזי - מרכז	מבוטחת בביטוח אלמנטרי נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	טענה לגבייה עודפת של דמי ביטוח חובה לרכב ע"י המשיבות, לאור חישוב גילו של הנהג הצעיר ביותר הנוהג דרך קבע ברכב נכון למועד כריתת חוזה הביטוח ולא באופן יחסי לתקופת הביטוח, כך שהחל מיום הולדתו של הנהג הצעיר, ייגבה תעריף יחסי מופחת. עילות תביעה: עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חובה חקוקה, חוסר תום לב ורשלנות. סעדים מבוקשים: השבת סכומים שנגבו לפי הטענה ביתר ושלא כדין בתוספת הפרשי הצמדה וריבית, צו המורה על הפסקת התנהלות זו וצו המורה על תיקון מערכות המחשב של המשיבות כך שדמי הביטוח יחושבו אוטומטית יחסית לגילו של הנהג הצעיר ביותר הנוהג ברכב דרך קבע.	כל מי שהתקשר עם המשיבות בחוזה ביטוח חובה לרכב, ושילם דמי ביטוח ביתר כתוצאה מחישוב גילו של הנהג הצעיר ביותר הנוהג דרך קבע ברכב נכון למועד כריתת חוזה הביטוח ולא באופן יחסי לתקופת הביטוח.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה הגישה תגובתה לבקשה.	כ-28 מיליון ש"ח.
11.	10/2013 מחוזי - מרכז	מבוטח בביטוח חיים נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	טענה בדבר עדכון פרמיות הביטוח במהלך חיי הפוליסה עקב שינוי גיל המבוטח במועד מוקדם מדי וכן בדבר קביעה בפוליסה של מדד בסיס בהתאם ליום הראשון בחודש בו ביקש המבוטח להתקבל לתכנית ביטוח ולא במועד בו התקבל לתכנית בפועל. עילות תביעה: הפרה של הוראות הדין ובכלל זה הוראות חוק חוזה ביטוח, תשמ"א-1981, חוק הפיקוח ותקנותיו וכן חוזרי המפקח; חוסר תום לב; הפרת ההסכמים עם המבוטחים; התעשרות שלא כדין על חשבונם. סעדים מבוקשים: החזר סכומי הפרמיות העודפים שנגבו, לטענת המבקשים שלא כדין, וכן צו עשה המורה למשיבות לשנות את דרך פעולתן.	כל מי שצורף על ידי המשיבות או מי מהן לתכניות ביטוח אשר בה מועד עדכון הפרמיה הינו מועד מוקדם מן המועד בו הייתה אמורה הפרמיה להתעדכן ו/או שבה נקבע מדד בסיס נמוך מזה שהיה אמור להיות מדד הבסיס.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה הגישה תגובתה לבקשה. התובענה מצויה בשלב הסיכומים.	כ-35 מיליוני ש"ח מתוך סך של כ-399 מיליון ש"ח המיוחס לכלל המשיבות.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס'ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
12.	12/2013 מחוזי - י-ם	מבוטחים בביטוח בריאות נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	הפלייה ופגיעה בכבוד ובזכות לשוויון לאור סירוב המשיבות לבטח לקוחות בעלי מוגבלויות בביטוחי פרט, בניגוד, לכאורה, להוראות חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, התשנ"ח-1998 ("חוק השוויון"). עילות תביעה: הפרת חוק השוויון, חוק החוזים (חלק כללי), התשמ"א-1981, חוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, חוסר תום לב, אפליה ופגיעה בזכות לשוויון. סעדים מבוקשים: פיצוי של חברי הקבוצה הרלוונטיים בסכום הנזק; לקבוע ולהצהיר כי - המשיבות פעלו בניגוד לסימן ח' לחוק השוויון, פגעו בכבודם של המבקשים וחברי הקבוצה בניגוד לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, והפרו את חובת תום הלב במו"מ; לחייב את המשיבות להציג נוהל בכל הנוגע לסירוב הענקת ביטוח לבעלי מוגבלויות; להעניק כיסוי רטרואקטיבי לחברי הקבוצה, לאחר הליך חיתומי.	כל תושבי מדינת ישראל, הלוקים במגבלה כלשהי, על פי ההגדרה בחוק השוויון, בין אם פיזית ובין אם נפשית, ובין אם פנו למשיבות בבקשה לבטחם ונדחו, ובין אם לאו, משום שידעו כי אין סיכוי שהמשיבות יסכימו לצרפם לביטוחים אלו עקב מוגבלותם, וזאת החל מכניסתו לתוקף של סימן ח' לחוק השוויון, בשנת 2005.	כ-230 מיליון ש"ח, לכלל המשיבות.	

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
13.	04/2014 מחוזי - מרכז	מבוטח בביטוח אלמנטרי נ' החברה.	גביית דמי ביטוח ביתר ושלא כדין בגין הצמדה לא סימטרית של דמי הביטוח למדד, רק בעליית המדד ולא כאשר המדד יורד מתחת למדד הבסיס. עוד נטען, כי המשיבה נוקבת במדד בסיס נמוך ממדד הבסיס שאמור להיות וכי ערכי מדד הבסיס שבפירוט החיובים שונים מאלו שבהם נוקבת החברה בפוליסות. עילות תביעה: הפרת הסכם לפי חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973, הפרת החובה לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב לפי סעיפים 12 ו- 39 לחוק החוזים, עשיית עושר ולא במשפט, הפרת הוראות חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, הפרת הוראות המפקח, הטעיה לפי סעיף 55 לחוק הפיקוח והפרת סעיף 58 לחוק זה, הפרת תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (איסור גביית תוספת לדמי הביטוח), התשמ"ג-1983 והפרת חובה חקוקה. סעדים מבוקשים: (1) להורות לנתבעת להשיב לכל תובע הנמנה על הקבוצה המיוצגת, את הכספים שנגבו מהם ביתר, בתוספת הפרשי הצמדה למדד ובתוספת ריבית מיוחדת ולחילופין ריבית כדין; (2) לפסוק פיצוי לקבוצה או לציבור בגין הפירות שנצברו לטובת המשיבה על הכספים שנגבו ביתר שלא כדין; (3) להורות לנתבעת לחדול לאלתר מחיובי יתר בגין הצמדת דמי הביטוח למדד וליישם את הוראות הדין המורות על הצמדה סימטרית של דמי הביטוח; (4) להורות לנתבעת לחדול לאלתר מחישוב הפרשי הצמדה על פי מדד בסיס שאיננו המדד הידוע במועד תחילת תקופת הביטוח ו/או תחילת תקופת השינוי שגרר תשלום של דמי ביטוח נוספים.	כל בעלי הפוליסות ו/או המוטבים ו/או המבוטחים שבוטחו על ידי החברה בפוליסות ביטוח ו/או תוספות לפוליסות, בענפי הביטוח הכללי, אשר שילמו לחברה בשבע השנים שקדמו לתובענה, הפרשי הצמדה בגין דמי ביטוח, מבלי שהחברה הפחיתה את תשלום דמי הביטוח מדדים שליליים, כאשר המדד היה נמוך ממדד הבסיס בפוליסה.	כ- 31 מיליון ש"ח.	

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
14.	06/2014 מחוזי - י-ם	מבוטח בביטוח חיים למשכנתא נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	גביית תשלומי פרמיה עודפים, כביכול, בפוליסות לביטוח חיים המונפקות לצורך ביטוח משכנתא, באמצעות קביעת סכומי ביטוח שהינם גבוהים מסכום ההלוואה בבנק המלווה וזאת תוך התעלמות, בין היתר, ממסלולי המשכנתא השונים בעלי הריביות השונות. עילות תביעה: רשלנות והפרת חובה חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש], התשכ"ח-1968; הפרת סעיפים 55 ו-58 לחוק הפיקוח; הפרת חובת תום הלב וכן התעשרות שלא כדין ועשיית עושר ולא במשפט. סעדים מבוקשים: (א) השבה של הפרשי הפרמיות (לפי הטענה) בין הפרמיות אותן היו אמורים לשלם, בהתאם ליתרת הלוואה בבנק המלווה, לפרמיות ששולמו בפועל, בתוספת פיצוי בגין עוגמת נפש; (ב) להורות למשיבות לשנות את אופן פעולתן, כך שתחשיב סכום הביטוח, וכנגזרת - סכום הפרמיה, יתבסס על נתונים מדויקים של הלווים, ויעודכן באופן יזום על ידי המשיבות מידי חצי שנה, לפחות; (ג) להורות לנתבעות למסור למבוטחים מידע מפורט בדבר אופן חישוב סכום הביטוח והפרמיה, לרבות אפשרות עדכון אודות גובה יתרת הלוואה על ידי הלווים.	כל מי שהיה או הינו מבוטח של אחת או יותר מן המשיבות, בפוליסת ביטוח חיים לצורך ביטוח הלוואת משכנתא אותה נטלו באחד הבנקים למשכנתאות בישראל, ואשר כתוצאה מההתנהלות המתוארת לעיל, סכום הביטוח ממנו נגזרות פרמיות הביטוח שנדרשו לשלם, בשבע השנים האחרונות, עלה על יתרת ההלוואה בבנק.	כ-114 מיליון ש"ח.	

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
15.	01/2015 מחוזי - מרכז	מבוטח בפוליסת תאונות אישיות וביטוח חיים נ' החברה.	אי תשלום תגמולי ביטוח למבוטחים, בפוליסות תאונות אישיות ובפוליסות ביטוח חיים הכוללות נספח "נכות מתאונה", מקום בו נגרמה למבוטחים נכות צמיתה כתוצאה מתאונה, לרבות ובמיוחד מסוג צלקת אסתטית ואשר המשיבה מוצאת אותה כנכות בלתי תפקודית. עילות תביעה: הפרת חוזי הביטוח והפוליסות, הפרת הוראות חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, הפרת חוק הפיקוח והטעיה. סעדים מבוקשים: קביעה כי יש לשלם לחברי הקבוצה תגמולי ביטוח, בהתאם לאחוז הנכות שנקבע להם על ידי המוסד לביטוח לאומי, גם בגין פגיעות אסתטית כאמור.	מבוטחים בפוליסת תאונות אישיות ובפוליסות ביטוח חיים: נספח נכות מתאונה, אצל החברה, שנפגעו בתאונה ואשר נקבעה להם בגינה נכות לצמיתות בעטיה של פגיעה, אשר החברה מגדירה כבלתי תפקודית.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה לבקשה. הבקשה מצויה בשלב ההוכחות.	לא כומת. מוערך במיליוני ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
16.	07/2015 מחוזי - מרכז	מבוטחים בפוליסת ביטוח חיים נ' החברה.	תשלום מופחת, לכאורה, של תגמולי ביטוח בפוליסות מסוג "נכות מתאונה" על בסיס נכות פחותה מזו שנקבעה לתובעים והוסכם עליה בפוליסה, וזאת, כפי הנטען על ידי ביצוע חישוב המושתת על אחוז נכות מותאם, השווה לשיעור הנכות כשהוא מוכפל בשיעור הנכות המוחלטת המופיעה בפוליסה ומחולק באחוז הנכות שנקבע לפי תקנות המוסד לביטוח לאומי, ביחס לאיברים שלפי הטענה, לא ניתן היה לבצע לגביהם התאמה, כאמור. עילות התביעה: התנהלות בניגוד לחוק החוזים, (חלק כללי), התשל"ג-1973, לרבות הפרת החובה לנהוג בתום לב במו"מ לקראת חוזה ובעת קיום חוזה, הטעיה והפרת חובת הגילוי. הפרה של חוק חוזה ביטוח, התשמ"א-1981 וחוק הפיקוח, הפרת חובות האמון של מבטח כלפי מבוטחיו. הפרה חובה חקוקה וכן עשיית עושר ולא במשפט. סעדים מבוקשים: תשלום של מלוא תגמולי ביטוח בהתאם למכפלת הנכות החלקית והצמיחה בסכום הביטוח ובניכוי תגמולי הביטוח ששולמו לחברי הקבוצה. חיוב החברה בשכר טרחת עורך דין, ומתן כל סעד נוסף כפי שבית המשפט ימצא לנכון, בנסיבות העניין.	כל מי שהיה או הינו מבוטח, בפוליסת נכות מתאונה הכוללת את הגדרת הנכות המפורטת בבקשה, ואשר כתוצאה מההתנהלות קיבל ו/או יקבל תגמולי ביטוח מופחתים בתקופה של שלוש השנים האחרונות ועד למועד פסק הדין.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה לבקשה.	כ-50 מיליון ש"ח

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
17.	09/2015 מחוזי - ת"א	מבוטח בפוליסות ביטוח נ' החברה	התעלמותה (לפי הטענה) של הנתבעת במודע ובמכוון, כמדיניות, מחובתה על פי דין ומכוח ההלכה הפסוקה, כאשר היא משלמת תגמולי ביטוח ללא ריבית כדין. עילות תביעה: עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חוזה, קיפוח, הפרת הוראות המפקח על הביטוח והפרת חובה חקוקה. הסעדים מבוקשים: להצהיר ולקבוע כי הנתבעת מפרת את חובתה לצרף ריבית והצמדה כדין לתגמולי ביטוח המשולמים על ידה ולהורות לה לתקן את מדיניותה באופן מיידי מכאן ואילך; לחייב את הנתבעת לשלם לחברי הקבוצה ריבית צמודה כדין כהגדרתה בסעיף 1 לחוק פסיקת ריבית והצמדה, תשכ"א-1961 או בהתאם לשיעור הריבית ההסכמית שנקבעה בפוליסה (הגבוה מביניהם), בגין התקופה שתחילתה במועד קרות מקרה הביטוח ועד תשלום תגמולי הביטוח בפועל, או לחילופין, בגין התקופה שתחילתה 30 יום מיום מסירת תביעת הביטוח לנתבעת ועד למועד תשלום תגמולי הביטוח בפועל; לחייב את הנתבעת לשלם לחברי הקבוצה הפרשי הצמדה וריבית בגין תשלום חסר שבוצע על ידה, ממועד תשלום תגמולי הביטוח בחסר ועד למועד בו תשלם הנתבעת לחברי הקבוצה את הריבית הצמודה; בנוסף ו/או לחילופין, היה ובית המשפט יקבע כי פיצוי לחברי הקבוצה אינו מעשי, להורות על מתן פיצוי לטובת הציבור.	כל מי שקיבל במהלך 7 השנים שקדמו להגשת התובענה ו/או יקבל עד למתן פסק הדין בתובענה, תגמולי ביטוח מן המשיבה, מבלי שצורפה לתגמולי הביטוח ריבית כדין.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה לבקשה. ייצוג, כי על פי הנטען בבקשה, תובענות בגין אותה עילה וכן בקשות לאישורן כתביעות ייצוגיות הוגשו כנגד חברות ביטוח נוספות ואושרו לאחרונה כייצוגיות ובשלן הוגשה בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון.	כ- 50 מיליוני ש"ח לכל הפחות

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

1. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
18.	09/2015 מחוזי - מרכז	מבוטחים בביטוח רכב (מקיף) נ' החברה וכנגד 4 חברות ביטוח נוספות	גביית דמי הביטוח ביתר בגין ביטוח רכב מקיף, המחושבים לפי שווי רכב גבוה משווי הרכב בפועל כפי שהוא משוקלל על ידי הנתבעת בעת מקרה ביטוח של אובדן גמור, במצבים שונים בהם מופחת שווי הרכב בגין "משתנים מיוחדים", ובפרט כאשר הרכב נרכש מחברת השכרה או חברת ליסינג. עילות תביעה: עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חוק חוזה הביטוח, היות החוזה פסול ולא חוקי ונוגד את תקנות הציבור, חוסר תום לב, גזל לפי דיני הנזיקין ועוד. סעדים מבוקשים: לחייב את המשיבות להשיב את הסכומים שנגבו ביתר בניגוד לדין מהמבוטחים, בצירוף ריבית כדין; להצהיר כי המשיבות אינן רשאיות לגבות פרמיה לפי ערך רכב שאינו כולל את הפחתת ה"רכיב המיוחד" מערך הרכב; ליתן צו מניעה האוסר על המשיבות להמשיך בפרקטיקה של הגבייה ביתר כאמור וכן כל סעד הנראה לבית המשפט נכון וצודק בנסיבות העניין.	כל בעלי הפוליסות אשר רכשו, בשבע השנים האחרונות, ביטוח מקיף מאת המשיבות בעבור רכב אשר לגביו מתקיימים משתנים מיוחדים לפי הפוליסה, שבפוליסת הביטוח נכתב כי בעת מקרה ביטוח מסוג אובדן גמור או אובדן גמור להלכה יופחת מערך הרכב שיעור מסוים, בלא להפחית את דמי הביטוח (הפרמיה) בהתאם.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה הגישה תגובתה לבקשה.	כ- 550 מיליון ש"ח לכל הנתבעות.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
19.	11/2015 מחוזי-מרכזי	מבוטחים בפוליסת ביטוח נ' החברה וכנגד 5 חברות ביטוח נוספות	גבייה פסולה, לפי הטענה, של פרמיות ביטוח ממבוטחים המשרתים במילואים, אשר מחויבים בפרמיית ביטוח מלאה גם במהלך תקופת שירות המילואים, למרות שהכיסוי הביטוחי שניתן בפוליסה בתקופה כאמור חלקי וחסר, ושוויו נמוך משמעותית מהפרמיות הנגבות ממנו בפועל. עילות התביעה: עשיית עושר ולא במשפט; תנאי מקפח בחוזה אחיד; אפליה פסולה; הפרת חובה חקוקה; הפרת חובת הגילוי היזום וקיום חוזה בחוסר תום לב. סעדים מבוקשים: לחייב את המשיבות להשיב את הסכומים שנגבו ביתר מחברי הקבוצה בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ממועד גבייתם ועד למועד השבתם בפועל; להורות למשיבות, מכאן ואילך על התאמת גביית פרמית הביטוח של המבוטחים בתקופת שירות המילואים וכן להורות על ידוע המבוטחים בדבר המגבלות החלות על מימוש הפוליסה מכח הדין הצבאי.	כל מי שהייתה או שנמצאת בפוליסת ביטוח שכללה שעניינה שירות מילואים, ומשילם למשיבות בשבע השנים שקדמו להגשת בקשה זו ועד למועד אישורה כייצוגית, פרמיות ביטוח בתקופה בה המבוטח היה מצוי בשירות מילואים.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה לבקשה.	לא כומת עשרות מיליוני ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. להלן פירוט הבקשות בגין תובענות מהותיות ובקשות לאישורן כייצוגיות: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה (1)	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	הקבוצה המיוצגת (2)	פרטים	סכום התביעה (3)
20.	03/2016 מחוזי-מרכז	מבוטחים בפוליסת ביטוח רכב נ' החברה	הפחתה מתגמולי הביטוח סכומי מע"מ ו/או פיצוי בגין ירידת ערך וביצוע תשלום מופחת של שכר טרחת שמאי, לכאורה, בניגוד לדין. עילות התביעה: הפרת חובה חקוקה, עשיית עושר ולא במשפט, תרמית, הפרת חוק הפיקוח, הפרת תקנות הפיקוח על עסקי הביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב) התשמ"ו-1986 ותקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986, הפרת חוזה והפרת חובת תום הלב. סעדים מבוקשים: חיוב המשיבה להשיב את סכומי המע"מ, סכומי ירידת הערך שלא שולמו לחברי הקבוצה וכן את סכומים שלא שולמו בהחזר שכר טרחת שמאי, בערכים ריאליים כשהם כוללים הפרשי הצמדה וריבית כדין; ולקבוע כי שיטת ההפחתה לפיה פועלת המשיבה מנוגדת לדין ולהורות למשיבה לחדול מין השימוש בה.	כל מבוטח, מוטב או צד שלישי אשר לא תיקן את הנזק שנגזרם לרכוש המבוטח עובר להגשת תביעה לקבלת תגמולי ביטוח, ושולמו לו פיצויים, תגמולי ביטוח ו/או שיפוי ו/או החזר שכר טרחת שמאי, שלפי הטענה, הופחתו מהם סכומים בניגוד לדין, ובכלל זה סכום המע"מ ו/או ירידת הערך, או חלקם.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה לבקשה.	לא כומת. הוערך בכ- 60 מיליון ש"ח בשנה.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות

בנוסף לתובענות המהותיות ולבקשות לאישורן כייצוגיות, המתוארות לעיל, שאושרו או שטרם אושרו, קיימות תובענות ובקשות לאישורן כייצוגיות כאמור, אשר סכום התביעה בכל אחת מהן אינו מהותי ולפיכך לא נכלל לגביהן תיאור מפורט בדוחות הכספיים:

מס"ד	תאריך וערכאה	הצדדים	טענות מרכזיות	פרטים	סכום התביעה
1.	03/2014 מחוזי-מרכז	מבוטח בביטוח אלמנטרי נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	גביה ביתר של פרמיית ביטוח חובה לרכב לתקופה של שנה שלמה, גם כאשר תעודת הביטוח משולמת על ידי המבוטח במועד המאוחר מהתאריך הנקוב בתעודת הביטוח, ונכנסת לתוקף רק במועד התשלום.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. בחודש ינואר 2015, הוגשה לבית המשפט עמדת הפיקוח התומכת בעיקרה בעמדת המשיבות. הצדדים הגישו את סיכומיהם.	4.35 מיליון ש"ח.
2.	11/2015 מחוזי - ת"א	מבוטחים בביטוח אלמנטרי נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	הפחתת סכומי הנזק הנתבעים על ידי צד ג', בטענה ל"רשלנות תורמת" מצדו של צד ג', ללא הנמקה. וזאת, בניגוד להוראות הדין וחוזרי המפקח.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה לבקשה.	6 מיליון ש"ח.
3.	03/2016 מחוזי-ת"א	מבוטחים בביטוח אלמנטרי נ' החברה	חיוב בפרמיה מוגדלת (בגין הגדלת סכום הביטוח) למן ה- 1 לחודש בו הוגדל סכום הביטוח בפוליסות ביטוח מבנה, גם באותם מקרים שבהם בפועל הורחבה הפוליסה (כלומר, סכום הביטוח הוגדל) לאחר ה- 1 לחודש.	התובענה מצויה בשלב הבקשה לאישור כתובענה ייצוגית. החברה טרם הגישה תגובתה לבקשה.	כ- 14 מיליון ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א3. תובענות נגזרות ומהותיות אחרות:

מס"ד	תאריך וערכאה	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	פרטים	סכום התביעה
1.	02/2014 04/2014 מחוזי - ת"א	חברי קופ"ח כללית ומכבי נ' קופות החולים, החברה, חברות ביטוח נוספות.	אי מימוש זכות ההשתתפות העומדת לקופות החולים, לכאורה, מכוח הדין כלפי חברות הביטוח לצורך כיסוי ההוצאות ששולמו על ידה בתוכניות שירותי הבריאות הנוספים (השב"ן) ביחס למקרים בהם קיימת חפיפה בחבות בין לבין חברות הביטוח במסגרת פוליסות ביטוח בריאות הנמכרות על ידן. עיקר החפיפה הנטענת הינה בתחום הניתוחים (בחירת מנתח ועלויות נלוות) ובתחום הייעוץ הרפואי. עוד נטען כי חברות הביטוח מתמרצות, לכאורה, את המבוטחים להפעיל את תוכניות השב"ן בקופות החולים באמצעות גמול כספי על מנת להימנע כביכול מלספוג את התממשות הסיכון של האירוע הביטוחי תוך גלגול הסיכון לכאורה לקופות החולים ובראשן הכללית. עילת התביעה: התעשרות שלא כדין. הסעד המבוקש: מימוש זכות ההשתתפות של קופות החולים כלפי חברות הביטוח על ידי חיוב כל אחת מחברות הביטוח לשלם להן לפחות מחצית מהתשלומים שנשאה בהן לצורך כיסוי ההוצאות ששולמו על ידה בתוכניות השב"ן ברכיב הניתוחים ובחירת מנתח בישראל והן ברכיב הייעוץ הרפואי בשבע השנים שקדמו להגשת הבקשה, וזאת במקרים בהם למבוטחי הקופות קיים ביטוח בריאות מסחרי בגין רכיבים אלה.	החברה הגישה תגובתה לבקשה. ביום 14 במאי 2015 נערך דיון בטענות המקדמית של קופות החולים וחברות הביטוח באשר לשאלת מעמדם של המבקשים בהגשת בקשת האישור ביום 11 ביוני, 2015, קבע בית המשפט כי חבר באגודה עותמנית רשאי להגיש בקשה לאישור תובענה נגזרת בשם האגודה. על החלטה זו הגישו קופות החולים בקשת רשות ערעור לבית המשפט העליון, אליה הצטרפו המבטחות.	3.5 מיליארד ש"ח, ביחס לכללית. 1.7 מיליארד ש"ח, ביחס למכבי.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א.4. תובענות שהסתיימו:

מס"ד	תאריך וערכאה	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	פרטים	סכום התביעה
1.	08/2012 מחוזי - מרכז	מבוטח בביטוח חיים נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	טענת המבקש הינה גביית דמי ניהול עודפים בפוליסות ביטוח חיים משולבות בחסכון, שהונפקו החל מתחילת שנת 2004 הן לעצמאיים ולשכירים והן לפרטיים. עילות תביעה: הפרה של הוראות הדין, בעיקר חוק הפיקוח ותקנותיו והוראות חוק חוזים אחידים; הטעייה; הפרת חובה חקוקה; חוסר תום לב; התעשרות שלא כדין ועשיית עושר ולא במשפט; וכן הפרת הסכם. הסעדים המבוקשים: החזר דמי ניהול שנגבו שלא כדין וצו עשה המורה לנתבעות לשנות את דרך פעולתן כמתואר בתובענה.	ביום 2 ביולי, 2015, אישר ביהמ"ש את בקשת ההסתלקות שהגישו הצדדים והורה על מחיקת התביעות האישיות, ובכך באה התובענה לידי סיום.	---
2.	03/2015 השלום- ראשל"צ	מבוטח בפוליסת תאונות אישיות נ' החברה.	עניינה של התובענה, בין היתר, בטענות כי החברה דוחה תביעות לקוחותיה להחזר כספי בעבור הוצאותיהם הרפואיות, בטענה כי הינם מכוסים על ידי חוק בריאות ממלכתי, וזאת בניגוד לתקנות הספורט (ביטוח), התשנ"ה-1994, ובניגוד לפוליסה הכפופה להן, וכי היא מעניקה לפוליסה מטעמה, בכל הקשור להוצאות רפואיות, פרשנות מגמתית, לא הגיונית ו/או סבירה, מוטעית מיסודה ומקפחת.	ביום 5 באוגוסט, 2015, הוגשה לבית משפט השלום בראשון לציון בקשה בהסכמה להסתלקות מהתובענה ומבקשת האישור. ביום 1 בספטמבר, 2015 אישר בית המשפט את בקשת ההסתלקות ובכך באה התובענה לידי סיום.	2.5 מיליון ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

4א. תובענות שהסתיימו: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	פרטים	סכום התביעה
3.	11/2012 המוסד הישראלי לבוררות עסקית 11/2014 מחוזי - ת"א 12/2015 עליון- ים	סוכן 'נ' החברה.	שינוי שיטת עבודה ע"י הנתבעת בשנת 2005 במה שכונה לטענת התובע כ"מיזם משותף" לו ולחברה. לטענת התובע השינוי בשיטת העבודה היווה פגיעה משמעותית בבסיס ההסכמה להפעלת המיזם. שינוי שיטת העבודה גרמה, לכאורה, לקריסתו של המיזם וכתוצאה מכך נגרמו לטענת התובע, נזקים.	בחודש אוגוסט 2014, התקבל פסק הבורר אשר קיבל חלק מטענות הסוכן, ולאחר קיזוז חלק מתביעת החברה בגינה החלה בהליכי גבייה, קבע כי עליה לשלם לסוכן סך של כ- 7 מיליוני ש"ח בתוספת הוצאות משפט. בחודש נובמבר 2014, הגישה החברה בקשה לבית המשפט המחוזי בת"א, לביטול פסק הבורר. ביום 11 ביוני, 2015, ניתן פסק דין אשר קיבל את בקשת החברה לביטול פסק הבוררות. ביום 12 ביולי, 2015 הגישו המשיבים לבית המשפט העליון בקשת רשות ערעור על פסק הדין האמור. ביום 1 בדצמבר 2015, ניתן פסק דין אשר דחה את הערעור.	כ- 22 מיליון ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א4. תובענות שהסתיימו: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	פרטים	סכום התביעה
4.	01/2015 מחוזי - ת"א	מבוטח בפוליסת ביטוח חיים נ' החברה.	תשלום תגמולי ביטוח נמוכים מהסכום שלכאורה נדרש לשלם בפוליסות מסוג "עלומים" ו-"עלומים פלוס" ע"י המשיבה, וזאת מאחר ולכאורה, יש לפרש את פסקת המענק באופן שהמבוטח זכאי לקבל את המענק בהגיעו לגיל 21, ללא קשר לערכי הפדיון המגיעים לו, על פי תנאי הפוליסה. עילות תביעה: הטעיה, הצגת מצגי שווא, חוסר תום לב, עשיית עושר, הפרת הוראות הפוליסה, קיומו של תנאי מקפח בחוזה אחיד והפרת חובה חקוקה, לרבות הפרה של הוראות חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 וחוק הפיקוח. סעדים מבוקשים: תשלום פיצוי/השבה לחברי הקבוצה, בשווי המענקים שלא הוענקו על ידי המשיבה למבוטחים, שלא כדיון, לכאורה; מתן פס"ד הצהרתי בדבר פרשנותה של "פסקת המענק" וכן צו עשה המורה לנתבעת לשנות את הדרך בה היא נוהגת בכל הקשור לאי הענקת המענק, לכאורה.	ביום 5 בינואר, 2016, אישר ביהמ"ש את בקשת ההסתלקות שהגישו הצדדים והורה על מחיקת התביעות האישיות, ובכך באה התובענה לידי סיום.	כ- 130 מיליון ש"ח.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות שהסתיימו: (המשך)

מס"ד	תאריך וערכאה	הצדדים	טענות מרכזיות, עילות וסעדים	פרטים	סכום התביעה
5.	4/2006 מחוזי - ת"א	מבוטח בביטוח חיים נ' החברה וחברות ביטוח נוספות.	גבייה ביתר של דמי ביטוח בפוליסות אבדן כושר עבודה בגין שלושת החודשים האחרונים לתקופת הביטוח ("תקופת ההמתנה" האחרונה בפוליסה) אשר בגינה, לכאורה לא ניתן כיסוי ביטוחי.	ביום 10 בפברואר 2016, אישר בית המשפט את הסתלקות התובעים מהתובענה ובקשת האישור, והורה על דחיית התביעות האישיות, תוך חיוב הנתבעות בהשתתפות בהוצאותיהם המשפטיות של התובעים בסכומים שאינם מהותיים. בכך באה התובענה לידי סיום.	5.4 מיליון ש"ח.
6.	08/2010 מחוזי - ת"א	מבוטחת בביטוח חיים נ' החברה ומנורה החזקות.	הפחתה, שלא כדין של כספים מפוליסת ביטוח מנהלים של המשיבה, בדרך של השמטת הפקדות שהועברו לחברה. עילות התביעה: הפרת הסכם התקשרות, הפרת חובת נאמנות, עוולת הגזל, עוולת הרשלנות וחוסר תום לב.	ביום 9 במרס 2016, אישר בית הדין את הסכמת הצדדים לדחיית הערעור ללא צו להוצאות ובכך באה התובענה לכדי סיום.	כ- 110 מיליון ש"ח.
7.	11/2005 מחוזי-מרכז	מבוטח בביטוח חיים נ' החברה.	פרשנות נספח בפוליסות ביטוח חיים, המתייחסות לכיסוי ביטוחי בגין "נכות תאונתית". הטענה המרכזית הינה: החברה מסייגת את חבותה בכל הקשור לכיסוי ביטוחי בגין נכות תאונתית הכלול בנספח נכות תאונתית, וזאת דרך חישוב תגמולי הביטוח שלא בהתאם להוראות הנספח. עילות התביעה: הפרת הסכם הביטוח וחובת הגילוי הקבועה בחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו מכוחו, פעולה שהינה, לפי הטענה, גם בבחינת הטעיה. סעדים מבוקשים: השלמת תגמולי הביטוח ששולמו לסכום שטוען לו התובע; תקופת ההתיישנות; שלילת סעד של ריבית מיוחדת ושיעור הגמול.	ביום 28 במרס, 2016, אישר בית המשפט את הסכמת הצדדים לתוספת שכר טרחה וגמול לתובעים הייצוגיים ולבאי כוחם בסכום לא מהותי, וזאת כנגד הסתלקות מהערעור ללא צו להוצאות. בכך באה התובענה הייצוגית דנן, לידי סיום.	---

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

טבלה מסכמת:

להלן טבלה מסכמת של הסכומים הנתבעים במסגרת בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות, תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית ותביעות מהותיות אחרות כנגד החברה, כפי שצוינו על ידי התובעים בכתבי הטענות אשר הוגשו מטעמם. מובהר כי הסכום הנתבע אינו מהווה בהכרח כימות של סכום החשיפה המוערכת על ידי החברה, שכן המדובר בהערכות מטעם התובעים אשר דינן להתברר במסגרת ההליך המשפטי. עוד מובהר כי הטבלה להלן אינה כוללת הליכים שהסתיימו, לרבות בהליכים שהסתיימו לאחר שאושר בהן הסכם פשרה.

הסכום הנתבע	כמות תביעות
אלפי ש"ח	

תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית:

צוין סכום המתייחס לקבוצה	2	53,000
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לקבוצה	1	225,000
לא צוין סכום התביעה	1	-

בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות:

צוין סכום המתייחס לקבוצה	13	909,604
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לקבוצה	2	780,000
לא צוין סכום התביעה	4	-
תביעות מהותיות אחרות (*)	1	5,200,000

לתאריך הדיווח, סכום ההפרשה המצטבר בגין התביעות שהוגשו כנגד החברה כמפורט לעיל, מסתכם בכ- 22 מיליוני ש"ח (ליום 31 בדצמבר, 2014 - כ- 21 מיליוני ש"ח).

(*) ראה סעיף א'3 לעיל.

בנוסף על הבקשות לאישור תובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד החברה וההליכים המשפטיים ואחרים, קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה ו/או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי החברה למבוטחיה. מורכבות שירותים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות פרשנות ואחרות עקב פערי מידע בין החברה לבין המבוטחים ו/או צדדים שלישיים לחוזה הביטוח הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטורים. חשיפה זו באה לידי ביטוי בעיקר בתחומי החיסכון הפנסיוני והביטוח ארוך טווח, לרבות ביטוח בריאות, בהם פועלת החברה. בתחומים אלו המדובר בפוליסות אשר נבחנות על פני שנים בהן מתרחשים שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. שינויים אלה מיושמים על ידי מערכות מיכניות העוברות שינויים והתאמות באופן תדיר. על כן בתחומים אלו בקבלת פרשנות חדשה לאמור בפוליסות ביטוח ובמוצרים פנסיוניים ארוכי טווח, יש לעיתים בכדי להשפיע על הרווחיות העתידית של החברה בגין התיק הקיים, זאת בנוסף לחשיפה הגלומה בדרישות לפיצוי לקוחות בגין פעילות העבר. לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם חוזה הביטוח, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

כמו כן, קיימת חשיפה, אשר בשלב זה לא ניתן להעריכה או לכמתה, לתקלות באופן תפעול המוצרים בתחום החיסכון ארוך הטווח ובתחום הבריאות המאופיינים כאמור באורך חיים ממושך וכפופים לשינויים רגולטוריים ואחרים, תכופים ומורכבים, לשינויים ותוספות לנוסח המוצרים ולשינויים רבים אחרים המבוצעים לאורך חיי המוצר, לרבות על ידי המבוטחים ו/או המעסיקים ו/או מי מטעמם, ביחס לכיסויים הביטוחיים ו/או ביחס להפקדות למרכיב החיסכון. מורכבות ושינויים אילו נוגעים, בין היתר, להיקפי ההפקדות ושיעורן, לרכיבי המוצר השונים, לאופן שיוך הכספים למבוטחים ו/או למרכיבים השונים של המוצרים, למועד זקיפתם, לזיהוי פיגורים בהפקדות ולטיפול בהם. מורכבות זו מועצמת לאור ריבוי הגורמים המעורבים בניהול המוצרים ותפעולם ולעיתים תוך מתן הנחיות סותרות מצדם או מטעמם.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. תובענות ייצוגיות ובקשות לאישור תובענות כייצוגיות (המשך)

החברה עוסקת באופן שוטף בלימוד, איתור, ניטור וטיפול בסוגיות העולות עקב המורכבויות האמורות, לרבות אגב פניות ציבור, מעסיקים ויועצים פנסיוניים, ישירות או באמצעות המפקח, הן ביחס למקרים פרטניים והן ביחס לסוגי מוצרים ו/או לקוחות. כמו-כן, ובהמשך להוראת החוזר בעניין טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים שפרסם המפקח בחודש דצמבר 2011 (מס' 2011-9-10) ואשר עניינו חובת גוף מוסדי לבצע פעולות טיוב שונות ביחס לנתונים וזכויות הלקוחות, החברה מבצעת הליך יסודי של בדיקה וטיוב של הנתונים במערכות בתחום החסכון ארוך הטווח להשגת יעדי החוזר. במסגרת יישום החוזר, החברה אינה יכולה להעריך את היקף ועלות הליכי הטיפול והטיוב האמורים, אשר טרם הסתיימו, ואת ההשלכות האפשריות שלהן, לרבות בגין מוצרים שנמכרו בעבר. כמו-כן, לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בהקשר זה ו/או את החשיפה הנובעת מהן אשר יכול ויועלו, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני של תובענות ייצוגיות.

ב. ערבויות שניתנו

1. החברה העמידה ערבויות לטובת עמיתי קופות הגמל "יתר" ו"אמיר" (המנוהלות על-ידי מבטחים פנסיה וגמל) להבטחת התחייבות הקופה כלפיהם לשיעור תשואה מובטח. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ- 4,689 מיליון ש"ח. יצוין, כי החשב הכללי במשרד האוצר התחייב כלפי הקופות לקבל את מרבית הפקדונות של כספי העמיתים כאמור בתשואה מובטחת העולה על שיעור התשואה המובטח לעמיתים. בנוסף לאמור, נתנה החברה ערבויות דומות להבטחת קרן ההשקעות של העמיתים במסלול שאינו מבטיח תשואה וזאת לטובת עמיתים שהצטרפו לקופה עד לשנת 1994 ולגבי הפקדוניהם הנומינליות עד לחודש ינואר, 2009. היקף הערבויות מתייחס, נכון לתאריך הדוח הכספי, לצבירה בסך כולל של כ- 103 מיליוני ש"ח.

2. קיימות ערבויות בסך כולל של כ- 4,696 אלפי ש"ח, אשר הועברו לקבוצה, כתוצאה מעסקת מיזוג החברה לפיתוח התעשייה.

ג. התקשרויות

1. בשנת 2003 התקשרה החברה עם חברת סאפיינס ישראל מערכות תוכנה בע"מ (להלן: "סאפיינס") בפרויקט לפיתוח מערכת כוללת לניהול מערך ביטוח חיים ("טופז חיים"). על רקע רכישה של מבטחים פנסיה בשנת 2004 ושינויים רגולטוריים בתחום הפעילות כמו גם התפתחות עסקית של החברה, התקשרה החברה בשנים 2004 ו-2005, עם הספק הני"ל בפרויקט נוסף לפיתוח מערכת לניהול מערכי הפנסיה והגמל ("טופז פנסיה וגמל") (טופז חיים וטופז פנסיה וגמל יחד - להלן: "מערכת טופז"). מערכת טופז חיים נמצאת בשלב המאפשר הפקה ותפעול של הפוליסות החדשות הנמכרות על ידי החברה. מערכת טופז פנסיה וגמל נמצאת בשלב תפעולי מלא. בנוסף, מבוצעת פעילות תחזוקה שוטפת של המערכות, לרבות עדכונים הנדרשים מעת לעת.

בהמשך לאמור לעיל, התקשרה החברה בחודש אוקטובר 2011 בהסכם המעגן ומסדיר את ההתקשרות רבת שנים עם סאפיינס בקשר למערכת טופז ומערכות תוכנה נוספות שסופקו לקבוצה, בין היתר, בתחום ביטוח חיים, פנסיה, ביטוח משנה ובריאאות (להלן: "המערכות") ולשירותים שסופקו לקבוצה בקשר עם אותן מערכות (להלן בפסקה זו: "ההסכם").

ההסכם מעגן את רישיונות השימוש של החברה במערכות ואת זכויות השימוש של החברה בתוכניות המקור של המערכות וכן את הקניין הרוחני ברכיבים ייחודיים מסוימים במערכות שפותחו בעבר וככל שיפותחו בעתיד על ידי סאפיינס עבור הקבוצה. לאור שיתוף הידע המקצועי של עובדי הקבוצה במסגרת הליך הפיתוח של המערכות, עוגנו בהסכם גם זכויות לתמלוגים על מכירת טופז וביטוח משנה לצדדים שלישיים ללא מגבלת זמן ועד לתקרה של ההשקעה במוצרים.

בנוסף, ההסכם יוצר מסגרת להמשך אספקת שירותים שונים לחברה בקשר למערכות הני"ל, לרבות שירותי פיתוח, בדיקות, תיקון תקלות, תמיכה, אספקת גרסאות ומהדורות ושירותי תחזוקה למערכות, בהתאם לתכניות עבודה שנתיות מוסכמות.

בגין ההסכם כאמור לעיל שילמה החברה לסאפיינס בשנים 2015 ו- 2014 סך של כ- 39 מיליוני ש"ח וסך של כ- 34 מיליוני ש"ח, בהתאמה.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. התקשרויות (המשך)

1. (המשך)

בחודש ספטמבר 2013, נחתם הסכם משלים להסכם מחודש אוקטובר 2011, וזאת על רקע התקשרותה של סאפיינס עם לקוח נוסף ליישום מערכת לניהול קרנות פנסיה ומערכות נלוות המשמשות את הקבוצה. במסגרת ההסכם המשלים, התחייבה סאפיינס לשלם לקבוצה תמלוגים שונים בהיקפים לא מהותיים, אשר ישולמו על פני מספר שנים. בנוסף הווארחה תקופת ההתקשרות שסאפיינס מחויבת אליה ביחס לתחזוקת המערכות והמשך פיתוחן עבור הקבוצה, לפחות עד ליום 31 בדצמבר, 2018 בשינויים מסחריים מסויימים. בעקבות יישום המערכת אצל הלקוח הנוסף כאמור, הכירה החברה בשנת הדוח בהכנסות מתמלוגים בסך של כ- 8 מיליוני ש"ח.

2. לקבוצה קיימות התחייבויות עתידיות כחלק מפעילויות ההשקעה כמפורט להלן:

א. התחייבויות להשקעה בקרנות השקעה שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2015 הינו סך של 519,694 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 469,486 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2014 סך של 379,064 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 327,458 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

ב. התחייבויות להעמדת הלוואות לחברות שונות שסכומן הכולל ליום 31 בדצמבר, 2015 הינו 263,885 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 111,721 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה (ליום 31 בדצמבר, 2014 הינו 328,154 אלפי ש"ח, מתוכם סך של 131,818 אלפי ש"ח בגין חוזים תלויי תשואה).

3. בחודש פברואר 2014, חתמה החברה על הסכמים להקמת הבניין ברמת גן (כאמור בבאור 6 ג') בסך של כ- 170 מיליוני ש"ח.

4. ביום 24 באפריל, 2014, חתמה החברה על הסכם עם בזק - החברה הישראלית לתקשורת בע"מ (להלן - בזק), לביצוע הסדרי ביטוח ותשלומי קצבה בקשר עם פרישה מוקדמת של עובדיה. תקופת ההסכם הינה עד תום שנת 2016. בהתאם להסכם, בזק תעביר לחברה סכום חד פעמי עבור כל פורש, והחברה תשלם לפורשים סכומים חודשיים במסגרת פוליסת ביטוח, כמוסכם בין הצדדים. אומדן הסכומים שיופקדו בחברה בתקופת ההסכם עומד על סך של כ- 600 מיליוני ש"ח. הרווח הצפוי מהעסקה אינו מהותי. הפקת הפוליסות לפורשי בזק כפופה לקבלת אישור המפקח. בהמשך להתקשרות האמורה, ביום 31 בדצמבר, 2014 הופקדו בחברה כ- 122 מיליוני ש"ח כמקדמה על חשבון ביצוע הסדרי הביטוח ותשלומי הקיצבה. סכומי המקדמות יהיו צמודים לתשואת התיק תלוי התשואה של החברה.

5. בחודש דצמבר 2014, חתמה החברה האם על הסכם למתן חסות ומיתוג להיכל הספורט ביד אליהו בתל אביב, אשר, בעקבות ההסכם, ישונה שמו ל- "היכל מנורה מבטחים". ההסכם נחתם לתקופה של שמונה שנים החל מיום 1 בינואר, 2015. סך התמורה שנקבעה הינה כ- 23.6 מיליוני ש"ח (כולל מע"מ), אשר תשולם ב- 32 תשלומים רבעוניים. בנוסף, כולל ההסכם אופציה להארכת תקופת ההתקשרות לשמונה שנים נוספות. להבטחת מילוי התחייבויות החברה האם, הופקד שטר ערבות בסך כ- 1.2 מיליוני ש"ח. חברות הקבוצה, וביניהן החברה, משתתפות בעלויות החברה האם.

באור 38: - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ד. חכירות

1. חכירות בהן החברה היא החוכרת בחכירה תפעולית

החברה קשורה בהסכמי חכירה מסחריים ביחס לנדל"ן שברשותה, אשר כולל חלק משרדי החברה.

חכירות אלו לא ניתנות לביטול ובעלות אורך חיים של בין שנה ל-6 שנים.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידיים להיות משולמים בגין חוזי חכירה תפעולית שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
11,748	5,584	10,800	שנה ראשונה
6,938	6,662	14,250	שנה שנייה עד חמש שנים
-	2,180	871	יותר מחמש שנים
18,686	14,426	25,921	

הסכומים שנקפו לדוח רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ביום

31 לדצמבר

2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
13,137	12,023	11,768	דמי חכירה מינימליים

2. חכירות בהן החברה היא המחכירה בחכירה תפעולית

החברה מחכירה מספר מבנים (נכסי נדל"ן להשקעה) לגופים חיצוניים. הסכמי החכירה הם לתקופה שבין שנה ל- 21 שנים ואינם ניתנים לביטול. חידוש החוזים בתום התקופה כפוף להסכמת שני הצדדים.

להלן דמי החכירה המינימליים העתידיים להתקבל בגין חוזי חכירה שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר:

2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
10,063	9,843	10,353	שנה ראשונה (*)
15,935	15,818	19,453	שנה שנייה עד חמש שנים (**)
5,002	7,910	11,843	יותר מחמש שנים
31,000	33,571	41,649	

(*) כולל בגין חברות קשורות סך של 648 אלפי ש"ח בשנת 2015, סך של 537 אלפי ש"ח בשנת 2014 וסך של 656 אלפי ש"ח בשנת 2013.

(**) כולל בגין חברות קשורות סך של 609 אלפי ש"ח בשנת 2015 וסך של 45 אלפי ש"ח בשנת 2014.

לפרטים נוספים בדבר הכנסות שהוכרו בגין נדל"ן להשקעה, ראה באור 26 לעיל.

באור 39: -

אירוע בתקופת הדיווח

במהלך שנת 2015, החל בחברה תהליך של התארגנות עובדים באמצעות ההסתדרות העובדים הכללית החדשה ("ההסתדרות"), ובמקביל גם באמצעות ההתאגדות העצמאית של עובדי החברה ("הוועד הפנימי"). בהמשך להליכים משפטיים שונים שהתקיימו ובכלל זה ערעור שהגישה ההסתדרות על פסק הדין של ביה"ד האזורי לעבודה בת"א, ניתן ביום 31 בינואר, 2016, פסק דין של בית הדין הארצי לעבודה בערעור הנ"ל תוך קבלת הערעור בחלקו. בית הדין ביטל את קביעתו העובדתית של בית הדין האזורי כי החברה לא התערבה במהלך ההתארגנות מטעם ההסתדרות, אך גם לא קבע קביעה פוזיטיבית אחרת. אשר למעמדו של הוועד הפנימי - אישר בית הדין את קביעת בית הדין האזורי כי אינו בגדר "ארגון עובדים" כמשמעותו בחוק הסכמים קיבוציים וממילא אינו יכול להוות ארגון עובדים יציג וביטל את קביעת בית הדין האזורי כי האמור נכון ל"מועד הזה". בהמשך לאמור, הודיעה החברה להסתדרות וזאת, במענה למכתב ההסתדרות אליה מיום 2 בפברואר, 2016, הכולל הודעה בדבר היות ההסתדרות ארגון עובדים יציג בחברה, כי היא נכונה לפתוח עימה במשא ומתן לגיבוש הסכם קיבוצי. נכון למועד זה, טרם התגבשו הסכמות מחייבות בין החברה ובין ההסתדרות.

באור 40: -

אירועים לאחר תקופת הדיווח

א. רפורמה ברכב חובה

(1) בחודש ינואר 2016, פורסם חוזר שעניינו "תיקון הוראות החוזר המאוחד בענף ביטוח רכב חובה". בעיקרו, החוזר מעדכן את דמי הביטוח השיורי (באמצעות "הפול") לכלי רכב פרטיים ומסחריים, תוך קביעת הוראת שעה שלפיה בגין חוזים לביטוח חובה של רכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון שמועד תחילתם מיום 1 במרס, 2016 ועד ליום 31 בדצמבר, 2016, לא תחול המגבלה הקובעת כי דמי הביטוח בענף ביטוח רכב חובה אינם יכולים לחרוג משיעור של 90% מדמי הביטוח נטו עבור אותו מבוטח במסגרת תעריפי "הפול". בנוסף, נכללו בחוזר הוראות בדבר ביטול קביעת דמי ביטוח נטו ייחודים לציי רכב וקולקטיבים (בתוקף החל מיום 1 בינואר, 2017); ביטול מנגנון הצמדת דמי ביטוח החובה למדד; הרחבת האפשרות להחזר דמי ביטוח לכלל כלי הרכב בתום תקופת הביטוח (יצוין, כי כיום ניתן לבצע החזר רק לציי רכב); ביטול הוראות כפולות עקב הכללתן בפוליסה התקנית והתאמת ההוראות הנוגעות להליך אישור דמי הביטוח בענף האמור להוראות סעיף 40 לחוק הפיקוח כפי שתוקנו לאחרונה.

(2) בד בבד עם פרסום החוזר הנ"ל, פורסמה טיוטה לתיקון החוזר המאוחד בענף ביטוח רכב חובה, המבקשת לבצע עדכון נוסף (ולמעשה הפחתה נוספת) של תעריפי "הפול" לרכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון, החל מיום 1 בינואר, 2017. אם וככל שהטיוטה דגן תכנס לתוקף, לא יהיו חברות הביטוח רשאיות להנהיג, החל מהמועד האמור, תעריף נטו החורג מ-90% מדמי הביטוח נטו עבור אותו מבוטח במסגרת תעריפי "הפול".

(3) יצוין, כי בחודש פברואר 2016, הגישו חברות הביטוח, באמצעות איגוד חברות הביטוח, וה"פול" עתירה לבג"ץ למתן צווים על תנאי (הכוללת גם בקשה למתן צו ארעי, צו ביניים ובקשה לקביעת מועד דיון דחוף), בקשר עם החוזר.

החברה לומדת את הוראות התיקונים, אך להערכתה למכלול התיקונים, אלה שנכללו בחוזר ואלה שפורסמו כטיוטה בלבד יכול שתהיה השפעה על כמות המבוטחים בפול כמו גם השפעה מהותית על דמי ביטוח בענף רכב חובה אשר עלולה לגרום לירידה ברווחיות ענף זה.

ב.

ריבית היוון קצבאות ביטוח לאומי

בחודש יולי 2014 מונתה ועדה בין משרדית, בעקבות הגשת עתירה לבית המשפט העליון כנגד המוסד לביטוח הלאומי, לבחינת הנתונים המשמשים את המוסד לביטוח לאומי בחישוב גובה הקצבאות המשולמות לנפגעי תאונות עבודה בהתאם לתקנות הביטוח הלאומי (היוון), תשל"ח-1978 (להלן - התקנות).

בחודש מרס 2016 פורסמו המלצות הוועדה (להלן - ההמלצות) הקובעות, בין היתר, כי יש לעדכן את נתוני תוחלת החיים ושיעור ההיוון בתקנות בחישוב גובה הקצבאות. כמו כן קובעות ההמלצות כי לאחר העדכון האמור יעודכנו התקנות אחת לארבע שנים. הוועדה ממליצה כי כל עוד לא נקבע אחרת, תהווה קצבה שנתית לפי שיעור של 2% במקום 3% הקבוע כיום בתקנות. להערכת החברה, במידה והתקנות יעודכנו בהתאם להמלצות הוועדה יעודכן גובה הקצבאות להן זכאים נפגעי תאונות עבודה ובהתאמה יכול וישפיעו על גובה סכומי השיבוב שיהיה על החברה להעביר לביטוח לאומי. כמו כן, האמור יכול וישפיע גם על שיעורי ההיוון בהם משתמשת החברה לחישובי עתודות. השפעות אלו תיבחנה, בין היתר, על רקע ובהתאם ליישום בפועל של ההמלצות.

מנורה מבטחים ביטוח בע"מ

נספחים לדוח הכספי

ליום 31 בדצמבר, 2015

**לכבוד
בעלי המניות של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ**

הנדון: דוח מיוחד של רואה החשבון המבקר על מידע כספי נפרד לפי דרישת המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי דרישת המפקח על הביטוח בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981 של מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן - החברה) לימים 31 בדצמבר, 2015 ו- 2014, ולכל אחת מהשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר, 2015, 2014 ו- 2013 ואשר נכלל כנספח א' לדוחות הכספיים המאוחדים של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון והנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של הכללים החשבונאיים שיושמו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון והנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי המפקח על הביטוח בחוזר ביטוח 2010-1-4.

מבלי לסייג את חוות דעתנו הנ"ל, הננו מפנים את תשומת הלב לאמור בבאור 38(א) לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

קוסט פורר גבאי את קסירר
רואי חשבון

תל אביב
31 במרס, 2016

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח

להלן נתונים כספיים תמציתיים על בסיס הדוחות הכספיים הנפרדים של החברה (להלן - דוחות סולו), הערוכים לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) למעט העניינים הבאים:

1. מדידת ההשקעות בחברות מוחזקות המחושבת על בסיס אקוויטי.

2. זכויות במקרקעין כוללות גם זכויות במקרקעין של חברה מוחזקת שהחזקת זכויות אלה הוא עיסוקה היחיד.

בחודש אוגוסט 2014 פירסם ה-IASB תיקון ל-IAS 27 דוחות כספיים נפרדים המאפשר לחברות למדוד, בדוחות הכספיים הנפרדים שלהן, את השקעותיהן בחברות מוחזקות על בסיס השווי המאזני. התקן ייושם למפרע החל מהדוחות הכספיים לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר, 2016. אימוץ מוקדם אפשרי.

א. דוחות על המצב הכספי

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
אלפי ש"ח		
353,707	341,465	נכסים בלתי מוחשיים
1,011,316	1,087,732	הוצאות רכישה נדחות
484,647	561,303	רכוש קבוע
252,837	247,103	השקעות בחברות מוחזקות
72,152	74,937	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
103,552	122,156	נדל"ן להשקעה אחר
1,586,747	1,568,617	נכסי ביטוח משנה
93,359	120,448	נכסי מסים שוטפים
192,383	190,976	חייבים ויתרות חובה
538,916	584,350	פרמיות לגבייה
17,843,825	20,219,832	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות:
3,005,956	3,117,997	נכסי חוב סחירים
5,527,089	5,592,615	נכסי חוב שאינם סחירים
195,777	179,453	מניות
936,814	931,837	אחרות
9,665,636	9,821,902	סה"כ השקעות פיננסיות אחרות
1,282,133	1,228,134	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
253,939	252,209	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
33,735,149	36,421,164	סך כל הנכסים
19,355,151	21,670,828	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולר") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

א. דוחות על המצב הכספי (המשך)

ליום 31 בדצמבר	
2014	2015
אלפי ש"ח	

הון:

הון מניות

291,332 291,332

פרמיה על מניות

333,486 333,486

קרנות הון

232,644 168,730

יתרת עודפים

688,994 681,074

סה"כ הון

1,546,456 1,474,622

התחייבויות:

התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

10,192,564 10,559,500

התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

19,068,296 21,361,189

התחייבויות בגין מסים נדחים

184,296 141,152

התחייבויות בשל הטבות לעובדים

122,004 113,082

זכאים ויתרות זכות

1,307,896 1,425,748

התחייבויות פיננסיות

1,313,637 1,345,871

סך כל ההתחייבויות

32,188,693 34,946,542

סך כל ההון וההתחייבויות

33,735,149 36,421,164

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולר") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ב. דוחות רווח או הפסד

לשנה שהסתיימה ביום			
31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
4,362,702	4,762,482	5,078,599	פרמיות שהורווחו ברוטו
881,557	762,536	715,474	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
3,481,145	3,999,946	4,363,125	פרמיות שהורווחו בשייר
2,277,413	1,563,358	912,781	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
254,718	245,278	219,571	הכנסות מדמי ניהול
185,541	134,016	109,418	הכנסות מעמלות
612	480	7,945	הכנסות אחרות
6,199,429	5,943,078	5,612,840	סך כל ההכנסות
			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי
4,944,401	5,317,974	4,675,736	ביטוח וחוזי השקעה ברוטו
			חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי
(450,433)	(810,469)	(493,567)	התחייבויות בגין חוזי ביטוח
			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי
4,493,968	4,507,505	4,182,169	ביטוח וחוזי השקעה בשייר
841,629	923,897	952,857	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
387,236	380,980	388,030	הוצאות הנהלה וכלליות
94,111	60,987	52,946	הוצאות מימון
5,816,944	5,873,369	5,576,002	סך כל ההוצאות
18,740	36,824	17,193	חלק בתוצאות חברות מוחזקות לפי שיטת השווי המאזני
401,225	106,533	54,031	רווח לפני מסים על ההכנסה
133,328	36,656	9,074	מסים על הכנסה
267,897	69,877	44,957	רווח נקי

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולר") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ג. דוחות על הרווח הכולל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2013	2014	2015	
אלפי ש"ח			
267,897	69,877	44,957	רווח נקי
			רווח (הפסד) כולל אחר:
			<u>פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת</u>
			<u>הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד</u>
(12,232)	21,264	(3,722)	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ
89,525	130,937	(11,675)	שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקף לקרנות הון
(110,710)	(97,668)	(107,147)	רווחים והפסדים נטו מממוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד
1,749	7,965	16,539	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(1,444)	-	-	חלק החברה ברווח (הפסד) כולל אחר של חברה מוחזקת המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
(33,112)	62,498	(106,005)	סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד
(7,109)	23,567	(40,992)	מסים על ההכנסה (הטבת מס)
(26,003)	38,931	(65,013)	סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, נטו, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד
			<u>פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד</u>
-	-	1,495	הערכה מחדש בגין בנייני משרד שייעודם שונה לנדל"ן להשקעה
2,299	7,955	7,175	רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת
2,299	7,955	8,670	סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, לא יועברו לרווח והפסד
833	3,000	3,092	מסים על ההכנסה
1,466	4,955	5,578	פריטי רווח כולל אחר, נטו שלא יועברו לרווח והפסד
(24,537)	43,886	(59,435)	רווח (הפסד) כולל אחר, נטו
243,360	113,763	(14,478)	סך-הכל רווח (הפסד) כולל

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ד. דוחות על השינויים בהון

הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ
אלפי ש"ח							
291,332	333,486	40,085	177,280	8,245	7,034	688,994	1,546,456
-	-	-	-	-	-	44,957	44,957
-	-	-	-	(3,722)	-	-	(3,722)
-	-	-	(11,675)	-	-	-	(11,675)
-	-	-	(107,147)	-	-	-	(107,147)
-	-	-	16,539	-	-	-	16,539
-	-	-	-	-	1,495	-	1,495
-	-	-	-	-	-	7,175	7,175
-	-	-	39,538	1,454	(396)	(2,696)	37,900
-	-	-	(62,745)	(2,268)	1,099	4,479	(59,435)
-	-	-	(62,745)	(2,268)	1,099	49,436	(14,478)
-	-	-	-	-	-	(57,356)	(57,356)
291,332	333,486	40,085	114,535	5,977	8,133	681,074	1,474,622

יתרה ליום 1 בינואר, 2015

רווח נקי

התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ

שינוי נטו בשווי ההון של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון

רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד

הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד

הערכה מחדש בגין בנייני משרד שייעודם שונה לנדל"ן להשקעה

רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת

הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לפריטים של רווח כולל אחר

סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל

השפעה מצטברת, נטו ליום 31 בדצמבר, 2015 של שינויים בהערכת נכסים והתחייבויות בביטוח כללי

יתרה ליום 31 בדצמבר, 2015

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ד. דוחות על השינויים בהון (המשך)

הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ
אלפי ש"ח							
291,332	333,486	40,085	151,595	(5,001)	7,034	664,162	1,482,693
-	-	-	-	-	-	69,877	69,877
-	-	-	-	21,264	-	-	21,264
-	-	-	130,937	-	-	-	130,937
-	-	-	(97,668)	-	-	-	(97,668)
-	-	-	7,965	-	-	-	7,965
-	-	-	-	-	-	7,955	7,955
-	-	-	(15,549)	(8,018)	-	(3,000)	(26,567)
-	-	-	25,685	13,246	-	4,955	43,886
-	-	-	25,685	13,246	-	74,832	113,763
-	-	-	-	-	-	(50,000)	(50,000)
291,332	333,486	40,085	177,280	8,245	7,034	688,994	1,546,456

יתרה ליום 1 בינואר, 2014

רווח נקי

התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ

שינוי נטו בשווי ההון של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון

רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד

הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד

רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת מסים על ההכנסה המתייחסים לפריטים של רווח כולל אחר

סה"כ רווח כולל אחר

סה"כ הרווח כולל

דיבידנד שחולק

יתרה ליום 31 בדצמבר, 2014

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולר") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ד. דוחות על השינויים בהון (המשך)

הון מניות	פרמיה על מניות	קרן הון בגין עסקת תשלום מבוסס מניות	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ	קרנות הון אחרות	יתרת עודפים	סה"כ
אלפי ש"ח							
291,332	333,486	40,085	190,536	2,694	7,034	783,254	1,648,421
-	-	-	-	-	-	267,897	267,897
-	-	-	-	(12,232)	-	-	(12,232)
-	-	-	89,733	-	-	-	89,733
-	-	-	(113,201)	-	-	-	(113,201)
-	-	-	1,780	-	-	-	1,780
-	-	-	-	-	-	2,299	2,299
-	-	-	3,380	4,537	-	(833)	7,084
-	-	-	(18,308)	(7,695)	-	1,466	(24,537)
-	-	-	(18,308)	(7,695)	-	269,363	243,360
-	-	-	(20,633)	-	-	(388,455)	(409,088)
291,332	333,486	40,085	151,595	(5,001)	7,034	664,162	1,482,693

יתרה ליום 1 בינואר, 2013

רווח נקי

התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ

שינוי נטו בשווי ההון של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון

רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד

הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד

רווח ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת

הטבת מס (מסים על ההכנסה) המתייחסים לפריטים של רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ הרווח (ההפסד) הכולל

דיבידנד שחולק

יתרה ליום 31 בדצמבר, 2013

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולר") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

ה. מגזרי פעילות סולר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר, 2013

סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
אלפי ש"ח					
4,362,702	-	-	1,948,876	486,434	1,927,392
881,557	-	-	644,564	113,125	123,868
3,481,145	-	-	1,304,312	373,309	1,803,524
2,277,413	(18,136)	147,970	163,655	50,440	1,933,484
254,718	-	-	-	-	254,718
185,541	-	-	149,165	12,828	23,548
612	-	612	-	-	-
6,199,429	(18,136)	148,582	1,617,132	436,577	4,015,274
4,944,401	-	-	1,311,317	231,609	3,401,475
(450,433)	-	-	(359,757)	(15,607)	(75,069)
4,493,968	-	-	951,560	216,002	3,326,406
841,629	-	-	402,008	132,468	307,153
387,236	(18,136)	19,036	101,403	56,408	228,525
94,111	-	82,206	5,399	338	6,168
5,816,944	(18,136)	101,242	1,460,370	405,216	3,868,252
18,740	-	5,780	5,220	(6)	7,746
401,225	-	53,120	161,982	31,355	154,768
(30,813)	-	10,621	(25,337)	(2,987)	(13,110)
370,412	-	63,741	136,645	28,368	141,658

פרמיות שהורווחו ברוטו
פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
הכנסות מדמי ניהול
הכנסות מעמלות
הכנסות אחרות
סך כל ההכנסות
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה
ברוטו

חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים
ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין
חוזי ביטוח בשייר וחוזי השקעה בשייר
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
הוצאות הנהלה וכלליות
הוצאות מימון
סך כל ההוצאות
חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי
המאזני
רווח לפני מסים על ההכנסה
רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה

תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולר") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח (המשך)

1. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי - סולר

לשנה שהסתיימה ליום 31 בדצמבר, 2013					
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים (*)	ענפי חבויות ואחרים (**)	סה"כ	
אלפי ש"ח					
469,435	770,854	538,429	286,145	2,064,863	פרמיות ברוטו
9,687	186,134	349,893	129,710	675,424	פרמיות ביטוח משנה
459,748	584,720	188,536	156,435	1,389,439	פרמיות בשייר
(24,740)	(45,236)	(5,695)	(9,456)	(85,127)	שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
435,008	539,484	182,841	146,979	1,304,312	פרמיות שהורווחו בשייר
84,140	26,287	13,236	39,992	163,655	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
-	52,796	79,254	17,115	149,165	הכנסות מעמלות
519,148	618,567	275,331	204,086	1,617,132	סך כל ההכנסות
387,731	473,638	298,339	151,609	1,311,317	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
(4,870)	(118,161)	(196,937)	(39,789)	(359,757)	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
382,861	355,477	101,402	111,820	951,560	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
37,974	170,797	136,158	57,079	402,008	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
23,063	37,555	26,626	14,159	101,403	הוצאות הנהלה וכלליות
1,371	1,630	1,584	814	5,399	הוצאות מימון
445,269	565,459	265,770	183,872	1,460,370	סך כל ההוצאות
4,114	(108)	354	860	5,220	חלק בתוצאות חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
77,993	53,000	9,915	21,074	161,982	רווח לפני מסים על ההכנסה
(16,005)	(2,759)	(633)	(5,940)	(25,337)	הפסד כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
61,988	50,241	9,282	15,134	136,645	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על ההכנסה
1,703,378	453,142	417,630	1,043,245	3,617,395	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר, 2013
1,615,186	342,248	106,920	638,702	2,703,056	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר, 2013

(*) ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש, בתי עסק ודירות אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.

(**) ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח מעבידים, צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 84% מסך הפרמיות בענפים אלו.

קשרים, התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות

החברה חתמה על הסכם עם חברת בת מנורה גיוס הון בהתייחס לכתבי ההתחייבות שהונפקו על ידי מנורה גיוס הון. על פי ההסכם הופקדה תמורת הנפקת כתבי ההתחייבות בחברה, לשימושה על פי שיקוליה ועל אחריותה. החברה התחייבה לשלם לבעלי כתבי ההתחייבות את הקרן, ההצמדה והריבית על פי תנאי כתבי ההתחייבות. כתבי ההתחייבות הינם בדרגה שווה לכתבי התחייבות נדחים שהנפיקה/שתנפיק החברה, ונדחים מפני כל התחייבויותיה האחרות של החברה לנושה. בנוסף, על פי ההסכם מחוייבת החברה לשאת בכל הוצאותיה של מנורה גיוס הון לרבות הוצאות ההנפקה, הוצאות התפעול השוטפות וכן החזר הוצאות שיפוי לדירקטורים, אם וככל שתהיינה כאלה.

מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות

א. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר, 2015	
הערך בספרים	עלות מופחתת
אלפי ש"ח	
626	623
1,820,220	1,763,363
1,820,846	1,763,986
22,139	20,789
1,274,979	1,274,264
1,297,118	1,295,053
33	23
3,117,997	3,059,062
25,333	

ליום 31 בדצמבר, 2014	
הערך בספרים	עלות מופחתת
אלפי ש"ח	
9,213	9,016
1,748,628	1,638,464
1,757,841	1,647,480
33,756	31,941
1,213,934	1,191,657
1,247,690	1,223,598
425	704
3,005,956	2,871,782
31,232	

אגרות חוב ממשלתיות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים:שאינם ניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
שיועדו בעת ההכרה לראשונה

סך הכל נכסי חוב סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

אגרות חוב ממשלתיות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים:שאינם ניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

נכסי חוב אחרים הניתנים להמרה

נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד:
שיועדו בעת ההכרה לראשונה

סך הכל נכסי חוב סחירים

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. מניות

ליום 31 בדצמבר, 2015	
הערך בספרים	עלות
אלפי ש"ח	

14,670	12,317
163,156	148,005
177,826	160,322

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

סך הכל מניות סחירות

שאינן סחירות

זמינות למכירה

סך הכל מניות

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

1,627	6,111
179,453	166,433
34,278	

ליום 31 בדצמבר, 2014	
הערך בספרים	עלות
אלפי ש"ח	

15,330	12,565
174,309	154,329
189,639	166,894

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה

זמינות למכירה

סך הכל מניות סחירות

שאינן סחירות

זמינות למכירה

סך הכל מניות

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

6,138	7,238
195,777	174,132
25,988	

מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר, 2015	
הערך בספרים	עלות
אלפי ש"ח	
14,710	12,571
595,040	569,859
644	-
610,394	582,430
144,431	142,614
175,213	169,453
1,799	-
321,443	312,067
931,837	894,497
31,929	

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
מכשירים נגזרים

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות

שאינן סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
מכשירים נגזרים

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

ליום 31 בדצמבר, 2014	
הערך בספרים	עלות
אלפי ש"ח	
19,254	16,993
641,461	604,307
660,715	621,300
108,335	105,146
148,452	137,389
19,312	-
276,099	242,535
936,814	863,835
29,872	

סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות סחירות

שאינן סחירות

נמדדות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
מכשירים נגזרים

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות שאינן סחירות

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות

ירידות ערך קבועות שנזקפו לרווח והפסד (במצטבר)

רשימת חברות מאוחדות של החברה

ליום 31 בדצמבר		
2014	2015	
מניות המקנות זכויות הצבעה וזכויות לרווחים		
שיעור החזקה		
100%	100%	מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ
80.1%	80.1%	אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ
100%	100%	מנורה נכסים והשקעות בע"מ
50.3%	50.3%	Menora Surrey Street Company 1, Ltd
100%	100%	Menora Surrey Street Company 2, Ltd
100%	100%	Menora Surrey Street Company (Nostro), Ltd
100%	100%	MM Nostro Residential, LP
100%	100%	MM Participating Policies Residential, LP

פרק ד':

דוח פרטים נוספים
על התאגיד

תוכן עניינים

1.	תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2015 (תקנה 10א).....	3
2.	השקעות בחברות-בת ובחברות כלולות מהותיות לתאריך המאזן (תקנה 11).....	5
3.	שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות כלולות מהותיות בתקופת הדוח (תקנה 12).....	8
4.	הכנסות של חברות בת וחברות כלולות מהותיות והכנסות מהן (תקנה 13).....	8
5.	רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14).....	10
6.	תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21א).....	10
7.	בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א).....	13
8.	עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22).....	13
9.	מניות וני"ע המוחזקים על ידי בעלי עניין ונושאי משרה בכירה בתאגיד ובחברה מוחזקת מהותית* (תקנה 24).....	13
10.	הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א).....	13
11.	מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב).....	13
12.	מען רשום (תקנה 25א).....	13
13.	הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26).....	14
14.	נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א).....	21
15.	רואה החשבון המבקר של התאגיד (תקנה 27).....	25
16.	שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד (תקנה 28).....	25
17.	המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29).....	25
18.	החלטות החברה (תקנה 29א).....	26

1. תמצית דוחות על הרווח הכולל של התאגיד לכל אחד מהרבעונים בשנת 2015 (תקנה 10א)

אלפי ש"ח	ינואר-מרץ	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2015
פרמיות שהורווחו ברוטו	1,189,171	1,247,235	1,267,048	1,375,145	5,078,599
פרמיות שהורווחו על-ידי מבטחי משנה	166,470	186,830	179,954	182,220	715,474
פרמיות שהורווחו בשייר	1,022,701	1,060,405	1,087,094	1,192,925	4,363,125
רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון	836,082	(26,863)	(278,430)	381,755	912,544
הכנסות מדמי ניהול	139,009	1,708	(330)	79,184	219,571
הכנסות מעמלות	24,068	33,302	30,597	30,155	118,122
הכנסות אחרות	7,099	7	716	123	7,945
סך כל ההכנסות	2,028,959	1,068,559	839,647	1,684,142	5,621,307
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ברוטו	1,768,219	627,019	707,042	1,573,456	4,675,736
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח	(48,496)	(76,436)	(170,255)	(198,380)	(493,567)
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר	1,719,723	550,583	536,787	1,375,076	4,182,169
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות	230,050	241,572	235,939	239,164	946,725
הוצאות הנהלה וכלליות	94,423	97,058	95,005	109,443	395,929
הוצאות מימון (שחיקת התחייבויות פיננסיות)	(4,409)	26,880	19,471	11,004	52,946
סך כל ההוצאות	2,039,787	916,093	887,202	1,734,687	5,577,769
חלק ברווחי (הפסדי) חברות כלולות	2,028	3,132	(1,622)	9,961	13,499
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(8,800)	155,598	(49,177)	(40,584)	57,037
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(2,016)	54,359	(18,756)	(22,538)	11,049
רווח נקי (הפסד)	(6,784)	101,239	(30,421)	(18,046)	45,988
מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	(6,992)	100,947	(30,634)	(18,364)	44,957
זכויות שאינן מקנות שליטה	208	292	213	318	1,031
רווח נקי (הפסד)	(6,784)	101,239	(30,421)	(18,046)	45,988

אלפי ש"ח	ינואר-מרץ	אפריל-יוני	יולי-ספטמבר	אוקטובר-דצמבר	שנת 2015
רווח נקי (הפסד)	(6,784)	101,239	(30,421)	(18,046)	45,988
רווח (הפסד) כולל אחר:					
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד					
התאמות הנובעות מתרגום דוחות כספיים של פעילויות חוץ שינוי נטו בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שנזקק לקרנות הון	1,596	(12,263)	9,884	(2,939)	(3,722)
רווחים והפסדים נטו ממימוש של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועברו לדוח רווח והפסד	134,122	(101,830)	(38,119)	(5,848)	(11,675)
הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד	(62,522)	(12,484)	(8,779)	(23,362)	(107,147)
סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד	834	814	2,133	12,758	16,539
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	74,030	(125,763)	(34,881)	(19,391)	(106,005)
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	27,917	(47,426)	(13,153)	(8,330)	(40,992)
סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, נטו, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, הועברו או יועברו לרווח והפסד	46,113	(78,337)	(21,728)	(11,061)	(65,013)
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד					
הערכה מחדש בגין בנייני משרד שייעודם שונה לנדל"ן להשקעה	-	1,495	-	-	1,495
רווח (הפסד) ממדידה מחדש בגין תוכניות להטבה מוגדרת	(10,150)	13,318	(1,863)	5,870	7,175
סה"כ פריטי רווח (הפסד) כולל אחר, שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל, לא יועברו לרווח והפסד	(10,150)	14,813	(1,863)	5,870	8,670
מסים על ההכנסה (הטבת מס)	(3,828)	5,419	(703)	2,204	3,092
פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד	(6,322)	9,394	(1,160)	3,666	5,578
רווח (הפסד) כולל אחר, נטו	39,791	(68,943)	(22,888)	(7,395)	(59,435)
סך-הכל רווח (הפסד) כולל	33,007	32,296	(53,309)	(25,441)	(13,447)
מיוחס ל:					
בעלי המניות של החברה	32,799	32,004	(53,522)	(25,759)	(14,478)
זכויות שאינן מקנות שליטה	208	292	213	318	1,031
סך-הכל רווח (הפסד) כולל	33,007	32,296	(53,309)	(25,441)	(13,447)

2. השקעות בחברות-בת ובחברות כלולות מהותיות לתאריך המאזן (תקנה 11)

חברות בנות וכלולות מהותיות של החברה

(הנתונים בטבלה נכונים לתאריך הדוח על המצב הכספי)

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה	יתרת הלוואות באלפי ש"ח	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ	רגילה	1,000	1,000	1	100%	-	-	-	-	
אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ	רגילה	1,000	1,000	5,440	80.10%	-	-	-	-	
מנורה נכסים והשקעות בע"מ (**)	רגילה	14,001	14,001	50,281	100%	155,278	מועד אחרון לפירעון - אוקטובר 2031	3.05%	ללא הצמדה	הגבוה מבין הריבית הנקובה (2% + מדד) ובין שיעור הריבית שנקבע בתקנות מס הכנסה לעניין סעיף 3(י).
Surrey Street, LP	שותפות זרה			11,091	7.95%	38,001 14,014	עד תום שנת 2016	5.423% 12.00%	נקובות בליש"ט	החברה מחזיקה 20.15% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*).
Menorah surrey street company 1 Ltd	חברה זרה	-	-	-	50.31%	-	-	-	-	כל פעילותה - החזקה ב-Surrey Street, LP 40.05% מזכויות
Menorah surrey street company (nostro) Ltd	חברה זרה	-	-	-	100%	-	-	-	-	כל פעילותה - החזקה ב-Surrey Street, LP 4.45% מזכויות
Menorah surrey street company 2 Ltd	חברה זרה	-	-	-	100%	-	-	-	-	כל פעילותה - החזקה ב-Surrey Street, LP 3.5% מזכויות

(*) החזקות החברה באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה מטופלות כהשקעות פיננסיות.

(**) מאוחדת גם בדוח הכספי הנפרד של החברה וזאת בהתאם להנחיות המפקח על הביטוח.

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך (ש"ח) נקוב	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה	יתרת הלוואות באלפי ש"ח	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
MM Nostro Residential, LP	שותפות זרה	-	-	(666)	100%	14,907	-	-	נקובה בדולר	
MM Participating Policies Residential, LP	שותפות זרה	-	-	(933)	100%	17,982	-	-	נקובה בדולר	
Landmark at Maple Glen LP	שותפות זרה	-	-	9,786	19.00%		-	-		החברה מחזיקה 20% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
Gaia Journal Square Holdings LLC	שותפות זרה	-	-	37,768	18.33%		-	-		החברה מחזיקה 20% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
Boulder Texas Holdings LLC	שותפות זרה	-	-	7,053	10.10%		-	-		החברה מחזיקה 20% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
Baltimore Portfolio Finance LP	שותפות זרה	-	-	35,179	10.00%		-	-		החברה מחזיקה 13.23% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
MM peachtree Holdings LP	שותפות זרה	-	-	30,909	14.49%		-	-		החברה מחזיקה 22.8% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
Wall Holdings LLC 120	שותפות זרה	-	-	29,896	7.00%		-	-		החברה מחזיקה 13.1% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)

(*) החזקות החברה באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה מטופלות כהשקעות פיננסיות.

החברה	סוג המניה	מס' מניות	סך ערך נקוב (ש"ח)	ערך בדוח הכספי הנפרד של התאגיד (אלפי ש"ח)	שיעור החזקה	יתרת הלוואות באלפי ש"ח	תאריך פירעון	שיעור ריבית	בסיס הצמדה	הערות
Wichford VGB Holdings s.a.r.l	שותפות זרה	-	-	12,466	9.60%	-	-	-	-	החברה מחזיקה 19.4% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
.RI Menora German Holdings S.a.r.l	שותפות זרה	-	-	6,738	12.50%	-	-	-	-	החברה מחזיקה 25.5% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
LLC Landmark at Autumn Vista	שותפות זרה	-	-	5,450	7.50%	-	-	-	-	החברה מחזיקה 15% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
Gaia 200 Plaza Drive LLC	שותפות זרה	-	-	4,982	6.67%	-	-	-	-	החברה מחזיקה 13.33% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
Houston Portfolio LLC Gaia	שותפות זרה	-	-	33,698	6.90%	-	-	-	-	החברה מחזיקה 10.34% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
MM Fenwick LLC	שותפות זרה	-	-	3,682	7.19%	-	-	-	-	החברה מחזיקה 14.39% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
.MMZ Properties B.V	שותפות זרה	-	-	1,452	4.50%	1,948	מאי 2024	10%	נקובה ביורו	החברה מחזיקה 14% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
Michelson Real Estate Fund IV, LLC	שותפות זרה	-	-	7,435	7.50%	-	-	-	-	החברה מחזיקה 15% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)
.MMZ Properties Haarlem B.V	שותפות זרה	-	-	5,675	5.57%	9,779	ספטמבר, נובמבר 2024	10%	נקובה ביורו	החברה מחזיקה 16.38% נוספים באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה (*)

(*) החזקות החברה באמצעות תיקי ההשקעה של פוליסות תלויות תשואה מטופלות כהשקעות פיננסיות.

3. שינויים בהשקעות בחברות-בת ובחברות כלולות מהותיות בתקופת הדוח (תקנה 12)

תאריך השינוי	מהות השינוי	שם החברה	באלפי ש"ח
אפריל 2015	דיבידנד	אורות סוכנות לביטוח בע"מ	4,005
במהלך שנת 2015	הלוואות בעלים שנפרעו	מנורה נכסים והשקעות בע"מ	15,940
במהלך שנת 2015	הלוואות בעלים שניתנו	MM Nostro Residential, LP	9,239
במהלך שנת 2015	הלוואות בעלים שניתנו	MM Participating Policies Residential, LP	10,738
במהלך שנת 2015	הלוואות בעלים שנפרעו	Surrey Street, LP	1,883
ינואר 2015	החזר השקעה	Sienna Bay Finance, LP	3,458
ינואר 2015	דיבידנד	Sienna Bay Finance, LP	1,090
אוגוסט 2015	דיבידנד	Sunshen Properties LP	8,063

4. הכנסות של חברות בת וחברות כלולות מהותיות והכנסות מהן (תקנה 13)

(באלפי ש"ח)

שם החברה	רווח נקי (הפסד) לתקופה	רווח כולל אחר לתקופה (הפסד)	רווח כולל לתקופה	דיבידנד עד תאריך הדוח	ריבית שנתקבלה עבור שנת הדיווח
מנורה נכסים והשקעות בע"מ	12,474	1,099	13,573	-	4,807
אורות סוכנות לביטוח חיים (2005) בע"מ	4,151	-	4,151	4,005	-
MM Nostro Residential, LP	(147)	-	(147)	-	-
MM Participating Policies Residential, LP	(310)	-	(310)	-	-
Surrey Street, LP	(3,419)	-	(3,419)	1,123	2,154
Sienna Bay Finance LP	(277)	-	(277)	1,090	-
Landmark at Maple Glen LP	628	-	628	-	-
Gaia Journal Square Holdings LLC	602	-	602	-	-
Sunshen Properties LP	2,054	-	2,054	8,063	-
Boulder Texas Holdings LLC	447	-	447	-	-
Baltimore Portfolio Finance LP	1,774	-	1,774	-	-
MM peachtree Holdings LP	1,531	-	1,531	-	-

שם החברה	רווח נקי (הפסד) לתקופה	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה	רווח כולל לתקופה	דיבידנד עד תאריך הדוח	ריבית שנתקבלה עבור שנת הדיווח
LLC Wall Holdings 120	1,605	-	1,605	-	-
Wichford VGB Holdings s.a.r.l	(2,227)	-	(2,227)	-	-
RI Menora German .Holdings S.a.r.l	1,197	-	1,197	-	-
Landmark at Autumn Vista LLC	1,184	-	1,184	-	-
Gaia 200 Plaza Drive LLC	719	-	719	-	-
Gaia Houston Portfolio LLC	6,576	-	6,576	-	-
MM Fenwick LLC	(481)	-	(481)	-	-
MMZ Properties B.V	289	-	289	235	149
Michelson Real Estate Fund IV, LLC	1,088	-	1,088	-	-
MMZ Properties .Haarlem B.V	209	-	209	-	889

5. רשימת קבוצות של יתרות הלוואות שניתנו לתאריך הדוח על המצב הכספי, אם מתן הלוואות היה אחד מעיסוקיו העיקריים של התאגיד (תקנה 14)

מספר הלווים	סכום בש"ח	עד	סכום בש"ח	מ
138,080	50,000	עד	-	מ
755	100,000	עד	50,001	מ
248	250,000	עד	100,001	מ
91	500,000	עד	250,001	מ
47	750,000	עד	500,001	מ
23	1,000,000	עד	750,001	מ
20	1,500,000	עד	1,000,001	מ
13	2,000,000	עד	1,500,001	מ
3	3,000,000	עד	2,000,001	מ
24	9,000,000	עד	3,000,001	מ
4	10,000,000	עד	9,000,001	מ
12	15,000,000	עד	10,000,001	מ
19	40,000,000	עד	15,000,001	מ
14	70,000,000	עד	40,000,001	מ
12	150,000,000	עד	70,000,001	מ
1	999,999,999	עד	150,000,001	מ
139,366				סה"כ

6. תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה (תקנה 21(א))

לפרטים בדבר תכנית התגמול בחברה (להלן: "תכנית התגמול"), בהתאם להנחיות הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון, ראה באור 37 לדוחות הכספיים. יצוין, כי לגבי נושאי משרה בחברה המכהנים גם כנושאי משרה במנורה מבטחים החזקות, החברה האם של החברה ("נושאי משרה משותפים"), חלה מדיניות התגמול אשר אומצה על ידי מנורה מבטחים החזקות ביום 10 בספטמבר 2013 וכן תכנית המענקים שאושרה בחברה בהתאם להנחיות הממונה כאמור (להלן: "מדיניות התגמול" ו-"מנורה מבטחים החזקות", בהתאמה).

להלן פרוט התגמולים ששולמו לנושאי משרה בכירה בחברה ובתאגידים בשליטתה בשנת 2015 כפי שהוכרו בדוחות הכספיים לשנת 2015 (באלפי ש"ח):

פרטי מקבל התגמולים			תגמולים עבור שירותים*							תגמולים אחרים				
שם	תפקיד	היקף משרה	שיעור החזקה בהון התאגיד	שכר**	מענק	תשלום מבוטס מניות***	דמי ניהול	דמי ייעוץ	עמלה	אחר	ריבית	דמי שכירות	אחר	סה"כ
ערן גריפל (1)	דירקטור	מלאה	(1)	2,198						(1)332				(1) 2,530
ארי קלמן (2)	יו"ר דירקטוריון	מלאה	2.72%	2,432	686									3,118
מוטי רוזן (3)	מנכ"ל	מלאה	אין		1,916	(61)	3,371							5,226
מנחם הרפז (4)	משנה בכיר למנכ"ל	מלאה	אין	2,897	407					1,000				4,304
יוני טל (5)	משנה למנכ"ל	מלאה	אין	2,073	115	(10)				200				2,378

* סכומי התגמול במונחי עלות לתאגיד. הסכומים הנ"ל אינם כוללים מס שכר ו/או מע"מ, לפי העניין.

**** רכיב השכר המפורט לעיל כולל את הרכיבים הבאים (לפי המקרה והעניין): שכר חודשי ברוטו צמוד למדד (כולל משכורת 13), הפרשות סוציאליות (לרבות הפרשות בשל סיום יחסי עובד-מעביד), קרן השתלמות ואי כושר עבודה כמקובל, רכב, החזר הוצאות שונות ובכלל זה הוצאות אש"ל, טלפון נייד ונייד וכן ימי חופשה, מחלה והבראה.**

*** שווי הטבה (הפסד) הגלומה ביחידות הפאנטום אשר הוקצו בשנת 2010 לפי תכנית על בסיס התחייבות. בשל המהות ההתחייבותית של התכנית ולאור העובדה שתקופת ההבשלה שלה הסתיימה בסוף שנת 2014 והתכנית לתאריך הדוח הינה "מחוץ לכסף", נרשמו ערכים שליליים בתכנית, כמפורט לעיל. יצוין, כי התכנית כולה הסתיימה סופית בתום שנת 2015 ללא מימוש.

(1) מר גריפל מכהן כדירקטור בחברה וכן, החל מיום 1 בדצמבר 2014, כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים החזקות (חברה האם של החברה) (להלן: "**מנורה מבטחים החזקות**"). מר גריפל הינו בן זוגה של ה"ה טלי גריפל, במעלות השליטה בחברה, המחזיקה ב- 30.93% ממניות מנורה מבטחים החזקות. בנוסף, מכהן מר גריפל כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ וכדירקטור בחברות הבאות - מנורה מבטחים פיננסים בע"מ ובמנורה מבטחים דל"ן בע"מ. יצוין, כי החל מחודש דצמבר 2014, מועד מינויו כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים החזקות, התגמול למר גריפל הינו בהתאם להסכם ההעסקה שאושר בידי האסיפה הכללית של החברה האמורה, ביום 4 בינואר 2015, ובהתאם בוצעה הפרשה חד-פעמית בסך של 332 אלפי ש"ח, להשלמת ההתחייבות להודעה מוקדמת. יצוין, כי תנאי התגמול של מר גריפל תואמים את מדיניות התגמול המאושרת של החברה. לפירוט בדבר תנאי העסקתו לרבות בתפקידו כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים החזקות, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

(2) מר קלמן מכהן כ"ר דירקטוריון החברה וכמנכ"ל מנורה מבטחים החזקות. הסכם ההעסקה עמו שבתוקף הינו תקופה של 15 שנים החל מאוגוסט 2003. לאחר המועד האמור, יחודש ההסכם לשנה בכל פעם, אא"כ הודיע מי מהצדדים על אי חידושו. שכרו של מר קלמן משולם בידי מנורה מבטחים החזקות. שכרו של מר קלמן צמוד למדד בתוספת ריאלית של 1% לשנה. המענק ששולם למר קלמן, בגין שנת 2015, הינו מענק הסכמי מובטח מכוח הסכם ההעסקה משנת 2003 כמפורט לעיל. לפרטים נוספים בדבר הסכם ההעסקה ראה באור 37 לדוחות הכספיים. על פי הסכם ההעסקה, זכאי מר קלמן, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק שנתי קבוע בסך של 561 אלפי ש"ח (צמוד למדד יוני 2003), להחזר הוצאות שהיה בתפקיד בחו"ל, לסך של 6,000 דולר בשנה (מגולם) לנסיעות פרטיות לחו"ל ולעניין ימי החופשה גם לפדיון ימי החופשה הצבורים בתום העסקתו. מנורה מבטחים החזקות רשאית להביא את העסקתו לידי סיום על פי שיקול דעתה בהודעה מוקדמת של 12 חודשים לפחות בהם יהיה זכאי למלוא זכויותיו על פי ההסכם לרבות תנאים נלווים. בנוסף, במקרה של סיום יחסי עובד מעביד (שלא בניסיונות פוטורות) יהיה זכאי מר קלמן לתוספת של 50% על מרכיב פיצויי הפיטורין בנוסף לפיצויים שנצברו לזכותו בפוליסות ביטוחי המנהלים שלו, בניכוי כל מס שיחול. בנוסף, ובמקרה של סיום יחסי עובד מעביד עקב פיטורים יהיה זכאי מר קלמן להמשך תשלום סכום השווה למשכורתו החודשית לרבות ההפרשות הסוציאליות וההטבות הנלוות לרבות המשך העמדת רכב החברה, וזאת למשך תקופה של 24 חודשים (כולל תקופת ההודעה המוקדמת כאמור) בתמורה להתחייבות לאי-תחרות בתקופה זו ("תקופת הצינון"), אא"כ מתקיימים בין העובד לצד ג' כלשהו יחסי עובד-מעביד, ובכל מקרה תמשיך לחול מגבלת אי התחרות בתקופת הצינון.

(3) מר רוזן מכהן החל ממחצית חודש אוקטובר 2010 כמנכ"ל החברה ומועסק באמצעות חברה בשליטתו (להלן: "נותנת השירותים"). הסכם מתן השירותים הינו לתקופה בלתי קצובה כאשר הפסקת ההתקשרות כפופה להודעה מוקדמת של 6 חודשים ותקופת הסתגלות (החופפת להודעה המוקדמת) של 12 חודשים (למעט בהתקיים נסיבות פוטרות) תוך התחייבות של מר רוזן שלא לעסוק בתקופה זו ב"עיסוק נוגד" כהגדרתו בהסכם. תמורת שירותיו משולמת על ידי החברה כדמי ניהול לחברה האמורה וכוללת גם את מרכיב ההפרשות הסוציאליות. החברה העמידה לרשות המנכ"ל רכב כנהוג למנהלים בדרגת משרתו. בנוסף, זכאי מר רוזן להחזר הוצאות בארץ ובחו"ל כמקובל וכן לקו טלפון בבית, מחשב וטלפון נייד. נותנת השירותים זכאית בגינו של מר רוזן, למענק מטרה שנתי של 10 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם לתכנית התגמול המאושרת בחברה (להלן: "תכנית התגמול") וכן ל- 621,404 יחידות תגמול (אופציות פאנטום) שהוקצו לו בשנת 2010 במסגרת התכנית האמורה, כתגמול ארוך טווח, בפריסה ל- 4 שנים ובהתאם לתנאי התכנית וכללי המימוש הקבועים בה. יצוין, כי נכון לתאריך הדוח, פגה התכנית ללא מימוש. מר רוזן והחברה שבבעלותו התחייבו במסגרת הסכם השירותים לסודיות (לזמן בלתי מוגבל) ומגבלת אי-תחרות (לתקופה של שנה) כמקובל. יצוין, כי בהתאם לתכנית התגמול החלה על מר רוזן, המענק השנתי מחושב, בין היתר, בהתבסס על פרמטרים השוואתיים לתוצאות קבוצות הביטוח הגדולות האחרות. מאחר שנתונים אלו ניתנים לחישוב רק לאחר פרסום הדוחות הכספיים של כל קבוצות הביטוח הגדולות, ערכה החברה אומדן של סכומי המענקים שישולמו לו בגין שנת הדוח, ובהתאם הנתון המופיע לגביו בטור המענק הינם בגדר אומדן. לפיכך, סכום המענק בגין שנת הדוח, בהתאם לחישוב שייערך על בסיס הנתונים שיפורסמו על ידי חברות ההשוואה, עשוי להיות שונה מהאומדן הנ"ל. לפרטים נוספים בדבר הסכם ההעסקה ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

(4) מר הרפז כיהן, עד ליום 31 בדצמבר 2015 (מועד פרישתו לגמלאות) כמשנה בכיר למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי בחברה וכן כיו"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ (חברות בנות של מנורה מבטחים החזקות). הסכם ההעסקה עמו היה בתוקף מחודש פברואר 2002. שכרו של מר הרפז שולם על ידי החברה. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר הרפז, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק מטרה שנתי של 4 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם לתכנית התגמול. מר הרפז זכאי למענק הסתגלות של 6 חודשים עד ליום 30 ביוני 2016. יצוין, כי בהתאם לתכנית התגמול החלה על מר הרפז, המענק השנתי מחושב, בין היתר, בהתבסס על פרמטרים השוואתיים לתוצאות קבוצות הביטוח הגדולות האחרות. מאחר שנתונים אלו ניתנים לחישוב רק לאחר פרסום הדוחות הכספיים של כל קבוצות הביטוח הגדולות, ערכה החברה אומדן של סכומי המענקים שישולמו לו בגין שנת הדוח, ובהתאם הנתון המופיע לגביו בטור המענק הינם בגדר אומדן. לפיכך, סכום המענק בגין שנת הדוח, בהתאם לחישוב שייערך על בסיס הנתונים שיפורסמו על ידי חברות ההשוואה, עשוי להיות שונה מהאומדן הנ"ל. בחודש מאי 2013 אושר על ידי וועדת הביקורת ודירקטוריון החברה מענק שימור למר הרפז לתקופה של 3 שנים שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015, מועד פרישתו כאמור, בסך כולל של 3 מיליון ש"ח (צמוד למדד פברואר 2013) ובתנאי שבמועד האמור הוא ימנה עם עובדי החברה, וזאת מכוח הוראות תכנית התגמול.

(5) מר טל מכהן כמנהל השקעות ראשי במנורה מבטחים החזקות ומשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות בחברה. הסכם ההעסקה עמו הינו בתוקף מחודש מאי 2002 לתקופה בלתי קצובה. שכרו של מר טל משולם בידי מנורה מבטחים החזקות. על פי הסכם ההעסקה זכאי מר טל, מעבר לשכר כמפורט בטבלה לעיל, למענק מטרה שנתי של 6 משכורות חודשיות עבור עמידה מדויקת (100%) ביעדים, בהתאם למדיניות התגמול המאושרת במנורה מבטחים החזקות, ול- 117,650 יחידות תגמול ארוך טווח (אופציות פאנטום) במסגרת ובהתאם לתכנית התגמול. יצוין, כי נכון לתאריך הדוח פגה התכנית ללא מימוש. בנוסף, זכאי מר טל למענק שימור בסך של 1 מיליון ש"ח לתקופה של 5 שנים, החל משנת 2011. במקרה של פיטורים (שלא בנסיבות פוטרות) זכאי מר טל ל- 5 חודשי הסתגלות. המענק בגין שנת 2015 מבוסס כאמור על מדיניות התגמול בחברה, ובהתאם, ועדת התגמול בישיבתה מיום 29 במרס 2016, ודירקטוריון החברה בישיבתו מיום 31 במרס 2016, אישרו את המענק המפורט לעיל. יצוין, כי ועדת התגמול ודירקטוריון החברה אישרו חידוש של תכנית השימור למר טל ל- 5 שנים נוספות, החל משנת 2016. בפני הוועדה והדירקטוריון הוצגו חישובי המענק בהתאם לעקרונות ולמדידים שנקבעו במדיניות התגמול ומכוחה. כמו כן, יצוין, כי תנאי התגמול של מר טל תואמים את מדיניות התגמול המאושרת של החברה.

גמול דירקטורים

בנוסף לאמור לעיל, סך הגמול וההוצאות הנלוות שקיבלו כל הדירקטורים בחברה (למעט היו"ר, מר קלמן, עמו נחתם הסכם העסקה כמפורט לעיל), עמד בשנת 2015 על סך של כ- 666 אלפי ש"ח.

7. בעל השליטה בתאגיד (תקנה 21א)

בעלת השליטה בחברה הינה מנורה מבטחים החזקות. מנורה מבטחים החזקות הינה חברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב. בעלי השליטה במנורה מבטחים החזקות ובחברה הינם פלמס אסטבלישמנט וניידן אסטבלישמנט, תאגידים זרים, המוחזקים בנאמנות עבור ה"ה טלי גריפל וניבה גורביץ, בהתאמה, והמוחזקים ביחד בשיעור של 61.86% ממניות החברה (להלן: "בעלי השליטה בתאגיד").

8. עסקאות עם בעל שליטה (תקנה 22)

לפירוט עסקאות עם בעל שליטה או שלבעל השליטה יש בהם עניין אישי, המנויות בסעיף 270(4) לחוק החברות ועסקאות אחרות, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

9. מניות וני"ע המוחזקים על ידי בעלי עניין ונושאי משרה בכירה בתאגיד ובחברה מוחזקת מהותית* (תקנה 24)

בעל עניין	מס' ת.ז. / מס' חברה	מס' נייר ערך בבורסה	מניות 1 ש"ח ליום 31 למרס 2016	שטר הון צמית ניתן להמרה למניות	% בהון	% בהצבעה	% בהון בדילול מלא	% בהצבעה בדילול מלא
מנורה מבטחים החזקות בע"מ	520007469	אין	230,869,539	אין	100%	100%	100%	100%

*למיטב ידיעת החברה נכון ליום 31 במרס, 2016.

10. הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים של התאגיד (תקנה 24א)

לפרטים בדבר הונה הרשום והמונפק של החברה, נכון ליום 31 בדצמבר 2015, ראה באור 14 לדוחות הכספיים.

לחברה אין ניירות ערך המירים, למעט הנפקת הון ראשוני מורכב למנורה מבטחים החזקות (חברה האם של החברה), אשר בהתקיים נסיבות שקבע המפקח לעניין זה, יכול שיומרו להון מניות.

11. מרשם בעלי המניות של התאגיד (תקנה 24ב)

מלוא הונה המונפק והנפרע של החברה מוחזק על ידי מנורה מבטחים החזקות, כמפורט בסעיף 9 לעיל.

12. מען רשום (תקנה 25א)

המען הרשום של התאגיד: רחוב אלנבי 115, תל-אביב, 6581708.

כתובת דואר אלקטרוני: mokedsherut@menora.co.il

מספר טלפון: 03-7107801.

מספר פקס: 03-7107633.

13. הדירקטורים של התאגיד (תקנה 26)

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתינות	מען להמצאת כתבי בית דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא);	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית (לרבות כאמור בתקנה (3)2 ¹)	דח"צ בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח כאמור בתקנה (2)2 ²
מר ארי קלמן, יו"ר דירקטוריון, ת.ז. 50898501 21.10.1951 ישראלית	אלנבי 115, תל אביב.	--	כן, מנכ"ל מנורה מבטחים החזקות, החברה האם של החברה. כמו כן, מכהן כדירקטור במספר חברות בקבוצה, כמפורט להלן.	6.11.2001. מונה ליו"ר הדירקטוריון ביום 17.10.2010.	השכלה על תיכונית. כיהן כמנכ"ל החברה עד ליום 16.10.2010 וכמשנה למנכ"ל מנורה מבטחים החזקות עד ליום 18.9.2010. החל מיום 17.10.2010 מכהן כיו"ר דירקטוריון החברה, כמו כן מכהן כיו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פיננסים בע"מ, מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ, ומנורה מבטחים נדל"ן בע"מ וכדירקטור במנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ ובמנורה נכסים והשקעות בע"מ.	כן, אביו של ה"ה מיכאל קלמן, מנהל אגף אלמנטרי.	---	---

¹ תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007.

² תקנות הפיקוח על שירותים פיננסים (ביטוח) (דירקטוריון וועדותיו), התשס"ז-2007.

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתניות	מען להמצאת כתבי בית דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא);	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית (לרבות כאמור בתקנה (3)2 ¹)	דח"צ בעל מוכחת בתחום הביטוח כאמור (2)(א)2 ² בתקנה
מר שלמה מילוא, ת.ז. 07559669 29.08.1942 ישראלית	צמרות הרצליה.	14, ועדת ביקורת איננו דירקטור חיצוני או בלתי תלוי.	לא.	26.06.1995	MBA בהנדסת תעשייה וניהול מהטכניון. מכהן כדירקטור בחברה וכן כדירקטור בחברת מנורה מבטחים החזקות. משמש כמנכ"ל קבוצת TailWind.	לא.	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.	---
מר ערן גריפל, ת.ז. 058447137 20.11.1963 ישראלית	אלנבי 115, תל אביב.	--- תל	כן.	29.08.2002	תואר ראשון במדעי המדינה (בהצטיינות) ובמשפטים מאוניברסיטת תל-אביב. מכהן כדירקטור בחברה וכן כדירקטוריון מנורה מבטחים החזקות וכי"ר מנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ, וכן מכהן כדירקטור בחברות בנות נוספות בקבוצה. כיהן כמנכ"ל מנורה מבטחים נדל"ן בע"מ עד ליום 30.11.2014, וכסגן יו"ר דירקטוריון מנורה מבטחים פנסיה בע"מ עד ליום 6.11.2010.	כן, בן זוגה של ה"ה טלי גריפל (כמפורט בסעיף 7 לעיל).	----	---

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתניות	מען להמצאת כתבי בית דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא);	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית (לרבות כאמור בתקנה (3)2)	דח"צ בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח בתקנה (א)2 ²
גב' אורלי ירקוני, ת.ז. 053664595 18.01.1956 ישראלית	דב הוז 2, תל-אביב.	ועדת מאזן.	לא.	1.05.2009	לימודי תעודה באקטואריה באוניברסיטת חיפה, לימודי תואר שני (M.Sc.) בחקר ביצועים בביה"ס למתמטיקה באוניברסיטת ת"א, תואר ראשון (B.Sc.) במתמטיקה מהאוניברסיטה העברית ב-י.ס. מכהנת כדירקטורית בחברה וכדירקטורית בלתי תלויה במנורה מבטחים החזקות בע"מ. וכן, מכהנת כדירקטורית חיצונית בפלסטו שק בע"מ. בעבר, כיהנה כדירקטורית בלתי תלויה באמות השקעות בע"מ וכדח"צית בביוקנסל בע"מ (עד ליום 10.12.2015), כדירקטורית בפנינסולה פיננסים בע"מ (עד ליום 24.10.2015), וכדח"צית במעיינות טמדא בע"מ (עד ליום 7.7.2015) וכן כמנכ"לית ישיר אי.די.איי חברה לביטוח ("ביטוח ישיר"), וכמשנה למנכ"ל וראש תחום ביטוח כללי ובריאות בקבוצת מגדל.	לא.	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית.	---

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתניות	מען להמצאת כתבי בית דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא);	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית (לרבות כאמור בתקנה (3)2)	דח"צ בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח בתקנה (א)2 ²
מר חיים אהרון, ת.ז. 069716157 16.01.1943 ישראלית	בר יוחאי 18, ראשון לציון.	חבר ועדת ביקורת (י"ר). דירקטור חיצוני.	לא.	3.10.2011 (מונה לכהונה שניה כדח"צ ביום 03.10.2014).	עו"ד, תואר ראשון במשפטים (LL.B), האוניברסיטה. מכהן כדירקטור חיצוני בחברה ובמנורה מבטחים החזקות, העברית בירושלים. בעל משרד פרטי לעריכת דין; משמש כנשיא כבוד המועדון התעשייתי מסחרי תל אביב; יו"ר כבוד לשכת המסחר ישראל אמריקה הלטינית; יו"ר הנהלת ארגון הגג של לשכות המסחר הדו-לאומיות; קונסול כבוד של קולומביה בישראל; הנספח האזרחי בשגרירות צ"לה בישראל; חבר בחוג ידידי קשת איילון; חבר ועדת פרס אמ"ת; וחבר מועצת המנהלים של "הפנים של ישראל" (חל"צ). שימש כדירקטור בתעשייה האווירית וחבר ועדות דירקטוריון (י"ר ועדת כספים, חבר ועדת כוח אדם, ועדת אסטרטגיה, ועדת תשקיף, ועדת מו"פ).	לא.	בעל כשירות מקצועית.	---

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתונים	מען להמצאת כתבי בית דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא);	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית (לרבות כאמור בתקנה (3)2)	דח"צ בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח בתקנה (א)2 ²
גב' אלה רובינק, ת.ז. 008089310 31.07.1947 ישראלית	הרב פרידמן 53 ת"א.	---	לא.	1.06.2012	עו"ד, תואר ראשון במשפטים (LL.B), אוניברסיטת תל אביב. מכהנת כדירקטורית בחברה וכן כדירקטורית בלתי תלויה בחברת האם מנורה מבטחים החזקות בע"מ. וכן מכהנת כדירקטורית חיצונית במבטח שמיר החזקות בע"מ. בנוסף, מכהנת כמרצה חיצונית במכללה למנהל בתחום הלבנת הון, ומייצגת מעת לעת בתחומי התמחותה. בעבר, כיהנה כמרצה חיצונית בבית ברל בנושאי הלבנת הון, כלכלה שחורה וארגוני פשיעה. לשעבר, פרקליטת מחוז מיסוי וכלכלה (פלילי) ת"א במשרד המשפטים.	לא.	---	---

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתינות	מען להמצאת כתבי בית דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא);	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית (לרבות כאמור בתקנה 2(א)2)	דח"צ בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח בתקנה 2(א)2
מר יחזקאל (חזי) צאיג, ת.ז. 056599996 28.09.1960 ישראלית	שדרות הצרפתי רמת גן.	העם 28, חבר ביקורת וועדת מאזן. בנוסף חבר בוועדת השקעות שאינן תלויות תשואה ("נוסטרו") דירקטור חיצוני.	לא.	24.06.2013	ר"ח מוסמך, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בן גוריון והנגב. מכהן כדירקטור חיצוני בחברה, בחברה האם - מנורה מבטחים החזקות ובמנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ. כמו כן, מכהן כיו"ר הנהלת רשות נחל הירקון וכיו"ר חברת דואר ישראל החל מחודש נובמבר 2013. בעבר, כיהן כדירקטור בלתי תלוי בקבוצת א.דורי (עד ליום 19.02.2015), כסגן יו"ר הדירקטוריון בחברה לפיתוח יפו העתיקה וכמנהל מרכז השקעות במשרד התעשייה המסחר והתעסוקה.	לא.	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.	כן.

שם מספר ת.ז. תאריך לידה ונתניות	מען להמצאת כתבי בית דין	חברות בוועדות דירקטוריון (כן/לא);	עובד תאגיד, חברת בת, חברה קשורה או של בעל ענין - התפקיד או התפקידים שהוא ממלא	התאריך בו החלה כהונת הדירקטור	השכלה ועיסוק עיקרי במשך 5 השנים האחרונות	בן משפחה של בעל ענין אחר (כן/לא)	בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית או כשירות מקצועית (לרבות כאמור בתקנה (3)2)	דח"צ בעל מומחיות מוכחת ומובהקת בתחום הביטוח בתקנה (א)2 ²
גב' יוכבד (יוכי) דביר ³ , ת.ז. 51583078, 27.07.1952 ישראלית	אמירים 15, תל אביב.	חברה בוועדת ביקורת וועדת מאזן (י"ר).	לא.	01.04.2015	תואר ראשון בסטטיסטיקה מאוניברסיטת חיפה. לימודים מלאים לתואר שני בסטטיסטיקה - חקר ביצועים מהאוניברסיטה העברית, ללא עמידה בבחינת התזה המזכה בתואר עצמו. מכהנת כדירקטורית חיצונית בחברה, כדירקטורית חיצונית בשומרה חברה לביטוח בע"מ וכדירקטורית באלרוב נדל"ן, נייס מערכות ואנדימד. בעבר כיהנה כדירקטורית בויזה כ.א.ל ובפסגות ביטוח.	לא.	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית.	כן.

דירקטורים שתקופת כהונתם הסתיימה במהלך תקופת הדוח:

מר אורי קויאטק

ת.ז. 7125362.

תפקידו בחברה: דירקטור חיצוני.

תחילת כהונה: 31.03.2006.

סיום כהונה: 31.03.2015.

³ מונתה כדירקטורית חיצונית בחברה ביום 01.04.2015.

14. נושאי משרה בכירה של התאגיד (תקנה 26א)

שם מספר ת.ז. תאריך לידה	התפקיד שהוא ממלא בחברה; בחברה בת או בחברה קשורה של החברה או בבעל ענין בה	התאריך בו החל כהונתו	בעל עניין בחברה (כן/לא); בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בחברה (כן/לא).	השכלה ועיסוק עיקרי ב- 5 השנים האחרונות
מר מוטי רוזן, ת.ז. 054664271 26.11.1956	מנהל כללי. כמו כן, מכהן כדירקטור במנורה מבטחים פנסיה וגמל בע"מ, מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ, מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ ובחברות אחרות בקבוצה.	17.10.2010	לא.	תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת תל אביב.
מר מנחם הרפז⁴, ת.ז. 008396673 29.08.1950	משנה בכיר למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי. כמו כן, מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה וכי"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ וחברות בנות של חברה זו.	16.03.2002	לא.	תואר ראשון (B.S.C) בהנדסת תעשייה ומנהל מהטכניון בחיפה, תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת תל-אביב. מכהן כי"ר דירקטוריון שומרה חברה לביטוח בע"מ ובחברות בנות שלה. כיהן כמשנה בכיר למנכ"ל ומנהל אגף ביטוח כללי עד ליום 31.12.15, וכן כי"ר דירקטוריון הפול עד ליום 31 ביולי 2015.
מר שי קומפל⁵, ת.ז. 059696443 28.07.1965	משנה למנכ"ל. כמו כן, מכהן כמנהל כספים במנורה מבטחים החזקות ומנהל מערך הסיכונים הקבוצתי, וכן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	1.12.2006	לא.	ר"ח מוסמך. תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה מאוניברסיטה העברית, תואר שני בכלכלה מאוניברסיטה העברית. מכהן כמשנה למנכ"ל בחברה וכמנהל כספים במנורה מבטחים החזקות ומנהל מערך הסיכונים הקבוצתי. בנוסף, משמש כדירקטור במנורה מבטחים נדל"ן בע"מ, מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ, מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ, שומרה חברה לביטוח בע"מ ובחברות אחרות בקבוצה.

⁴ סיים כהונתו בחברה ביום 31 בדצמבר 2015.

⁵ בחודש ינואר 2015, מונה מר אילן שגב כמנהל אגף כספים בחברה.

שם מספר ת.ז. תאריך לידה	התפקיד שהוא ממלא בחברה; בחברה בת או בחברה קשורה של החברה או בבעל ענין בה	התאריך בו החל כהונתו	בעל עניין בחברה (כן/לא); בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בחברה (כן/לא).	השכלה ועיסוק עיקרי ב- 5 השנים האחרונות
מר יוני טל, ת.ז. 53343331 18.06.1955	משנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות. כמו כן, מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל השקעות ראשי במנורה מבטחים החזקות, וכדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	1.04.2000	לא.	תואר ראשון בכלכלה ומנהל עסקים מאוניברסיטת בר אילן, תואר שני בכלכלה מאוניברסיטת בר אילן. מכהן כמשנה למנכ"ל ומנהל אגף השקעות. בנוסף, משמש כדירקטור במנורה מבטחים נדל"ן בע"מ, מנורה מבטחים פיננסיים בע"מ, שומרה חברה לביטוח בע"מ (עד ליום 28.02.16) ובחברות אחרות בקבוצה.
מר משה מורגנשטרן, ת.ז. 034269555 20.10.1977	משנה למנכ"ל, מנהל אגף ביטוח חיים. כמו כן, מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	1.01.2011	לא.	בוגר תואר ראשון במנהל עסקים מהמרכז האקדמי רופין. מכהן כמשנה למנכ"ל, מנהל אגף ביטוח חיים. בנוסף, משמש כדירקטור בחברות שונות בקבוצה, לרבות במנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים ניהול קופות גמל בע"מ. בעבר, כיהן כמנהל תחום אסטרטגיה, מוצרים ומחשוב באגף ביטוח חיים.
מר רון גריסר, ת.ז. 029006970 25.02.1972	משנה למנכ"ל, מנהל אגף מערכות מידע.	15.08.14	לא.	בוגר תואר ראשון בהנדסת תעשייה, (B.Sc) מאוניברסיטת ת"א, בוגר תואר שני (M.B.A) במנהל עסקים מהקריה האקדמית אונו. מכהן כמשנה למנכ"ל, מנהל אגף מערכות מידע. בעבר, שימש כסמנכ"ל מערכות מידע בחברת כאל וכמנהל אגף פיתוח מערכות מידע בחברת פרטנר.
גב' הדס מרגלית, ת.ז. 059797084 30.06.1965	סמנכ"ל בכירה, מנהלת אגף משאבי אנוש. כמו כן, מכהנת כדירקטורית בחברות אחרות בקבוצה.	1.05.2011	לא.	תואר ראשון במדעי הרוח מהאוניברסיטה העברית, תואר שני במנהל עסקים מהקריה האקדמית אונו. מכהנת כסמנכ"ל בכירה, מנהלת אגף משאבי אנוש בחברה. בנוסף, משמשת כדירקטורית בחברות אחרות בקבוצה. כיהנה בעבר כסמנכ"לית משאבי אנוש בחברת אי.די.בי תיירות וסמנכ"לית משאבי אנוש בחברת הוט.

שם מספר ת.ז. תאריך לידה	התפקיד שהוא ממלא בחברה; בחברה בת או בחברה קשורה של החברה או בבעל עניין בה	התאריך בו החל כהונתו	בעל עניין בחברה (כן/לא); בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בחברה (כן/לא).	השכלה ועיסוק עיקרי ב- 5 השנים האחרונות
ד"ר אברהם לוונגליק, ת.ז. 15323165 3.01.1948	סמנכ"ל בכיר. אקטואר ראשי.	1.01.2001	לא.	ד"ר (PhD) למתמטיקה. מכהן כסמנכ"ל בכיר. אקטואר ראשי בחברה.
גב' אתי הירשמן, ת.ז. 22904288 1.02.1967	סמנכ"ל בכירה, מבקרת פנימית ראשית בחברה ובחברת האם מנורה מבטחים החזקות ובחברות בנות וקשורות.	1.03.2013	לא.	ר"ח מוסמך, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות מאוניברסיטת בר-אילן. סמנכ"ל בכירה בחברה, מכהנת כמבקרת פנימית ראשית בחברה, בחברת האם ובחברות בנות וקשורות. שימשה בעבר כמבקרת פנים בחברת אקסלנס גמל ופנסיה בע"מ, אקסלנס קרנות נאמנות בע"מ, אקסלנס ניהול השקעות בע"מ, קסם תעודות סל בע"מ, סמנכ"ל כספים בחברת סיגמא פי.סי.אם. בית השקעות בע"מ ובחברות הקבוצה, סמנכ"ל כספים בחברת פריזמה קופות גמל בע"מ.
מר עמוס רוקח, ת.ז. 058456906 23.01.1964	משנה למנכ"ל, מנהל אגף מכירות ושיווק.	10.08.2015	לא.	תואר ראשון בכלכלה (בהצטיינות) מהאוניברסיטה העברית. מכהן כמשנה למנכ"ל, מנהל אגף מכירות ושיווק. כיהן בעבר, כמנכ"ל מבטח סימון סוכנויות בע"מ ודירקטור בחברות בנות בקבוצת "מגדל" וכן כסמנכ"ל ומנהל מרחב סוכנויות במגדל חברה לביטוח בע"מ.
מר שמעון עיר-שי, ת.ז. 055922918 24.06.1959	סמנכ"ל בכיר, יועץ משפטי ומזכיר החברה והחברה האם מנורה מבטחים החזקות.	1.07.2002	לא.	עו"ד. תואר ראשון במשפטים (LL.B), מהאוניברסיטה העברית. סמנכ"ל בכיר בחברה, מכהן כיועץ משפטי ומזכיר החברה והחברה האם, מנורה מבטחים החזקות.

שם מספר ת.ז. תאריך לידה	התפקיד שהוא ממלא בחברה; בחברה בת או בחברה קשורה של החברה או בבעל ענין בה	התאריך בו החל כהונתו	בעל עניין בחברה (כן/לא); בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל עניין בחברה (כן/לא).	השכלה ועיסוק עיקרי ב- 5 השנים האחרונות
גב' אורית קרמר, ת.ז. 23045453 20.07.1968	סמנכ"ל בכירה, מנהלת תחום בריאות.	1.09.2011	לא.	תואר ראשון בכלכלה וייעוץ חינוכי מאוניברסיטת תל-אביב, תואר שני (MBA) במנהל עסקים מאוניברסיטת בן-גוריון. סמנכ"ל בכירה, מכהנת כמנהלת תחום בריאות בחברה. בעבר, כיהנה כסמנכ"לית בכירה וסגנית ראש חטיבת הבריאות בהראל חברה לביטוח בע"מ.
גב' רונה לרר, ת.ז. 033727256 12.02.1977	ממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה, וממונה על האכיפה הפנימית במנורה מבטחים החזקות ומנורה מבטחים גיוס הון בע"מ. קצינת הציות של מנורה מבטחים והסתדרות המהנדסים בע"מ.	27.08.2012	לא.	תואר ראשון במשפטים (LL.B), אוניברסיטת תל אביב. תואר שני במנהל עסקים (MBA), המכללה למנהל. ממונה על האכיפה הפנימית והציות בחברה ובחברה האם, מנורה מבטחים החזקות בע"מ וכן קצינת הציות בחברות אחרות בקבוצה. בעבר, שימשה כבקירת הסיכונים של מנורה מבטחים פיננסים.
מר ירון כתב, ת.ז. 58770355 17.4.1964	סמנכ"ל, מנהל תחום תפעול ורכש. כמו כן, מכהן כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה.	13.05.2014	לא.	תואר ראשון (B.A) במדעי המדינה וסוציולוגיה, אוניברסיטת תל אביב. תואר שני (M.A) ביחסים בינלאומיים ואסטרטגיה, אוניברסיטת תל אביב. תואר שני E.M.B.A (בהצטיינות) ב- Integrative Management מהאוניברסיטה העברית. מכהן כסמנכ"ל, מנהל תחום תפעול ורכש. בנוסף, משמש כדירקטור בחברות אחרות בקבוצה. כיהן בעבר, כמנהל חטיבת התפעול בחברת הוט מובייל וכמנהל תפעול ורכש בחברת YES.
מר אילן שגב⁶, ת.ז. 029425014 04.07.1972	משנה למנכ"ל, מנהל אגף כספים. כמו כן, מכהן כדירקטור במנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ וכמנכ"ל מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ.	27.01.2015	לא.	ר"ח, תואר ראשון בכלכלה וחשבונאות (B.A.) במסלול כלכלה וחשבונאות, אוניברסיטת תל-אביב. משנה למנכ"ל, מנהל אגף כספים בחברה. בנוסף משמש כדירקטור במנורה מבטחים קרנות נאמנות בע"מ, וכמנכ"ל מנורה מבטחים גיוס הון בע"מ. בעבר, כיהן כסמנכ"ל, מנהל תחום חשבות וכספים בחברה.

⁶ מונה ביום 27 בינואר 2015, למשנה למנכ"ל ומנהל אגף כספים בחברה.

נושאי משרה שתקופת כהונתם הסתיימה במהלך תקופת הדוח

מר משה אלקיים

תפקידו בחברה: סמנכ"ל בכיר, מנהל תחום מכירות ביטוח חיים.

ת.ז: 058235094.

תחילת כהונה: 26.04.2009.

סיום כהונה: 09.08.2015.

15. רואה החשבון המבקר של התאגיד (תקנה 27)

קוסט פורר גבאי את קסירר רואי חשבון, עמינדב 3 תל-אביב.

16. שינוי בתזכיר או בתקנון של התאגיד (תקנה 28)

ביום 30 במרס 2015, אישרה האסיפה הכללית של החברה, תיקון לתקנון החברה בהתאם להוראות חוק החברות, התשנ"ט-1999, בקשר למינוי וכהונה של דירקטורים חיצוניים (דח"צים) לשלוש תקופות כהונה רצופות של 3 שנים כל אחת.

17. המלצות והחלטות הדירקטורים (תקנה 29)

א. החלטות אסיפה כללית מיוחדת:

1. **ביום 5 בינואר, 2015, אישרה האסיפה הכללית של החברה, לחדש ולהעניק למר ערן גריפל, בן זוגה של ה"ה טלי גריפל (כמפורט בסעיף 7 לעיל), כתב התחייבות לשיפוי בחברה, בנוסח המקובל לגבי יתר נושאי המשרה בחברה. תוקף כתב ההתחייבות לשיפוי, למשך שלוש שנים. לפרטים נוספים, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.**

2. **ביום 30 במרס 2015, אישרה האסיפה הכללית של החברה, את תיקון תקנון החברה. לפרטים נוספים ראה סעיף 16 לעיל.**

3. **ביום 31 במרס 2015, אישרה האסיפה הכללית של החברה, בהמשך להחלטת דירקטוריון החברה, מיום 30 במרס 2015, למנות את ה"ה יוכבד (יוכי) דביר כדירקטורית חיצונית של החברה, בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית, לתקופת כהונה של 3 שנים, החל מיום 1 באפריל, 2015. הגמול שישולם לה"ה יוכבד (יוכי) דביר, בגין כהונתה כדירקטורית חיצונית בחברה, יהיה בהתאם לקבוע בתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס-2000 (להלן: "תקנות הגמול"), לתקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה), התשס"ז-2006 ("תקנות הזיקה"), וכן ובהתאם לאמור בסעיף 4(1) לחוזר גופים מוסדיים (4-9-2009) "גמול לדירקטורים חיצוניים בגופים מוסדיים", כלהלן - גמול שנתי וכן גמול השתתפות בשיבות, לפי הסכום המרבי לחברה מדרגה ה', בהתאם לתוספת השלישית לתקנות הגמול, כשהסכומים צמודים למדד המחירים לצרכן, כאמור בתקנות הגמול. לסכומים אלה יתווסף מע"מ כחוק. מאחר וה"ה יוכבד (יוכי) דביר, התמנתה לאחר מינויה בחברה, כדירקטורית חיצונית בחברה קשורה - שומרה חברה לביטוח בע"מ ("שומרה"), משולם לה בגין כהונתה בשומרה, גמול השתתפות בשיבות, לפי הנהוג בשומרה, ובכל מקרה לא יותר מהסכום השנתי הקבוע לחברה מדרגה ה' (דרגתה של החברה) בתקנות הגמול, כשהסכומים צמודים למדד המחירים לצרכן ובצירוף מע"מ כחוק, כאמור.**

4. **ביום 1 בספטמבר 2015, אישרה האסיפה הכללית של החברה, התקשרות בפוליסת ביטוח דירקטורים ונושאי משרה. לפרטים נוספים ראה באור 37 לדוחות הכספיים.**

18. החלטות החברה (תקנה 29א)**פטור, ביטוח או התחייבות לשיפוי :**

- א. לפרטים בדבר פטור והתחייבות לשיפוי לנושאי משרה, שבתוקף בתאריך הדוח, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.
- ב. לפרטים בדבר ביטוח הניתן לנושאי משרה, שבתוקף בתאריך הדוח, ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

מוטי רוזן
מנהל כללי

ארי קלמן
יו"ר דירקטוריון

תל אביב, 31 במרס 2016

פרק ה': נספחים

הצהרת אקטואר ביטוח חיים

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן – "המבטח") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים, עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – "ההפרשות") ליום 31 דצמבר 2015.

אני משמשת כאקטוארית ממונה בביטוח חיים של המבטח החל ממרץ 2009. אינני בעלת עניין במבטח או בת משפחה של בעל עניין במבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניין הבא:

ההפרשה שחושבה בגין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מובילה, חושבה כחלק היחסי של מנורה מבטחים בהפרשה שחושבה על ידי המבטחים המובילים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. בנספח ב' (טופס 12א' ו12ב') מפורטים סכומי ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

1. הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה) וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח) –
Reserve for Unpaid Losses (Incurred but Unpaid Claims) and Unpaid Allocated and Unallocated Loss Adjustment Expenses (Including IBNR)

2. הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות –

א. עתודה לתכנית עם צבירה ;

ב. הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות ;

3. חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אכ"ע והכנסה למשפחה.

4. הפרשה בגין השתתפות ברווחים.

5. השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה.

6. אחר - הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: הפרשה בגין עתודה להשלמה (DAC), השלמת העתודה לפוליסות גמלא.

ב. השפעת השינויים המפורטים בהמשך על ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר.

א. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה.

ב. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון - סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהירה ומאשרת כי בענף ביטוח חיים :

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי :

א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו ;

ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח ;

ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות והבהרות

1. הערות

פירוט סוגי עתודות הביטוח והשיטות לקביעתן מופיע בביאור ניהול סיכונים לדוחות הכספיים.

הטבלאות הרצ"ב נערכו עפ"י הנחיות המפקח על הביטוח, והרכב הנתונים בהם אינו בהכרח תואם להרכב הנתונים המופיע בדוחות הכספיים ובביאורים של החברה.

ההפרשה בגין השתתפות ברווחים נרשמת במאזן בסעיף זכאים ולא בעתודות ביטוח חיים.

כבכל שנה, אנחנו בודקים את מידת התאמת התביעות התלויות (כולל תביעות בתשלום ו-IBNR) לעומת ההתפתחות בפועל ומעדכנים את גורמי ההכפלה במידת הצורך.

2. שינויים והתאמות מהותיים

החברה חישה את העתודות לתביעות בתשלום בכיסוי אובדן כושר עבודה בהתבסס על גורמי שרידות חולים מעודכנים שהתקבלו מחברת ביטוח משנה אשר ערכה מחקר בנושא בשוק הישראלי. עודכנו הנחות בחישוב הפרשות לתביעות תלויות בגין תביעות חד פעמיות בענפי מוות נכות ומחלות קשות. החברה עדכנה את העתודה לכיסוי אובדן כושר עבודה הנמכר למעסיקים.

עודכנו הנחות שיעורי מימוש קצבה, ביטולים, תמהיל מסלול קצבה, הוצאות ושרידות חולים בענף הסיעודי. השפעת השינויים המהותיים בהנחות מוצגת בפירוט בביאור שמספרו 36.6.4.א. – ביאור ניהול סיכונים.

רגינה חייקין

31 מרץ 2016

חתימה

שם האקטואר

תאריך

טופס 12א' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו

שם החברה: ממורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2015

(באלפי ₪)

סה"כ	חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		אכ"ע	סיעודי		כיסויים (אחרים 1)
						פרט	קבוצתי	פרט	קבוצתי		פרט	קבוצתי	
א1	ב1	א2	ב2	א3	ב3	א4	ב4	א5	ב5	א6	ב6	א7	ב7
218,507	9,874	3,151	8,402	21,991	90,208	3,926	0	0	0	0	0	0	80,954
27,142,778	1,912,513	1,376,538	2,368,829	19,749,367	46,870	5,018	962,854	718,791	1,690	308	0	0	308
3,618,297	1,612,335	0	1,935,065	992	57,279	0	12,376	250	0	1	0	0	1
10,365,050	0	1,199,383	0	9,093,188	1,969	0	65,646	4,864	0	0	0	0	0
10,231,959	0	0	1,270	10,020,396	30,970	0	179,323	0	0	1	0	0	1
24,215,307	1,612,335	1,199,383	1,936,334	19,170,863	33,931	0	257,345	5,114	0	2	0	0	2
671,715	0	0	0	0	12,939	2,596	64,095	591,043	864	179	0	0	179
1,579,311	264,305	165,655	205,546	246,731	0	0	632,501	63,748	826	0	0	0	0
11,463	0	0	0	0	0	0	2,422	8,914	0	127	0	0	127
64,703	0	0	5,816	0	0	0	0	58,887	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
600,280	35,873	11,501	221,133	331,773	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל													
(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'													
א8	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים												
188	השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים קיימים	שינויים בהנחות											
288		שינויים בשיטות											
388		הבדלים בגובה הפרמיה											
488		שינויים אחרים											
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27,271	7,316	-3,833	57,802	26,162	0	23	90,770	-150,972	1	1	0	0	1
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

טופס 12ב' תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

שם החברה: ממנורה חב' לבטוח בע"מ

ליום: 31/12/2015

(באלפי נה)

[illegible]

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן המבטח) להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ליום 31 דצמבר 2015 כפי שמפורט להלן.

אני עובדת שכירה של המבטח.

מינוי לתפקיד מיום 01.09.2013.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף 2 להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים :

(1) ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי ("הפול"), נעשתה תוך התבססות על חישוב שנעשה ע"י ה"פול".

(2) ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל בוצעה על ידי, לפי הניסיון של חלקנו בעסקים אלה.

(3) בוצעה הפחתה, בחישוב מרווח הזהירות בלבד, בשיעור של כ- 4% בגין העדר מתאם מלא בין הענפים השונים, בהתאם לעמדת הממונה.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. להלן הערכת סכום העתודות:

ליום 31 בדצמבר 2015		
באלפי ₪		
שייר	ברוטו	
תביעות תלויות		
		(1 א) ענפים שאינם מקובצים:
1,477,284	1,547,291	רכב חובה
248,047	294,182	אחריות מעבידים
269,216	346,073	צד שלישי
188,376	213,313	רכב רכוש
15,342	40,343	מקיף דירות
781	4,115	בנקים למשכנתאות
2,199,046	2,445,317	סה"כ ענפים שאינם מקובצים
2,329,794	2,819,038	(1 ב) סה"כ ענפים מקובצים ושאינם מקובצים ¹
95,201	95,201	(2) הוצאות עקיפות ²
		(3) הפער בין הסיכונים שטרם חלפו והפרמיה שטרם הרווחה
-	אין חובת דיווח	רכב חובה
37,082	אין חובת דיווח	רכב רכוש
-	אין חובת דיווח	מקיף דירות
2,462,077	2,914,239	סה"כ התחייבויות ביטוחיות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי המחושבות לפי הערכה אקטוארית

¹ ענפים מקובצים – אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, הנדסי, כלי טיס, סיכונים מיוחדים והוצאות משפטיות, אחריות מקצועית – למעט דירקטורים, אחריות מוצר, כלי שייט, מטענים בהובלה.

² למעט ענפים: יהלומים, כלי שייט וכלי טייס, התביעות בענפים אלה לא מסולקות בחברה.

אני מצהירה ומאשרת כי בענפים הבאים, כהגדרתם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה – 1985:

- א. ביטוח מפני אחריות מעבידים – סעיף 1(א)(7)
- ב. ביטוח לפי דרישות פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש), התש"ל-1970 סעיף 1(א)(8)
- ג. ביטוח רכב מנועי – רכוש (עצמי וצד שלישי) – סעיף 1(א)(9)
- ד. ביטוח מקיף לדירות ובתי עסק – סעיף 1(א)(12)
- ה. ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי – סעיף 1(א)(14)
- ו. ביטוח מפני אבדן רכוש – סעיף 1(א)(15)
- ז. ביטוח הנדסי – סעיף 1(א)(18)
- ח. ביטוח מפני אחריות למוצרים פגומים – סעיף 1(א)(22)
- ט. ביטוח מפני סיכונים אחרים – סעיף 1(א)(25)

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:
 - א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;
 - ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;
 - ג. עמדת המפקח בנושא חישוב עתודות בביטוח כללי;
 - ד. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2, בגין הענפים שאינם מקובצים (רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד שלישי, רכוש, מקיף דירות, בנקים למשכנתאות), מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
5. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 1.א.2(ב), מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים המקובצים¹ ושאינם מקובצים בכללותם, כתוקפם ביום הדוח הכספי.
6. ההפרשה המפורטת בפרק ב' סעיף 2.א.2, מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות עבור כל שנות החיתום, כתוקפם ביום הדוח הכספי².
7. ההפרשות המפורטות בפרק ב' סעיף 3.א.2, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הפער בין הסיכונים שטרם חלפו והפרמיה שטרם הרווחה ברמת השייר (ככל שקיים) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

¹ ענפים מקובצים – אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, הנדסי, כלי טיס, סיכונים מיוחדים והוצאות משפטיות, אחריות מקצועית – למעט דירקטורים, אחריות מוצר, כלי שיט, מטענים בהובלה.

² למעט ענף אחריות נושאי משרה ודירקטורים וענפים: יהלומים, כלי שיט וכלי טייס, התביעות בענפים אלה לא מסולקות בחברה

1. העתודה הנקובה נגזרה מנתוני תביעות ומהערכה אקטוארית שבהם אי ודאות סטטיסטית מובנית לסך עלות התביעות. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש ליישוב התביעות התלויות עלול להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב. בנוסף יתכנו שינויים בסיכונים, בגורמים סביבתיים, בפסיקות ותקדימים בבתי משפט, אשר לא ניתן לחזותם מראש. לכן, עלות התביעות בפועל יכולה להיות גבוהה או נמוכה יותר.
2. החל מדצמבר 2015 אמצה החברה, על פי הנחיית הפיקוח, את עמדת הממונה¹ (הוראות משלימות לתקנות ולחוזר "ביטול הצבירה"), שעניינה נוהג מיטבי לאקטוארים לחישוב עתודות בביטוח כללי לצורך דיווח כספי, כך שישקפו באופן נאות את ההתחייבות הביטוחיות. עמדת הממונה מפרטת, בין היתר, עקרונות בבסיס הערכת העתודות: מקצועיות, עקביות וזהירות. לעניין עקרון הזהירות, נקבע כי זהירות משמעה ש"העתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח". כלומר לגבי העתודה שחושבה על ידי האקטואר, קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי העתודה שנקבעה בשייר תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. בהקשר זה, נקבע לגבי תביעות תלויות בענפי חובה וחבויות, כי הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכוון לאומדן הסתברות של 75% לפחות. יחד עם זאת, נקבע ככל שישנן מגבלות בניתוח הסטטיסטי, יפעיל האקטואר שיקול דעת ויתכן שימוש בשיטות אקטואריות מקובלות.
3. אי הודאות בעתודות, מיוחסת לשלושה מרכיבים עיקריים של סיכון: סיכון רנדומלי, סיכונים סיסטמיים חיצוניים וסיכונים סיסטמיים פנימיים. את הסיכון הרנדומלי ניתן לאמוד בשיטות סטטיסטיות. לעומת זאת, בעת הערכת ההשפעות הסיסטמיות, בשל אופיים של סיכונים אלו, נדרש שימוש בשיטות איכותיות המשלבות מידה רבה של שיקול דעת ולכן היכולת למדל את הסיכון הסיסטמי באופן סטטיסטי מוגבלת. בנוסף, יצוין כי טיב ההערכה של כל מקורות הסיכון תלוי בנפח ובאיכות הנתונים. במקרים רבים, לשיקול הדעת יש השפעה משמעותית על קביעת מרווח הביטחון של העתודה.
4. לאור העובדה כי יישום עמדת הממונה בוצע לראשונה השנה, ייתכנו בשנים הבאות עדכונים למודל, תוך בחינת הסיכונים הכלולים בו, בחינת יציבותו על פני זמן, לרבות שינויים עתידיים בפרמטרים ובערכם.
5. החל מדצמבר 2015 עברה החברה לחשב את הערכת התביעות התלויות והעתודה לסיכונים שטרם חלפו בהתאם לעמדת הממונה בכל הענפים המוערכים על ידי אקטואר.
6. לצורך יישום עמדת הממונה והוספת מרווח זהירות מפורש, בוצעו מספר שינויים במודלים האקטואריים להערכת התביעות התלויות שעיקרם מעבר לחישוב IBNR ו- IBNER ביחד. [לפרטים נוספים ראה ביאור 2(ז')2(ד')4 חישוב עתודות בביטוח כללי החל מיום 31.12.2015 וכן ביאור ניהול סיכונים 36(2)(ב')].
7. ריבית ההיוון ששמשה בחישוב היא על פי עקום ריבית חסרת סיכון ריאלית בתוספת מחצית מפרמיית אי-נזילות. כמו כן, נלקח בחשבון הפער בין השווי ההוגן של נכסים שאינם סחירים לעלותם המתואמת כפי שרשומה בספרי המאזן כנגד התחייבויות אלו.

¹ "חוזר 1-1-2015 ; עמדת ממונה, נוהג מיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי לצורך דיווח כספי"

8. עם יישום עמדת הממונה, עודכן השנה הסיווג לענפים מקובצים ושאינם מקובצים¹.
9. עבור ענפים מקובצים, כהגדרתם בחוזר המפקח (חוזר 1-1-2015), חוות הדעת האקטוארית ניתנת על סך ההפרשות בגין כל הענפים (מקובצים ושאינם מקובצים) בכללותם, וזאת מפאת רמת אי ודאות גבוהה.
10. בענפים הבאים: אחריות נושאי משרה ודירקטורים וענף ערבויות לא נעשתה הערכה אקטוארית מאחר והניסיון אינו מתאים לביסוס מודל אקטוארי. החברה תמשיך לחשב עודף הכנסות על הוצאות בענפים אלו.

נעמה חשמונאי F.I.L.A.A.
אקטואר ממונה ביטוח כללי

31 מרץ 2016
תאריך

¹ בהתאם לערך אומדן השונות (Coefficient of Variation) של התביעות התלויות.

פרק א' - הצהרת אקטואר ביטוח בריאות

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי מנורה מבטחים ביטוח בע"מ (להלן – "המבטח") להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) ליום 31 בדצמבר 2015 כפי שמפורט להלן.

הנני שכיר של חברת מנורה מבטחים ומשמש כאקטואר הראשי משנת 2001. למיטב ידיעתי אין לי קשרים עסקיים אחרים עם המבטח ולא עם בן משפחה של בעל עניין במבטח, ולא עם חברה הקשורה למבטח או גורם אחר המספק שירותים למבטח.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

1. נוסח פסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:
 - (1) הפרשות בגין עסקים נכנסים מישירי אי.די.אי. חברה לביטוח בע"מ, אשר הוערכו על ידי אקטואר חברה זו. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי הביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984.
 - (2) ביטוחים משותפים בהם אין החברה מובילה - אין ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטחת מובילה בענפים שהוערכו.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית באלפי ₪

פוליסות קבוצתיות		פוליסות פרט		תת הענף:
ש"ר	ברוטו	ש"ר	ברוטו	

א.1. הפרשה לתביעות תלויות והוצאות הישירות הנובעות מהן, באלפי ש"ח

				עסקים המדווחים בביטוח חיים:
0	0	648	968	הוצאות רפואיות
472	472	15,293	32,535	מחלות קשות
3	3	17,789	23,720	תאונות אישיות
475	475	33,730	57,223	סה"כ
				עסקים המדווחים בביטוח כללי:
6,161	6,167	18,065	35,909	הוצאות רפואיות
6,496	6,496	7	7	שיניים
0	0	0	0	עובדים זרים
0	0	2,287	28,852	תאונות אישיות
כלול בפרט	כלול בפרט	1,034	1,034	נסיעות לחו"ל
0	0	1,691	1,691	דמי מחלה
12,657	12,663	23,084	67,493	סה"כ

א.2. ההפרשה להוצאות עקיפות לישוב התביעות, באלפי ₪

				עסקים המדווחים בביטוח חיים:
0	0	27	27	הוצאות רפואיות
14	14	423	423	מחלות קשות
0	0	382	382	תאונות אישיות
14	14	832	832	סה"כ
				עסקים המדווחים בביטוח כללי:
469	469	3,445	3,445	הוצאות רפואיות
532	532	1	1	שיניים
0	0	0	0	עובדים זרים
0	0	728	728	תאונות אישיות
0	0	9	9	נסיעות לחו"ל
0	0	103	103	דמי מחלה
1,001	1,001	4,286	4,286	סה"כ

א.3. ההפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח (Contract Reserve), באלפי ₪:

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
0	0	29,019	30,485	הוצאות רפואיות
132	132	18,381	18,381	מחלות קשות
6	6	2,743	2,949	תאונות אישיות
138	138	50,143	51,815	סה"כ
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
2,718	2,718	36,064	203,425	הוצאות רפואיות
486	486	0	0	שיניים
0	0	0	0	עובדים זרים
0	0	593	0	תאונות אישיות
0	0	0	0	נסיעות לחו"ל
0	0	0	0	דמי מחלה
3,204	3,204	36,657	203,425	סה"כ

א.4. ההפרשה בגין השתתפות ברווחים, באלפי ₪:

עסקים המדווחים בביטוח חיים:				
206	206	0	0	מחלות קשות
206	206	0	0	סה"כ
עסקים המדווחים בביטוח כללי:				
95	95	0	0	הוצאות רפואיות
0	0	0	0	שיניים
0	0	0	0	עובדים זרים
כלול בפרט	כלול בפרט	0	0	תאונות אישיות
כלול בפרט	כלול בפרט	0	0	נסיעות לחו"ל
0	0	803	803	דמי מחלה
95	95	803	803	סה"כ

ב. פירוט השפעת השינויים המפורטים להלן על סכומי הפרשות:

1. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה מוצגים בטפסים - אין שינויים מהותיים.
2. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של הפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים - ראה להלן פרק ד סעיף 2.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי הבריאות הבאים :

- א. הוצאות רפואיות
- ב. מחלות קשות
- ג. שיניים
- ד. תאונות אישיות
- ה. נסיעות לחו"ל
- ו. עובדים זרים
- ז. דמי מחלה

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכל כתוקפם ביום הדו"ח הכספי :
א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א-1981 והתקנות לפיו ;
ב. הוראות המפקח על הביטוח ;
ג. כללים אקטואריים מקובלים.
2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.
3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.
4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח בריאות השייכים לתת ענפי הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות והבהרות

1. הערות, הבהרות והסברים:

- א. אומדנים אקטואריים מטבעם הינם לא וודאיים מאחר והם תלויים באירועים עתידיים מותנים. גם כאשר טכניקות והנחות אקטואריות מתאימות מצביעות על כך שסכום העתודה הנקוב הינו סביר, הרי הסכום הממשי שיידרש למלא את ההתחייבויות עלול להיות שונה באופן משמעותי מסכום העתודה הנקוב.
- ב. למרות שהחברה מדווחת על מגזר בריאות בנפרד, דו"ח זה מתייחס לענפי הביטוח בהתאם להנחיות הפיקוח בחוזר הערכה אקטוארית בביטוח בריאות, מספר 10-2005.
- ג. בענף עובדים זרים קיים הסדר קפטיציה כך שרוב הסיכון מועבר לספק השירות. נכון להיום אין תביעות תלויות.

2. שינויים מהותיים בהנחות ובשיטות אקטואריות:

א. פרמיה בחסר בענף הוצאות רפואיות:

- i. במוצרי הוצאות רפואיות פרט המדווחים בביטוח כללי נעשה עדכון הנחות תחלואה בעקבות מחקרים שנעשו במהלך 2015 על חומרה, שכיחות ופקטורי סלקציה. השפעת שינוי זה על ההפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח הינה עליה כ- 74 מלש"ח ברוטו ו-5 מלש"ח ברמת השייר.
- ii. שינוי כתוצאה משיפור הפרמטרים המשמשים את מודל הוצאות הביא לירידות של כ- 30 מלש"ח בברוטו וכ-18 מלש"ח בשייר:

 - בהפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח עבור מוצרי הוצאות רפואיות פרט המדווחים בביטוח כללי כ- 27 מלש"ח ברוטו ו-15 מלש"ח ברמת השייר.
 - בפרמיה בחסר בענף שיניים בכ- 2 מלש"ח ברוטו ושייר.
 - בפרמיה בחסר קולקטיביים בריאות בכ-1 מלש"ח ברוטו ושייר.

- iii. בעקבות מחקר הביטולים בסוף 2015 עדכנו את הנחת הביטולים בעתודה לפרמיה בחסר במוצרי הוצאות רפואיות פרט המדווחים בביטוח כללי. השפעת שינוי זה על ההפרשה הנובעת מתנאי חוזה הביטוח הינה עליה כ- 10 מלש"ח ברוטו ו-2 מלש"ח ברמת השייר.

ב. תאונות אישיות ז"א:

- i. עד 2014 חישובנו את העתודות בתאונות אישיות ומוצר נכות תעסוקתית לפי תנאי חוזה בשיטת Net Premium Reserve אולם במאזן מרץ 2015 עדכנו את חישוב העתודה לשיטת פרמיה ברוטו כפי שנהוגה במוצרי בריאות אחרים. מעבר זה הקטין את העתודה ברוטו ושייר במוצר תאונות אישיות בכ-9.6 מלש"ח והקטין את העתודה ברוטו ושייר במוצר נכות תעסוקתית בכ-2.6 מלש"ח.
- ii. כמו כן, במאזן מרץ 2015 בוצע עדכון של חישוב התביעות התלויות במוצר תאונות אישיות שהגדיל את ההפרשה במחלות קשות בגובה של כ-13 מלש"ח ברמת הברוטו וכ-10 מלש"ח ברמת השייר

ג. מחלות קשות:

במאזן מרץ 2015 בוצע עדכון של חישוב התביעות התלויות הידועות שהגדיל את ההפרשה במחלות קשות בגובה של כ-7.5 מלש"ח ברמת הברוטו וכ-3.5 מלש"ח ברמת השייר.

3. תיקונים מהותיים בחישוב הפרשות שפורטו בפרק ב': אין שינויים מהותיים.

4. עסקים מסוימים בהם לא ניתן לבצע הערכה אקטוארית:

לא ניתן היה להפריד בין הקולקטיבים לפוליסות הפרט בענפי תאונות אישיות ונסיעות לחו"ל, ולפיכך הנתונים נכללו בעמודת פוליסות הפרט.

<u>31 מרץ 2016</u> תאריך	<u>אקטואר ראשי</u> תפקיד	<u>אברהם לוונגליק</u> שם האקטואר	<u> </u> חתימה